

Motion till riksdagen 2016/17:3419

av **Jan Björklund m.fl. (L)**

Liberala reformer för framtiden

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen godkänner de riktlinjer för den ekonomiska politiken och budgetpolitiken som föreslås i motionen.
2. Riksdagen fastställer utgiftstaket för staten inklusive ålderspensionssystemet vid sidan av statens budget 2017–2020 enligt förslaget i figur 14 i motionen.
3. Riksdagen godkänner beräkningen av inkomsterna i statens budget för 2017 enligt förslaget i bilaga 1 i motionen och tillkännager för regeringen som sin mening att regeringen ska återkomma med lagförslag i överensstämmelse med denna beräkning.
4. Riksdagen godkänner den preliminära beräkningen av inkomster i statens budget för 2018 och 2019 enligt förslaget i bilaga 1 i motionen som riktlinje för regeringens budgetarbete.
5. Riksdagen beslutar om fördelning av utgifter på utgiftsområden och övriga utgifter för 2017 enligt förslaget i bilaga 1 i motionen.
6. Riksdagen godkänner den preliminära fördelningen av utgifter på utgiftsområden för 2018 och 2019 enligt förslaget i bilaga 1 som riktlinje för regeringens budgetarbete.

Liberala reformer för 2017

Sverige befinner sig mitt i en högkonjunktur. Men i stället för att använda högkonjunkturen för att bygga en buffert för sämre tider väljer regeringen att låna och presentera ofinansierade bidragshöjningar. I stället krävs en liberal ekonomisk politik där utbildning belönas, där skatten på jobb är lägre än i dag och där det alltid är lönsamt att gå från bidrag till jobb.

Liberalernas budgetmotion är fullt finansierad och stärker de offentliga finanserna. Vi har fullt fokus på att möta de integrationsutmaningar Sverige står inför. Tryggheten minskar i takt med samhällets reträtt från utsatta områden. Arbetslösheten växer i utsatta grupper. Kvinnors frihet begränsas i svenska förorter. Människor med motivation och engagemang bryts i dag ned av passivitet och bidragsberoende. Integrationsutmaningen måste mötas med åtgärder för att fler människor ska komma i arbete. Regeringen skjuter integrationsproblemen på framtiden.

Skolan först. En framgångsrik skola är centralt för Sveriges framtid. Med sjunkande kunskapsresultat och många nyanlända krävs stora satsningar på skolan. Höjda lärarlöner och fortbildning av lärarna. Liberalerna föreslår förlängd skolplikt och halverat sommarlov för nyanlända för att möta integrationsutmaningen. Fler undervisningstimmar i grundskolan och fler matematiktimmar i högstadiet. En kommission för ordning och reda bör inrättas.

Fler enkla jobb – för integrationens skull. Vi säger nej till regeringens påhittade jobb, och satsar i stället på riktiga jobb. Sverige behöver lägre trösklar in på arbetsmarknaden då våra höga ingångslöner leder till att unga och nyanlända inte får sitt första jobb. Liberalerna har föreslagit startjobb – en ny och enkel anställningsform för nyanlända och ungdomar med en lön på mellan 14 000 kronor och 16 000 kronor i månaden. Liberalerna står upp för det strävsamma Sverige och vill sänka marginalskatterna och göra det mer lönsamt att arbeta och ta ansvar.

Trygghet i hela landet – 2 500 fler poliser. Att säkerställa människors trygghet är en av statens huvuduppgifter. Man ska kunna lita på att polisen finns där när den behövs och polisen måste ges förutsättningar att utföra sitt arbete. Vi föreslår 2 500 fler poliser, 5 000 beredskapspoliser, fler civilanställda, en satsning på polislöner och 500 miljoner för att bekämpa hedersrelaterat våld och förtryck.

Välfärds miljarder ska gå till välfärden. Regeringens välfärds miljarder är ospecificerade och riskerar därför att till stor del täcka underskott i misskötta kommuner i stället för att nå människor i vardagen. Vi öronmärker våra satsningar för att pengarna ska komma välfärden till del. Det handlar om en LSS-miljard för att värna dem som behöver samhällets stöd allra mest. Liberalerna föreslår även en ny kömiljard, satsningar på fler vårdbiträden och specialistsjuksköterskor samt kraftigt höjt bostadstillägg för pensionärer.

Sverige är värt att försvara. Ryssland agerar mer aggressivt och nyckfullt. Svenskt försvar behöver förstärkas. Vi föreslår fler JAS-plan, återinförd värnplikt, stärkt försvarsförmåga på Gotland och Natomedlemskap. Anslagen till försvaret måste kraftfullt höjas jämfört med den otillräckliga nivån i försvarsöverenskommelsen.

Alliansens riktlinjer för den ekonomiska politiken

Sverige behöver en ny reformagenda

Sverige står inför en period med stora reformbehov. En ökad tudelning av arbetsmarknaden stänger svaga grupper ute. Framst utrikes födda och personer utan gymnasieutbildning har i dag mycket svårt att få ett första jobb, och i många fall leder de höga trösklarna in på arbetsmarknaden till ett långvarigt utanförskap. En utbredd bostadsbrist runtom i landet försvarar för människor att flytta till jobben och företagens möjlighet att rekrytera. Skolresultaten och kunskapsnivån i den svenska skolan är fortsatt otillräckliga. Många bostadsområden runtom i Sverige präglas i dag av segregation, otrygghet och utanförskap. Samtidigt behöver stora grupper nyanlända etableras i Sverige och på den svenska arbetsmarknaden. Reformbehovet är påtagligt. Det ställer krav på politiskt ledarskap. Det krävs kraftfulla jobb- och integrationsinsatser, ökat bostadsbyggande och reformer för att stärka Sveriges konkurrenskraft under kommande år.

Sveriges nuvarande regering saknar det politiska ledarskap och den handlingskraft som krävs för att ta sig an Sveriges utmaningar. Avsaknaden av konkreta reformer för jobb och integration samt en ovilja att se problemen med utanförskap och för få vägar till arbetsmarknaden präglar regeringens politik. Vallöften har brutits, olika besked om regeringens inriktning har getts och en stor osäkerhet har skapats på en rad områden. Samtliga av regeringens egna expertmyndigheter gör bedömningen att regeringens politik har en obefintlig eller negativ effekt på sysselsättningen. Sverige är på väg åt fel håll.

Sverige klarade finanskrisen bättre än de flesta andra länder. Mer än 300 000 nya jobb skapades under alliansregeringen. Nya företag kunde startas. Människor fick behålla mer av sin egen lön. Skolan började fokusera på kunskap igen. Välfärden stärktes med mer än 100 miljarder kronor i fasta priser, samtidigt som de egna möjligheterna att välja och påverka ökade. Sveriges miljö- och klimatarbete stärktes.

Samtidigt är det tydligt att reformerna som genomfördes mellan 2006 och 2014 inte räcker för att klara de nya utmaningar vi står inför. Alltför många står utanför arbetsmarknaden, ofta är det personer med bristande utbildning eller utrikes födda. En stor andel elever lämnar grundskolan utan fullständiga betyg. Det finns fortsatt brister i sjukvård och omsorg. Migrations- och integrationsutmaningen växer. Miljö- och klimatutmaningarna kräver kraftfulla och effektiva svar. För att vända utvecklingen behövs en ny vision för vad Sverige ska vara och nya och kraftfulla förslag för att nå dit. Sverige behöver en ny reformagenda.

Alliansen sätter människan i centrum. Vår politik syftar till att bygga ett samhälle som tar tillvara varje människas förmåga och som skapar möjlighet för människor att själva bestämma över sitt liv och sin vardag. Där alla får förutsättningar att växa och skapa, och där vi gemensamt skapar trygghet och sammanhållning. Det är kärnan i Alliansens politik.

Alliansen har en gemensam väg framåt för Sverige. Den är grunden för de nya förslag allianspartierna presenterar och den reformagenda som vi kommer lägga fram inför nästa val. Vi tar ansvar för den ekonomiska politiken och hållbarheten i de offentliga finanserna. Vi lägger förslag för att fler jobb ska växa fram och integrationen ska fungera bättre. Fler jobb är grunden för en stark ekonomi och för att vi fortsatt ska

ha en hög kvalitet i välfärden. Vi kommer prioritera viktiga investeringar för att stärka svensk konkurrenskraft, med mer kunskap i skolan och bättre och utbyggd infrastruktur för att knyta ihop hela vårt land och minska miljö- och klimatpåverkan. Och vi kommer värna och utveckla välfärdens kärnverksamheter för att möta de krav på kvalitet, tillgänglighet och valfrihet som alla svenskar kan förvänta sig av skolan, vården och omsorgen.

Med de alliansgemensamma riktlinjerna för den ekonomiska politiken som grund formar Liberalerna våra prioriteringar för budgetpolitiken 2017. Vi prioriterar en reformerad arbetsmarknad, bättre integration och innehållet i välfärden. Vi gör satsningar på skolan, äldre, personer med funktionsnedsättning, rättsväsendet och försvaret. Vi sänker skatten på jobb och genomför en grön skatteväxling.

Utsikter för svensk ekonomi

Sverige befinner sig i en ur flera aspekter ovanlig konjunkturuppgång. Efter sju år av ihållande lågkonjunktur bedöms Sveriges ekonomi gå in i en högkonjunktur 2016. Men samtidigt präglas arbetsmarknaden av en tudelning där en allt större andel arbetslösa står allt längre från arbetsmarknaden. Dessutom ska många nyanlända etableras i Sverige, vilket riskerar att förstärka tudelningen. Trots högkonjunktur och en påtaglig arbetskraftsbrist är arbetslösheten fortsatt hög i många grupper och förväntas som helhet vända upp redan om ett eller två år. Samtidigt dämpas BNP-tillväxten på grund av den ökande arbetskraftsbristen.

Den internationella efterfrågan på svenska exportmarknader är också svag jämfört med tidigare konjunkturuppgångar. Återhämtningen i omvärlden går långsamt, och riskerna för en svagare utveckling dominerar. För att stärka tillväxtutsikterna globalt krävs att både avancerade ekonomier och tillväxtekonomier genomför strukturreformer som stärker produktiviteten och tillväxten på medellång sikt. Samtidigt är det viktigt att EU-länderna tillsammans med Storbritannien reducerar de politiska och ekonomiska riskerna som följer av förhandlingarna om Storbritanniens utträde ur EU.

För Sveriges del krävs att strukturreformer genomförs med syfte att dels öka arbetsutbudet och stärka matchning och integration, dels främja investeringar och hushållens konsumtion.

Långsam internationell återhämtning

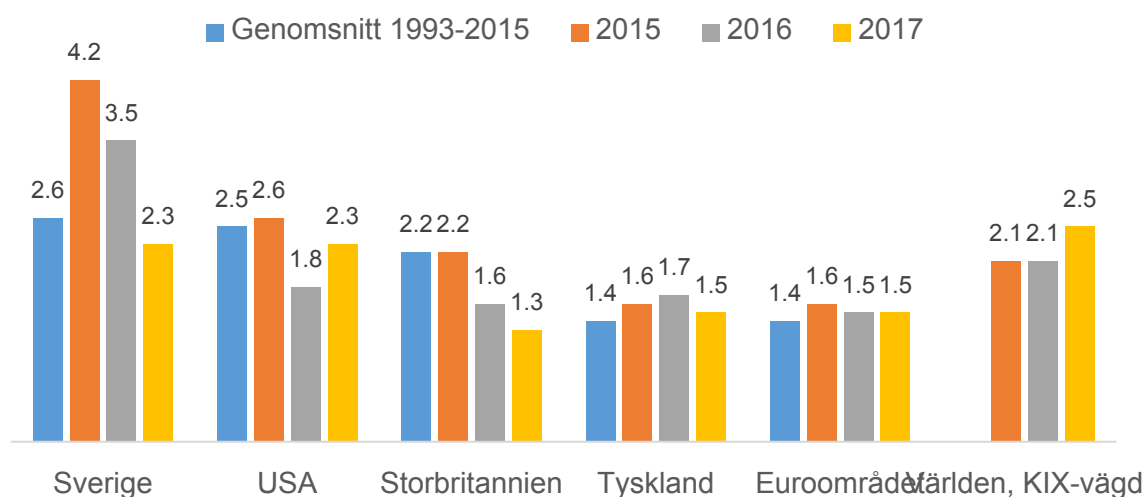
Efter finanskrisen och den efterföljande globala lågkonjunkturen har den internationella återhämtningen präglats av stor osäkerhet och en förhållandevis långsam konjunkturuppgång. Sammantaget blev både 2015 och det första halvåret 2016 en svag period för såväl handel som industriproduktion. Den globala BNP-tillväxten noterade för 2015 sin långsammaste utveckling sedan 2009 och stod klart under det historiska genomsnittet. Under kommande år bedöms konjunkturuppgången fortsätta i långsam takt, om än med en något starkare utveckling. Tack vare ökade investeringar och en relativt stabil tillväxttakt i avancerade ekonomier samt en gradvis stabilisering i tillväxtekonomierna bedöms den globala tillväxttakten öka. Men återhämtningstakten är troligtvis fortsatt långsam och riskerna för en svagare internationell konjunkturutveckling än i huvudscenariot dominerar. För en liten exportberoende ekonomi som Sverige är det därmed sannolikt att exportmarknaderna inte heller

fortsättningsvis kommer att bidra till återhämtningen i samma utsträckning som de gjort under tidigare konjunkturuppgångar.

Sommarens folkomröstning och beslut i Storbritannien om att lämna EU (brexit) ökar den politiska, ekonomiska och institutionella osäkerheten i Europa. Brexit överraskade marknaderna, med kraftigt fallande börser och räntor som följd. De sammantagna effekterna är fortfarande svåra att överblicka, i synnerhet som Storbritanniens framtida förhållande till EU förblir oklart. Konjunkturinstitutet bedömer att effekten på kort sikt främst påverkar Storbritannien genom minskade investeringar, medan euroområdet tillväxt minskar med ett par tiondels procentenheter. Effekten utanför Europa bedöms bli liten. På längre sikt är effekterna än mer osäkra – de är avhängiga hur eventuella förhandlingar om utträde fortgår och de politiska, ekonomiska och institutionella konsekvenser som följer utav det.

Konjunkturåterhämtningen i de avancerade ekonomierna driver fortsatt den globala utvecklingen, men återhämtningen går långsamt. Trots resultatet i folkomröstningen i Storbritannien ligger de flesta förtroendeindikatorer i OECD-länderna något över det historiska genomsnittet. Investeringar och konsumtion ökar både i USA och euroområdet, men uppgången i tillväxten drivs fortfarande främst av den amerikanska ekonomin. Trots att utvecklingen går åt rätt håll är återhämtningen sammantaget trög och enligt Konjunkturinstitutet prognos normaliseras resursutnyttjandet först 2019 i OECD som helhet. Återhämtningen bedöms av till exempel IMF som alltför långsam och organisationen efterlyser bland annat kraftfulla strukturreformer för att komma till rätta med den långsamma tillväxten i många OECD-länder.

Figur 1: BNP-tillväxt i avancerade ekonomier, prognos 2016 och 2017. Årlig tillväxttakt i procent (ej kalenderkorrigerad).

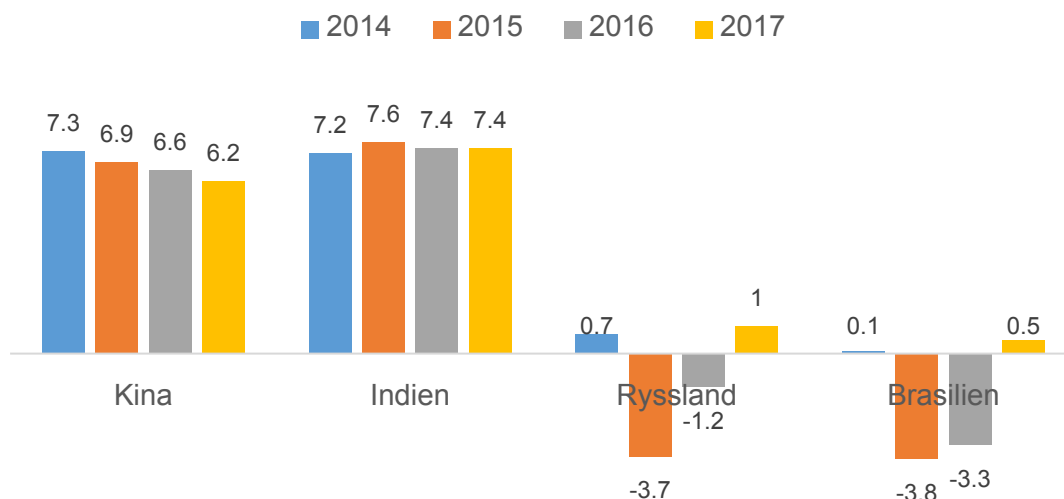

Källa: Budgetpropositionen 2017.

Till skillnad från de avancerade ekonomierna har flera av de stora tillväxtekonomierna under de senaste åren präglats av inbromsning. Detta påverkar svenska tillväxtmarknader med särskild tyngdvikt på industriproduktion och råvaror. Vissa tecken på ljusning finns, men osäkerheten är stor. Kina befinner sig i en känslig omvandling från en investeringsdriven till en konsumtionsdriven ekonomi, vilket dämpar landets tillväxttakt. Efter oro på de kinesiska finansmarknaderna vid årsskiftet och osäkerhet kring om landets inbromsning resulterar i en hårdlandning finns nu tecken på att tillväxttakten närmar sig mer uthålliga nivåer. Ryssland och Brasilien har

drabbats hårt av minskad efterfrågan på råvaror och recessionen fortsätter under 2016. Först 2017 bedöms lågkonjunkturen botten ur och ekonomierna börja växa igen. Indien är ett undantag bland de större tillväxtekonomierna. Landet har klarat att upprätthålla en tillväxttakt på drygt sju procent, i linje med den historiska tillväxttakten.

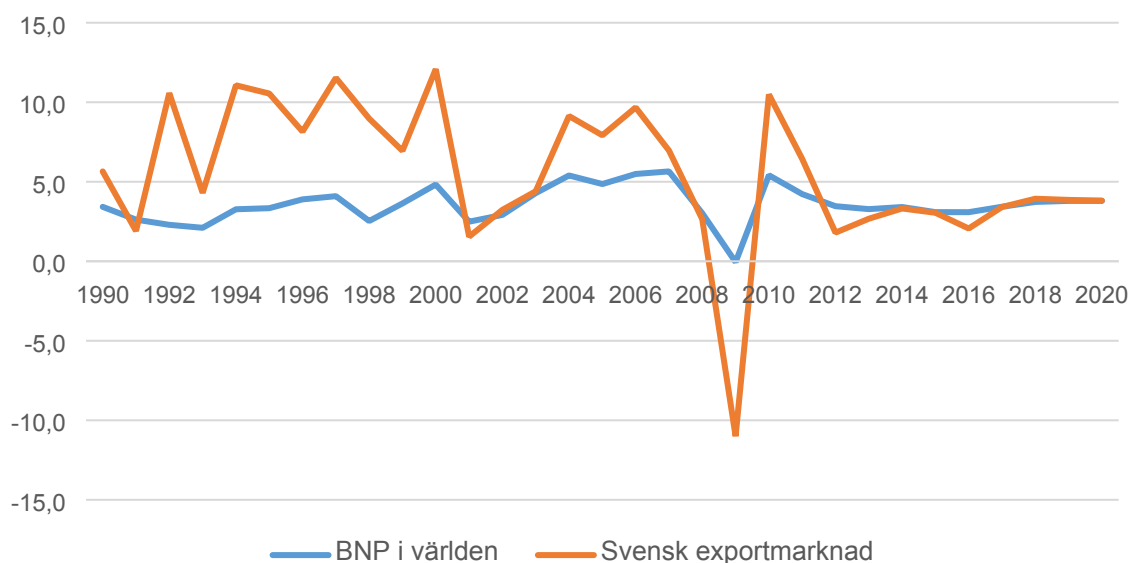
Figur 2: BNP-tillväxt i tillväxtekonomier, prognos 2016 och 2017. Årlig tillväxttakt i procent.

Källa: IMF World Economic Outlook, juli 2016.

Världsmarknadsefterfrågan på svensk export bedöms växa långsammare än sitt historiska genomsnitt under kommande år, vilket är i linje med den globala inbromsningen av handelsutvecklingen. Konjunkturinstitutet förväntar sig att den svenska exportmarknaden växer med i genomsnitt 3,4 procent per år 2016–2020. Det är en lägre ökningstakt än genomsnittet 1995–2015 som uppgår till 5,7 procent per år.

Figur 3: BNP i världen och svensk exportmarknad (procentuell förändring)

Källa: Diagram 83 Konjunkturinstitutets prognos, augusti 2016.

Sammanfattningsvis präglas den internationella återhämtningen fortsatt av både tröghet och osäkerhet. För att stärka tillväxtutsikterna krävs att både avancerade ekonomier och

tillväxtekonomier genomför strukturreformer som stärker produktiviteten och tillväxten på medellång sikt. Samtidigt är det viktigt att EU-länderna tillsammans med Storbritannien reducerar de ökande politiska och ekonomiska riskerna som följer av Storbritanniens utträde ur EU. För Sveriges del är det av största vikt att, givet en långsam global återhämtning och en global trend mot svagare handelsutveckling, genomföra reformer med syfte att stärka svensk konkurrenskraft och öka svenska exportmarknadsandelar.

Strukturella obalanser gör att utanförskapet biter sig fast i Sverige

Sverige befinner sig i en ovanlig konjunkturuppgång. Efterfrågan i svensk ekonomi har stärkts och BNP-tillväxten bedöms uppgå till 3,2 procent 2016 och 2,5 procent 2017. Det som skiljer denna konjunkturåterhämtning från andra är att Sverige samtidigt präglas av strukturella obalanser på arbetsmarknaden och bostadsmarknaden. Arbetsmarknaden präglas av en tudelning där en allt större andel arbetslösa, till övervägande del bestående av utrikes födda och personer utan gymnasieutbildning, står allt längre från arbetsmarknaden. Bostadsmarknaden präglas av bostadsbrist som skapar stora svårigheter att få en bostad där jobben finns. Obalanserna innebär att arbetslösheten vänder upp och utanförskapet biter sig fast trots att Sverige befinner sig i en högkonjunktur. Dessutom ser vi att BNP-tillväxten hålls tillbaka eftersom matchningen mellan arbetslösa och arbetsgivare fungerar dåligt. Behovet av reformer är stort. Konjunkturinstitutet och Finanspolitiska rådets utvärderingar visar att regeringens politik oroväckande nog saknar effekt eller till och med förstärker problemen.

Utsikterna för svensk ekonomi stärktes under 2015 och BNP-tillväxten i Sverige uppgick 3,9 procent jämfört med föregående år. Investeringarna har ökat i Sverige sedan 2014 och varit en viktig drivkraft för tillväxten. Bostadsinvesteringar och näringslivets övriga investeringar har ökat snabbt. Samtidigt är hushållens efterfrågan fortsatt en central del i återhämtningen. Många år av ökande disponibel inkomst, bland annat till följd av jobbskatteavdragen, samt låga räntor och en hög befolkningstillväxt leder till ökad efterfrågan hos hushållen och offentlig sektor.

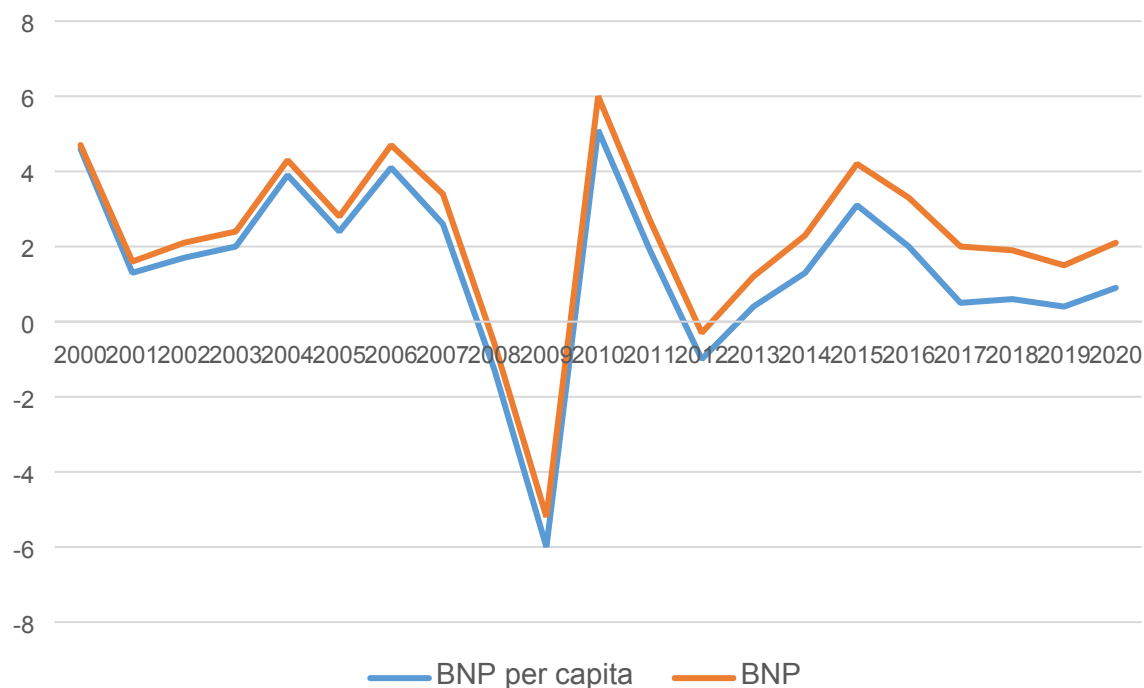
Under kommande år finns dock flera tecken på att utvecklingen dämpas. Under första halvåret 2016 har tillväxten mattats av. I takt med att resursutnyttjandet stiger begränsas de lediga resurserna i ekonomin och tillväxten hålls tillbaka. Också investeringstakten mattas av då Sverige befinner sig längre fram i konjunkturcykeln. Det finns också tecken på att hushållens konsumtion hålls tillbaka av det låga förtroendet för svensk ekonomi som har bitit sig fast allt sedan regeringen tillträdde. Hushållens syn på den svenska ekonomin har varit pessimistisk allt sedan valet 2014. Samtidigt har sparkvoten legat på historiskt höga nivåer trots återhämtningen. Konjunkturinstitutet bedömer att den höga tillväxten fortsätter under 2016 men minskar betydligt 2017. Samtidigt faller tillväxttakten i BNP per capita kraftigt. De kommande åren väntas BNP per capita växa med under en procent per år.

Tillväxten i svensk ekonomi har drivits av flera samverkande faktorer. För det första har den, tack vare alliansregeringens strukturreformer och väl avvägda stabiliseringspolitik i samverkan med en i huvudsak expansiv penningpolitik, klarat den utdragna lågkonjunkturen bättre än många jämförbara länder. Arbetskraftsdeltagandet har upprätthållits och ökade jämfört med högkonjunkturåren 2001 och 2007. Hushållens disponibla inkomst har också ökat betydligt, med upprätthållen inhemsk konsumtion som följd. Sveriges goda utgångsläge har därmed skapat förutsättningar för en stark och

bred återhämtning. För det andra har svensk penningpolitik gradvis blivit mer expansiv under de senaste åren. Denna expansiva penningpolitik, med låga eller negativa räntenivåer, förväntas ligga fast kommande år, vilket gör att kronan förblir svag och att efterfrågan stärks. Den expansiva inriktningen ligger fast trots att Sverige går in i en högkonjunktur och den konjunkturella arbetslösheten minskar. För det tredje har nu också finanspolitiken förskjutits i expansiv riktning till följd av regeringens ökade och ofinansierade utgifter. Med nuvarande högkonjunktur finns inga skäl att föra finanspolitiken i expansiv riktning. Regeringens politik med ökande strukturella underskott är både ur ett stabiliseringspolitiskt och budgetpolitiskt perspektiv helt felaktig. Den är procyklisk och förstärker konjunktursvängningarna framöver, samtidigt som avståndet till balans och överskott ökar.

För att understödja tillväxten framöver bör finanspolitiken i stället användas dels för att vidta åtgärder som frigör ytterligare produktionsresurser i ekonomin och därmed ökar potentiell BNP och potentiell sysselsättning. Dels bör finanspolitiken bedrivas på ett sätt som stärker hushållens förtroende för ekonomin, och därmed medför att hushållens konsumtion ökar. Sedan 2014 ser vi hur ökningen i arbetskraftsdeltagandet planat ut och under kommande år förväntas minska. Samtidigt har hushållens förtroende för både Sveriges och deras egen ekonomi minskat, vilket dämpar konsumtionen. För att vända utvecklingen krävs att de strukturella reformer som genomfördes under alliansregeringen nu följs upp med nya åtgärder för att främja arbetskraftsdeltagande, investeringar och konsumtion.

Figur 4: Historisk och prognostiserad tillväxt i BNP och BNP per capita i Sverige. Årlig tillväxttakt i procent, fasta priser.

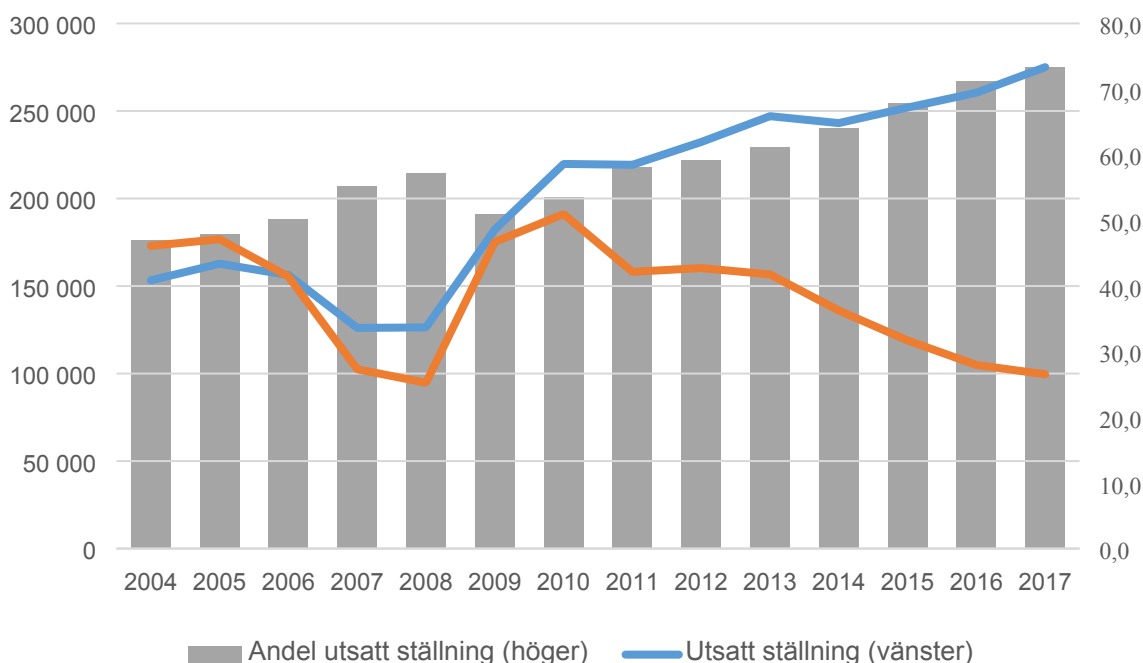
Källa: Konjunkturinstitutet.

Som beskrivs i inledningen följer utvecklingen på arbetsmarknaden inte med trots goda utsikter för svensk tillväxt. Enligt Ekonomistyrningsverkets prognos faller både sysselsättningsgraden och arbetslösheten tillbaka redan 2018, med en negativ trend under hela prognosperioden. Regeringens arbetslöshetsmål uppnås inte.

Utvecklingen på arbetsmarknaden är delvis en direkt effekt av att antalet nyanlända i Sverige ökar. Under hösten 2015 ökade antalet asylsökande som kom till Sverige och uppgick för helåret till över 160 000 personer. Många av dessa har blivit eller kommer bli beviljade asyl. Att en stor grupp nyanlända på kort sikt ökar antalet som står till arbetsmarknadens förfogande behöver i sig inte vara ett problem. Om dessa personer står nära arbetsmarknaden bör de på något års sikt hitta en sysselsättning.

Problemet i Sverige är dock att strukturella obalanser på både arbetsmarknaden och bostadsmarknaden håller både nyanlända och andra utsatta grupper utanför arbetsmarknaden mer permanent. En stor och ökande andel av de arbetslösa utgörs särskilt av utsatta grupper: utomeuropeiskt födda, personer med högst förgymnasial utbildning, äldre och funktionsnedsatta. Dessa grupper har svårt att ta sig in på arbetsmarknaden på grund av höga trösklar orsakade av låg flexibilitet på arbetsmarknaden, växande kompetenskrav och få enkla jobb samt dålig tillgång på bostäder. Ett tydligt tecken på de nuvarande obalanserna är att matchningen mellan lediga jobb och arbetslösa försämras. Allt fler arbetslösa står allt längre från arbetsmarknaden och arbetsgivarnas behov. Nettoökningen av antalet personer i utsatta grupper inskrivna hos Arbetsförmedlingen sedan finanskrisen beror till stor del på att fler utomeuropeiskt födda tillkommit. Med ett stort antal nyanlända som behöver ta sig in på arbetsmarknaden riskerar dessa strukturella obalanser att förstärkas ytterligare. Enligt riksdagens utredningstjänst är det bara en fjärdedel av de nyanlända som har helårsanställning efter åtta år i Sverige.

Figur 5: Arbetslösa inskrivna hos Arbetsförmedlingen, utsatta grupper, och övriga. Antal och andel i procent.

Källa: Arbetsförmedlingen.

Oroväckande nog förväntas regeringens åtgärder förstärka problemen; kombinationen av höjd skatt på arbete och ändrad inriktning på arbetsmarknadspolitiken och bidragssystemen bedöms enligt Konjunkturinstitutet försvaga återhämtningen på arbetsmarknaden. Konjunkturinstitutet har bedömt att förändringar inom a-kassan,

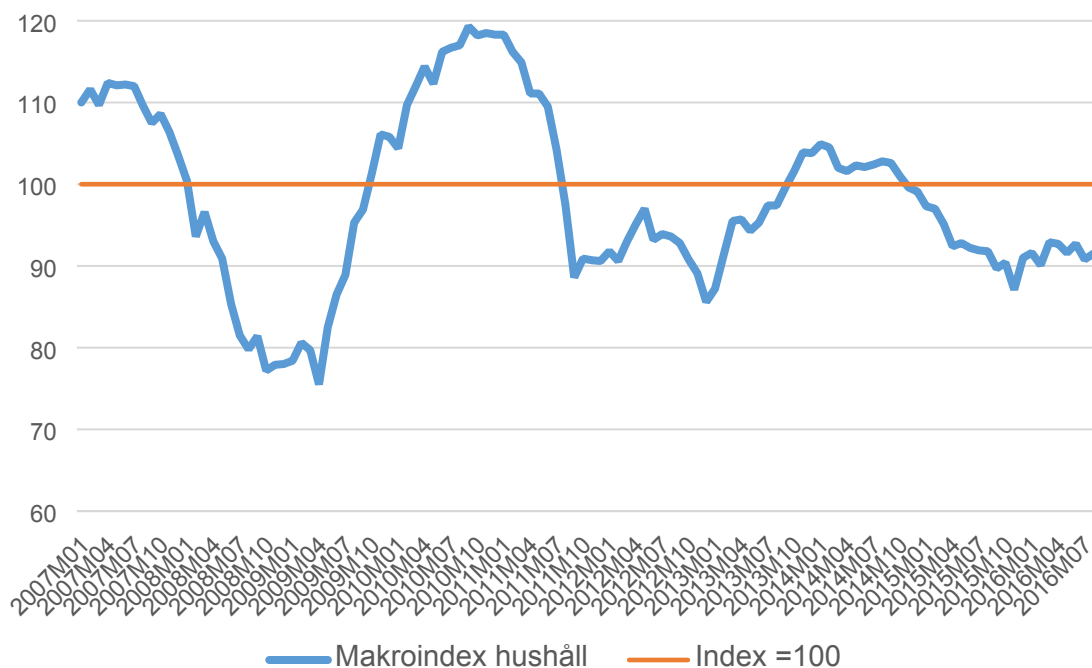
omläggningar inom arbetsmarknadspolitiken samt högre anställningskostnader för unga och äldre gör att färre står till arbetsmarknadens förfogande och minskar sysselsättningen. En utveckling i denna riktning, med försämringar av förutsättningarna för jobb och ekonomisk tillväxt, är fel väg för Sverige.

Risk för svagare utveckling än regeringens prognos

Riskerna för en sämre utveckling av ekonomin dominerar både internationellt och i Sverige. Globala risker finns bland annat kopplade till tillväxtekonomierna. Flera tillväxtmarknader, främst Kina, Brasilien och Ryssland, har sett en snabbt inbromsande tillväxt. Osäkerheten kring vart Kinas ekonomi är på väg är fortsatt stor, vilket bland annat tagit sig uttryck i stora rörelser på den kinesiska börsen. De spridningseffekter som skett till finansiella marknader i omvärlden visar också på vilken betydelse utvecklingen i Kina tillmäts. En allvarlig risk är att överkapaciteten i den kinesiska företagssektorn och på fastighetsmarknaden leder till en hastig korrigerande av de högt uppdrivna investeringarna i landet. En sådan utveckling skulle kunna bromsa den globala konjunkturåterhämtningen, särskilt om det leder till utdragen turbulens på de internationella finansmarknaderna. En annan global risk är att den mycket expansiva penningpolitiken som bedrivs av centralbanker runtom i världen kan leda till en ökad efterfrågan på, och övervärdering av, riskfyllda tillgångar mer generellt. Det gör i sin tur det finansiella systemet känsligt för störningar.

Det ökade terrorhotet, det stora antalet människor på flykt och ökade nationalistiska strömningar gör den politiska och ekonomiska utvecklingen i Europa mycket osäker och försämrar förutsättningarna för samarbete. EU-länderna har ännu inte fullt ut lyckats implementera en gemensam lösning för att klara flyktingmottagandet. Schengensamarbetet anses av många bedömare vara hotat. Kuppöversöket i Turkiet ökar osäkerheten, bland annat på grund av EU:s flyktinguppgörelse med landet. Resultaten av förhandlingarna om brexit kan få betydande ekonomiska konsekvenser för relationen mellan Storbritannien och EU och även påverka förtroendet för EU-samarbetet i stort.

Ett antal risker är också förknippade med utvecklingen av inhemska förhållanden. Hushållens konsumtion står för en större del av BNP-tillväxten jämfört med tidigare konjunkturuppgångar. Regeringens skattehöjningar på jobb och arbetsinkomster samt osäkerheten kring viktiga politiska beslut gör att hushållens optimism riskerar att dämpas. Sådana tecken finns i Konjunkturinstitutets konjunkturbarometer. Hushållens förväntningar på tolv månaders sikt för den svenska ekonomin är betydligt mer pessimistiska sedan regeringen tillträdde 2014. Det kan leda till en högre sparkvot och lägre konsumtion än vad regeringen prognostiserar.

Figur 6: Hushållens makroindex. Historiskt medelvärde = 100.

Källa: Konjunkturinstitutet.

På medellång sikt utgör bostadsprisernas utveckling och hushållens jämförelsevis höga skuldsättning en risk. Bostadspriserna och hushållens skuldsättning har ökat kraftigt sedan mitten av 1990-talet, bland annat som en konsekvens av ett för lågt utbud av bostäder. De är nu på mycket höga nivåer i både ett historiskt och internationellt perspektiv. Vid ett kraftigt prisfall kan hushållen tvingas amortera på sina lån i snabbare takt, med negativa konsekvenser för konsumtion, tillväxt och sysselsättning som följd.

Regeringens riktlinjer för den ekonomiska politiken och budgetpolitiken

Trots konjunkturuppgången bedömer både Konjunkturinstitutet och Ekonomistyrningsverket att arbetslösheten ökar och sysselsättningsgraden minskar under kommande år, och andelen arbetslösa som står långt från arbetsmarknaden växer. Samtidigt kommer de offentliga finanserna dras med fortsatta underskott under hela mandatperioden. Detta följer av ökade utgifter i transfereringssystemen, men också av att regeringen för en procyklisk finanspolitik och väljer att låna till nya utgiftsdrivande förslag i stället för att finansiera dessa krona-för-krona. Med betydande obalanser på arbetsmarknaden och bostadsmarknaden och ökande strukturella underskott i offentliga finanser är behovet av reformer påtagligt.

Det är mot denna bakgrund anmärkningsvärt att regeringen står utan en jobbpolitik och förefaller sakna ambitioner när det gäller att presentera en samlad strategi som kan leda till en varaktig höjning av sysselsättningen. Inte heller ger regeringen besked om hur de offentliga finanserna på kort sikt ska föras tillbaka till överskott, utan väljer i stället att öka underskotten och låna till nya utgifter under 2017. Regeringen står tomhänt och handfallen när det gäller att hantera Sveriges långsiktiga problem.

Risker för svensk ekonomi och statsfinanser

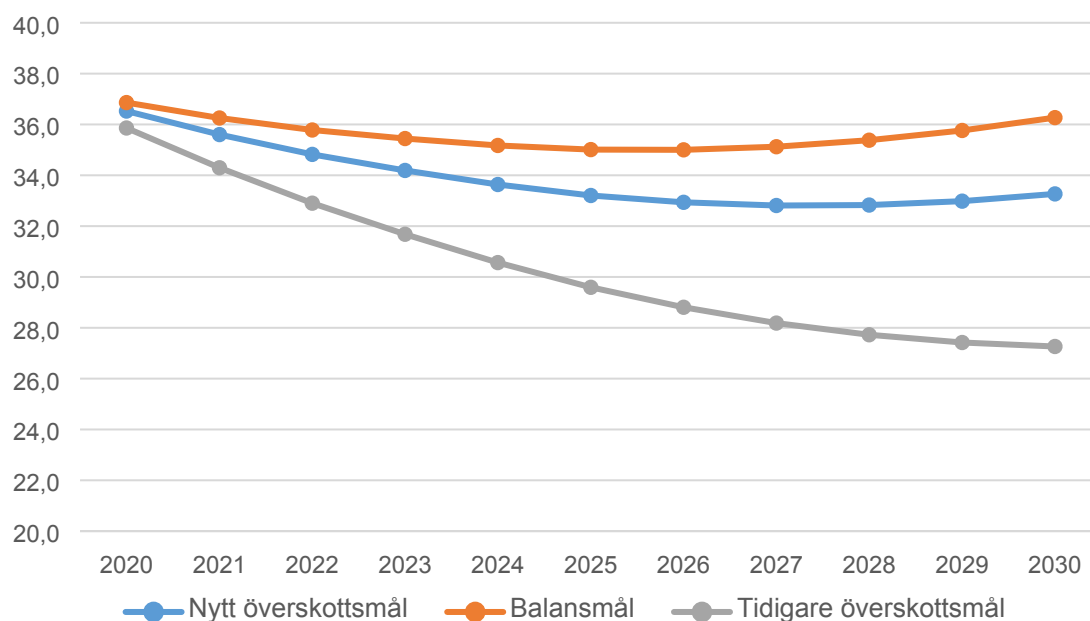
En stark offentlig ekonomi och en stabil makroekonomisk miljö är viktiga förutsättningar för att skapa tillväxt och välbefinnande. Det gör att människor och företag vågar konsumera och investera samt att banker och andra länder vågar låna ut pengar till Sverige till goda villkor. Det skapar också utrymme för viktiga satsningar på till exempel välfärd, jobbskapande och integration, i stället för att offentliga medel ska gå till räntor och amorteringar.

Sverige har under många år haft en bred politisk samsyn kring de finanspolitiska spelregler som ska gälla för den ekonomiska politiken. Denna samsyn grundar sig i erfarenheterna från den finanskris som slog till på 1990-talet, då Sveriges ekonomi saknade motståndskraft. Eftersom ekonomiska säkerhetsmarginaler saknades när krisen slog till tvingades både den borgerliga och därefter den socialdemokratiska regeringen att svara med åtstramningar, krispaket och budgetsaneringar. Det finanspolitiska ramverket med överskottsmål, utgiftstak, kommunalt balanskrav och en sammanhållen budgetprocess infördes efter krisen för att säkerställa att finanspolitiken framöver skulle vara långsiktigt hållbar. I och med 2008 års finanskris kom det finanspolitiska ramverkets effektivitet att prövas. Det visar sig ha tjänat Sverige väl. Under krisåren ökade skuldnivåerna för jämförbara EU-länder i genomsnitt med cirka 30 procent av BNP. I Sverige var skuldnivån närmast oförändrad. De höga skuldnivåerna i andra länder medför att dessa nu i det närmaste har uttömt sina möjligheter att stimulera ekonomin när nästa kris slår till, medan Sverige fortfarande står starkt.

Att regeringen ensidigt försökte avskaffa överskottsmålet bara sex månader efter valet och därmed äventyrade den politiska samsynen kring det finanspolitiska ramverket var därför dåligt för Sverige. Att se över ramverket kräver både djup analys och bred enighet. För att stoppa regeringens ensidiga agerande fattade riksdagen på Alliansens initiativ beslut om att en brett parlamentariskt förankrad utredning skulle föregå ett beslut om revidering av det finanspolitiska ramverket.

Alliansen välkomnar nu drygt ett år senare den överenskommelse som slutits mellan sju partier i riksdagen om ett nytt finanspolitiskt ramverk. Överenskommelsen innebär att Alliansens strama linje med fortsatt fokus på ansvar för offentliga finanser och beredskap för nya kriser har fått gehör. Principen om överskott i de offentliga finanserna ligger fast, och kompletteras med ett nytt skuldankare och en tydligare, mer transparent budgetprocess. Med det nya finanspolitiska ramverket säkerställs dels att sparandet över en konjunkturcykel är positivt, dels att den totala skuldnivån är så pass låg att tillräckliga marginaler finns för att understödja ekonomin när nästa kris slår till. På så sätt säkras hållbara offentliga finanser på både kort och lång sikt.

Figur 7: Utveckling av Maastrichtskulden med det nya överskottsmålet. Procent av BNP.

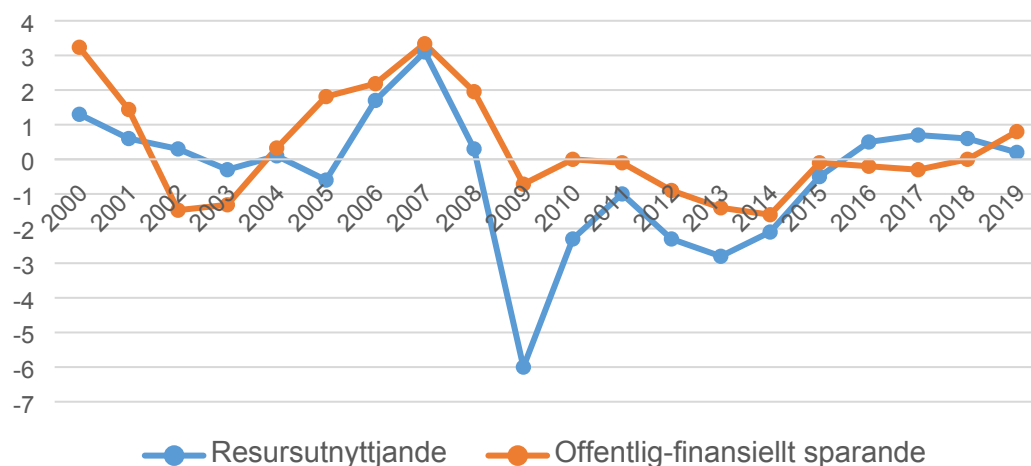
Källa: Konjunkturläget augusti 2016 (Konjunkturinstitutet).

Enligt flertalet ekonomiska bedömare går svensk ekonomi in i en högkonjunktur under 2016 och resursutnyttjandet beräknas vara positivt under kommande år. I normalläget bör då statsfinanserna stärkas. Dels kan det ske automatiskt tack vare växande och konjunkturkänsliga skatteintäkter och minskande offentliga utgifter i transfereringssystemen, dels kan det krävas aktiv politik för att stärka det offentligfinansiella sparandet. Att de offentliga finanserna stärks i goda tider är den bärande principen för både det nya och det gamla överskottsmålet, för att skapa säkerhetsmarginaler inför framtida kriser.

Men i förhållande till 2015 förväntas det finansiella sparandet försämrats både 2016 och 2017 och regeringen når inte överskott under hela mandatperioden. Skälet till de ökande underskotten är ökade offentliga utgifter för flyktingmottagande, sjukförsäkring och assistansersättning, men också att regeringen lånar för att finansiera nya utgiftsåtgärder. Finanspolitiken är därmed procyklisk och stimulerar efterfrågan trots att det saknas tillgängliga resurser i ekonomin.

Med rådande ekonomiskt läge finns skäl att strama åt budgetpolitiken. Det är därför uppseendeväckande att regeringen i stället för att stärka sparandet ökar underskotten genom ofinansierade reformer. Konjunkturinstitutet skriver följande i sin prognos från augusti: ”Sett till konjunkturen och behovet av en successiv återgång till den nya överenskomna nivån på överskottsmålet hade det varit mer ändamålsenligt med en stramare finanspolitik 2017 och därigenom minska behovet av åtstramning 2018 och framåt då konjunkturutvecklingen av naturliga skäl är mer osäker.”

Figur 8: Finansiellt sparande och resursutnyttjande 2000–2017. Procent av BNP respektive procent av potentiell BNP.

Källor: Budgetpropositionen 2017, Konjunkturinstitutet augusti 2017, SCB.

I stället för att stärka det finansiella sparandet väljer regeringen att på flera sätt elda på det redan höga utgiftstrycket. För det första har regeringen i budgetpropositionen för 2017 övergett finansiering krona-för-krona och börjat låna till nya reformer. Därmed riskerar regeringen att tappa kontrollen över de offentliga utgifterna och får än svårare att komma tillbaka till balans och överskott. Om regeringen fortsätter låta statens finanser gå med underskott och inte ökar sparandet under högkonjunktur kommer säkerhetsmarginalerna saknas när nästa kris slår till. Om konjunkturen viker ned redan om ett par år kommer resurserna för att understödja ekonomin vara otillräckliga och utsikterna att nå överskottsmålet under överskådlig tid därmed vara mycket små. I stället riskerar regeringen att få svara med åtstramningar och budgetsaneringar, som ofta slår hårdast mot dem som står längst från arbetsmarknaden och dem som är i störst behov av samhällets stöd.

För det andra finns betydande frågetecken om hållbarheten i regeringens budget. De skatteförslag som regeringen gått fram med riskerar att leda till betydligt lägre eller till och med obefintliga inkomstförstärkningar jämfört med vad som budgeteras. Konjunkturinstitutet skriver att Finansdepartementet ”överskattar förstärkningen av de offentliga finanserna på grund av avtrappat jobbskatteavdrag och begränsad uppräknings av skiktgränsen för statlig inkomstskatt. Detta eftersom regelförändringarna kan ge upphov till lägre beskattningsbara arbetsinkomster än vid oförändrade regler”. Flood (2015) skriver att en nedtrappning av jobbskatteavdraget inte ger några effekter på skatteintäkterna när hänsyn tas till förväntade beteendeeffekter i form av ett minskat arbetsutbud. Sammantaget är risken överhängande att effekterna av de skattehöjningar regeringen genomför överskattas och att intäkterna blir lägre än väntat. Detta medför att de utgiftsökningar som skulle finansieras via skatteförslagen underfinansieras och att statens finanser försvagas.

Sammanfattningsvis visar regeringens hantering av finans- och budgetpolitiken på stora brister som riskerar att långsiktigt försvaga Sverige. Att regeringen inte är beredd att leva upp till de finanspolitiska krav som det nya överskottsmålet enligt oberoende bedömare ställer vittnar om både ansvarslöshet och principiöshet. Det försvagar också det nya ramverkets trovärdighet när ledande politiska partier väljer att bortse från dess principer. I ljuset av att Sverige i år går in i en högkonjunktur och att läget i de offentliga finanserna fortsatt är ansträngt bör regeringen snarast presentera en trovärdig

väg tillbaka till balans och överskott. Det är grundläggande för att värna både jobben, konkurrenskraften och förtroendet för svensk ekonomi och finanspolitik.

Ekonomisk politik som minskar sysselsättning och arbetsutbud

Trots att Sverige går in i en högkonjunktur vänder sysselsättningen ned 2018 och jämviktsarbetslösheten stiger. Behovet av reformer är påtagligt. Oroväckande nog bedömer både Konjunkturinstitutet och Finanspolitiska rådet att regeringens åtgärder förstärker problemen i stället för att åtgärda dem.

Strukturella problem på den svenska arbetsmarknaden gör att grupper som står långt från arbetsmarknaden, bland annat äldre, utrikes födda, personer utan gymnasieutbildning och personer med en funktionsnedsättning, fortsatt har stora svårigheter att få ett jobb. Gruppen utgör en växande andel av de arbetslösa och förväntas 2017 uppgå till mer än 70 procent av de inskrivna hos Arbetsförmedlingen. När gruppen arbetslösas sammansättning skiftar ser vi samtidigt hur matchningen fungerar allt sämre och företagen får svårare att hitta rätt kompetens. Det bromsar både jobbtillväxten och BNP-tillväxten. Därtill finns ett fortsatt behov av att förlänga arbetslivet för fler genom både tidigare inträde på och senare utträde från arbetsmarknaden. Viktiga strukturella reformer krävs för att få till stånd en positiv utveckling.

I skenet av de utmaningar som finns på arbetsmarknaden och det behov av åtgärder som därmed föreligger är regeringens politiska prioriteringar felaktiga. Regeringens politik riskerar i flera avseenden att förstärka problemen. I ett läge då fler reformer behövs för att stärka sysselsättningen och minska utanförskapet går regeringen åt motsatt håll och försvårar och fördyrar jobbskapande. Regeringen höjer skatter med drygt 39 miljarder kronor 2017, och på sikt mer än 40 miljarder kronor. Cirka 70 till 90 procent av dessa slår direkt mot jobb och tillväxt. De satsningar regeringen gör på näringspolitik är försumbara jämfört med de höjda skatterna. För varje krona som regeringen satsar på näringslivet höjer man skatten på jobb och tillväxt med 10 kronor.

Regeringen har höjt inkomstskatten för över en miljon löntagare. Under 2016 har regeringen höjt marginalskatterna genom att jobbskatteavdraget trappas av och skiktgränsen för statlig inkomstskatt räknas upp långsammare än tidigare. Sverige har därmed västvärldens högsta marginalskatter. Höjda skatter påverkar motivationen att arbeta och höjer trösklarna in på arbetsmarknaden. Detta är särskilt allvarligt då de kombineras med utbyggda transfererings- och bidragssystem som minskar incitamentet att gå från bidragsförsörjning till förvärvsarbete. Enligt Konjunkturinstitutet leder regeringens sammantagna förslag till att arbetskraftsdeltagandet minskar med minst 15 000 personer.

Regeringen försvårar också för företagande och jobbskapande genom att öka kostnaderna för att anställa. Under regeringens två första år har en särskild löneskatt för dem som är över 65 år och jobbar införts och arbetsgivaravgiften för unga har tredubblats. De höjda kostnaderna för att anställa både försvårar inträdet på och tidigarelägger utträdet från arbetsmarknaden. Det är särskilt problematiskt i ljuset av det stora samhällsekonomiska behov som finns av att förlänga yrkeslivet. Utöver att höja direkta anställningskostnader har regeringen också valt att försämra de ekonomiska förutsättningarna för ROT- och RUT-tjänster. Detta görs trots att finansministern beskriver RUT-reformen som en kostnadseffektiv åtgärd för att skapa jobb till de grupper som har en relativt svagare anknytning till arbetsmarknaden. Sammantaget

kommer regeringens åtgärder strama åt inhemsk efterfrågan samtidigt som de försämrar förutsättningarna för de arbetsgivare som anställer och vill anställa de grupper som har svårast att komma in på arbetsmarknaden.

Vad gäller de förslag som utgör grunden i regeringens jobbpolitik, arbetsmarknadspolitiska åtgärder och utbildningssatsningar, finns flera invändningar. Särskilt allvarligt är att dessa åtgärder riskerar att få en begränsad effekt på de grupper som bör prioriteras mest. Det gäller de mest utsatta grupperna som står längst ifrån arbetsmarknaden, och som för närvarande ökar som andel av arbetslösheten.

Arbetslösheten i Sverige ligger på 7,0 procent. Konjunkturinstitutet bedömer att den arbetslöshet som är förenlig med prisstabilitet, jämviktsarbetslösheten, uppgår till 6,7 procent i dag och ökar till 6,8 procent under åren framöver. Det grundläggande arbetsmarknadsproblemet är alltså inte att arbetslösheten temporärt är hög på grund av en svag inhemsk efterfrågan, det som kallas konjunkturell arbetslöshet, utan att jämviktsarbetslösheten är för hög och att stora grupper har mycket svag anknytning till arbetsmarknaden.

Att under konjunkturedgångar, när den konjunkturella arbetslösheten är hög, bygga ut arbetsmarknadspolitiska program är en rimlig åtgärd för att jämna ut effekter av konjunkturcykeln på arbetslöshet, sysselsättning och inkomster. Men regeringen använder nu samma politik under en konjunkturuppgång, med mycket osäkra resultat. Erfarenheter från både Sverige och andra länder påvisar komplikationen av att snabbt bygga ut arbetsmarknadspolitiska program när den konjunkturella arbetslösheten är liten. För det första är det tydligt att regeringen har stora problem med att bygga ut de program man sätter i gång. Endast ett hundratal av de 30 000 utlovade traineeplatserna har tillsatts. För det andra riskerar åtgärderna att ha betydande undanträngningseffekter när de byggs ut under en högkonjunktur. En orsak är att deltagande i åtgärder ofta minskar sökbenägenheten bland de arbetslösa.

Extratjänsterna och en stor del av traineejobben, som är centrala delar av regeringens arbetsmarknadspolitiska program, är inriktade mot den offentliga sektorn. Erfarenheter från tidigare program visar att tillfälliga platser inom den offentliga sektorn har särskilt stora undanträngningseffekter eftersom det finns en möjlighet att temporärt ersätta vikarier med personal från dessa program. Om platserna är villkorade, och endast ska omfatta arbetsuppgifter som i dag inte utförs, minskar risken för undanträngning. Men då är risken stor att det kommer att handla om förhållandevis okvalificerade uppgifter som endast i liten utsträckning ger ökade yrkeskunskaper. Platserna kommer därmed att ha liten effekt på deltagarnas anställningsbarhet, och sannolikheten att deltagarna får ett reguljärt arbete efter att programtiden avslutats är därför låg.

De reguljära utbildningsinsatser som regeringen föreslår, och som till stor del bygger vidare på satsningar som alliansregeringen gjorde, kan förstärka matchningen på arbetsmarknaden genom att ge arbetssökande den kompetens som efterfrågas. Men även här riskerar åtgärderna att vara verkningslösa för de grupper som har den allra svagaste anknytningen till arbetsmarknaden, och som växer som andel av arbetslösheten. Åtgärder för att skapa vägar in på arbetsmarknaden för denna grupp, ofta personer utan gymnasieutbildning och utomeuropeiskt födda, är centrala för att bekämpa arbetslösheten i Sverige, och bör därför särskilt prioriteras. Exempelvis hade 50 procent av de nyanlända som deltar i Arbetsförmedlingens etableringsuppdrag 2014 endast en grundskoleutbildning eller mindre. För äldre deltagare i denna grupp kan stora kompetenshöjningar vara svåra att uppnå, och andra åtgärder för att öppna vägar till arbete måste till. Utbildningssatsningar är en nödvändig del i de åtgärder som krävs för

att minska arbetslösheten, men kommer inte ensamt räcka för att bryta utanförskapet i de växande grupper som står allra längst från arbetsmarknaden. För att utbildningssatsningarna ska kunna ge en signifikant och positiv påverkan på arbetsmarknadens funktionssätt krävs också reformer som gör arbetsmarknaden mer flexibel.

Regeringen har, till skillnad från Alliansen, än så länge inte redovisat några sysselsättningseffekter av sin politik. Att inte redovisa presenterade åtgärders inverkan på sysselsättning och arbetsutbud minskar transparensen, försvårar för medborgarna att granska regeringens politik och har kritiserats av Finanspolitiska rådet, den myndighet som har i uppgift att granska regeringens politik. I avsaknad av bedömningar från Finansdepartementet har regeringens egna expertmyndigheter dock granskat de förslag som lagts.

Sysselsättningseffekterna av regeringens politik är, i skenet av de utmaningar som finns på svensk arbetsmarknad, mycket nedslående. Skatte- och bidragshöjningar försämrar arbetsmarknadens funktionssätt och de utbildningssatsningar som görs har begränsad effekt. De arbetsmarknadspolitiska åtgärderna har mycket begränsad effekt och utbyggnaden är kraftigt försenad; endast ett hundratal traineetjänster har tillsatts. Konjunkturinstitutet bedömer att regeringens politik minskar den varaktiga sysselsättningen med 15 000–20 000 personer. Samtidigt leder åtgärderna till att arbetsutbudet minskar med minst 15 000 personer. Finanspolitiska rådet skriver i sin årliga granskning av regeringens politik att ”sammantaget menar rådet att de åtgärder som regeringen har presenterat [för att minska arbetslösheten] hittills sannolikt inte kommer att ha mer än ganska små effekter på arbetslösheten”, och pekar dessutom på att regeringens förändringar av arbetslöshetsförsäkringen och höjda socialavgifter för unga bedöms verka i motsatt riktning, och varaktigt minska antalet sysselsatta med 33 000–37 000 personer.

En lång rad remissinstanser har också pekat på negativa effekter av regeringens enskilda förslag. Institutet för arbetsmarknads- och utbildningspolitisk utvärdering, TCO, Svenskt Näringsliv och Pensionsmyndigheten är ytterligare exempel på myndigheter och organisationer som är kritiska till vilka effekter regeringens skattehöjningar får för jobben. Flera instanser är också kritiska till förändringarna av skattereduktionen för RUT- och ROT-tjänster. Arbetsförmedlingen anser att regeringen underskattar de negativa sysselsättningseffekter som förändringen av ROT-avdraget leder till, och att förändringarna i RUT-avdraget bör vägas mot att personer som står långt från arbetsmarknaden riskerar att hamna i långtidsarbetslöshet. Ekobrottsmyndigheten avstyrker båda förslagen då myndigheten bedömer att det finns risk för att svartarbete och ekonomisk brottslighet kommer att öka väsentligt.

Figur 9: Långsiktiga effekter av den ekonomiska politiken aviserad i vårpropositionen 2015. Storleken på effekten i procent av potentiell sysselsättning och arbetskraft.

	Potentiell arbetskraft	Jämvikts- arbetslöshet	Potentiell sysselsättning
Slopad nedsättning av socialavgifter för unga	-0,1	+0,1	-0,2
Höjda ersättningsnivåer i arbetslöshetsförsäkringen	*	+0,2	-0,2
Åtgärder inom arbetsmarknadspolitiken	*	-0,2	+0,2
Förändringar inom sjukförsäkringen	-0,3	-0,2	-0,1
Särskild löneskatt för äldre	-0,0	*	-0,0
SUMMA	-0,4	-0,1	-0,3

Källa: Konjunkturinstitutet, Konjunkturläget juni 2015.

De jobb som slås ut kommer sannolikt i stället att ersättas av platser i arbetsmarknadspolitiska åtgärder och tillfälliga utbildningsinsatser. Breddade ersättningsystem väntas samtidigt minska arbetskraftsutbudet när drivkrafterna till arbete minskar. Detta innebär en nedmontering av arbetslinjen som riskerar att låsa ute många ur arbetskraften samtidigt som trösklarna in till arbetsmarknaden höjs.

Utöver sysselsättningseffekter slår skattechöjningarna samt begränsningarna i RUT- och ROT-avdragen också direkt på hushållens ekonomi. Regeringens inkomstskattechöjningar slår mot över en miljon löntagare. Skattechöjningarna slår brett: Fyra av tio barnmorskor och poliser berörs av den minskade uppräkningsen av statlig inkomstskatt. ROT-avdraget används av över en miljon svenskar varje år, som med de nya reglerna får ökade kostnader på i genomsnitt 9 600 kronor per familj, enligt riksdagens utredningstjänst.

Politik som slår mot svensk konkurrenskraft

Svensk konkurrenskraft har under en lång tid varit i internationell toppklass. Sveriges relativa försprång minskar dock i takt med att andra länder, däribland framväxande ekonomier, utvecklas allt snabbare. När omställningstrycket hårdnar på svensk ekonomi behöver det mötas med fortsatta reformer. Bland annat behöver kompetensförsörjningen stärkas på kort och lång sikt, bostadsbyggandet öka och infrastrukturen moderniseras.

Regeringens politik för ökad konkurrenskraft är enligt Alliansens bedömning otillräcklig, och motverkas särskilt av regeringens politik på skatteområdet. Skattechöjningarna på jobb och företagande har under de rödgröna regeringsåren varit tio gånger högre än satsningarna på näringspolitik. Det finns starka indikationer på att regeringens politik genom att försämra förutsättningarna för företagande också har minskat drivkrafterna för entreprenörskap. Skatteverkets statistik visar att antalet RUT- och ROT-företag har minskat med 14 procent respektive 17 procent på ett år. Enligt Global Entrepreneurship Monitor 2015 har den entreprenöriella aktiviteten, mätt som andelen svenskar som varit involverade i att starta en ny verksamhet, fallit från 8,2 till 6,7 procent på bara ett år. Därmed bryts den uppåtgående trend som startade när alliansregeringen tillträdde 2006 och ledde till att Sverige mer än fördubblade sin

entreprenöriella aktivitet fram till och med 2013. Särskilt anmärkningsvärd är minskningen av kvinnors entreprenörskap som fallit från 6,2 procent till 3,8 procent.

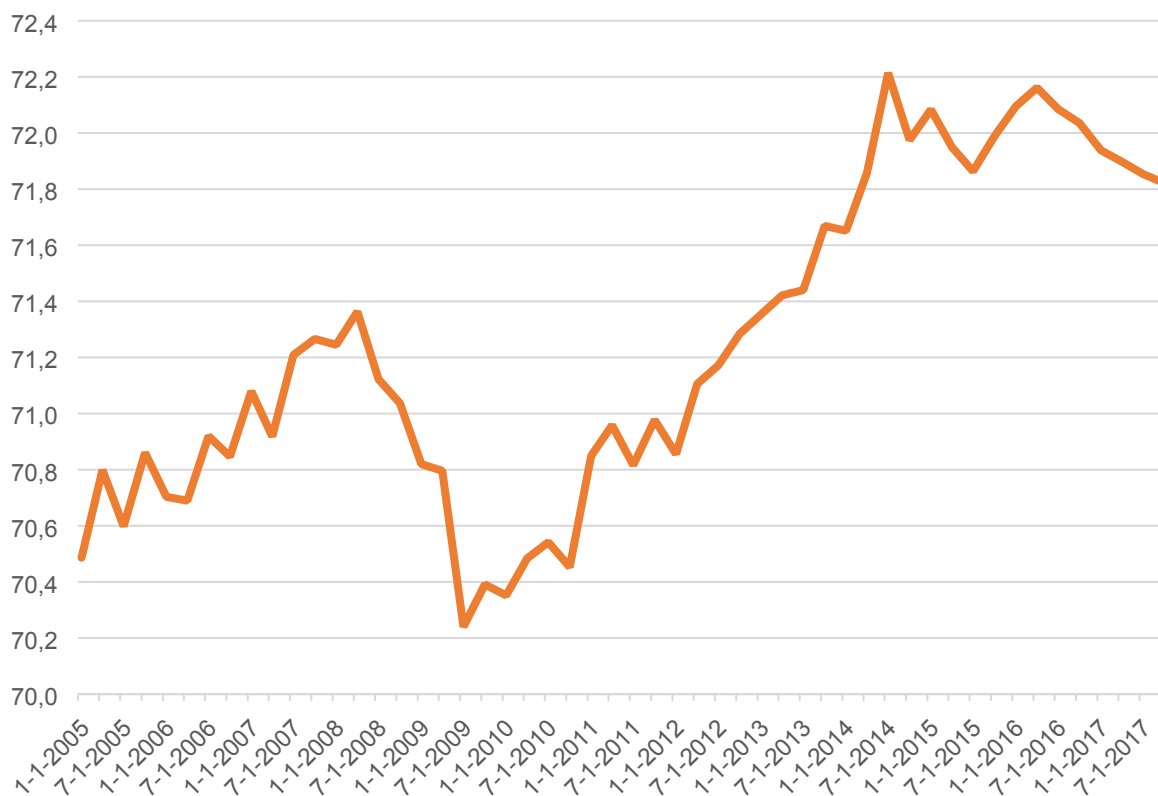
Figur 10: Regeringens nettoskattehöjningar. Miljarder kronor.

	2017	2018	2019	2020
Inkomstskatter och socialavgifter på arbete	25 275	26 430	26 300	26 300
ROT och RUT	4 710	4 710	4 710	4 710
Miljö och energi	5 948	7 839	8 980	8 495
Övrigt	3 920	2 914	2 874	2 864
SUMMA	39 852	41 892	42 864	42 369

Källa: Budgetpropositionen 2016, vårpropositionen 2016, vårpropositionen 2015, egna beräkningar.

Den växande arbetskraftsbristen i Sverige och företagens problem med kompetensförsörjning riskerar att få stora konsekvenser för svensk konkurrenskraft. Om utbildad arbetskraft och bostäder inte finns tillgängliga riskerar företag att förlägga sin verksamhet i andra länder. Regeringens passivitet både vad gäller arbetsutbudsfrämjande åtgärder, utbildningspolitiken och bostadspolitiken är oroande i ett läge då företagens behov av kvalificerad arbetskraft kommer fortsätta att växa både på kort och lång sikt.

Under alliansregeringen ökade arbetskraftsdeltagandet kraftigt, men sedan 2014 har utvecklingen stått still och arbetskraftsdeltagandet bedöms till och med sjunka under prognosperioden. Skälen till utvecklingen är flera. För det första bedöms regeringens höjning av socialavgifterna för äldre och borttagandet av bortre tidsgränsen i sjukförsäkringen minska arbetskraftsdeltagandet då det blir mindre attraktivt att arbeta och anställa. För det andra kommer arbetskraftens sammansättning förändras och fler blir äldre och arbetar mindre. Alliansens politik hade utbudsstimulerande effekter, och regeringen behöver nu komma med nya arbetskraftsfrämjande reformer. Regeringens skadliga politik och avsaknaden av nya utbudsreformer är mycket oroande i ett läge där arbetskraftsbristen ökar och tillgången på kvalificerad och erfaren personal är låg.

Figur 11: Arbetskraftsdeltagande. Procent.

Källa: Konjunkturläget augusti 2016.

Utöver ett högt arbetskraftsdeltagande krävs ett välfungerande utbildningssystem för att säkra kompetensförsörjningen. I syfte att bland annat stärka Sveriges konkurrenskraft inledde Alliansen 2006 en stor omläggning av den svenska utbildningspolitiken. Vår politik syftade till att uppvärdera skolans kunskapsuppdrag. OECD understryker nu att reformerna av den svenska skolan bör fortsätta. Regeringen prioriterar dock stora summor till reformer som inte syftar till att stärka kunskapsuppdraget, samtidigt som man exempelvis slopar en fortsatt utbyggnad av karriärtjänsterna och försvagar kunskapsuppföljningen av varje elev. Med mindre kunskap i skolan hotas Sveriges långsiktiga kompetensförsörjning.

Också regeringens passivitet inom bostadspolitikerna påverkar företagens kompetensförsörjning och svensk konkurrenskraft. Att människor kan flytta och bosätta sig där det finns jobb och utbildning ökar möjligheterna för företag att anställa den kompetens de behöver. Men med en snabb befolkningsökning har Sverige på kort tid gått från en växande bostadsbrist till bostadskris. Boverkets senaste prognos uppskattar behovet av nya bostäder till 710 000 fram till 2025, vilket är en ökning med mer än 70 procent jämfört med den bedömning som gjordes våren 2015. Samtidigt spår byggindustrierna minskad byggtakt och en dämpad investeringsvilja nästa år, bland annat till följd av regeringens skattehöjningar. Fortsatta åtgärder krävs följaktligen för att förenkla byggandet och öka rörligheten i det befintliga bostadsbeståndet, som ännu präglas av hög regelbörda och låg rörlighet. Tyvärr har regeringen börjat avveckla den moderna bostadspolitik som lett till att regelbördan minskat och att vi nu bygger mer än vi gjort under de senaste 20 åren. Behovet av regelförenkling har fått stå tillbaka till förmån för en återgång till 1990-talets subventionspolitik.

Trots att Alliansen välkomnade de bostadssamtal som inleddes under våren 2016 tvingades vi tyvärr tacka nej till fortsatta diskussioner, till följd av de lösningar som fanns hos regeringen. Inom ramen för bostadssamtalen lade allianspartierna fram fler än 30 förslag för att förenkla och snabba på byggandet, öka tillgången till byggklar mark och öka rörligheten i och utnyttjandet av det befintliga bostadsbeståndet, till exempel genom förändrade flyttskatter. Tyvärr var regeringens egna förslag begränsade, oftast enbart i form av mindre kraftfulla varianter av redan kända förslag från alliansen – i andra fall i rakt motsatt riktning. Flera kraftfulla förslag på regelförenklingsområdet som beslutats av riksdagen i form av tillkännagivanden – sex av sju – har regeringen trots samtal fortfarande valt att lämna i byrålådan. Till exempel bullerregler, sanktionsavgifter och ändrade strandskyddsregler har regeringen ignorerat trots riksdagens beslut. I stället införs byggsuventationer, som enligt forskningen är ett ineffektivt och kostsamt verktyg som också riskerar att öka pristrycket i bostadssektorn. Om regeringen nu inte på egen hand agerar kraftfullt och snabbt, riskerar bostadsbristen att leda till ökande matchningssvårigheter på svensk arbetsmarknad och att svensk tillväxt hämmas. Utifrån de förslag som regeringen lämnat efter att bostadssamtalen avbröts finns tyvärr inga tecken på den reformvilja som krävs. Till exempel begränsas förslaget om slopat uppskovstak till att gälla under fyra år, trots att förslag i denna riktning är helt nödvändigt och bör införas permanent.

Inom ramen för infrastrukturpolitiken har regeringen försenat centrala infrastrukturprojekt samt öppnat upp för nedläggningar av regionala och stadsnära flygplatser, åtgärder som riskerar att få långtgående negativa konsekvenser för tillväxten i hela Sverige. Också åtgärder som det tidigare rått relativ enighet om mellan Socialdemokraterna och Alliansen, som till exempel behovet av satsningar på vägnätet för tung trafik, har gått i stå. För att underlätta för transporter och företagsamhet, än tätare knyta samman alla delar av Sverige samt fullt ut tillvarata tillväxtpotentialen i våra storstäder behövs fortsatta infrastrukturinvesteringar och utbyggnad av kollektivtrafiken. Att skapa osäkerhet kring centrala infrastruktursatsningar riskerar att hämma tillväxten på kort och lång sikt. Regeringens oklara besked om förutsättningar för miljöbilar och förnybara drivmedel kan dessutom vara en viktig orsak till att trenden med minskade klimatutsläpp från transportsektorn brutits.

Alliansens riktlinjer för den ekonomiska politiken

Alliansen sätter människan i centrum. Vår politik syftar till att bygga ett samhälle som tar tillvara varje människas förmåga, där alla får förutsättningar att växa och skapa, och där vi gemensamt skapar trygghet och sammanhållning. Det kräver en ansvarsfull ekonomisk politik som bygger upp motståndskraft mot kriser och det kräver reformer som leder till att fler kommer i arbete. Med fler sysselsatta i näringslivet ökar produktionsförmågan. Därmed vidgas utrymmet för hushållens konsumtion och de skatteintäkter som finansierar välfärden ökar. Bara genom att fler kommer i arbete kan vi säkerställa mer kunskap i skolan, högre kvalitet i välfärden och ett starkare Sverige.

Risk för ett växande utanförskap kräver ny ekonomisk politik

Under de senaste åren har Europas närområde präglats av flera svåra väpnade konflikter. I Syrien, Irak, Eritrea och Afghanistan har krig och förföljelse lett till att människor tvingats fly för att söka skydd inom det egna hemlandet, i närområdet eller

på andra kontinenter. FN:s flyktingorgan uppskattar att uppemot 65 miljoner människor var på flykt i världen under 2015, den högsta siffran som någonsin uppmätts. Under samma år sökte 1,2 miljoner människor skydd i EU. Hela 160 000 personer sökte asyl i Sverige. Mellan 2010 och 2020 bedömer Migrationsverket att ungefär en halv miljon nyanlända kommer etableras i Sverige.

Alliansen anser att Sverige ska bedriva en långsiktigt hållbar migrationspolitik som inom ramen för den reglerade invandringen värnar asylrätten, underlättar rörlighet över gränser och främjar en behovsstyrd arbetskraftsinvandring. För att uppfylla ett sådant åtagande krävs genomgripande reformer som skapar hållbara förutsättningar för migration och integration på både kort och lång sikt.

På kort och medellång sikt måste regeringen först och främst säkerställa att mottagandet fungerar. Under hösten 2015 kom allianspartierna överens med regeringen om en rad åtgärder för att hantera migrationskrisen inom ramen för migrationsöverenskommelsen. Allianspartierna fick igenom avgörande förslag för att skapa ordning och reda i mottagandet, en bättre etablering och dämpa kostnadsökningarna. Bland annat innebär uppgörelsen att tillfälliga uppehållstillstånd blir huvudregel med rätt till familjeåterförening, tydligare försörjningskrav vid anhöriginvandring och ett stärkt återvändande. Vidare föreslås en stärkt kostnadskontroll i mottagandet och etableringen genom bland annat tydligare krav för att erhålla försörjningsstöd. Samtidigt beslutades om viktiga alliansförslag för att stärka integrationen, som ett breddat RUT-avdrag och lärlingsanställningar för nyanlända, samt att utreda lagliga vägar för att söka asyl i EU.

På längre sikt måste den ekonomiska politiken ha beredskap för att på bästa sätt tillvarata de möjligheter som en betydande befolkningsökning innebär, och minimera de utmaningar som det stora mottagandet under de senaste åren kan medföra. Sverige har inte i tillräckligt hög utsträckning fått in utrikes födda och nyanlända på arbetsmarknaden. Efter åtta år har knappt hälften av de som kommit till Sverige som flyktingar någon form av jobb, och endast 25 procent har en helårsanställning eller är företagare. Sysselsättningsgraden hos utrikes födda uppgick 2015 till 59,5 procent, till skillnad från 68,4 procent hos inrikes födda. Att alltför många utrikes födda saknar jobb och i stället blir beroende av bidrag är först och främst destruktivt och negativt för varje enskild människa som hamnar i långvarigt utanförskap. Men med ett växande och utbreddt utanförskap riskerar också kostnaderna för samhället att öka.

Alliansens politik syftar till att bygga ett samhälle som tar tillvara varje människas förmåga, där alla får förutsättningar att växa och stå på egna ben, och där vi gemensamt skapar trygghet och sammanhållning. Att ha ett arbete och en inkomst ger människor makt över sina liv, liksom en känsla av gemenskap och av att vara behövd. Det är grunden i Alliansens politik. Därför krävs också att den ekonomiska politiken utvecklas för att på bästa sätt hjälpa de människor som flytt till Sverige att komma in på arbetsmarknaden, få sitt första jobb och bli en del av Sverige.

Det första och främsta skälet för att se till att människor i utanförskap kommer i arbete är att ge människor frihet över sitt eget liv. Men att fler kommer i arbete är också mycket viktigt för svensk ekonomi som helhet. Den ekonomiska politiken ska genom hög sysselsättning, långsiktigt hållbara finanser och stabila makroekonomiska förhållanden skapa välförhållanden för alla som bor i Sverige. Huruvida invandring bidrar positivt eller negativt till dessa mål är i mycket stor grad avhängigt om de människor som kommer till Sverige kommer i arbete, precis på samma sätt som för befolkningen i övrigt. Om tillräckligt många kommer i arbete kan invandringen, som innebär en

föryngring av Sveriges befolkning, vara en viktig del i att klara finansieringen och bemanningen av vård och omsorg för allt fler äldre. Dessutom kan utrikes födda bidra till att öka svensk handel. Forskningsstudier visar på positiva effekter av invandring på både export och import. Om för få tar steget in på arbetsmarknaden blir utvecklingen den motsatta – då belastas den offentliga ekonomin av ökade bidragsutbetalningar. För den enskilde blir konsekvenserna ännu större med risk för ett djupt utanförskap och grusade drömmar.

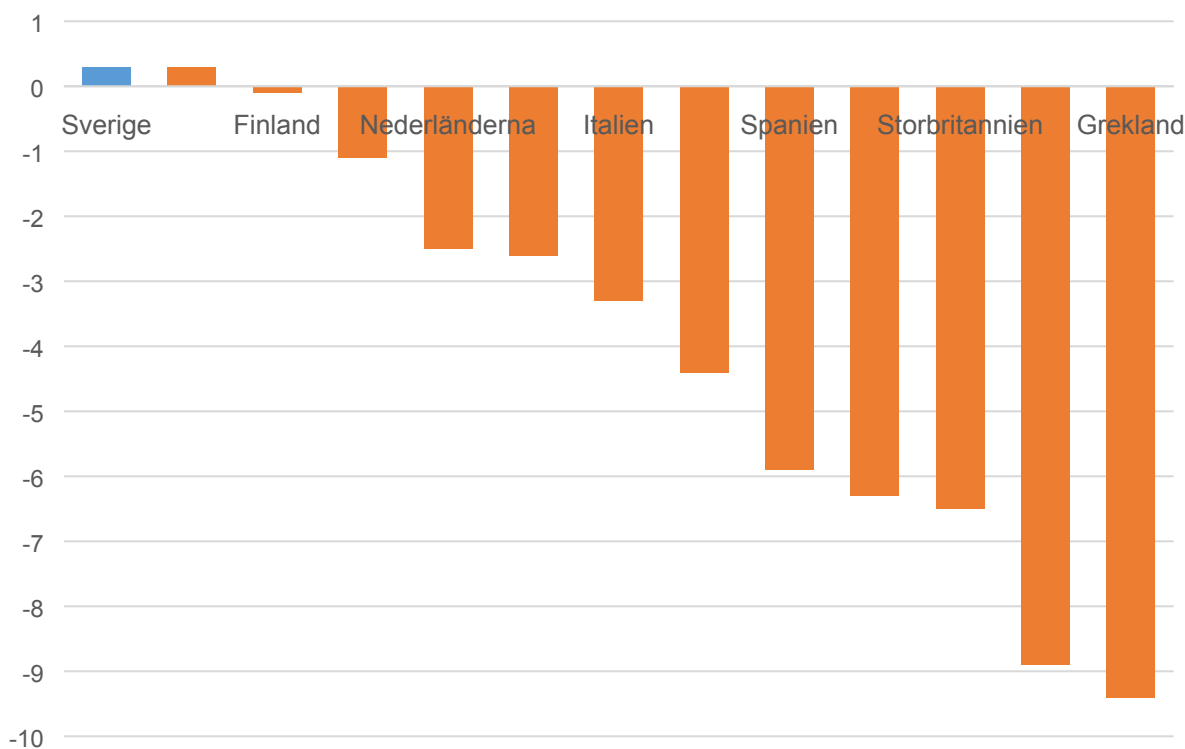
För Sverige är utmaningen betydande – historiskt har etablering och integration inte fungerat tillräckligt bra. Det har resulterat i att Sverige under en längre tid sett en utveckling mot ett nytt och djupt utanförskap hos svenskar som har låg utbildningsbakgrund eller som är utrikes födda. Inom ett par år bedöms nästan 80 procent av de inskrivna på Arbetsförmedlingen tillhöra särskilt utsatta grupper som till exempel utomeuropeiskt födda och personer utan gymnasieutbildning. Arbetslösheten är fyra gånger högre för en person född utanför Europa jämfört med en person född i Sverige. Detta mönster måste brytas.

Alliansens främsta uppdrag under åren 2006 till 2014 var att bryta det breda utanförskap som drabbade människor som förtidspensionerades och sjukskrevs bort från arbetsmarknaden. För att bryta den negativa utvecklingen krävdes genomgripande strukturreformer som ökade arbetsutbudet och gjorde det mer lönsamt att arbeta än att gå på bidrag. Som ett resultat av Alliansens reformer minskade utanförskapet med en fjärdedel.

I dag har utmaningen delvis skiftat. Hög arbetslöshet bland utomeuropeiskt födda och stora grupper nyanlända som behöver ett första jobb kommer vara en av Sveriges största strukturella utmaningar under åren framöver. Under de kommande åren är det därför helt avgörande att politiken tar nästa steg och genomför nödvändiga reformer för att hantera det nya läget. En bättre integration och lägre trösklar in till arbetsmarknaden för att nyanlända ska komma i arbete är nödvändigt och kan bara ske genom strukturellt riktiga reformer. De utbudsreformer som Alliansen genomförde under sin regeringstid ledde till att utrikes föddas arbetskraftsdeltagande ökade från 65 till 70 procent. Det är ett steg i rätt riktning, men mer kommer att krävas. En av Alliansens främsta uppgifter är att bryta det utanförskap som växt fram bland utrikes födda och unga som saknar gymnasieutbildning. Det kommer kräva stabila offentliga finanser och genomgripande strukturella reformer av arbetsmarknaden, utbildningssystemet och bostadsmarknaden.

Ansvar för svensk ekonomi och hållbara offentliga finanser

Sverige har klarat den ekonomiska nedgången bättre än de flesta andra länder. Trots en ihållande lågkonjunktur har Sverige haft en jämförelsevis god BNP-tillväxt och sysselsättningen har fortsatt att öka. Ett avgörande skäl till att vi klarat krisen väl är att det finansiella ramverket och överskottsmålet medförde att Sverige gick in i finanskrisen med tillräckliga säkerhetsmarginaler i de offentliga finanserna för att kunna stimulera ekonomin under lågkonjunkturen. I kombination med en effektiv stabiliseringspolitik innebar dessa säkerhetsmarginaler att Sverige klarade sig bättre än de flesta andra länder. När ekonomin nu går in i högkonjunktur står Sverige fortfarande väl rustat, med en relativt låg statsskuld och hög sysselsättning.

Figur 12: Genomsnittligt finansiellt sparande 2006–2014. Procent av BNP.

Källa: EU-kommissionens makroekonomiska databas Ameco, vinterprognosen 2016.

Det är nu centralt att visa politiskt ledarskap och även fortsättningsvis värna svensk ekonomi. Även om den svenska statsskulden nu är låg har finanskrisen visat att skuldkvoten snabbt kan ändras om ett land inte har tillräckliga säkerhetsmarginaler. Medan Sveriges statsskuld fortsatt ligger på en låg nivå, har skuldnivåerna i EU-15 skenat och ligger nu på över 90 procent av BNP. Statsskuldräntorna riskerar då att tränga ut viktiga investeringar samtidigt som den ekonomiska nedgången fört med sig nedskärningar och åtstramningar i många länder.

Alliansen välkomnar därför den överenskommelse som slutits mellan sju partier i riksdagen om ett nytt finanspolitiskt ramverk. Överenskommelsen innebär att Alliansens strama linje med fortsatt fokus på ansvar för de offentliga finanserna och beredskap för nya kriser har fått gehör. Principen om överskott i de offentliga finanserna ligger fast, och kompletteras med ett nytt skuldankare. Överskottet i offentliga finanser ska uppgå till i genomsnitt en tredjedels procent av BNP över en konjunkturcykel, och nivån på Maastrichtskulden ska på sikt nå 35 procent av BNP. Med det nya finanspolitiska ramverket säkerställs dels att sparandet över en konjunkturcykel ska vara positivt, dels att den totala skuldnivån ska vara så pass låg att tillräckliga marginaler finns för att understödja ekonomin när nästa kris slår till. Att överskottsmålet är formulerat över en konjunkturcykel innebär att det finansiella sparandet bör ligga under en tredjedels procent av BNP när resursutnyttjandet är lågt, och över en tredjedels procent när resursutnyttjandet är högt. Därigenom är överskottsmålet förenligt med en finanspolitik som motverkar konjunktursvängningar. På så sätt säkras hållbara offentliga finanser både på kort och lång sikt, samtidigt som finanspolitiken har utrymme att dämpa konjunktursvängningar i ekonomin.

Sedan budgetmotionen 2016 har det ekonomiska läget förändrats i två avseenden som påverkar finanspolitikens utformning. Dels har konjunkturåterhämtningen under hösten 2015 varit starkare än vad de flesta bedömare förutsåg, och resursutnyttjandet

bedöms vara i balans redan 2016. Sverige är nu på väg in i en högkonjunktur med begränsade eller inga lediga resurser i ekonomin. Dels har de offentliga utgifterna ökat till följd av ökade utgifter för bland annat flyktingmottagandet och sjukförsäkringen. Som en konsekvens av detta kommer det strukturella sparandet minska 2017 trots att vi befinner oss i högkonjunktur. Underskotten biter sig också fast under hela mandatperioden. Finanspolitiken är därmed procyklisk och eldar på ekonomin trots att det inte längre finns lediga produktionsresurser. Samtidigt befinner vi oss under de närmaste åren fortsatt långt från en tredjedels procents överskott i offentliga finanser.

Mot bakgrund av det starka konjunkturläget som svensk ekonomi befinner sig i finns inte längre några stabiliseringspolitiska skäl att avvakta med budgetförstärkningar för att skydda återhämtningen. I stället finns starka budgetpolitiska skäl att ta kontroll över utvecklingen i de offentliga finanserna och föra sparandet närmare saldomålet. Både stabiliseringspolitiska och budgetpolitiska argument talar därmed för en stramare finanspolitik under 2017 och 2018. En sådan inriktning ligger i linje med regeringens egen expertmyndighet Konjunkturinstitutets bedömning, som också kritiserar regeringen för att frånga de budgetpolitiska principer som det nya överskottsmålet medför när man bedriver en expansiv politik och ökar underskotten under 2017.

En rimlig avvägning är enligt Alliansens bedömning att stärka det finansiella sparandet med 11 miljarder under budgetåret 2017. För 2018 bör ytterligare ungefär fem miljarder kronor i budgetförstärkningar genomföras. Tillsammans med de automatiska budgetförstärkningar som enligt regeringen kommer ske under prognosperioden bedömer Alliansen att balans nås 2017 och att det strukturella sparandet stärks ytterligare 2018, förutsatt att ekonomin är i balans.

Figur 13: Bana för offentliga finanser. Procent av BNP om inte annat anges.

% av BNP om inte annat anges	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Finansiellt sparande utan budgetförstärkningar	-0,1	-0,2	-0,3	0,0	0,8	1,5
Strukturellt sparande utan budgetförstärkningar	-0,2	0,2	-0,3	0,1	0,9	1,6
Budgetförstärkningar under prognosperioden i nivå (mdkr)			11	5		
Budgetförstärkningar under prognosperioden (% av BNP)			0,2	0,1	0,0	0,0
Finansiellt sparande inklusive budgetförstärkningar	-0,1	-0,2	0,0	0,1	0,8	1,5
Strukturellt sparande inklusive budgetförstärkningar	-0,2	0,2	0,0	0,2	0,9	1,6

Källor: Budgetpropositionen 2017 och egna beräkningar.

Det ska dock understrykas att de offentliga finansernas utveckling är svårbedömd. Konjunkturen har ett betydande genomslag på finanserna, men även den potentiella produktionsförmågan och efterfrågans sammansättning i jämvikt är av avgörande betydelse. En mindre justering av prognosen för exempelvis den potentiella produktivitetstillväxten kan få ett betydande genomslag på bedömningen av både det faktiska och det strukturella saldot i de offentliga finanserna på några års sikt. Även penningpolitikens utveckling är osäker. Konsekvensen av detta är att finanspolitiken måste utformas efterhand i ljuset av ny information. Om en ny allvarlig störning drabbar

svensk ekonomi och ekonomin hamnar längre från balans bör de budgetförstärkande åtgärderna skjutas längre fram i tiden. Omvänt bör budgetförstärkningarna tidigareläggas om återhämtningen sker snabbare.

Alliansen är enig om att budgetförstärkningarna bör ske genom såväl intäktsökningar som utgiftsminskningar framöver. Det är också centralt att budgetförstärkningarna samt finansieringen av reformer inte sker genom att skatten på jobb och företagande höjs. En lika viktig utgångspunkt är att budgetförstärkningarna inte ska påverka välfärdens kärnverksamheter.

På inkomstsidan finns flera möjliga åtgärder. I dag är den finansiella sektorn undantagen från mervärdesskatt i EU-länderna, vilket bidrar till att beskattningen är lägre än för andra delar av näringslivet. En utgångspunkt bör vara att, på samma sätt som i Danmark, utjämna skatteuttaget genom en viss höjning av de sociala avgifterna inom den finansiella sektorn. Också den kommersiella fastighetssektorn beskattas mindre än andra delar av näringslivet. Skatteplanering genom paketering av fastigheter kan motverkas. För att ytterligare motverka fusk bör även nivåerna i skatte- och tulltilläggen höjas. Omställningen av transportsektorn är en viktig del av miljöpolitiken. Miljöstyrningen bör förstärkas, till exempel genom att se över beskattningen för personbilar och fordon som har särskilt stora utsläpp av växthusgaser. Effektiva ekonomiska styrmedel, som exempelvis ytterligare miljöskatter, bör införas och undantag från existerande miljöskatter bör kontinuerligt omprövas. Kväveoxidavgiften bör också göras om till en skatt.

Det är också viktigt att föra en ansvarsfull politik som begränsar utgiftsökningarna framöver. Särskilt bör utgifterna i transfereringssystemen minska. Kostnaderna för migration och integration har femdubblats sedan 2010, till följd av den dåligt fungerande integrationen och det ineffektiva mottagandet. Här krävs långsiktiga effektiviseringsåtgärder för att begränsa kostnadsutvecklingen, till exempel vad gäller boendekostnaderna i mottagningssystemet. Kostnaderna för sjukfrånvaron har dubblats under samma period, till följd av ökande ohälsotal. Också här bör åtgärder vidtas för att långsiktigt och uthålligt minska sjukfrånvaron. Att som regeringen lägga om sjukförsäkringsreglerna riskerar i stället att långsiktigt försätta människor i utanförskap, samtidigt som det betydande kostnadstryck som vi ser inom systemet förstärks ytterligare.

Utöver kostnaderna för flyktmottagande och sjukpenning bör arbetsmarknadspolitikerna anpassas till det stärkta konjunkturläget. Sysselsättningen ökar för närvarande starkt och vi ser en bred uppgång på arbetsmarknaden. Därmed är det naturligt att anpassa omfattningen av arbetsmarknadsåtgärderna och minska de åtgärder som är minst effektiva.

Den statliga förvaltningen bör effektiviseras. Det bör också framgent ske en begränsning av de årliga anslagsökningarna i pris- och löneomräkningssystemet. Mot bakgrund av behovet att stärka försvaret bör detta område undantas. Kostnaderna kan också minskas genom att myndigheternas lokalkostnader och lokalisering prövas hårdare. Det är också viktigt att i allmänhet upprätthålla god kostnadskontroll i olika ersättningsystem genom att motverka förekomsten av fusk och överutnyttjande. Liberalerna gör bedömningen att budgetförstärkningarna 2017 i första hand bör ske genom effektiviseringar i arbetsmarknadspolitikerna, minskade transfereringar i sjukförsäkringen och arbetslöshetsförsäkringen samt avvisning av ospecificerade bidrag till kommun- och välfärdssektorn till förmån för mer riktade satsningar. Budgetförstärkningarna 2017 förväntas ge tillräckliga budgetförstärkningar för att det

strukturella sparandet ska vara i balans 2017. Kommande förslag på reformer under mandatperioden kan komma att kräva ytterligare budgetförstärkningar. Eventuella förslag på reformer på utgiftssidan bör i hög grad finansieras med lägre utgifter och effektiviseringar på andra områden.

Utgiftstaket utgör en övre gräns för statsbudgetens utgiftsnivå. Genom utgiftstaket ges riksdag och regering förbättrade möjligheter till kontroll och styrning av utgifterna. Alliansen vänder sig emot regeringens mycket kraftiga höjning av utgiftstaken, då det är viktigt att hålla utgifterna på en ansvarsfull nivå. Regeringens agerande förutsätter ett kraftigt höjt skatteuttag för att balansera utgiftsökningarna. Skattehöjningarna riskerar att slå mot jobb och företagande, och därmed försämra Sveriges ekonomiska utsikter.

Enligt de riktlinjer som finns bör en buffert för oförutsedda händelser lämnas obudgerad under utgiftstaket för nästkommande budgetår. Hur stort budgetutrymmet för reformer på utgiftssidan slutligen blir beror bland annat på hur stor del av budgeteringsmarginalen som under de kommande åren tas i anspråk av oförutsedda utgiftsökningar, t.ex. till följd av ökning av volymer i de rättighetsbaserade transfereringssystemen eller den makroekonomiska utvecklingen. Regeringens utgiftstak har kritiserats av bland annat Finanspolitiska rådet för att vara så högt satta i slutet av prognosperioden att den styrande effekten av taken helt gått förlorad. Alliansens utgiftstak är betydligt lägre än regeringens, och minskar som andel av BNP.

Figur 14: Förslag till utgiftstak. Miljarder kronor om inte annat anges.

	2017	2018	2019	2020
Utgiftstak	1 253	1 299	1 332	1 357
Takbegränsade utgifter, max	1 231	1 267	1 287	1 316
Budgeteringsmarginal, min	22	32	45	46
Budgeteringsmarginal, andel av takbegränsade utgifter	1,8 %	2,5 %	3,5 %	3,5 %
Utgiftstak som andel av potentiell BNP	27,6 %	27,4 %	26,9 %	26,2 %

Källa: Budgetpropositionen 2017 samt egna beräkningar.

Fler i arbete genom stärkta drivkrafter och sänkta trösklar in på arbetsmarknaden

Sverige byggs starkt genom fler i arbete. När många jobbar skapas mer resurser till den gemensamma välfärden. Att ha ett arbete och en inkomst ger människor makt över sina liv, liksom en känsla av gemenskap och av att vara behövd. Målsättningen kan därför inte vara annan än att alla som vill och kan arbeta ska ha ett jobb att gå till. Vi vill skapa förutsättningar för ett mer jämlikt och jämställt samhälle och stärka sammanhållningen i vårt land. Arbetsmarknaden ska rymma även dem som i dag står långt ifrån att få ett jobb. Jobben och kampen mot utanförskapet är fortsatt grunden för Alliansens politik.

Alliansens reformer i regeringsställning bidrog till att över 300 000 fler människor kom i arbete och att en betydande del av det breda utanförskapet som präglade svensk arbetsmarknad under 2000-talet kunde brytas. Under 2000-talets första år trycktes människor som varit inne på arbetsmarknaden ut ur arbetskraften bland annat på grund av att ersättnings- och bidragssystemen gjorde att arbete lönade sig för dåligt. Samtidigt ökade antalet människor med sjuk- och aktivitetsersättning, det som tidigare kallades förtidspension, kraftigt. Sedan 2006 har en stor del av detta breda utanförskap minskat som en effekt av alliansregeringens politik. Färre människor förtidspensioneras och fler

får behålla mer när de jobbar. Det har varit en framgångsrik ekonomisk politik samt välfärdspolitik och andelen som försörjs av bidrag eller ersättningar har minskat med ungefär en fjärdedel.

I takt med att utanförskapet minskat i de grupper som står relativt nära arbetsmarknaden har utmaningarna på arbetsmarknaden förändrats. Risken att grupper som står nära arbetsmarknaden återigen pressas ut i utanförskap kvarstår visserligen, och förstärks av att regeringen nu gör det mindre lönsamt att arbeta. Men den mest betydande utmaningen på svensk arbetsmarknad i dag är att bryta det utanförskap som gäller de som står längre ifrån arbetsmarknaden, och som har svårare att komma in. Särskilt utrikes födda och unga utan gymnasiekompetens drabbas av utanförskap i större utsträckning än andra grupper, delvis på grund av de trösklar som finns i form av höga skatter på arbete, men också för att många saknar de kunskaper och erfarenheter som krävs på den svenska arbetsmarknaden. Denna utmaning har förstärkts betydligt av det stora flyktingmottagande som Sverige haft under de senaste åren. Bland nyanlända personer i etableringsfasen har nästan 50 procent endast grundskoleutbildning eller mindre. För denna grupp är trösklarna in till den svenska arbetsmarknaden mycket höga.

Konsekvenserna av detta utanförskap är stora både för den enskilde och för samhället. Motsvarande var sjunde person i arbetsför ålder lever fortfarande helt på offentliga sociala ersättningar eller försäkringar. Varje människa i utanförskap nekas möjligheten att bygga en framtid utifrån sin egen vilja och förmåga. Det skapar otrygghet och ofrihet. Samtidigt är konsekvenserna för samhället också betydande. Matchningen på svensk arbetsmarknad har försämrats betydligt över tid. Företagen har svårt att hitta personal, trots att en relativt stor grupp står till arbetsmarknadens förfogande. När gruppen arbetslösa har en allt svagare anknytning till arbetsmarknaden och mer begränsad utbildning och erfarenhet minskar möjligheten att matcha arbetssökande med de arbetsuppgifter som företagen efterfrågar.

De grupper som befinner sig i utanförskap eller riskerar att hamna där måste få ett jobb att gå till. Det kommer att kräva olika former av åtgärder. Hur hög sysselsättning vi uppnår i Sverige beror på samspelet mellan företagets efterfrågan på arbetskraft, hushållens utbud av arbetskraft och hur väl lönesättningen och andra institutioner fungerar på arbetsmarknaden. Prioriteringen bör i första hand vara att skapa jobb på den ordinarie arbetsmarknaden, inte temporära platser i ineffektiva arbetsmarknadsåtgärder.

För det första måste det löna sig att arbeta. Drivkrafterna för att arbeta måste vara starkare än drivkrafterna att vara frånvarande från arbetsmarknaden. Om man är sjuk eller av andra skäl inte kan arbeta ska vi ha trygghetssystem som fungerar. Men det ska alltid vara lönsamt att ta ett jobb och bidra till det gemensamma. Då duger det inte att skatten höjs och att socialförsäkringssystemen blir så generösa att det inte längre lönar sig att arbeta.

För det andra måste alla få chansen att komma i jobb. Trösklarna på svensk arbetsmarknad är höga, i form av låg flexibilitet på arbetsmarknaden och allt högre kompetenskrav. Därför krävs dels möjligheter till utbildning och kompetensinsatser – man ska kunna lära sig det som behövs för att ta ett jobb och man ska ha möjlighet att lära om och ställa om från ett jobb till ett annat, dels en arbetsmarknad som erbjuder arbetstillfällen också för de med en kortare utbildning. Det måste finnas alternativ för de människor som av olika skäl inte klarar av att utbilda sig i kapp.

För det tredje måste villkoren och drivkrafterna i Sverige för att starta, driva och utveckla företag vara i internationell toppklass. Bara genom ett starkt och dynamiskt

näringsliv där företagsamhet och entreprenörskap både värderas högt och lönar sig kan vi säkerställa välstånd, välfärd och sysselsättning i Sverige.

Goda förutsättningar för fler och växande företag

Företagsamhet är grunden för Sveriges välstånd och det som driver samhällsutvecklingen framåt. För att Sverige ska behålla och stärka vår internationella konkurrenskraft krävs att villkoren för att starta, driva och utveckla företag förbättras. Det är dessutom viktigt för att kunna öka antalet sysselsatta och minska utanförskapet. En stark efterfrågan på arbetskraft, från växande företag, är en förutsättning för att fler människor ska komma i arbete.

Sveriges konkurrenskraft utmanas i allt större utsträckning i en globaliserad omvärld. Ett gott företagsklimat i allmänhet och ett mycket gott småföretagar- och nyföretagarklimat är nödvändigt för att vi ska kunna dra nytta av de möjligheter som globaliseringen ger, och möta de utmaningar den ställer oss inför. Villkoren för företagen måste vara minst lika goda i Sverige som i andra länder.

Alliansregeringen förbättrade företagsklimatet avsevärt. Bolagsskatten och socialavgifterna sänktes och de ekonomiska drivkrafterna för att driva företag förbättrades. Regeringens politik går däremot i motsatt riktning med höjda kostnader på arbete och ökat regelkrångel. Under kommande år förväntas arbetskraftsdeltagandet minska i Sverige. Detta sker samtidigt som arbetskraftsbristen är påtaglig. Sammantaget riskerar det svenska företagsklimatet att försämrans och svenska företags konkurrenskraft att försvagas jämfört med andra länder. För att stimulera tillväxten och stärka vår internationella konkurrenskraft krävs att villkoren för att starta, driva och utveckla företag kontinuerligt förbättras.

Den växande arbetskraftsbristen i Sverige och företagens problem med kompetensförsörjning är en avgörande fråga för företagsklimatet och riskerar att få stora konsekvenser för svensk konkurrenskraft. Om utbildad arbetskraft och bostäder inte finns tillgängliga riskerar företag att förlägga sin verksamhet i andra länder. För att bryta utvecklingen krävs dels direkt arbetsutbudsfrämjande åtgärder, dels en offensiv utbildningspolitik och bostadspolitik.

Under alliansregeringen ökade arbetskraftsdeltagandet kraftigt, men sedan 2014 har utvecklingen stått still och enligt Konjunkturinstitutet förväntas arbetskraftsdeltagandet till och med sjunka under prognosperioden. För att bryta utvecklingen krävs utbudsreformer som gör det mer lönsamt att arbeta. Detta är särskilt viktigt för gruppen äldre, som ökar som andel av befolkningen och som i många fall skulle kunna arbeta ett par år till innan pension och bidra med kompetens och erfarenhet. I stället för att som regeringen öka beskattningen på äldres arbete vill Alliansen sänka inkomstskatterna och socialavgifterna för att göra det mer lönsamt att vara kvar på jobbet.

Nystartade företags kompetensförsörjning är en viktig fråga för att särskilt främja entreprenörskap och innovation. I dag upplever många entreprenörer svårigheter med att erbjuda marknadsmässiga löner till nyckelpersoner, innan företaget börjat visa vinst. För att underlätta för små företags rekrytering av kompetent arbetskraft vill Alliansen göra det enklare och mer konkurrenskraftigt att erbjuda anställda incitamentsprogram och delägarskap. Vår ingång är att regelverket bör förenklas och göras mer konkurrenskraftigt, samtidigt som grundläggande skatterättsliga principer beaktas, så att det blir lättare för växande företag att attrahera och behålla centrala medarbetare. Det handlar både om företagens kostnader för incitamentsprogrammen och reglerna för

individ, till exempel i vilken utsträckning incitamentsprogrammen ska beskattas som inkomst av tjänst samt när beskattningen ska ske.

För att säkra företagens kompetensförsörjning och stärka Sveriges konkurrenskraft är det också avgörande att utbildningen i Sverige håller en hög kvalitet. På längre sikt är utvecklingen i skolan avgörande. Alla elever ska mötas av höga förväntningar och ges det stöd och den stimulans som var och en behöver för att nå kunskapsmålen och växa utifrån sina egna förutsättningar. Alliansen vill därför fortsätta arbetet för mer kunskap i skolan. Målet är att Sverige inom tio år bör ligga på topp tio i PISA-mätningarna. Höjs kunskapsnivåerna i det obligatoriska skolväsendet kan nivån på undervisningen i gymnasieskolan och den eftergymnasiala utbildningen fortsätta att höjas, vilket i sin tur gynnar företag som vill växa och rekrytera. På kortare sikt krävs väl fungerande yrkesutbildningar för både ungdomar och vuxna. Attraktiviteten på de gymnasiala yrkesprogrammen måste stärkas och dagens arbetsmarknadsutbildningar måste förbättras och i större utsträckning än i dag leda till jobb.

Den nuvarande bostadsbristen i Sverige har utvecklats till en akut bostadskris. Många företag vittnar om att bostadsbristen skapar stora problem att rekrytera i storstadsregionerna. Det hämmar tillväxten och leder till färre jobb och ett större utanförskap. Den stora befolkningsökning som Sverige nu upplever förstärker utmaningen ytterligare. Om nyanlända flyktingar inte får möjlighet att flytta till de arbetsmarknadsregioner där jobben finns riskerar de att låsas ute i bestående utanförskap.

Alliansregeringen genomförde ett stort antal förändringar för att underlätta planering och byggande, och bostadsbyggandet har nu nått sin högsta nivå på 20 år. Men det är inte tillräckligt – takten i bostadsbyggande behöver öka med ytterligare 30–40 procent. Alliansen välkomnade därför de bostadssamtal som inleddes under våren 2016, men tvingades tyvärr tacka nej till fortsatta diskussioner, till följd av de låsningar som fanns hos regeringen. Beredskapen för att genomföra kraftfulla reformer var inte tillräcklig för att en överenskommelse skulle vara meningsfull.

Inom ramen för bostadssamtalen lade allianspartierna fram fler än 30 förslag för att förenkla och snabba på byggandet, öka tillgången till byggklar mark och öka rörligheten i och utnyttjandet av det befintliga bostadsbeståndet. För det första måste regelförenklingsarbetet ta fart på riktigt genom att de kraftfulla förslag till regelförenklningar som redan lagts i riksdagen tas tillvara. Till exempel bör byggvänliga bullerregler införas och tekniska egenskapskrav och utformningskrav förändras så att trösklarna för byggande sänks. För det andra krävs skarpa reformer för att frigöra mer attraktiv mark att bygga på. Att markbrist är ett grundläggande problem, en tröskel som förtar effekten av många andra reformer, återkommer ständigt i forskningslitteraturen och lyfts ofta av byggbranschen. Därför krävs bland annat en reformering av systemen för riksintressen, naturreservat och strandskydd så att bostadsbyggande prioriteras högre. För det tredje krävs att överklagandeprocessen kortas. Till exempel bör länsstyrelsen tas bort som första instans för överklaganden, och sakägarkretsen – vilka som över huvud taget har rätt att överklaga – måste begränsas. För det fjärde måste resurserna inom bostadspolitiken användas effektivt. Därför bör de av regeringen införda byggsubventionerna avskaffas. För det femte måste rörligheten på bostadsmarknaden tydligt öka. Alliansen vill att taket för uppskov av reavinstskatten ska slopas permanent för att minska dagens inlåsnings effekter. Det måste också bli enklare att hyra ut sin bostad i andra hand och dagens hyresreglering måste ses över, framförallt i nyproduktion.

En likaså central fråga för utvecklingen av svenskt företagsklimat och entreprenörskap är hur Sverige säkerställer goda, stabila och långsiktiga förutsättningar för forskning och innovation. Det är avgörande för Sveriges konkurrenskraft att vi investerar i högkvalitativ forskning och hög kompetens, som i sin tur har förutsättningar att bidra till innovation och tillväxt. Under alliansregeringen gjordes historiskt stora satsningar på forskning. Den statliga finansieringen av forskning ökade med 9 miljarder kronor mellan 2008 och 2016, en ökning på mer än 30 procent. Under hösten 2016 kommer regeringen lämna en forskningsproposition som sträcker sig över fyra år. Alliansen anser att en huvudprioritering i forskningspolitiken bör vara åtgärder som syftar till att dels öka forskningens kvalitet, dels öka nyttiggörande av forskningsbaserad kunskap.

Också tillgången på kapital är en nyckelfråga för att främja entreprenörskap. Svenska villkor på dessa områden har historiskt varit goda, men möjliga förbättringar finns och krävs för att Sverige ska kunna konkurrera internationellt. Till exempel har det offentliga riskkapitalet i dagsläget svårt att komma in tidigt i bolagens utveckling, när det behövs som mest, och riskerar i stället att tränga ut privata investeringar i senare investeringsfaser. För att modernisera och effektivisera det offentliga riskkapitalet bör fond-i-fond-lösningar användas, där statligt riskkapital från början samverkar med privata fonder för att nå mindre och växande företag. De statliga fondernas inriktning bör också främst inriktas på tidiga utvecklingsfaser för att undvika undanträngning av privat kapital. Det är också viktigt att riskkapital finns tillgängligt i hela landet.

Därtill stänger dagens regelverk för aktiebolag ute många potentiella företagare. Reglerna bör anpassas till det behov av aktiekapital som faktiskt föreligger, och som i exempelvis många tjänsteföretag kan vara relativt begränsat. Därför bör kravet på aktiekapital sänkas från 50 000 till 25 000 kronor.

En fungerande transportinfrastruktur är avgörande för Sveriges konkurrenskraft och satsningar på väg och järnväg i hela landet är en viktig del för att främja både företagande och sysselsättning. Hösten 2016 kommer regeringen lämna en infrastrukturproposition till riksdagen. Den nuvarande infrastrukturplanen för åren 2014–2025 som togs fram av alliansregeringen innebär satsningar på minst 522 miljarder kronor. Det har möjliggjort underhåll och stora investeringar i befintlig infrastruktur i hela landet, liksom nysatsningar för att förbättra möjligheterna för såväl arbetspendling som godstransporter. Underhållet av svenska järnvägar har fördubblats sedan 2006. Anslaget till enskilda vägar har höjts väsentligt. Effektivare transporter innebär minskad miljöpåverkan och minskade klimatutsläpp. Samtidigt finns fortsatt stora behov på transportinfrastrukturområdet, både vad gäller effektivisering av myndigheter och verksamheter och vad gäller nya resurser. Alliansen vill fortsätta arbetet med att stärka och effektivisera transportinfrastrukturen i Sverige också inom ramen för den nya infrastrukturplanen som ska gälla från 2018.

En hållbar utveckling för framtiden

För Alliansen är det en självklarhet att Sverige måste vara pådrivande i omställningen till en klimatneutral ekonomi och ett giftfritt samhälle, och lika självklart att detta inte står i motsats till tillväxt och jobbskapande utan att miljö och tillväxt kan gå hand i hand. För detta krävs väl utformade och effektiva styrmedel. Förorenaren ska betala för sin miljöpåverkan samtidigt som förnybar och miljövänlig teknik tillåts växa fram. På så sätt ger våra åtgärder största möjliga resultat för miljön. Inte minst krävs att den svenska

fordonsflottan blir mer hållbar och att utsläppen från transportsektorn minskar. Beroendet av fossila bränslen är både en belastning på miljön och en säkerhetspolitisk risk. Nya styrmedel för att minska användningen av gifter i vår vardag krävs också. Därtill måste Sverige arbeta oförtröttligt på den internationella arenan för att bidra till att de globala utsläppsreduktioner som behövs uppnås.

Under sin tid vid makten har regeringen inte förmått ta ledningen för minskade utsläpp och en giftfri vardag. Tvärtom har många beslut om styrmedel förskjutits och i stället har nya skatter aviserats på förnybar energi. Det finns tecken på att de senaste årens nedgång i klimatutsläpp nu bromsas och att andelen miljöbilar minskar. Nya initiativ krävs både i Sverige och på EU-nivå för att den ekonomiska politiken och miljöömställningen ska understödja varandra.

En trygg och tillgänglig välfärd

Alliansen står för en trygg och tillgänglig välfärd. Vi värnar välfärdens kärnverksamheter – skola, vård och omsorg. Det är en grund för den sammanhållning vi har i Sverige. Alliansregeringens ekonomiska politik och välfärdspolitik resulterade i att resurserna till skola, sjukvård och omsorg ökade med mer än 100 miljarder i fasta priser. Resurserna ökade per invånare, per elev och per slutenvårdspatient. Också antalet läkare, barnmorskor och sjuksköterskor per invånare ökade. Men välfärden kan stärkas och utvecklas ytterligare. Välfärdspolitikerna måste bland annat förbättra resultaten i skolan, minska ojämlikheten som fortfarande finns i vården och svara mot behoven hos en åldrande befolkning.

Utbildningen i Sverige ska hålla hög kvalitet och vara tillgänglig för alla – för elevernas skull men också för jobben, välfärden och sammanhållningen i samhället. Föräldrarna ska veta att barnen när de kommer hem från skolan har lärt sig något nytt i en trygg miljö. Alla elever ska mötas av höga förväntningar och ges det stöd och den stimulans som var och en behöver för att nå kunskapsmålen och växa utifrån sina egna förutsättningar. Skolan ska också ge bildning och lära för livet – inte bara arbetslivet – oavsett bakgrund eller var du går i skolan.

Många nyanlända barn som flytt från krig och förtryck har i år haft sin allra första skoldag runtom i Sverige. Deras väg in i det svenska samhället kommer i stor utsträckning att gå genom skolan. Den svenska skolan står inför stora utmaningar när antalet nyanlända elever ökar snabbt samtidigt som skolresultaten fortsatt sjunker. Under åren framöver kommer det att krävas särskilda ansträngningar för att alla barn i Sverige, oavsett bakgrund, ska få en bra start i livet och en rivstart i vårt skolsystem. Duktiga och engagerade lärare och speciallärare är stommen för att skapa en bättre skola. Alliansen är enig om att systemet med karriärlärartjänster är centralt för skolans utveckling och bör stärkas, där särskilda satsningar i utanförskapsområden spelar en viktig roll. Att eleverna får tillräcklig undervisning är en annan viktig fråga för elevernas utveckling, och regeringen bör gå vidare med det förslag om fler matematiktimmarna i högstadiet som riksdagen tagit beslut om. Alliansens mål är att Sverige inom tio år bör ligga på topp tio i PISA-mätningarna.

I takt med att vi lever längre och kan behandla allt fler sjukdomar förändras kraven på hälso- och sjukvården. Alliansens utgångspunkt är en sjukvård präglad av kvalitet och tillgänglighet för alla. Skillnader i kvalitet eller tillgänglighet mellan regioner eller utifrån till exempel kön eller utbildningsbakgrund ska motverkas. Svensk vård och omsorg uppvisar i ett internationellt perspektiv goda resultat. Alliansregeringen satsade

mer resurser än vad som någonsin tidigare satsats på vården. Köerna har kortats och vi har sett en kraftig ökning av antalet vårdcentraler och generösare öppettider. Kvaliteten i sjukvården har också stärkts över tid och patienterna är mer nöjda med vården. Samtidigt finns fortfarande brister. Långa väntetider och otillräcklig tillgänglighet är fortfarande ett problem i delar av vården. Fördelningen av resurser mellan de med större och mindre behov fungerar inte optimalt. Brist på kompetens i vissa vårdyrken, till exempel sjuksköterskor, är vanligt i stora delar av landet. Vården är fortfarande inte jämlik – det finns fortfarande stora skillnader gällande såväl kvalitet och kontinuitet som väntetider. Alliansen kommer fortsätta att utveckla vården med patientens behov i fokus. Kvalitet, tillgänglighet och valfrihet ska prägla den svenska sjukvården och alla patienter ska känna sig trygga och väl omhändertagna på vårdcentraler och sjukhus i hela Sverige.

Att åldras innebär ofta ett ökat behov av hjälp i vardagen. Hur hjälpen utformas påverkar i hög grad livskvaliteten. Alliansens utgångspunkt är att varje människa är unik med egna önskemål och intressen. Rätten till självbestämmande är lika viktig oavsett ålder. Äldreomsorgen ska präglas av stor valfrihet, hög kvalitet, ett värdigt bemötande och finnas tillgänglig för alla som behöver den.

En mångfald av aktörer är en förutsättning för valfrihet. Alliansens välfärdspolitik sätter eleven, patienten och brukaren i centrum. Rätten att själv få välja var och hur man tar del av vård, skola och omsorg är en viktig del i att kunna utforma sitt eget liv och sin egen tillvaro. Välfärden finns till för medborgarna och medborgarna har rätt att påverka dess utformning. Därför måste valfriheten värnas.

Mångfalden av aktörer inom välfärden bidrar också till att utveckla nya idéer och hitta nya, smartare och effektivare arbetsätt, till gagn för alla som använder välfärden. Den svenska lösningen, med en offentligt finansierad välfärd som alla medborgare har rätt till, och där många olika typer av utförare tillåts bidra, är viktig att värna. Välfärdens verksamheter gynnas av att nya privata och ideella aktörer har möjlighet att etablera sig för att bidra till innovation och värdeskapande.

Vi har dock sett att den svenska välfärden inte alltid fördelas jämlikt, och att kvaliteten i vissa fall brister hos både offentliga och fristående verksamheter. För att säkerställa en jämlik välfärd av hög kvalitet finns därför anledning att se över kraven på och regleringen av både offentlig och fristående välfärdsverksamhet. Riksdagen har därför beslutat att en utredning bör se över möjligheten att införa tillståndsplikt med ägar- och ledningsprövning, ett tydligare kravställande och bättre uppföljning avseende kvalitet, och skarpare sanktioner vid misskötsel inom välfärden. Att regeringen inte fokuserar på kvalitetsaspekterna, utan i stället låter utreda begränsningar av vinstuttag i välfärdssektorn är en mycket olycklig utveckling. Det finns inga etablerade samband mellan organisationsform eller vinstuttag och kvaliteten i verksamheten. Utgångspunkten borde i stället vara hur vi på bästa sätt kan säkerställa både kvalitet, trygghet, effektivitet, innovation, valmöjligheter och öppenhet på ett sätt som gagnar elever, föräldrar, patienter, brukare och anhöriga i alla välfärdens verksamheter.

Liberalernas finansplan

Sänkta skatter för fler jobb

Skattepolitiken måste vara utformad för att öka antalet arbetade timmar i den svenska ekonomin, stärka konkurrenskraften samt öka människors frihet och möjligheter. Liberalernas viktigaste skattepolitiska prioritering är att sänka skatterna på arbete. På så sätt stärker vi arbetslinjen och uppmuntrar jobbskapare i en tid av ökad global konkurrens och hastig digitalisering.

Vi oroas därför av att den skattepolitik som regeringen presenterar kommer att trycka ned arbetskraftsdeltagandet med lägre välbefinnande, sänkt konkurrenskraft och utanförskap som följd. Det är mot bakgrund av detta anmärkningsvärt att regeringen i sin inkomstberäkning inte tagit höjd för att antalet arbetade timmar faller som en följd av regeringens skattepolitik. Allt tyder därför på att regeringens budgetproposition är ofinansierad i denna del.

Liberalerna avvisar regeringens omotiverade skattehöjningar på jobben. Vi återställer regeringens marginalskattehöjning på inkomster från 50 000 kronor till 123 300 kronor i månaden. Liberalerna genomför i denna budgetmotion samtidigt en kraftfull höjning av brytpunkten för den statliga inkomstskatten. Ingen med en månadslön under 41 000 kronor ska behöva betala en extra inkomstskatt ovanpå kommunalskatten.

Sverige sticker i dag ut från jämförbara länder vad gäller marginalsatt på arbetsinkomster. I det svenska skattesystemet inträder även de höga marginalskatterna i dag anmärkningsvärt tidigt. I Finland och Norge ligger exempelvis de högsta marginalskattesatserna på nivåer som är i närheten av den svenska nivån, men den högsta marginalskatten träder i dessa länder in vid ungefär den dubbla inkomsten jämfört med i Sverige.

Med Liberalernas skatteförslag slipper barnmorskor, poliser och ingenjörer att bestraffas för sitt för samhället viktiga karriärval. Liberalerna avvisar vidare helt regeringens fortsatta planer på att även 2018 skärpa skatten genom ändrad uppräkningsstakt av skiktgränserna för statlig inkomstskatt.

Vidare föreslår Liberalerna att det andra steget i den statliga inkomstskatten, den så kallade värnskatten, avskaffas. Detta är en prioriterad reform eftersom värnskatten straffar den som vill utbilda sig och jobba mycket.

I syfte att fler ska välja att arbeta kvar länge i arbetslivet införde Alliansen ett förhöjt jobbskatteavdrag för äldre. Detta avdrag har, tillsammans med ett förhöjt grundavdrag, utvärderats av IFAU som funnit tydliga sysselsättningseffekter. Att fler jobbar längre upp i åldrarna är en avgörande del av arbetslinjen. Denna reform bidrar även till att förstärka pensionerna för de som arbetar längre. Liberalerna föreslår här att åldersgränsen för det förhöjda jobbskatteavdraget i två steg justeras ned med två år för att även inkludera personer som vid kalenderårets ingång fyllt högst 63 år. Det betyder att även denna grupp får starkare drivkrafter att förlänga arbetslivet.

Liberalerna föreslår vidare att den särskilda löneskatten för äldre avskaffas. Fortsatta reformer i syfte att öka andelen äldre som arbetar, exempelvis enligt det förslag som ovan läggs fram om sänkt gräns för förhöjt jobbskatteavdrag, bör i stället genomföras.

RUT-avdraget har blivit en stor framgång vad gäller att öka människors makt över sin egen tid och skapa vägar in på arbetsmarknaden. Därför föreslår vi att RUT-avdraget

vidgas. Vi föreslår att subventionsgraden för RUT höjs från 50 procent till 75 procent för alla som vid årets ingång har fyllt 80 år.

Reformera arbetsmarknaden

Sammansättningen bland de arbetslösa har de senaste åren förändrats. Det är en ny arbetslöshet som växer fram där de arbetslösa i huvudsak är människor som överhuvudtaget inte lyckas etablera sig på arbetsmarknaden. Som Finanspolitiska rådet visar är sysselsättningen bland dem med låg utbildning mellan 15 och 74 år endast omkring en tredjedel. Det är uppenbart att arbetsmarknaden i dag inte är anpassad för den som har låg utbildning och låga kvalifikationer.

Arbetslösheten ökar bland personer födda utanför Europa. I dag är 148 000 personer i Sverige som är födda utanför Europa arbetslösa. Det motsvarar 42 procent av alla inskrivna hos Arbetsförmedlingen. Dessutom finns alla de tusentals människor som befinner sig i Migrationsverkets mottagningssystem men som ännu inte finns med i jobbstatistiken. Fler måste få realistiska chanser till jobb och egen försörjning. Det är avgörande för alla berörda individer men också för samhället i stort.

Ett stort hinder är de höga ingångslönerna i Sverige som i praktiken är bland de högsta i EU. Konjunkturinstitutet, EU-kommissionen, OECD, IMF och Finanspolitiska rådet har alla pekat på att höga ingångslöner försvårar för människor med låg utbildning och dålig förankring på arbetsmarknaden att få jobb. Då krävs reformer. Det räcker inte att som regeringen lägga ännu mer skattepengar på fler och utökade arbetsmarknadspolitiska program och ersätta den öppna arbetslösheten med en dold.

Vad Sverige behöver är reformer, för fler kunskapsintensiva jobb men också för fler enklare jobb. Genom en breddning av arbetsmarknaden kan vi få en hög sysselsättning, lägre utanförskap och mer resurser till välfärden. Liberalerna vill öka tryggheten i omställning genom en obligatorisk arbetslöshetsförsäkring.

Arbetsförmedlingen i dess nuvarande form måste läggas ner. I stället för att Arbetsförmedlingen fokuserar på arbetssökande som inte behöver myndighetens hjälp behöver allt fokus läggas på att rusta dem längst ifrån arbetsmarknaden för jobb och sysselsättning. Det behövs en ny myndighet som prioriterar de grupper som har det särskilt svårt att komma in på arbetsmarknaden på grund av till exempel låg utbildning och svag förankring på arbetsmarknaden. Det handlar framförallt om nyanlända, unga och personer med funktionsnedsättning. Dessutom bör myndigheten hantera frågor kring nyanländas etablering.

Liberalernas inriktning är att den svenska arbetsmarknaden behöver mer av flexibilitet. Låg grad av löneflexibilitet riskerar att bidra till högre arbetslöshet än nödvändigt under perioder av låg efterfrågan, och relativt höga lägstalöner stänger dörren för breda grupper som under en kortare eller längre period av sitt arbetsliv har en lägre produktivitet.

Liberalerna har föreslagit startjobb, en ny anställningsform för nyanlända och ungdomar där arbetsgivarnas kostnad för att anställa halveras genom att arbetsgivaravgiften slopas och ingångslönen är lägre. Startjobben ska som längst pågå i fem år och lönen ligga på mellan 14 000 och 16 000 kronor i månaden.

Vi vill slå samman anställningsstöden särskilt anställningsstöd, förstärkt särskilt anställningsstöd, instegsjobb och nystartsjobb till en ny anställningssubvention, Nystartsjobb plus. Denna nya anställningssubvention föreslås ha ett lönetak på 18 000 kronor i månaden vilket är en rimlig ingångslön.

Nu krävs reformer för att fler ska komma i jobb och få en egen försörjning. För Liberalerna är det avgörande att fokusera på hur fler jobb skapas och hur fler också får en lön att leva på. Vi måste öppna upp en arbetsmarknad för fler enkla jobb. RUT-reformen ska utvecklas, inte försämrats. Det måste bli billigare – inte dyrare – att anställa. Det behövs ett alternativ till regeringens ineffektiva arbetsmarknadspolitik. Liberalerna har därför föreslagit en ny yrkesskola, en gymnasial yrkesutbildning för vuxna inom det reguljära utbildningssystemet. Vi har också föreslagit att yrkeshögskolan betydligt byggs ut.

Det ska löna sig att arbeta och det gäller även för den med försörjningsstöd. Alliansregeringen införde 2014 en jobbstimulans inom det ekonomiska biståndet så att en person med försörjningsstöd under två år får behålla 25 procent av en inkomstökning. På så sätt ökar drivkraften att gå från bidrag till arbete. Liberalerna föreslår att jobbstimulansen nu utökas till 40 procent. Det innebär att det lönar sig bättre att arbeta deltid och ta ett extrajobb.

Samhället ska ha höga förväntningar på egenförsörjning och vi vill att motprestation för försörjningsstöd ska bli obligatoriskt i kommunerna. Det kan handla om ett aktivitetskrav på arbetsföra människor med försörjningsstöd, att genomföra praktik eller att man som arbetssökande ska söka arbete utanför kommungränsen.

Kunskap i skolan

Kunskap är skolans huvuduppgift. Tidigare präglades svensk skola av en rädsla för att mäta elevers kunskaper med sjunkande resultat som följd. Liberalerna har lett en total omläggning av svensk skola. Vi ser dock nu med oro hur regeringen bryter mot den inslagna kunskapslinjen i svensk skolpolitik.

Vi vill fortsatt göra ytterligare satsningar på skolan, men mer resurser är inte tillräckligt. Också attityden till skolan måste förändras. Lärare ska respekteras för sina kunskaper. Sverige behöver fortsätta arbetet för att lyfta läraryrket, inte bryta ned det kunskapsfokus som nu åter växer fram.

I ett internationellt perspektiv sker skolstarten i Sverige sent. I majoriteten av de europeiska länderna är skolan tioårig och börjar vid sex års ålder. Mot denna bakgrund vill Liberalerna att skolstarten ska ske vid sex års ålder även i Sverige. Därmed förlängs skolplikten till tio år och förskoleklassen blir den första av tio årskurser.

De nyanlända som kommer till Sverige i förskole- och lågstadieåldern klarar sig ofta förhållandevis bra i skolan. För de nyanlända som kommer till Sverige i mellanstadie- och högstadieåldern är förutsättningarna betydligt sämre. För att ge nyanlända elever samma chans att nå kunskapsmålen är det rimligt att förlänga skolplikten för dessa. Det kan även finnas skäl att utreda vad en halvering av sommarlovet för nyanlända elever skulle innebära för att ge dem tid att fortsätta sin undervisning i svenska under sommaren.

Kvaliteten och valfriheten ska värnas. Därför försvarar vi det fria skolvalet. En förutsättning för friskolor är att de uppfyller kvalitetskrav och präglas av långsiktig ägande. I stället för att begränsa valet av skola vill vi införa ett aktivt val av skola där kommunerna får ansvar för att förbättra informationen så att det blir självklart för alla att göra ett aktivt skolval.

Internationella undersökningar visar att Sveriges skolor har stora ordningsproblem. Vi öronmärker pengar för en skolkommision för ökad studiero.

För att ge alla elever en bra skolgång bör staten ta tillbaka ansvaret för det offentliga skolväsendet. Staten ska vara arbetsgivare för lärarna och ansvara för att eleverna får så mycket kunskaper som möjligt med sig från skolan.

Liberalerna vill utöka undervisningstiden i idrott och hälsa med 100 timmar, vilket motsvarar en ökning av ämnet med 20 procent. För att kunna ha fler lektioner i idrott och hälsa bör tiden i motsvarande grad minska för det som kallas elevens val.

Skickliga lärare är den avgörande faktorn för att höja resultaten i skolan. Vi vill ha högre lön åt skickliga lärare och en reformerad lärarutbildning som ska göra läraryrket attraktivt. För att minska lärarnas arbetsbörda bör en ny yrkeskategori införas, lärarassistenter.

För elever i skolor i utanförskapsområden – områden där arbetslösheten är hög och utbildningsnivån låg – är utmaningarna extra stora. För att uppmuntra lärare och rektorer att söka sig till tjänster i skolor i utanförskapsområden ska dessa ges bättre löne- och arbetsvillkor.

Den nuvarande regeringen har valt att inte fortsätta att bygga ut karriärtjänstreformen i den takt som alliansregeringen planerade. Liberalerna vill nu höja ambitionsnivån och gå tillbaka till den tidigare utbyggnadstakten, och vi vill därutöver göra en särskild satsning på särskilda karriärtjänster i utanförskapsområdena.

Liberalerna föreslår att ett års vidareutbildning i ämneskunskaper på universitet ska vara ett krav för huvudmännen att erbjuda åt alla lärare inom grundskolan och gymnasiet. Under denna utbildning erhålls 80 procent av ordinarie lön. Kostnaderna ska bäras av staten, och omfattar två miljarder kronor per år. Det är den största satsningen i historien på vidareutbildning av lärare.

Gymnasieskolan ska förbereda både för vidare studier och för arbetslivet. Vi vill ha en försöksverksamhet kring gymnasial lärlingsutbildning där branscher och arbetsgivare har ökat inflytande och ansvar, så kallade branschlärningar.

Sverige behöver en stark vuxenutbildning för dem som vill förbättra sina grundkunskaper, specialisera sig inom ett yrke eller förbereda sig för högskolestudier. I regeringsställning skapade vi yrkeshögskolan. Vi anser att alla ska ha rätt till komvux.

Liberalerna vill införa en yrkesskola, en yrkesutbildning för vuxna motsvarande gymnasial nivå med ett stort inslag av arbetsplatsförlagt lärande. Utbildningen bör följa en modell i likhet med yrkeshögskolan och bör rikta sig mot personer utan gymnasiekompetens.

Regeringen avser att bygga ut lärarutbildningen i ett försök att minska lärarbristen, trots att flera lärosäten i dag inte kan fylla sina platser och trots att ett stort antal studenter inte fullföljer utbildningen. Liberalerna avvisar regeringens förslag. Vi anser också att lärarutbildningen behöver centraliseras till färre orter. De praktisk-estetiska högskolorna och de tekniska universiteten ska dock kunna fortsätta att utbilda ämneslärare i sina ämnen. Utbildningen för förskollärare och grundskollärare bibehålls på nuvarande orter.

Liberalerna föreslår även en kvalitetssatsning på hum/sam-utbildningar vid högskolor och universitet, eftersom dessa utbildningar har låg andel lärarledda timmar.

Under Liberalernas ledning presenterade alliansregeringen två forsknings- och innovationspropositioner som sammantaget innebär att nivån på de årliga statliga forskningsanslagen höjdes med mer än 30 procent. Liberalerna anser att de historiskt stora satsningarna på forskning och innovation måste fortsätta.

Fler bostäder

Den svenska bostadsmarknaden behöver fler bostäder. För att det ska bli verklighet behövs enklare regler, mindre krångel och kortare planprocesser. Dagens regelverk hämmar konkurrensen inom byggsektorn vilket leder till högre produktionskostnader och dyrare bostäder för medborgaren. Med nuvarande lagstiftning påverkar dessutom konsumenters efterfrågan bostadsmarknaden i oacceptabelt låg grad.

Regeringen fortsätter på sin inslagna väg med en storskalig satsning på återinförda byggsbventioner. Detta är i grunden feltänkt och kommer att störa bostadsmarknaden än mer, med minskat byggande som följd. Den mest konkreta följden av den nuvarande regeringens politik är mångmiljardsubventioner till byggföretag. Misshushållning av skattebetalarnas pengar kommer inte att lösa bostadsbristen. Vi anser vidare att ansvaret för att vårda och förvalta fastigheter ligger på ägaren och inte på staten. Vi avvisar därför regeringens bygg- och bostadssubventioner i sin helhet.

Det är allvarligt att flyttskatten i Sverige sannolikt är den högsta i hela den utvecklade världen. När en person av skatteskäl väljer att inte sälja sin bostad innebär det att någon annan inte kan köpa. På det sättet uteblir flyttkedjor och bostadsbristen förvärras. Inlåsningsen drabbar både enskilda och företag som försöker rekrytera. Bristen på rörlighet och bostäder uppskattas leda till cirka 15 000 fler arbetslösa i Sverige. Vi avstår därför 1 300 miljoner i skatteintäkter 2017 för att sänka den så kallade flyttskatten genom avskaffat tak för uppskov och slopad uppskovsränta.

Förbättra välfärden

Sverige ska vara ett land med väl fungerande och gemensamt finansierad välfärd. Utifrån dagens situation prioriterar Liberalerna generellt förbättringar av välfärdens kärna framför utbyggda transfereringssystem.

Sammantaget bedömer vi att de kommunekonomiska effekterna av Liberalernas budget är neutrala i förhållande till regeringens. De så kallade välfärdsmiljarderna handlar till stor del om en finansiering av utökade uppgifter för kommunsektorn. Eftersom det utökade statsbidraget i denna del åtföljs av en lika stor utökning av det kommunala åtagandet blir det ingen reell ökning av kommunernas ekonomiska handlingsutrymme. I Liberalernas budget är vi mer återhållsamma med att ålägga kommuner och landsting nya uppgifter och behovet av nettotillskott kan anpassas därefter. Vidare gör vi satsningar för att underlätta för sektorn att erbjuda en bättre service till medborgarna, till exempel genom en förnyad kömiljard för att korta väntetiderna i sjukvården.

Att öka äldres självbestämmande och makt över sin vardag är en central uppgift för Liberalernas äldrepolitik. En del i att förverkliga detta mål i vardagen är att de äldre som får del av omsorgstjänster själva ska få mer att säga till om vad gäller vad de ska äta och hur maten ska tillagas. God och näringsrik mat samt trivsamma måltider är en viktig kvalitetsfråga i äldreomsorgen. Ett väl fungerande förebyggande arbete mot undernäring minskar också risken för fallskador och andra hälsoproblem, samtidigt som behovet av omvårdnad minskar.

Socialtjänstlagen bör förtydligas, och en laga-mat-garanti för hemtjänsten införs. Den som har fått hjälp med måltider beviljad ska ha rätt att välja mellan att få mat lagad i det egna hemmet och att få mat levererad hem. För den mat som levereras ska det finnas flera olika leverantörer och rätter att välja mellan. Också i särskilt boende ska de

äldres inflytande över måltiderna och måltidernas kvalitet öka. Reformen bör kunna träda i kraft den 1 juli 2017.

Liberalerna vill också ändra lagen för att möjliggöra så kallad förenklad biståndsprövning inom äldreomsorgen. Det kan innebära att den som uppnått en viss ålder kan vända sig direkt till en utförare, och först om hjälpbehovet är stort eller om den äldre är missnöjd görs en formell biståndsbedömning. Det ökar äldres självbestämmande samtidigt som det frigör tid och resurser för kommunerna.

Som framgår av skatteavsnittet ovan vill Liberalerna också bygga ut RUT-avdraget för äldre samt sänka åldersgränsen för det förstärkta jobbskatteavdraget för äldre. Båda dessa reformer bidrar till ökad sysselsättning samtidigt som många äldres ekonomiska villkor förbättras.

Liberalerna värnar rätten till personlig assistans. Vi avsätter 1 000 miljoner mer per år än regeringen för en mer generös statlig assistansersättning.

LSS-reformen var ett stort framsteg i arbetet för full delaktighet och jämlikhet för personer med funktionsnedsättningar. Det mest uppmärksammade inslaget i reformen var införandet av rätt till personlig assistans. Tanken var att människor som dagligen är beroende av olika stödinsatser skulle få ett reellt inflytande över sina liv, till exempel över vem som skulle ge hjälp och stöd.

Företrädare för funktionshindervisorganisationer beskriver assistansen som akut hotad. Regeringens nyligen tillsatta utredning om LSS har med ensidigt fokus på kostnadskontroll spätt på oron i stället för att skingra den. Det behövs en utredning, men fokus måste vara att utveckla LSS-reformen, inte att avveckla den.

Det räcker dock inte med förändrade direktiv till utredningen. Det behövs tydliga besked att personer med omfattande funktionsnedsättningar ska få möjlighet att leva, inte bara överleva. Regeringen bör därför dra tillbaka det uppdrag som gavs i 2016 års regleringsbrev till Försäkringskassan om att den ”ska bidra till att bryta utvecklingen av antalet timmar inom assistansersättningen”.

Liberalerna lägger också fram vissa förslag med tydlig fördelningspolitisk profil. Vi höjer barntillägget i bostadsbidraget med 100 kronor i månaden per barn, och vi höjer också bostadstillägget, som har en avgörande betydelse för att lyfta ekonomiskt svaga pensionärer över fattigdomsgränsen.

Liberalerna vill stärka ekonomin för denna grupp. Liberalerna föreslår därför för det första att ersättningsgraden i bostadstillägget för ålderspensionärer höjs från 95 till 96 procent. För det andra föreslår vi att taket för hur höga boendekostnader som kan ersättas stegvis höjs med 500 kronor per år fram till 2020. Detta skulle innebära ett nytt tak på 7 000 kronor.

Ett höjt bostadstillägg ökar också äldres möjligheter att flytta till en trygg och tillgänglig bostad nära kommunikationer och service, till exempel en seniorlägenhet eller ett trygghetsboende. En mer lämplig bostad innebär framförallt ökad självständighet för den äldre. Men det innebär också troligen mindre behov av hemtjänst och minskad risk för fallolyckor. Det ökar samtidigt rörligheten på bostadsmarknaden.

Investeringar för klimatet

För att övervinna miljöproblemen och hejda klimatförändringarna samt för att klara jobben och tillväxten behövs en liberal klimatpolitik som bygger på globalt samarbete, kunskap, nya idéer, ny teknik och tydliga styrmedel för en långsiktigt hållbar ekonomi. Liberalernas politik utgår från försiktighetsprincipen och principen att förorenaren ska

betala. Ekonomiska styrmedel, såsom koldioxidskatt och handel med utsläppsrätter, ska vara generella och teknikneutrala. Liberalerna föreslår en grön skatteväxling. Vi vill se lägre skatt på jobb medan olika former av miljö- och klimatpåverkande skatter och avgifter höjs. Med beaktande av jobben och konkurrenskraften ska ekonomiska styrmedel därför användas för att möta klimatkrisen och föra Sverige närmare klimatmålen. Vi vill ta viktiga steg mot ett fossilfritt Sverige.

Miljöpåverkan från transportsektorn måste minska och åtgärder krävs för att nå målet om en fossilfri fordonsflotta. Det krävs ökad ekonomisk styrning men det måste ske på ett kostnadseffektivt och långsiktigt sätt. Fordonsskatt ska betalas för personbilar, lätta bussar och lätta lastbilar bl.a. utifrån fordonets koldioxidutsläpp per kilometer. Vi föreslår en omvänd miljöbonus där bilar som inte skulle vara berättigade för en miljöbilspremie, enligt gällande regelverk, under de första fem åren får en förhöjd fordonsskatt med 2 000 kronor per år.

Reseavdraget behöver göras mer generöst där kollektivtrafiken är mindre väl utbyggd och stramas åt där möjligheten att använda kollektivtrafiken är större. Vi satsar på laddinfrastruktur. Successivt bör olika former av subventioner för användandet av fossila bränslen fasas ut.

Rättsväsendet

Det behövs en nystart för att svensk polis ska fungera bättre – i hela Sverige. När målet om 20 000 poliser formulerades hade Sverige 9 miljoner invånare. I dag är antalet 10 miljoner och befolkningen växer snabbt. Antalet poliser per 100 000 invånare har därmed under perioden 2010–2015 fallit från 216 till 202, vilket är en kraftig minskning. Polismyndighetens plan att öka antalet poliser med 1 500 till år 2020 kommer bara att leda till att minskningen bromsas upp, men antalet poliser per invånare förblir oförändrat.

Liberalerna föreslår därför en betydligt mer ambitiös utbyggnad. Vi ökar anslaget till Polismyndigheten för att möjliggöra en förstärkning med 2 500 poliser till 2020 års utgång. Detta gör att antalet poliser ökar till 212 per 100 000 invånare.

I dag binds tusentals polisarbetstimmar av uppgifter som borde ha utförts av andra eller som alls inte borde ha legat hos polisen. En riktad satsning för att anställa annan personal kan frigöra värdefull polisarbets-tid. Liberalerna anvisar ytterligare medel till polisen för att anställa mer personal och upphandla tjänster för att renodla och avlasta polisen. Vi beräknar att det därmed kan frigöras polisarbets-tid motsvarande ytterligare cirka 500 helårstjänster.

Att föra polisen närmare medborgarna har varit ett viktigt mål under lång tid. Just nu går utvecklingen åt fel håll. På många håll i Sverige saknas till exempel områdespoliser helt. Det är av största betydelse att Polismyndigheten skyndsamt skapar full bemanning av områdespoliser.

Arbetet med att få ut fler synliga poliser i yttre tjänst kräver poliser som är besjälade av att arbeta ute bland medborgarna. Vi reserverar därför medel för en särskild lönesatsning på poliser i yttre tjänst. Hur dessa medel fördelas på enskilda poliser avgörs i den sedvanliga förhandlingsprocessen mellan parterna och mellan arbetsgivare och arbetstagarer.

En utbyggnad av poliskårens storlek behöver gå hand i hand med en förstärkning av den civila personalen. Liberalerna föreslår därför en särskild satsning för att förstärka antalet civilanställda med ytterligare 1 100 civilanställda utöver den redan aviserade

utbyggnaden. Förstärkningen genomförs stegvis under 2017 och når full effekt under 2018.

Liberalerna vill skapa en modern beredskapspolis på 5 000 personer. Tjänstgöringen ska bygga på frivillighet och tidsbegränsade kontrakt för personer som har detta som ett åtagande vid sidan av sitt ordinarie arbete. Beredskapspolisen ska vara tillgänglig i hela landet och ska stå under befäl av polis när den kallas in i tjänst.

Liberalerna har drivit på för den nya lagstiftningen mot att ta emot utbildning i terrorverksamhet och mot terrorresor. Vi anser dock att ytterligare steg behöver tas, bland annat vad gäller att se över passlagstiftningen samt utvidga kriminaliseringen av medverkan i stödfunktioner knutna till terrorverksamhet. Det är av största vikt att reformer av lagstiftningen sker med full respekt för grundläggande rättssäkerhetsprinciper och de medborgerliga fri- och rättigheterna enligt Europakonventionen. Liberalerna tillför medel till Åklagarmyndigheten för att utreda terrormål och krigsförbrytelser m.m.

Liberalerna förstärker anslaget till Rättsmedicinalverkets forensiska undersökningar. Vidare görs ett engångstillskott för att skynda på uppbyggnaden av tillräcklig teknisk kapacitet för att genomföra åldersbedömningar såväl i brottmål som inom ramen för asylprocessen.

Liberalerna vill i lag förtydliga kommunernas roll för lokalt brottsförebyggande arbete inom sina ansvarsområden, och vi ökar också statsbidragen till detta. Därtill öronmärker vi ytterligare medel för lokala insatser mot radikaliserings- till våldsbejakande extremism.

Ett stärkt försvar

Vi lever i en säkerhetspolitiskt orolig tid. Den ryska militära aktiviteten i Östersjön ökar och det ryska tonläget mot Sverige och våra grannländer blir allt högre. Rysslands agerande strider mot internationell rätt och kommer att få följder för Europas säkerhetspolitik under lång tid framöver. De skäl som Putin angav för inmarschen i Georgien och Ukraina skulle lika väl kunna åberopas mot de baltiska länderna. Säpo har angivit Ryssland som det största underrättelsethotet mot Sverige.

Säkerheten i vårt närområde, i synnerhet i Östersjön, har kraftigt försämrats. Svensk försvarspolitik måste ställas om. Den nationella dimensionen ska prioriteras. Försvaret av Sverige måste vara Försvarsmaktens huvuduppgift. Samtidigt måste regeringen omedelbart ansöka om Natomedlemskap.

För Liberalerna är det givet att försvarsförmågan på flera sätt måste öka för att möta en ny och mer bister verklighet. Vi står fast vid att Sveriges försvar behöver väsentligt ökade tillskott, och därför lägger vi fram budgetförslag för en permanent höjning av försvarsanslagen på en betydligt högre nivå än vad som var fallet i den så kallade försvarsöverenskommelsen 2015.

Det stod redan från början klart att de medel som regeringen 2015 anslog för att stärka svensk försvarsförmåga var långt ifrån tillräckliga för att Sverige ska kunna leva upp till de krav som fred och säkerhet i vår tid ställer. Denna bild har nu förstärkts. Trots att det bara har gått ett och ett halvt år sedan försvarsöverenskommelsen träffades, är haveriet i inriktningsbeslutets försvarsekonomi redan ett faktum.

Priset på anskaffningen av nästa generations ubåt (NGU) har, utan riksdagens godkännande, gjorts beroende av att export sker – något som i nuläget framstår som

osäkert. I värsta fall innebär detta stora kostnadsökningar för Sverige, eftersom vi då inte kan dela utvecklingskostnaderna med något annat land.

Behovet av indirekt eld inom markstridskrafterna är skriande. I dag har Sverige 97 stridsflygplan, men planerar för endast tjugofyra artilleripjäser. Denna obalans måste avhjälpas, och Liberalerna vill därför att de nya tjugofyra Archer-pjäser som regeringen föreslår att Sverige ska överta inte säljs vidare utan organiseras i ytterligare två artilleribataljoner.

Liberalerna har länge betonat Gotlands betydelse för ett effektivt försvar av Sverige. Mot bakgrund av det försämrade säkerhetsläget menar vi att Gotlands strategiska särställning och geopolitiska betydelse har ökat. Vi välkomnar överbefälhavarens beslut att i förtid permanenta den militära närvaron. Men Gotlands försvar behöver ytterligare förstärkas.

Med det allt mer osäkra omvärldsläget i vårt närområde ökar behovet av att ha ett trovärdigt nationellt försvar med stark tröskelförmåga. Vid ett väpnat angrepp ligger vår bästa chans i att möta en fiende tidigt och innan han stigit i land. Detta har under långa tider fått Sverige att prioritera flygstridskrafterna.

Men i försvarsöverenskommelsen beslutades att flygvapnet, som i dag består av knappt 100 stridsflygplan, skulle minskas under åtta år. 60 nya JAS E ska ersätta de 100 JAS C/D, de sista levererade för mindre än ett år sedan. Att i det här läget skrota hundra nästan nya, fullt betalda och välfungerande stridsflygplan är både ett säkerhetspolitiskt risktagande och ett enormt slöseri med skattebetalarnas pengar.

Antalet plan bör vara minst hundra också i framtiden. Helst bör alla JAS C/D behållas, samtidigt som de 60 nya planen tillförs. Det skulle innebära en kraftig förstärkning av vårt flygvapen.

För drygt sex år sedan beslutade riksdagen att göra värnplikten vilande i fredstid. Men riksdagen beslutade också att plikten kunde införas på nytt om läget i omvärlden drastiskt försämrades eller om försvaret inte kunde rekrytera frivilliga soldater. Vi står nu inför en situation där båda dessa scenarier blivit verklighet.

Liberalerna anser därför att processen för att aktivera värnplikten behöver påskyndas. En aktiverad värnplikt ska inte ersätta ett yrkesförsvar, utan komplettera den rekrytering av soldater som sker på frivillig väg. Vi vill ha ett system som är en kombination av yrkesförsvar och värnplikt, i likhet med vad som finns i till exempel Norge och Danmark.

Försvarsuppgörelsen resulterade i ännu en bred utredning av personalförsörjningen, som nu föreslagit att värnplikten återinförs 2019, med militär grundutbildning för både kvinnor och män inom ramen för lagen om totalförsvarsplikt. Vi välkomnar detta, och anser att en pilotverksamhet bör sättas i gång så fort som möjligt.

Ramverk och strukture reformer

Ett stramt finanspolitiskt ramverk och stärkta finanspolitiska institutioner

Det är avgörande att Sverige också i fortsättningen har ett välordnat finanspolitiskt ramverk som för politiken i en stram och ansvarsfull riktning. Det finanspolitiska

ramverket säkerställer finansiell stabilitet och en beredskap att klara framtida kriser, och det har tjänat Sverige väl. Förtroendet för Sveriges offentliga finanser är högt, och statsskulden är relativt låg.

Liberalerna har tillsammans med övriga allianspartier, regeringen och Vänsterpartiet kommit överens om en justering av överskottsmålet till 0,33 procent av BNP över en konjunkturcykel. Detta mål är välavvägt och långsiktigt hållbart. Det utgör en bättre lösning än det balansmål som regeringen förespråkade vilket på sikt skulle riskera att öka statens skuldsättning.

Finanspolitiska rådet har konstaterat att regeringen misslyckas med att nå målet för det finansiella sparandet även i ett läge när konjunkturen bedöms vara i balans. Rådet konstaterar att regeringen inte planerar för aktiva budgetförstärkningar för att nå överskottsmålet och inte har gjort något åtagande om att finansiera oförutsedda utgiftsökningar eller reformer. Detta utgör ett brott mot det finanspolitiska ramverket.

Finanspolitiska rådets kritik är allvarlig och uppseendeväckande. Även om det nu finns en blocköverskridande uppgörelse om ett fortsatt överskottsmål så menar Liberalerna att det krävs att regeringen uppvisar behärskning och inte låter kostnaderna skena i väg för att målet ska kunna uppnås. Konsekvensen av att målet underskrids blir att framtida generationer skuldsätts.

Liberalerna har tidigare efterlyst ett särskilt tak för den offentliga skuldkvoten, det vill säga att statsskulden inte får överstiga en viss nivå. Vi välkomnar därför att det i den blocköverskridande överenskommelsen ingår ett krav på att ett skuldankare på 35 procent av BNP ska införas från och med 2019. Denna nivå ligger på behörigt avstånd från det krav på att statsskulden inte får överstiga 60 procent som kommer med EU:s tillväxt- och stabilitetspakt. Förtroendet för Sverige som ett land med offentliga finanser i god ordning kommer härmed att bevaras under överskådlig tid. Skuldankaret utgör också en kontrollmekanism som motverkar en uppbyggnad av långsiktiga underskott i statens finanser.

Överenskommelsen om ett justerat överskottsmål innehöll delar som syftade till ett starkt oberoende och en starkt ställning för Finanspolitiska rådet, något som Liberalerna krävt sedan tidigare. Bland annat får rådet en uttrycklig uppgift i sin instruktion att årligen bedöma om det föreligger en avvikelse från överskottsmålet. Rådets oberoende ökas genom att valet av rådets ledamöter bereds av en valberedning där ledamöter av riksdagens finansutskott ingår.

Liberalerna anser att dessa reformer är steg i rätt riktning, men vill vidta ytterligare åtgärder för att vidga Finanspolitiska rådets uppdrag. Rådet bör få i uppdrag att även utvärdera oppositionspartiernas ekonomiska politik och jämföra oppositionens förslag med budgetpropositionen med avseende på effekterna för de offentliga finanserna, sysselsättningen och fördelningspolitiken. Det skulle ge möjlighet till en större samsyn i den ekonomisk-politiska debatten vad gäller bedömningen av reformers effekter för de offentliga finanserna, sysselsättningen och fördelningspolitiken, och minska risken för ofinansierade förslag och överbudspolitik. En närliggande modell används sedan länge i Nederländerna.

För att möjliggöra detta föreslår Liberalerna ett fördubblat anslag till rådet. Ökade anslag behövs för att rådet, med sin oberoende ställning, fortsatt ska kunna bedriva verksamheten med uthållighet och hög kvalitet. Vi ökar därför anslaget till Finanspolitiska rådet med 10 miljoner kronor.

Liberalernas ingång i de diskussioner som har förts kring ett ändrat överskottsmål har varit att säkerställa att Sverige ska ha finanspolitisk stabilitet och förmåga att klara

av kommande kriser. Det är också centralt att det finansiella sparandet är väl avvägt för att möta en växande demografisk utmaning och för att möjliggöra framtida strukturreformer. Ytterligare en utgångspunkt för Liberalerna är att målet för det finansiella sparandet inte i sig ska kunna medföra utgiftsreformer som medför ökat tryck på transfereringssystemen.

Inriktning på en ny skattereform

Sverige är ett land med stora välfärdsambitioner. Därför behöver vi ha ännu större sysselsättnings- och tillväxtambitioner. Skattesystemets huvudsyfte är att finansiera de offentliga åtagandena, men i sin utformning bör det gynna strävsamhet, flit, ambition och risktagande. I dag motverkas i stället det som bygger välstånd.

Det skattesystem vi har tar inte heller i tillräcklig grad hänsyn till det internationella konkurrens- och omvandlingstryck som globaliseringen för med sig. Samtidigt ser vi tecken på att en arbetsmarknad med högre kunskapsintensitet, i kombination med en arbetskraft där alla inte har hög produktivitet, riskerar att driva på tudelningen mellan dem som har ett jobb och dem som inte har det. Skattesystemet måste beakta detta. Fastighetsbeskattningen behöver reformeras i riktning mot ökad rörlighet på bostadsmarknaden samtidigt som skattepolitiken bör bidra till att dämpa och stabilisera en exceptionell prisutveckling. Klimatkrisen ökar behovet av beskattning av det som bidrar till ett allt varmare jordklot och en allt mer ogästvänlig miljö för djur, växter och människor.

Därför behöver Sverige nu en ny genomgripande skattereform. Inriktningen på en sådan skattereform ska vara att de skatter som håller jobben och sysselsättningen tillbaka sammantaget tydligt sänks. På sikt vill vi som liberalt parti ha ett så lågt skattetryck som möjligt. Samtidigt ser vi de kommande åren inte att det är möjligt att sänka skattetrycket. Därför behöver skattesänkningarna i en reform vara fullt ut finansierade. Vi presenterar här ingen sammanhållen skattereform, men vi redogör för vår syn på vilken inriktning och vilka bärande delar en sådan framtida reform behöver ha.

Sänkt skatt på arbete för att utbildning ska löna sig

Jämfört med nästan alla andra länder har Sverige både höga marginalskafter redan vid medelhöga inkomster, och de högsta marginalskafterna på de allra högsta inkomsterna. Detta bidrar mycket starkt till att utbildningspremien i Sverige är låg. Höga marginalskafter bidrar även tydligt till ett mindre effektivt skattesystem där de arbetade timmarna hålls tillbaka. En del av finansieringen av denna skattereform behöver fasa in över tid. Därför är det rimligt att också delar av sänkningen av den statliga inkomstskatten sker successivt. Marginalskatten vid medelhöga och höga inkomster ska bli lägre. Därför ska värnskaften avskaffas, brytpunkten tydligt höjas och nivån på det första steget i den statliga skatten sänkas. De högsta marginalskafterna bör närma sig snittet i OECD.

Sänkt skatt för en breddad arbetsmarknad

Sänkt skatt på arbete är ett led i att bryta den svenska arbetslöshetens struktur, med betydande sysselsättningsproblem för ungdomar med låg utbildning, utlandsfödda och personer med funktionsnedsättning. Höga arbetskraftskostnader begränsar särskilt den

del av tjänstesektorn som skulle kunna fungera som en språngbräda in på arbetsmarknaden för dessa grupper. Vi bör bygga ut sådana avdrag och riktade skattesänkningar som breddar arbetsmarknaden med fler lågtröskeljobb. Inkomstskatten och den totala beskattningen av de lägsta inkomsterna ska sjunka för att möjliggöra högre sysselsättning. Ytterligare skattesänkningar som breddar arbetsmarknaden ska genomföras.

Bolagsbeskattningen behöver sänkas jämfört med i dag

Bolagsskatten är en central skatt för svensk konkurrenskraft och för tillväxten hos företag i vårt land. Bolagsskatten är också en av de faktorer som avgör var globala företag väljer att etablera verksamhet. Sverige har stegvis sänkt den formella bolagsskattesatsen, men så har också våra konkurrentländer gjort. Medan vi i mitten av 1990-talet hade en bolagsskattesats som var tydligt lägre än snittet i EU och OECD är vår bolagsskattesats nu på en genomsnittsnivå jämfört med vår omvärld. Det ökar risken för att företag väljer att investera i andra länder än Sverige. En lägre bolagsskatt bör bidra till bland annat högre sysselsättning, högre kapitalstock, högre utländska direktinvesteringar och högre BNP. Detta prioriterar vi högre än sänkt kapitalinkomstskatt. Kapitalinkomstskatten bör däremot ta steg mot ökad enhetlighet. Bolagsskatten ska, i syfte att säkra den svenska konkurrenskraften, fortsätta att sänkas. Enhetligheten i kapitalinkomstbeskattningen ska öka.

Sänkta flyttskatter för ökad rörlighet på bostadsmarknaden

Den svenska fastighetsbeskattningen präglas av mycket höga skatter vid försäljning och inköp av bostäder. Sverige har sannolikt den högsta sammanlagda beskattningen på reavinster från bostadsförsäljningar i hela OECD. Det bidrar bland annat till lägre rörlighet på bostadsmarknaden och en större bostadsbrist än vad som annars vore fallet. Flyttskatterna, särskilt i form av uppskovsbegränsning och räntebeläggning på uppskovsbelopp, ska sänkas.

Sänkta skatter behöver finansieras

Prioriterade skattesänkningar behöver finansieras fullt ut. En relativt hög konsumtionsbeskattning var en central del i den senaste skattereformen. Därefter har flera sänkningar genomförts vilket har urholkat beskattningen av skattebasen. Generella konsumtionsskatter har lägre negativa effekter på BNP-nivå och sysselsättning än andra större typer av skatter. Därför kan det totala uttaget av konsumtionsskatter bli högre när flera andra skattebaser nu framöver bör beskattas lägre. Sverige har vidare i dag inte högre miljöskatter än vår omvärld och deras storlek i relation till BNP har sjunkit något över tid. Även om man måste väga enskilda skattehöjningar mot deras inverkan på företagets konkurrenskraft och deras effekter i vardagen, finns det möjlighet att både höja flertalet miljöskatter och bredda miljöskatteunderlaget. Att sänka skatten på jobb och företagande kräver finansiering genom motsvarande skattehöjningar. Mervärdesskatten kan därför öka. Det kan åstadkommas genom att de olika moms nivåerna justeras något uppåt eller genom ökad enhetlighet. Den kommunala fastighetsavgiften kan höjas. Det totala uttaget av miljö- och klimatskatter kan också öka jämfört med i dag. Bland de skattebaser som kan beskattas hårdare finns exempelvis fordon och kemikalier.

Åtgärder mot ökad skuldsättning

Hushållens skuldsättning kopplat till ökade bostadspriser har fått allt större uppmärksamhet bland oberoende experter. Det önskvärda läget är att bostadspriserna planar ut, ty annars riskerar framtida kraftiga prisfall att få stora realekonomiska konsekvenser i form av minskad konsumtion och minskad rörlighet på bostads- och arbetsmarknaden. Såväl Riksbanken som Konjunkturinstitutet, liksom IMF och OECD, rekommenderar Sverige att sänka eller helt fasa ut ränteavdragen. Liberalerna föreslår långsiktigt nedtrappade ränteavdrag från 30 till 20 procent och sänkt tak från 100 000 kronor till 75 000 kronor. För att säkerställa att en sådan nedtrappning inte får effekt på inhemsk konsumtion genom ökat skattetryck kopplas den till successiva sänkningar av den statliga inkomstskatten.

Alla behöver bidra och alla behöver se fördelarna

Sverige behöver en skattereform för att skapa grund för högre sysselsättning och mer företagande. Det är dock avgörande för legitimiteten i en samlad reform att alla både bidrar till finansieringen och får del av fördelarna. Därför är det bland annat centralt att skillnaden i beskattning mellan löntagare och pensionärer inte ökar. Skatteavdrag för barnfamiljer samt ytterligare höjda bostadsbidrag och höjda bostadstillägg kan vidare övervägas för att stärka vissa grupper i ljuset av bland annat höjda konsumtionskatter.

Ett sysselsättningsmål för Sverige

Liberalerna avser att möta de utmaningar Sveriges ekonomi står inför med fortsatta strukturreformer. Vi föreslår i denna budget sänkta skatter på arbete, reformer för att företag ska kunna växa, liberaliserad arbetsrätt och nya vägar till riktiga yrkeskunskaper. Vi föreslår reformer för att öka byggandet och öka rörligheten på Sveriges bostadsmarknad.

Styrande för den ekonomiska politiken ska vara de mål som sätts upp för den. Vid sidan av de mål som framgår av det finanspolitiska ramverket har målen för sysselsättnings- och arbetsmarknadspolitiken en särskilt avgörande roll.

Därför är det allvarligt att den nuvarande regeringen i stället för ett mål för sysselsättningen valt att använda ett arbetslöshetsmål som sitt huvudsakliga riktmärke. Mål som fokuserar på delmängder av dem som inte är sysselsatta i stället för att öka antalet sysselsatta har varit ett återkommande inslag i socialdemokratiska regeringars ekonomiska politik. I dagsläget tar detta sig uttryck i att regeringen i den ekonomiska vårpropositionen fastställt att antalet personer som arbetar och antalet arbetade timmar i ekonomin ska öka så mycket att Sverige når lägst arbetslöshet i EU år 2020.

Denna typ av mål har flera inbyggda brister. Exempelvis har regeringen fått kritik både för att de inte meddelat vilka ålderskategorier som avses och för att målet är formulerat i förhållande till andra länder. Om resten av Europa skulle få kraftigt ökad arbetslöshet skulle målet kunna nås även om den svenska arbetslösheten ökar i stället för att minska.

En ekonomisk politik som ensidigt formuleras med sikte på arbetslöshetsstatistiken riskerar särskilt att missa avgörande delar i att identifiera och bekämpa utanförskap. Även om sysselsättningen inte skulle växa nämnvärt, sjukskrivningarna skulle öka och fler skulle få förtidspension (sjuk- eller aktivitetsersättning) kommer en regering vägled av nuvarande mål att kunna hävda att deras politik för Sverige närmare målet

att arbetslösheten blir lägre. Att människor slutar söka ett arbete, erbjuds en förtidspensionering eller övergår i sjukskrivning, och därmed träder ut ur arbetskraften, ska inte kunna registreras som en framgång. Som bland andra Finanspolitiska rådet har påtalat riskerar detta att leda till felslut där arbetslöshetsstatistiken förbättras genom politiska reformer som flyttar människor ur arbetskraften. Konjunkturinstitutet har bedömt att regeringens politik minskar den varaktiga sysselsättningen med 15 000–20 000 personer. Samtidigt leder åtgärderna till att arbetsutbudet minskar med minst 15 000 personer.

Politiken måste i stället ha som mål att så många arbetsföra som möjligt ska få bidra och komma i arbete. Därför föreslog Liberalerna i budgetmotionen 2016 ett nytt sysselsättningsmål för Sverige. Det är ett ambitiöst mål som kommer att vägleda oss i vårt eget ekonomisk-politiska utvecklingsarbete och som vi föreslår bör vägleda de nödvändiga reformerna av Sveriges arbetsmarknad.

Liberalernas förslag innebär att regeringens arbetslöshetsmål överges och ersätts med ett sysselsättningsmål. Särskilda delmål för hur många som jobbar bland unga, utrikes födda och äldre ska sättas upp. Detta leder politiken rätt och skapar ytterligare drivkrafter för nödvändiga reformer.

Liberalerna föreslår att målet formuleras enligt följande:

- Sysselsättningen bland hela befolkningen (15–74 år) ska till 2025 öka till 70 procent. År 2020 ska vi ha nått halvvägs till 68,5 procent.
- Sysselsättningen bland unga (15–24 år) ska till 2025 öka till 45 procent. År 2020 ska vi ha nått halvvägs.
- Sysselsättningen bland utrikes födda ska till 2025 öka till 65 procent. År 2020 ska vi ha nått halvvägs.
- Sysselsättningen för äldre (65–74 år) ska till 2025 öka till 25 procent. År 2020 ska vi ha nått halvvägs.

Liberalernas jobb mål innebär att 350 000 jobb behöver skapas redan till 2020 för att 5,2 miljoner människor då ska vara sysselsatta. Till 2025 krävs det att 600 000 nya jobb skapas för att målet ska nås, och av dem behöver cirka 200 000 skapas genom höjd potentiell sysselsättningsgrad, dvs. genom reformer som gör att arbetsmarknaden fungerar bättre. Vårt sysselsättningsmål är mer ambitiöst och täcker in större delar av befolkningen än det mål som tidigare har gällt rörande sysselsättningen i åldersgruppen 20–64 år. Det målet nåddes redan under alliansregeringen.

Genom att utforma politiken utifrån ett sysselsättningsmål och dela upp det i delmål för unga, utrikes födda och äldre kommer vi att leda politiken rätt. Det är unga och utrikes födda som har störst problem på den svenska arbetsmarknaden, och ska vi klara välfärden måste vi se till att fler människor arbetar längre upp i åldrarna.

En ny anställningsform: startjobb

Sverige hör i praktiken till länderna med de högsta ingångslönerna i hela EU. Vi har den lägsta lönespridningen i hela OECD, både mätt som de lägsta lönerna i relation till de höga lönerna och de lägsta lönerna i relation till medianlönen. Därutöver är den samlade beskattningen, trots sänkningar, fortfarande alltför hög på jobb med lägre lön.

Detta får konsekvenser för hur bred arbetsmarknaden blir. När lönen måste vara hög blir jobben med lägre produktivitet färre. Ett mått på detta är att Sverige har lägst andel

jobb som inte kräver någon särskild utbildning eller enbart grundläggande sådan av alla länder i EU. Andelen enkla jobb i Sverige är fem procent mot EU-snittet på nio procent.

Detta är en delförklaring både till att vi har EU:s största sysselsättningsgap mellan inrikes och utrikes födda och en lägre sysselsättningsgrad än snittet i OECD för personer med de lägsta kunskapsnivåerna.

Därför har vi föreslagit en ny anställningsform där lönen är lägre, inkomstskatten låg och arbetsgivaravgifterna avskaffade. Vi väljer att kalla det för vad det är: ett startjobb.

Den nya anställningsformen ska vara enkel och rättighetsstyrd. Den ska inte kräva godkännande av Arbetsförmedlingen eller arbetsmarknadens parter. Av det följer att kollektivavtal inte behövs.

Startjobbet ska vara en väg in på den svenska arbetsmarknaden. Den nya anställningsformen ska omfatta personer upp till 23 års ålder eller under de första fem åren efter det första beslutet om uppehållstillstånd.

I ett startjobb ska månadslönen vara mellan 14 000 och 16 000 kronor. Inga arbetsgivaravgifter ska utgå och kollektivavtalade försäkringar ska inte behöva betalas. Detta innebär att arbetsgivarnas kostnad i startjobben kan halveras jämfört med en motsvarande anställning på den reguljära arbetsmarknaden. En vanlig ingångslön motsvarar i dag en total kostnad inklusive arbetsgivaravgifter och kollektivavtalade försäkringar på uppemot 30 000 kronor.

Det lönespann som föreslås i startjobben är högre än eller motsvarar minimilönen i länder vi ofta jämför oss med. De är exempelvis högre än de lägsta tillåtna lönerna i Tyskland, Frankrike och Storbritannien.

För den enskilde innebär lönenivån en månadslön efter skatt på cirka 11 500 kronor med dagens beskattning. Vi är beredda att ytterligare sänka beskattningen vid dessa inkomstnivåer inom ramen för en samlad skattereform. Inkomsten är pensionsgrundande då staten täcker upp inbetalningarna.

Sammanhållningen i samhället stärks när fler kommer i jobb. Enligt RUT motsvarar startjobbets nettolön en högre månadsinkomst än vad 2,1 miljoner svenskar över 19 år har i dag. Lönen i startjobben är alltså betydligt högre än de inkomster som studenter, många pensionärer och andra har. Lönen är relativt låg, men den går att leva på.

Startjobben ska innebära ett minimum av regleringar och administrativ börda. Däremot ska inte nya startjobsanställningar få ingås på arbetsplatser som sagt upp personer på grund av arbetsbrist de senaste tolv månaderna. Det ska alltså inte vara möjligt att ersätta befintliga jobb med startjobb.

Bakgrund

Forskningen visar att höga lägstalöner är problem

Finanspolitiska rådet pekar ut det svenska anställningsskyddet och de kollektivavtalade minimilönerna som områden där arbetsmarknaden fungerar dåligt. Konjunkturinstitutet beskriver den svenska arbetsmarknaden som tudelad där höga lägstalöner gör att unga och andra grupper med svag förankring inte kommer i anställning.

Flera organisationer och expertmyndigheter menar att de svenska ingångslönerna är ett problem för arbetslösheten eller integrationen. Bland dessa kan nämnas Internationella valutafonden, Konjunkturinstitutet, Finanspolitiska rådet, EU-kommissionen och OECD. Finanspolitiska rådet menar explicit att nya typer av jobb med lägre löner måste till.

Forskningsläget om effekterna av höjda lägstralöner i Sverige är inte, som ibland påstås, blandat. Samtliga sex studier på svenska data visar att höjda lägstralöner har negativa effekter på den sammantagna sysselsättningen eller på sysselsättningen i redan utsatta grupper.

Internationellt, där många studier mäter effekten av höjningar av mycket låga lägstralöner, är bilden mer blandad. Sammantaget finns dock en tydlig övervikt av studier som visar på en negativ, om ibland liten, sysselsättningseffekt av höjda lägstralöner.

Dagens insatser är otillräckliga

Det finns flera insatser i dag för att hjälpa unga och utrikes födda in på arbetsmarknaden. I debatten hänvisas ofta till instegsjobben som ger en betydande lönesubvention om 80 procent. Det är dock en stödform som är förknippad med mycket administration. Den kan bara ges de första tre åren efter att personen fått uppehållstillstånd, den kräver att personen är inskriven som arbets sökande via arbetsförmedlingen och att hen läser SFI samt att avtal sluts med det lokala facket. Det innebär också att kollektivavtalade försäkringar ska betalas. Mindre än 5 000 personer årligen omfattas av instegsjobb, och en anställning på heltid kan maximalt vara i 12 månader. Det är sammantaget en åtgärd som visat sig mindre framgångsrik.

Återkommande kommentarer från företagen är att anställningsformerna upplevs som komplicerade och att långsiktigheten är begränsad. Det handlar exempelvis om krav på hur handledningen ska vara utformad, hur utbildningsplaner ska läggas upp och att krav finns på att gå via Arbetsförmedlingen. Ytterligare kritik riktas mot att det i flera fall ställs krav på kollektivavtal eller kollektivavtalade försäkringar vilket ökar kostnaderna och begränsar antalet företag som kan använda sig av anställningsformerna.

Skattefrågor

Liberalerna står upp för det strävsamma Sverige

Sverige är ett land med stora välfärdsambitioner. Vi behöver därför ha ännu större sysselsättnings- och tillväxtambitioner. Skattesystemets huvudsyfte är att finansiera de offentliga åtagandena, men i sin utformning bör det gynna strävsamhet, flit, ambition och risktagande. I dag motverkas i stället det som bygger välstånd. Därför behöver Sverige en ny skattereform.

Det skattesystem vi har tar inte i tillräcklig grad hänsyn till det internationella konkurrens- och omvandlingstryck som globaliseringen för med sig. Samtidigt har vi en allt mer tudelad arbetsmarknad och skillnaderna mellan dem som har jobb och dem som står långt från arbetsmarknaden ökar. Många av dem som står utanför arbetsmarknaden är utrikes födda med låg utbildning. Det är uppenbart att arbetsmarknaden i dag inte är anpassad för den som har låg utbildning och låga kvalifikationer. Skattesystemet måste beakta detta. Det måste bli billigare och enklare att anställa och vi måste öppna upp arbetsmarknaden även för dem med låg utbildning. Fastighetsbeskattningen behöver reformeras i riktning mot ökad rörlighet på bostadsmarknaden samtidigt som skattepolitiken måste bidra till att dämpa och stabilisera en exceptionell prisutveckling.

Klimatkrisen ökar behovet av att utifrån principen förorenaren betalar öka kostnaderna för utsläpp och miljöskadlig verksamhet.

Liberalerna ser behovet av en skattereform där inriktningen ska vara att skatter på jobb och sysselsättning sammantaget tydligt sänks. På sikt vill vi som liberalt parti ha ett så lågt skattetryck som möjligt. Samtidigt anser vi inte att det är möjligt de kommande åren att sänka skattetrycket. Därför behöver skattesänkningarna i en reform vara fullt ut finansierade.

Det ska löna sig att jobba och utbilda sig

Liberalernas viktigaste skattepolitiska prioritering är att skatterna på arbete, på både kort och lång sikt, ska sänkas. Det är centralt för att utveckla arbetslinjen, öka antalet arbetade timmar i den svenska ekonomin och stärka den svenska konkurrenskraften.

Fler måste få jobb och egen försörjning och vi måste agera utifrån den verklighet som råder. En ny arbetslöshet växer fram där de arbetslösa i huvudsak är människor som överhuvudtaget inte lyckas etablera sig på arbetsmarknaden. Det är uppenbart att arbetsmarknaden i dag inte är anpassad för den som har låg utbildning och låga kvalifikationer. Många av dem som står utanför arbetsmarknaden är utrikes födda med låg utbildning. Och denna grupp kommer med stor sannolikhet att öka de kommande åren allteftersom fler som nu finns inom Migrationsverkets system får uppehållstillstånd och därmed tas in i jobbstatistiken.

Snabba och kraftfulla åtgärder krävs för att göra arbetsmarknaden tillgänglig för nyanlända med både låg och hög utbildningsbakgrund. Dessvärre blundar regeringen för integrationsutmaningen. I stället för strukturreformer för fler jobb är det breda skattehöjningar och återställare som regeringen är inriktad på. Regeringens utbyggnad av olika program bidrar främst till att den öppna arbetslösheten ersätts av en dold.

Regeringen talar om fler jobb men ökar samtidigt kostnaderna för att arbeta och bidrar därmed till att utanförskapet slår rot. Det är fel väg att gå. I stället måste ambitionerna för sysselsättning och tillväxt höjas. När fler jobbar kan vi finansiera de satsningar på välfärden som behövs för att alla i vårt land ska ha samma livschanser. Liberalerna tar ansvar för ett öppet Sverige som breddar sin konkurrenskraft i den globaliserade världen. När regeringen lånar i högkonjunktur presenterar vi en budget som skapar arbete, betonar välfärdens kärna och tar ansvar för statsfinanserna.

Jämfört med nästan alla andra länder har Sverige höga marginalsatser redan vid medelhöga inkomster och de högsta marginalsatserna på de allra högsta inkomsterna. Det bidrar mycket starkt till att utbildningspremien i Sverige är låg. Det lönar sig för dåligt att utbilda sig. Höga marginalsatser bidrar även tydligt till ett mindre effektivt skattesystem där de arbetade timmarna hålls tillbaka. Marginalskatten vid medelhöga och höga inkomster måste bli lägre. Därför ska värnskatten avskaffas och brytpunkten för statlig inkomstskatt tydligt höjas och nivån på det första steget i den statliga skatten sänkas. De högsta marginalsatserna bör närma sig snittet i OECD.

Avskaffad värnskatt

Liberalerna föreslår att det andra steget i den statliga inkomstskatten, den så kallade värnskatten, avskaffas. Det är en prioriterad reform för att öka utbytet av att utbilda sig och ta ansvar. Det är också en central reform för att möjliggöra ökad internationell konkurrenskraft i det svenska näringslivet.

Liberalerna finansierar i denna motion hela den direkta kostnaden för att avskaffa värns-katten, krona för krona. Det finns dock skäl att anta att de långsiktiga kostnaderna för att avskaffa värns-katten är betydligt mindre än de kortsiktiga och direkta. Genom beräkningar i FASIT utförda av riksdagens utredningstjänst kan de långsiktiga effekterna kvantifieras. Beräkningarna avser innevarande budgetår.

FASIT skattar ett ökat arbetsutbud till följd av att värns-katten avskaffas. Om detta förändrade utbud får fullt genomslag på antalet arbetade timmar innebär det att dessa, i ekonomin som helhet, ökar med 0,09 procent. Den ökningen innebär i sin tur ökade löneinkomster, vilket får effekten att inbetalningar av kommunal och statlig inkomstskatt, arbetsgivaravgifter och moms stiger. Det senare är den långsiktiga effekt som uppstår i samband med att beteendet anpassas på det sätt modellen skattat. När beteendeanpassningen har fått fullt genomslag väntas skatteintäkterna ha ökat så att självfinansieringsgraden uppgår till cirka 67 procent. Förändringen i antalet arbetade timmar består i stort sett av ett förändrat arbetsutbud för dem som redan arbetar, alltså förändringar längs den intensiva marginalen. Resultatet är ett punkttestimat och bör tolkas med försiktighet. För att värna de offentliga finanserna räknar vi därför inte in dessa dynamiska effekter i denna budgetmotion.

Liberalerna finansierar hela den direkta kostnaden för att avskaffa värns-katten, krona för krona. *Det beräknas för 2017 minska inkomsterna under inkomstitel 1111 Statlig inkomstskatt med ca 7 000 miljoner kronor.*

Nej till höjd marginals-katt och återställ jobbskatt-avdraget

Liberalerna avvisar i samma syfte regeringens marginals-katthöjning på inkomster från 50 000 kronor till 123 300 kronor i månaden från 2018. Sverige behöver långsiktigt sänka de högsta marginals-katterna. Att i stället gå i motsatt riktning och höja skatten för relativt breda grupper är fel väg att gå. Höjda marginals-katter i dessa inkomstintervall pressar också tillbaka antalet arbetade timmar i ekonomin. Liberalerna vill även markera mot det anmärkningsvärda i att regeringen i sin inkomstberäkning inte tagit höjd för att antalet arbetade timmar faller som en följd av den höjda marginals-katten. Det är att ta en risk med de offentliga finanserna. Allt tyder därför på att budgetpropositionen i denna del är underfinansierad. Att avvisa den höjda marginals-katten på inkomster från 50 000 kronor till 123 000 kronor i månaden minskar intäkterna under titel 1111 med 1 220 miljoner kronor från år 2018.

Liberalerna återställer även den avtrappning av jobbskatt-avdraget för månadsinkomster över 50 000 kronor som trädde i kraft 2016. Avtrappningen är ännu ett led i den socialdemokratiska politiken att göra det dyrare att arbeta och leder, tillsammans med den statliga inkomstskatten och värns-katten, till mycket höga faktiska margina-effekter. *Ett återställande av avtrappningen av jobbskatt-avdraget innebär att statens finanser försvagas med 3 400 miljoner kronor under inkomstitel 1140 Skattereduktioner.*

Höjd brytpunkt för statlig skatt

Sverige utmärker sig genom att andelen av BNP som tas ut i skatt på arbetsinkomster är högre än snittet i OECD samtidigt som den högsta marginals-katten på arbetsinkomster är högre än i nästan alla jämförbara länder. Sverige skiljer dessutom ut sig genom att de höga marginals-katterna träder in tidigt i inkomstskalan. Exempelvis Finland och Norge har sina högsta marginals-kattesatser på skattenivåer som är i närheten av de svenska,

men de högsta marginalskatterna träder in vid ungefär den dubbla inkomsten jämfört med i Sverige. Liberalerna föreslår därför en kraftig höjning av brytpunkten från dagens ca 36 000 kronor per månad till 41 000 kronor per månad. Liberalernas förslag innebär att en genomsnittlig specialistsjuksköterska, veterinär, programmerare eller verksamhetschef inom omsorgen helt slipper betala statlig inkomstskatt. *Förändringen beräknas 2017 sänka inkomsterna på titel 1111 med 9 900 miljoner kronor.*

Förläng arbetslivet

I syfte att fler ska välja att arbeta kvar länge i arbetslivet införde Alliansen ett förhöjt jobbskatteavdrag för äldre. Det förhöjda jobbskatteavdraget gäller för personer som under året fyller 66 år eller är äldre.

Det förhöjda jobbskatteavdraget har, tillsammans med ett förhöjt grundavdrag, utvärderats av IFAU som funnit tydliga sysselsättningseffekter. De riktade skattelättnaderna ökade sysselsättningen under året närmast efter 65-årsdagen med 1,5 procentenheter bland dem som hade en beskattningsbar arbetsinkomst åtminstone något av åren tre till fem år tidigare. Därmed förstärks också deras pensioner. Pensionsmyndigheten föreslog 2015 att åldersgränsen för det förhöjda jobbskatteavdraget ska sänkas för att uppmuntra människor att arbeta längre. För människor med låga pensioner lönar det sig i dag inte i tillräcklig omfattning.

Liberalerna föreslår därför att åldersgränsen justeras ned med två år för att även inkludera personer som vid årets ingång är 63 år. Det betyder att denna grupp får starkare drivkrafter att förlänga arbetslivet genom att de gynnas skattemässigt. *Förändringen beräknas försvaga statens finanser med 600 miljoner kronor under inkomstitel 1140 Skattereduktioner.*

I budgetpropositionen för 2016 höjde regeringen löneskatten för äldre. Konsekvensen blir att incitamenten för äldre att arbeta minskar. I en tid då vi måste uppmuntra människor att arbeta längre skickar det helt fel signaler.

Därför föreslår Liberalerna att löneskatten för äldre slopas. Förändringen beräknas försvaga statens finanser med 2 500 miljoner kronor under inkomstitel 1270 Särskild löneskatt jämfört med regeringens proposition. Förändringen leder till att statens finanser stärks med 200 miljoner kronor under inkomstitel 1210 Arbetsgivaravgifter, med 100 miljoner kronor under inkomstitel 1310 Skatt på kapital, hushåll, samt med 100 miljoner kronor under inkomstitel 1320 Skatt på företagsvinster under 2017. *Den sammantagna effekten blir alltså att statens finanser försvagas med 2 100 miljoner kronor. Kommunernas finanser stärks med 200 miljoner kronor.*

I regeringens budgetproposition föreslås ett tillfälligt växa-stöd som genom sänkta arbetsgivaravgifter är tänkt att underlätta för den som anställer en första person. Denna insats är en liten komponent i en budget som i övrigt ställer sig negativ till arbete, och kan inte på lång väg räcka. Reformen skapar också, som Svenskt Näringsliv anført, omotiverade snedvridande effekter genom att aktiebolag, även små sådana, undantas.

Utökat RUT-avdrag för äldre

RUT-avdraget har bidragit till att inte minst utrikes födda kvinnor har fått jobb och egen försörjning och har gjort det möjligt för många att få hjälp i vardagen. RUT-avdraget har underlättat för många äldre, som i stället för en ofta omständlig och byråkratisk biståndsbedömning för att få hjälp via hemtjänsten, enkelt och smidigt själva kan skaffa

sig den hjälp de behöver. Äldre över 80 år använder RUT-tjänster dubbelt så mycket som en genomsnittlig person.

Liberalerna vill därför utöka denna möjlighet för fler äldre och föreslår att subventionsgraden för RUT höjs från 50 procent till 75 procent för alla som vid årets ingång fyllt 80 år. Ikraftträdande för reformen är den 1 januari 2017. Reformen har en positiv men låg effekt på sysselsättningen och kan på marginalen också minska behovet av kommunal hemtjänst. Priset efter reformen för en timmes hemstädning eller motsvarande tjänst blir, med normalpris i branschen, ca 100 kronor per timme. *Kostnaden för förslaget beräknas till ca 200 miljoner kronor 2017 och påverkar titel 1140 Skattereduktioner.*

Från sjukfrånvaro till arbete

De senaste åren har sjukfrånvaron stigit. Ökande sjukfrånvaro innebär att fler personer som skulle kunna bidra på arbetsmarknaden och försörja sig själva hamnar i isolering och ensamhet. Ju längre sjukfrånvaron pågår, desto svårare blir det att återgå i arbete.

För att bryta trenden mot ökad sjukfrånvaro krävs en rad åtgärder. Liberalerna föreslår att den bortre tidsgränsen i sjukförsäkringen återinförs. Vi föreslår vidare att en femtonde karensdag införs och att sjukpenningen betalas ut på fortsättningsnivå tidigare än i dag. Dessa åtgärder stärker incitamenten för människor som är på väg tillbaka in i arbete att ta steget fullt ut. Återinförandet av den bortre tidsgränsen i sjukförsäkringen är vidare en signal till den enskilde men framför allt till Försäkringskassan att betrakta sjukskrivning som i normalfallet en tillfällig åtgärd och inte ett varaktigt tillstånd, och att vidta alla åtgärder för att göra det möjligt för den enskilde att återgå till arbete.

Dessa förändringar påverkar i huvudsak statens finanser på utgiftssidan genom minskade utgifter för Försäkringskassan, men leder till att kommunerna får minskade skatteintäkter. Att fler återgår i arbete leder till att arbetsgivaravgifterna förväntas öka. *Sammantaget förstärks statens finanser med 100 miljoner kronor under inkomsttitel 1210 Arbetsgivaravgifter. Samtidigt försvagas kommunernas finanser på skattesidan med 358 miljoner kronor för 2017.*

Ökad miljö- och klimatstyrning

Utsläppen från transportsektorn måste minska och åtgärder krävs för att nå det långsiktiga målet om en fossilfri fordonsflotta. Vi utgår från principen att förorenaren ska betala och vi vill ha en ekonomisk styrning som sker på ett kostnadseffektivt och långsiktigt sätt.

Höjt förmånsvärde för icke-miljöbilar

Regeringen vill förlänga nedsättningen av förmånsvärdet för vissa miljöanpassade bilar. Liberalerna vill göra mer. Vi föreslår att förmånsvärdet för bilar som inte är miljöbilar höjs med 20 procent eller maximalt 16 000 kronor per år.

På värdet av förmånen betalas socialavgifter i form av arbetsgivaravgifter och egenavgifter och individen betalar inkomstskatt. En höjning av förmånsvärdet för bilar som inte är miljöbilar innebär att individens beskattningsbara inkomst ökar. De offentliga finanserna påverkas därmed positivt av ökad intäkt från både inkomstskatt och arbetsgivaravgifter. Samtidigt blir företagets bolagsskatt lägre.

Enligt Skatteverkets redovisning av statistik över antalet förmånsbilar uppgick antalet år 2014 till 245 990. Av dessa utgjorde miljöbilarna 11 procent. Det samlade beskattningsbara värdet av förmånsbilarna var samma år drygt 9,8 miljarder kronor. *Förändringen beräknas stärka statens finanser med 600 miljoner kronor under inkomsttitel 1210 Arbetsgivaravgifter och försvaga statens finanser med 400 miljoner kronor under inkomsttitel 1320 Skatt på företagsvinster. Förslaget förstärker kommunernas finanser med 600 miljoner kronor.*

Liberalerna avvisar också förslaget om att sätta ned förmånsvärdet för miljöanpassade bilar. *Förändringen stärker statens finanser med 100 miljoner kronor under inkomsttitel 1210 Arbetsgivaravgifter. Även kommunernas finanser förstärks med 100 miljoner kronor.*

Omvänd miljöbilsbonus

Liberalerna föreslår vidare en reformering av miljöbilsbonusen. Enligt principen om att förorenaren ska betala föreslår vi en omvänd miljöbilsbonus. Miljöbilsbonusen bör utformas så som en förhöjd skatt på bilar med negativ klimatpåverkan, i stället för en särskild premie på bilar med låg klimatpåverkan. Liberalerna föreslår därför en omvänd miljöbilsbonus där bilar som inte skulle vara berättigade för en miljöbilspremie enligt gällande regelverk skulle få en förhöjd fordonsskatt med 2 000 kronor per år under de första fem åren. *Detta stärker statens finanser med 2 210 miljoner kronor under inkomsttitel 1470 Skatt på vägtrafik. Förändringen leder också till att kommunernas finanser försvagas med 100 miljoner kronor, för vilket de kompenseras. Sammantaget bedöms dessa förslag stärka statens finanser med ca 1 200 miljoner kronor år 2017.*

Dubbdäcksavgift

Liberalerna föreslår dessutom att en dubbdäcksavgift enligt norsk modell införs för att minska det utsläpp av partiklar som användningen av dubbdäck medför. Detta skulle förbättra luftkvaliteten i storstäderna. *Vi bedömer att detta förslag kommer att stärka statens finanser med 65 miljoner kronor på inkomsttitel 1470 Skatt på vägtrafik.*

Regionalt anpassat reseavdrag – ökat fokus

Sverige är ett glest befolkat land och förutsättningarna för resande mellan hem och arbete skiljer sig åt mellan olika delar av landet. Ett avdrag för reskostnader mellan hem och arbete är motiverat för att öka rörligheten på arbetsmarknaden och göra det enklare för människor att kunna ta arbete på annan ort än hemmet. Reseavdraget bör dock reformeras för att huvudsakligen inriktas mot de glesare befolkade delarna av landet. Liberalerna föreslår därför en regional anpassning av reseavdraget. Förslaget innebär att reseavdraget görs mer generöst i kommuner där kollektivtrafiken kan antas vara mindre väl utbyggd, medan avdraget stramas åt i kommuner där möjligheten att använda kollektivtrafiklösningar bör betraktas som större.

Förslaget beräknas stärka statens finanser med 300 miljoner kronor under inkomsttitel 1111 Statlig inkomstskatt jämfört med regeringens proposition. Det stärker dessutom kommunernas finanser med 1 200 miljoner kronor, vilket motiverar en motsvarande sänkning av statsbidraget till kommunerna. Det försvagar statens finanser med 100 miljoner kronor under inkomsttitel 1140 Skattereduktioner. *Sammantaget stärker förslaget statens finanser med 1 400 miljoner kronor för 2017.*

Beskattning av dieselbränsle

Klimatavtalet från Paris underströk vikten av att avskaffa olika former av subventioner och stöd till fossila bränslen. Därför föreslår Liberalerna ett slopande av nedsättningen av energi- och koldioxidskatt för diesel inom gruvindustriell verksamhet.

Dieselsubventionerna inom jordbruket bör också successivt avskaffas och en europeisk flygskatt måste införas.

Slopandet av nedsättningen av energi- och koldioxidskatten på diesel i gruvindustriell verksamhet innebär att statens skatteintäkter ökar med 280 miljoner kronor under inkomsttitel 1430 Energiskatt och med 160 miljoner kronor under inkomsttitel 1440 *Koldioxidskatt*. Det innebär samtidigt att kommunernas inkomster försvagas med 50 miljoner kronor och att statens intäkter försvagas med 40 miljoner kronor under inkomsttitel 1210 *Arbetsgivaravgifter* och 20 miljoner kronor under inkomsttitel 1310 *Skatt på företagsvinster*.

Slopandet av nedsättningen av koldioxidskatten i jordbruket innebär att statens skatteintäkter ökar med 800 miljoner kronor under inkomsttitel 1440 *Koldioxidskatt* och att statens finanser försvagas med 100 miljoner kronor under inkomsttitel 1210 *Arbetsgivaravgifter*.

Sammantaget innebär Liberalernas förslag inom området dieselbeskattning att statens finanser stärks med 1 080 miljoner kronor för 2017.

Skattefrihet för småskalig el

I budgetpropositionen för 2016 avskaffade regeringen skattefriheten för vissa småskaliga elproducenter. Detta innebär att det blir svårare och dyrare för privatpersoner och företag att producera egen, hållbar el från exempelvis solenergi. Detta är en svårbegriplig reform från en regering som säger sig värna klimatet och vilja satsa på förnybar energi.

Liberalerna föreslår att skattefriheten för småskalig elproduktion återställs. *Detta försvagar statens finanser med 190 miljoner kronor för 2017 under inkomsttitel 1430 Energiskatt.*

Hårdare beskattning av kemikalier

Det är positivt att regeringen går på Liberalernas linje och nu inför en kemikalieskatt. Liberalerna avsätter medel till nationella klimatinvesteringar för riktade och långsiktiga klimatinvesteringar, till restaureringsinsatser i syfte att bevara och utveckla den biologiska mångfalden samt till Kemikalieinspektionen med syfte att öka marknadstillsynen vad gäller giftiga konsumentprodukter med särskilt fokus på produkter riktade mot barn. Vi ställer oss bakom en kemikalieskatt.

Läckageskatt

Användningen av handelsgödsel bidrar till övergödning av vattenområden. Även förekomsten av kadmium i handelsgödsel är ett oroande miljöproblem. Det är därför angeläget att användningen av sådan gödsel minskar och att jordbrukets allmänna miljöpåverkan sjunker. För att uppnå detta syfte bör en ny läckageskatt för jordbruket införas. *Skatten beräknas stärka statens finanser med 300 miljoner kronor under utgiftstitel 1450 Övriga skatter på energi och miljö jämfört med regeringens proposition.*

Ökad rörlighet på bostadsmarknaden

Den svenska fastighetsbeskattningen präglas av mycket höga skatter vid försäljning och inköp av bostäder. Sverige har sannolikt den högsta sammanlagda beskattningen på reavinster från bostadsförsäljningar i hela OECD. Det bidrar bland annat till lägre rörlighet på bostadsmarknaden och en större bostadsbrist än vad som annars vore fallet. Flyttskatterna, särskilt i form av uppskovsbegränsning och räntebeläggning på uppskovsbelopp, måste sänkas. Reavinstbeskattningen vid fastighetsförsäljningar ska sänkas för att öka rörligheten på bostadsmarknaden.

Minskade kostnader vid flytt

Därför föreslår Liberalerna att taket för uppskovsbeloppet avskaffas. I samband med avskaffandet av fastighetsskatten infördes ett uppskovstak för reavinster i samband med fastighetsförsäljning. Taket innebär i dag att vinster över 1 450 000 kronor direkt måste tas upp till beskattning vid försäljning. Särskilt för dem som under lång tid ägt en bostad kan detta innebära att ett bostadsbyte upplevs som en förlustaffär. Liberalerna föreslår att taket för uppskovet helt avskaffas. Det innebär att inbetalningen av reavinstskatten för de allra flesta kommer att kunna skjutas på framtiden och inte påverka möjligheten att köpa en ny bostad.

Regeringen har aviserat att ett förslag med denna innebörd kommer att läggas fram under 2016. Liberalerna menar att det behövs tydliga spelregler för alla de som funderar på att sälja sin bostad för att köpa en ny och anser att förändringen bör genomföras redan i samband med prövningen av budgetpropositionen.

Samtidigt bör räntan på den uppskjutna reavinstbeskattningen avskaffas. År 2008 infördes en ränta på uppskjuten reavinst och reavinstskatt. För en person eller ett par med fullt uppskov innebär räntan på motsvarande 3,25 procent en årlig utgift på ca 7 250 kronor. En så betydande extra skatt gör uppskov och bostadsbyten mindre gynnsamt och påverkar rörligheten på bostadsmarknaden. Boverket har beskrivit räntebeläggningen, tillsammans med uppskovstaket, som ”en betydande skatteskärpning”.

Liberalerna föreslår att hela vinstbeloppet vid fastighetsförsäljning ska kunna skjutas upp och att uppskovsbeloppet inte beläggs med ränta. *Förändringen beräknas försvaga statens finanser med 1 300 miljoner kronor under inkomstitel 1310 Skatt på kapital, hushåll.*

Höjd skatt på obebyggd tomtmark

Samtidigt föreslår Liberalerna, i linje med resonemangen i bland annat SOU 2015:48, att den statliga fastighetsskatten på obebyggd tomtmark förhöjs för sådan mark som är avsatt för byggnation av hyresfastigheter. Detta ökar drivkrafterna för markägare att snabbare bebygga detaljplanelagd mark avsedd för flerfamiljsfastigheter. *Som en följd av detta beräknas skatteintäkten på titel 1350 öka med 200 miljoner kronor år 2017.*

I dagens läge med ett omfattande behov av nya bostäder måste skattesystemet skapa incitament för markägare och byggherrar att bygga bostäder i stället för att använda marken för andra ändamål. Liberalerna föreslår därför en höjning av fastighetsskatten för kommersiella lokaler med 0,5 procent. *Förslaget förväntas förstärka statens intäkter med 4 200 miljoner kronor under inkomstitel 1350, samt försvaga intäkterna med 900 miljoner kronor under inkomstitel 1320 Skatt på företagsvinster.*

Skatteeffekter av övriga reformer

Den offentliga sektorn har problem med personalförsörjningen inom ett antal viktiga yrkesgrupper. En viktig anledning är svårigheten att göra karriär, såväl vad gäller kompetensutveckling som löneutveckling. Staten, landstingen och kommunerna är för dåliga på att ta hand om sina mest kompetenta medarbetare.

Liberalerna föreslår bland annat riktade statsbidrag till karriärtjänster för specialistsjuksköterskor och lärare, inklusive en särskild satsning på karriärtjänster i utanförskapsområden. *Reformen leder till ökade intäkter för staten från arbetsgivaravgifter om sammanlagt 40 miljoner kronor. Det ger också ökade skatteintäkter för kommunerna motsvarande totalt 100 miljoner kronor under 2017.*

Liberalerna föreslår att rätten till RUT-avdrag för läxhjälp återinförs. Det är orimligt att avdrag får beviljas för passiv barnvaktning, men inte om barnvakten aktivt hjälper till att säkerställa så att eleven gör sina läxor. *En återinförd rätt till läxläsning inom RUT-avdraget innebär ökade utgifter på titel 1140 om 50 miljoner kronor 2017.*

Liberalerna föreslår vidare att den regionala nedsättningen av arbetsgivaravgifterna slopas. År 2002 infördes en regional nedsättning med 10 procentenheter av arbetsgivaravgifterna för företag verksamma i främst Norrlands inland. Underlaget får vara högst 71 000 kronor per månad och stödet därmed högst 7 100 kronor per månad.

När Institutet för arbetsmarknads- och utbildningspolitisk utvärdering (IFAU) genomförde en utvärdering av denna reform har institutet inte kunnat finna några statistiskt säkerställda sysselsättningseffekter i jämförelse med företag i närliggande områden som inte fick ta del av nedsättningen. Även Riksrevisionen har sammanställt en rapport som behandlar samma nedsättning. Riksrevisionens samlade bedömning var att varken den regionala nedsättningen eller den generella nedsättningen för småföretag 1997–2007 har gett några sysselsättningseffekter.

Liberalerna föreslår att denna nedsättning slopas. *Detta ökar sammantaget skatteintäkterna år 2017 med 500 miljoner kronor genom påverkan på inkomstittlarna 1210 Arbetsgivaravgifter och 1240 Egenavgifter. Det försvagar statens finanser med 100 miljoner kronor under inkomstitel 1320 Skatt på företagsvinster.*

Möjligheten till gruppregistrering för mervärdesskatt har gjort det möjligt för företag i den finansiella sektorn att undkomma kostnaden för ingående mervärdesskatt, vilket ytterligare har ökat deras skattefordel i jämförelse med andra sektorer. Den sammantagna skattefordelen innebär därmed att den finansiella sektorn ökar på bekostnad av andra sektorer och vinsterna i den finansiella sektorn kan antas bli högre. Ett sätt att göra beskattningen mer neutral mellan den finansiella sektorn och övriga sektorer är att ta bort rätten till gruppregistrering till mervärdesskatt. Det har av Finansdepartementet bedömts att de legala kraven på den finansiella sektorn inte utgör tillräckliga skäl för att den finansiella sektorn ur skattehänseende ska gynnas. Inte heller i övrigt finns tillräckliga skäl för att behålla möjligheten till gruppregistrering till mervärdesskatt.

Mot denna bakgrund bör reglerna om gruppregistrering till mervärdesskatt för företag inom den finansiella sektorn slopas. Även möjligheten till gruppregistrering till mervärdesskatt för företag i inkomstskatterättsliga kommissionärsförhållanden bör slopas. *Förändringen beräknas 2017 öka mervärdesskatteinbetalningarna på inkomstitel 1410 med 400 miljoner kronor.*

Offentliga sektorns skatteintäkter och statsbudgetens inkomster		Avvikelse från regeringen (mkr)			
Titel	Rubrik	2017	2018	2019	Kommentar
1100	Direkta skatter på arbete	-19 874	-21 981	-22 559	
1111	Statlig inkomstskatt	-16 600	-18 320	-18 620	Prop. 2016/17:1, RUT dnr 2016:1224, RUT dnr 2016:1225, RUT dnr 2016:1226, RUT dnr 2016:1251
1115	Kommunal inkomstskatt	+876	+889	+811	PM Utbildningsdepartementet, RUT dnr 2015:1224, RUT dnr 2015:1233, RUT dnr 2015:1595, RUT dnr 2016:286, RUT dnr 2016:1140, RUT dnr 2016:1225, RUT dnr 2016:1246, RUT dnr 2016:1251, RUT dnr 2016:1254, RUT dnr 2016:1255, RUT dnr 2016:1259, RUT dnr 2016:1263, RUT dnr 2016:1271, RUT dnr 2016:1424, RUT dnr 2016:1463, egna beräkningar
1120	Allmän pensionsavgift				
1130	Artistskatt				
1140	Skattereduktioner	-4 150	-4 550	-4 750	Prop. 2014/15:99, RUT dnr 2016:1225, RUT dnr 2016:1246, RUT dnr 2016:1248, RUT dnr 2016:1249, RUT dnr 2016:1250
1200	Indirekta skatter på arbete	-966	-936	-906	
1210	Arbetsgivaravgifter	+1 434	+1 564	+1 694	RUT dnr 2015:1595, RUT dnr 2016:286, RUT dnr 2016:1227, RUT dnr 2016:1251, RUT dnr 2016:1255, RUT dnr 2016:1259, RUT dnr 2016:1260, egna beräkningar
1240	Egenavgifter	+100	+100	+100	RUT dnr 2016:1227
1260	Avgifter till premiepensionssystemet				
1270	Särskild löneskatt	-2 500	-2 600	-2 700	RUT dnr 2016:1251
1280	Nedsättningar				
1290	Tjänstegrupppliv				
1300	Skatt på kapital	+2 680	+3 490	+5 290	
1310	Skatt på kapital, hushåll	-400	+600	+2 400	RUT dnr 2016:1251, RUT dnr 2016:1253, RUT dnr 2016:1554

1320	Skatt på företagsvinster	-1 320	-1 510	-1 510	RUT dnr 2016:1227, RUT dnr 2016:1251, RUT dnr 2016:1255, RUT dnr 2016:1259, RUT dnr 2016:1268
1330	Kupongskatt				
1340	Avkastningsskatt				
1350	Fastighetsskatt	+4 400	+4 400	+4 400	RUT dnr 2016:1257, RUT dnr 2016:1268
	därav kommunal fastighetsavgift (1353 + 1354)				
1360	Stämpelskatt				
1400	Skatt på konsumtion och insatsvaror	+3 785	+4 980	+6 109	
1410	Mervärdesskatt, hushåll	+160	+80	+100	Prop. 2015/16:1, RUT dnr 2016:1258
1420	Skatt på alkohol och tobak				
1430	Energiskatt	+90	+100	+99	PM Vissa punktskattefrågor inför budgetpropositionen för 2016, RUT dnr 2016:1255
1440	Koldioxidskatt	+960	+960	+960	RUT dnr 2016:1255, RUT dnr 2016:1260
1450	Övriga skatter på energi och miljö	+300	+300	+300	RUT dnr 2016:1254
1470	Skatt på vägtrafik	+2 275	+3 540	+4 650	SOU 2016:33, RUT dnr 2016:1628
1480	Övriga skatter				
1500	Skatt på import				
1600	Restförda och övriga skatter				
1700	Avgående poster, skatter till EU				
	Offentliga sektorns skatteintäkter (periodiserat)	-14 375	-14 447	-12 066	
1800	Avgående poster, skatter till andra sektorer	-876	-889	-811	
	Statens skatteintäkter (periodiserat)	-15 251	-15 336	-12 877	
1900	Periodiseringar				
1000	Statens skatteinkomster	-15 251	-15 336	-12 877	

	Övriga inkomster (kassamässigt)	-400	-400	-400	
2000	Inkomster av statens verksamhet	-400	-400	-400	RUT dnr 2016:1246
3000	Inkomster av försåld egendom				
4000	Återbetalning av lån				
5000	Kalkylmässiga inkomster				
6000	Bidrag m.m. från EU				
7000	Avräkningar m.m. i anslutning till skattesystemet				
8000	Utgifter som redovisas som krediteringar på skattekonto				
	Statsbudgetens inkomster (kassamässigt)	-15 651	-15 736	-13 277	
	Specifisering av Liberalernas inkomstförändringar				
1111	Statlig inkomstskatt		-1 220	-1 220	Nej till minskad uppräkningsgräns. Prop. 2016/17:1
1111	Statlig inkomstskatt	300	300	300	Regionalt anpassat reseavdrag. RUT dnr 2016:1225
1111	Statlig inkomstskatt	-7 000	-7 000	-7 000	Avskaffad värnskatt. RUT dnr 2016:1224
1111	Statlig inkomstskatt	-9 900	-10 400	-10 700	Höjd brytpunkt till 41 000 kronor per månad. RUT dnr 2016:1226, egna beräkningar
1115	Kommunal inkomstskatt	28	28	28	Karriärtjänster för specialistsjuksköterskor. Egna beräkningar
1115	Kommunal inkomstskatt	-100	-200	-300	Konsekvensändring Omvänd miljöbilsbonus. RUT dnr 2015:1233, egna beräkningar
1115	Kommunal inkomstskatt	-50	-80	-100	Slopande av nedsättning av energi- och koldioxidskatt på diesel i gruvindustriell verksamhet. RUT dnr 2016:1255
1115	Kommunal inkomstskatt	0	-100	-100	Läckageskatt. RUT dnr 2016:1254
1115	Kommunal inkomstskatt	+200	+400	+500	Konsekvensändring Slopad löneskatt för äldre. RUT dnr 2016:1251
1115	Kommunal inkomstskatt	+1 200	+1 200	+1 300	Regionalt anpassat reseavdrag. RUT dnr 2016:1225

1115	Kommunal inkomstskatt	+57	+99	+142	Konsekvensändring Fler karriärtjänster för lärare. Utbildningsdepartementet, egna beräkningar
1115	Kommunal inkomstskatt	+99	+99	+99	Konsekvensändring Karriärtjänster i utanförskapsområden. Egna beräkningar
1115	Kommunal inkomstskatt	+600	+600	+600	Förhöjd förmånsbeskattning av icke-miljöbilar. RUT dnr 2016:1259
1115	Kommunal inkomstskatt	+100	+100	+100	Avvisning av nedsatt förmånsvärde för vissa bilar. RUT dnr 2015:1595
1115	Kommunal inkomstskatt	-100	-100	-100	Konsekvensändring. Återställande av grundnivån i föräldraförsäkringen. RUT dnr 2016:1271
1115	Kommunal inkomstskatt	-100	-100	-200	Konsekvensändring. Ytterligare en karensdag dag 15. RUT 2016:1263
1115	Kommunal inkomstskatt	-100	-100	-100	Konsekvensändring. Genomförande i del av SOU 2013:52. RUT dnr 2015:1224
1115	Kommunal inkomstskatt	-158	-158	-158	Konsekvensändring. Återställande av bortre tidsgräns. RUT dnr 2016:286
1115	Kommunal inkomstskatt	-100	-100	-100	Konsekvensändring Reformering av beräkningsgrunder för garantipension. RUT dnr 2016:1140
1115	Kommunal inkomstskatt	-100	-100	-100	Konsekvensändring Tidigareläggning av sjukpenning på fortsättningsnivå. RUT dnr 2016:1463
1115	Kommunal inkomstskatt	-700	-700	-800	Konsekvensändring Sänkt tak i arbetslöshetsförsäkringen. RUT dnr 2016:1246
1115	Kommunal inkomstskatt	+100	+100	+100	Konsekvensändring Avskaffad kvalificeringsregel för flyktingar. RUT dnr 2016:1424
1140	Skattereduktioner	-600	-500	-400	Sänkt gräns för jobbskatteavdraget för äldre till 63 år. RUT dnr 2016:1248
1140	Skattereduktioner	-200	-200	-200	Förhöjd subventionsgrad i RUT för personer över 80 år. RUT dnr 2016:1249
1140	Skattereduktioner	-50	-50	-50	Återinförd rätt till läxläsning inom RUT. Prop. 2014/15:99
1140	Skattereduktioner	-3 400	-3 900	-4 200	Nej till avtrappat jobbskatteavdrag. RUT dnr 2016:1250

1140	Skattereduktioner	-100	-100	-100	Regionalt anpassat reseavdrag. RUT dnr 2016:1225
1140	Skattereduktioner	+200	+200	+200	Konsekvensändring Sänkt tak i arbetslöshetsförsäkringen. RUT dnr 2016:1246
1210	Arbetsgivaravgifter	+27	+27	+27	Karriärtjänster för specialistsjuksköterskor. Egna beräkningar
1210	Arbetsgivaravgifter	-100	-100	-100	Slopande av nedsättning av koldioxidskatt i jordbruket. RUT dnr 2016:1260
1210	Arbetsgivaravgifter	-40	-50	-60	Slopande av nedsättning av energi- och koldioxidskatt på diesel i gruvindustriell verksamhet. RUT dnr 2016:1255
1210	Arbetsgivaravgifter	400	+500	+500	Slopad regional nedsättning av arbetsgivaravgifterna. RUT dnr 2016:1227
1210	Arbetsgivaravgifter	+147	+187	+227	Fler karriärtjänster för lärare. Egna beräkningar
1210	Arbetsgivaravgifter	+600	+600	+600	Förhöjd förmånsbeskattning av icke-miljöbilar. RUT dnr 2016:1259
1210	Arbetsgivaravgifter	+100	+100	+100	Avvisning av nedsatt förmånsvärde för vissa bilar. RUT dnr 2015:1595
1210	Arbetsgivaravgifter	+200	+200	+300	Konsekvensändring Slopad löneskatt för äldre. RUT dnr 2016:1251
1210	Arbetsgivaravgifter	+100	+100	+100	Konsekvensändring, återinförd bortre tidsgräns i sjukförsäkringen. RUT dnr 2016:286
1240	Egenavgifter	+100	+100	+100	Slopad regional nedsättning av arbetsgivaravgifterna. RUT dnr 2016:1227
1270	Särskild löneskatt	-2 500	-2 600	-2 700	Slopad löneskatt för äldre. RUT dnr 2016:1251
1310	Skatt på kapital, hushåll	+800	+1 800	+3 600	Nedtrappat ränteavdrag. RUT dnr 2016:1554
1310	Skatt på kapital, hushåll	-1 300	-1 300	-1 300	Avskaffad uppskovsränta. RUT dnr 2016:1253
1310	Skatt på kapital, hushåll	+100	+100	+100	Konsekvensändring Slopad löneskatt för äldre. RUT dnr 2016:1251
1320	Skatt på företagsvinster	-400	-500	-500	Förhöjd förmånsbeskattning av icke-miljöbilar. RUT dnr 2016:1259
1320	Skatt på företagsvinster	-100	-100	-100	Slopad regional nedsättning av arbetsgivaravgifterna. RUT dnr 2016:1227

1320	Skatt på företagsvinster	-20	-10	-10	Slopande av nedsättning av energi- och koldioxidskatt på diesel i gruvindustriell verksamhet. RUT dnr 2016:1255
1320	Skatt på företagsvinster	+100	0	0	Konsekvensändring Slopad löneskatt för äldre. RUT dnr 2016:1251
1320	Skatt på företagsvinster	-900	-900	-900	Konsekvensändring Höjd fastighetsskatt på kommersiella lokaler med 0,5 procent. RUT dnr 2016:1268
1350	Fastighetsskatt	+200	+200	+200	Förhöjd fastighetsskatt på obebyggd tomtmark avsatt för hyreshus. RUT dnr 2016:1257
1350	Fastighetsskatt	+4 200	+4 200	+4 200	Höjd fastighetsskatt på kommersiella lokaler med 0,5 procent. RUT dnr 2016:1268
1410	Mervärdesskatt, hushåll	+400	+320	+340	Slopad gruppregistrering av moms. RUT dnr 2016:1258
1410	Mervärdesskatt, hushåll	-240	-240	-240	Återställande av moms på biobiljetter. Prop. 2015/16:1
1430	Energiskatt	+280	+290	+290	Slopande av nedsättning av energi- och koldioxidskatt på diesel i gruvindustriell verksamhet. RUT dnr 2016:1255
1430	Energiskatt	-190	-190	-191	Återställande av skattefrihet för småskalig elproduktion. PM Vissa punktskattefrågor inför budgetpropositionen för 2016
1440	Koldioxidskatt	+160	+160	+160	Slopande av nedsättning av energi- och koldioxidskatt på diesel i gruvindustriell verksamhet. RUT dnr 2016:1255
1440	Koldioxidskatt	+800	+800	+800	Slopande av nedsättning av koldioxidskatt i jordbruket. RUT dnr 2016:1260
1450	Övriga skatter på energi och miljö	+300	+300	+300	Läckageskatt. RUT dnr 2016:1254
1470	Skatt på vägtrafik	+1 300	+2 500	+3 600	Omvänd miljöbilsbonus, nya fordon. SOU 2016:33
1470	Skatt på vägtrafik	+910	+910	+910	Omvänd miljöbilsbonus, befintliga fordon. SOU 2016:33
1470	Skatt på vägtrafik	+65	+130	+140	Dubbdäcksavgift. RUT dnr 2016:1628
2000	Inkomster av statens verksamhet	-400	-400	-400	Konsekvensändring Sänkt tak i arbetslöshetsförsäkringen. RUT dnr 2016:1246

Utgiftsområde 1: Rikets styrelse

I utgiftsområde 1 ingår bland annat utgifter för statschefen, riksdagen, riksdagens ombudsmän (JO), Sametinget, Regeringskansliet, länsstyrelserna samt demokratipolitik, nationella minoriteter och medier.

Ärendebelastningen hos JO är mycket hög, vilket har lett till betydande utmaningar för myndigheten där många ärenden har fått läggas åt sidan trots att de hade kunnat vara angelägna ur rättssäkerhetssynpunkt. Justitieombudsmannen bör därför ges ökade resurser för att kunna fullgöra sitt viktiga uppdrag. *Vi anvisar en höjning av anslag 2:4 till JO på 5 miljoner kronor årligen från 2017 för att därmed möjliggöra högre ambitioner på rättssäkerhetsområdet.*

Länsstyrelserna har en viktig roll som regional aktör i den statliga förvaltningen och som samordnare mellan insatser där stat och kommun eller offentlig och privat sektor samverkar. Dock anser Liberalerna att statens stöd till lokalt brottsförebyggande samarbete inte kräver att det byggs upp ytterligare en samordningsfunktion på regional nivå. Tyngdpunkten i det statliga stödet till brottsförebyggande arbete bör så långt som möjligt flyttas ut till den lokala nivån. Vårt yrkande i denna del framgår under utgiftsområde 4. För att finansiera andra prioriterade satsningar återställer Liberalerna vidare länsstyrelsernas anslag för miljöarbete till den anslagsnivå som gällde före 2016. *Detta innebär en minskning av anslag 5:1 på 25 miljoner kronor årligen från 2017.*

Liberalerna anser att det ska inrättas ett nationellt organ för de mänskliga rättigheterna i enlighet med Parisprinciperna. Regeringen har aviserat att den avser att inrätta en sådan institution. Liberalerna förutsätter att detta sker på ett sätt som säkerställer institutionens fulla oberoende. En bred parlamentarisk förankring kring institutionens roll och uppdrag är också eftersträvansvärd.

Den öppna demokratin måste värnas. Den våldsbejakande extremismen, som främst förekommer inom islamistiska våldsbejakande miljöer, den vänsterautonoma miljön samt den högerextrema vitmaktmiljön, hotar såväl demokratins institutioner som människors liv och frihet. Därför behövs långsiktiga och uthålliga insatser, vad gäller både att förhindra och bekämpa brottsliga handlingar och att förebygga våldsbejakande extremism. Liberalerna vet att detta arbete även kräver mer av samarbete mellan demokratiska länder. Utöver de åtgärder som ligger inom ramen för detta utgiftsområde anser Liberalerna även att det krävs skärpt lagstiftning och ökat internationellt samarbete mot våldsbejakande extremism. Vår syn på rättsväsendets arbete redovisas även under utgiftsområde 4.

Liberalerna anser att resurserna för att förebygga våldsbejakande extremism gör större nytta på det lokala planet än på Göteborgs universitet. Liberalerna sänker därför det belopp under anslag 6:1 som reserveras för uppdraget till Göteborgs universitet med 5 miljoner kronor åren 2017–2018. Samtidigt utökas anslaget för statsbidrag till förebyggande verksamheter i civilsamhällesorganisationer och kommuner mot våldsbejakande extremism under samma anslag med 10 miljoner kronor åren 2017–2018 och 5 miljoner kronor åren 2019–2020. *Sammantaget innebär detta en årlig höjning 2017–2020 av anslag 6:1 med 5 miljoner kronor.*

Liberalerna vill samla integritetsfrågorna hos en myndighet med ett brett mandat. Vi vill också att alla lagförslag ska granskas ur ett integritetsperspektiv, på samma sätt som deras effekter för bland annat ekonomin eller jämställdheten analyseras. Även integritetspåverkande lagar som redan antagits ska utvärderas regelbundet. *I avvaktan på en ny myndighetsstruktur förstärker vi anslag 6:3 till Datainspektionen med 10*

miljoner kronor årligen från 2017, för att förbättra myndighetens förutsättningar att bedriva en aktiv tillsyn.

Sverige har alltid varit ett land med etnisk mångfald och många språk. Liberalernas minoritetspolitik handlar om att stärka individens rätt att använda sitt språk, vara delaktig i sin kultur och förbättra individens tillgång till undervisning, kultur och välfärdstjänster på sitt minoritetsspråk. Under alliansregeringen ökade antalet kommuner som ingick i förvaltningsområdena kraftigt och rätten till undervisning i minoritetsspråk förbättrades.

Denna utveckling har nu avstannat. I och med förra årets budgetbeslut, det första på nio år utan en alliansbudget, har anslaget för minoritetspolitik och därmed finansieringen av statsbidrag till förvaltningsområdena legat still. Detta gör att inga nya kommuner eller landsting kan anslutas till ett förvaltningsområde utan att statsbidraget sänks för de kommuner och landsting som redan ingår. Regeringen aviserar en fortsatt frysning av budgetanslaget inför kommande år.

Liberalerna står fast vid att det är angeläget att förvaltningsområdena ska kunna fortsätta utökas utan att anslutningen av nya kommuner sker på bekostnad av sänkta ambitioner och försämrade förutsättningar för de kommuner som tidigare ingått. *Vi anvisar därför ytterligare 10 miljoner kronor årligen från 2017 på anslag 7:1 Åtgärder för nationella minoriteter.*

Den romska minoriteten har under historiens gång utsatts för omfattande övergrepp och kränkningar, och många romer befinner sig fortfarande i utanförskap. Alliansregeringen inrättade ett särskilt budgetanslag för långsiktigt arbete för romsk inkludering. Ett långsiktigt genomförande av denna strategi kräver långsiktiga och uthålliga åtaganden. *Vi tillskjuter 5 miljoner kronor extra årligen på anslag 7:2 Åtgärder för den nationella minoriteten romer.*

Liberalerna föreslår att pris- och löneomräkningen för åren 2017–2019 justeras ned med 20 procent årligen. *På detta område påverkas för år 2017 anslag 2:1, 2:2, 4:1 och 5:1.*

	Utgiftsområde 1 Rikets styrelse	Liberalernas anslagsfördelning jämfört med regeringen, mkr			Kommentar
		2017	2018	2019	
	Anslag				
1:1	Kungliga hov- och slottsstaten				
2:1	Riksdagens ledamöter och partier m.m.	-2	-3	-3	RUT dnr 2016:1228
2:2	Riksdagens förvaltningsanslag	-2	-3	-3	RUT dnr 2016:1228
2:3	Riksdagens fastighetsanslag				
2:4	Riksdagens ombudsmän (JO)	+5	+5	+5	Egna beräkningar
3:1	Sametinget				
4:1	Regeringskansliet m.m.	-24	-27	-30	RUT dnr 2016:1228
5:1	Länsstyrelserna m.m.	-33	-36	-37	Prop. 2015/16:1, RUT dnr 2016:1228
6:1	Allmänna val och demokrati	+5	+5	+5	Prop. 2016/17:1, egna beräkningar

6:2	Justitiekanslern				
6:3	Datainspektionen	+10	+10	+10	Egna beräkningar
6:4	Svensk författningssamling				
6:5	Valmyndigheten				
6:6	Stöd till politiska partier				
7:1	Åtgärder för nationella minoriteter	+10	+10	+10	Egna beräkningar
7:2	Åtgärder för den nationella minoriteten romer	+5	+5	+5	Egna beräkningar
8:1	Presstöd				
8:2	Myndigheten för press, radio och tv				
9:1	Svenska institutet för europapolitiska studier samt EU-information				
	Summa	-26	-33	-38	
	Specificering av anslagsförändringar				Kommentar
2:1	Riksdagens ledamöter och partier m.m.	-2	-3	-3	Justerad pris- och löneomräkning. RUT dnr 2016:1228
2:2	Riksdagens förvaltningsanslag	-2	-3	-3	Justerad pris- och löneomräkning. RUT dnr 2016:1228
2:4	Riksdagens ombudsmän (JO)	+5	+5	+5	Satsning på ökad rättssäkerhet. Egna beräkningar
4:1	Regeringskansliet m.m.	-24	-27	-30	Justerad pris- och löneomräkning. RUT dnr 2016:1228
5:1	Länsstyrelserna m.m.	-25	-25	-25	Avvisning av ökade anslag ang miljöarbete. Prop. 2015/16:1
5:1	Länsstyrelserna m.m.	-8	-11	-12	Justerad pris- och löneomräkning. RUT dnr 2016:1228
6:1	Allmänna val och demokrati	+10	+10	+5	Ökat anslag till statsbidrag mot våldsbejakande extremism. Egna beräkningar
6:1	Allmänna val och demokrati	-5	-5		Minskat anslag till Göteborgs universitet. Prop. 2016/17:1
6:3	Datainspektionen	+10	+10	+10	Satsning på ökad tillsyn. Egna beräkningar
7:1	Åtgärder för nationella minoriteter	+10	+10	+10	Utökad satsning på bland annat minoritetsspråken. Egna beräkningar
7:2	Åtgärder för den nationella minoriteten romer	+5	+5	+5	Utökad satsning på romsk inkludering. Egna beräkningar

Utgiftsområde 2: Samhällsekonomi och finansförvaltning

Utgiftsområde 2 omfattar politiken för finansmarknaden och den statliga förvaltningspolitiken.

Inom finansmarknadspolitiken är det fortsatt centralt att minska risken för att det finansiella systemet drabbas av allvarliga problem. Liberalerna vill se ett stabilt finansiellt system som präglas av högt förtroende med väl fungerande marknader som tillgodoser hushållens och företagens behov av finansiella tjänster samtidigt som det finns ett högt skydd för konsumenter. Det finns i dessa perspektiv särskilda skäl att överväga vidare åtgärder för att dämpa hushållens skuldsättning. I denna motion föreslår Liberalerna därför en nedtrappning av ränteavdragen.

Liberalerna välkomnar ett allt närmare europeiskt samarbete på detta område. De senaste åren har vi sett en snabb utveckling där det i EU etablerats en gemensam tillsynsmekanism för banker, en gemensam resolutionsmekanism för banker och en gemensam resolutionsfond. Sverige bör inte ställa sig utanför, utan söka medlemskap i denna så kallade bankunion.

Liberalerna har tidigare föreslagit att myndigheten Finanspolitiska rådet ska få en stärkt finansiering och ett utvidgat uppdrag. Detta står vi fast vid. Myndigheten har sedan 2007 i uppgift att oberoende granska regeringens politik, dess budgetpropositioner och regeringens ekonomiska bedömningar. Vår erfarenhet är att rådet ger nödvändig stadga åt den finanspolitiska debatten. Finanspolitiska rådet har dock gett uttryck för att myndighetens tilldelade anslag inte ger möjlighet till en uthållig och oberoende verksamhet av tillräckligt hög kvalitet. *Av det skälet föreslår Liberalerna att anslag 1:6 Finanspolitiska rådet stärks med 10 miljoner kronor från 2017 och framåt.*

Samtidigt föreslår vi också att rådets uppdrag utvidgas. Det är rimligt att myndigheten, åtminstone översiktligt, granskar och utvärderar oppositionspartiernas ekonomiska politik med hänseende till effekterna för de offentliga finanserna, sysselsättningen och fördelningspolitiken.

Sedan 2008 har Finansinspektionen som mål att stärka konsumenternas ställning på finansmarknaden genom finansiell folkbildning. Det är i grunden bra. Komplexa finansiella produkter och asymmetrisk tillgång till information för säljare respektive köpare gör att konsumenter utsätts för risker på finansmarknadsområdet, särskilt då förmedlare och rådgivare får provision från de som säljer produkterna. Det är därför viktigt att stärka konsumentmakten genom insatser för att höja den generella kunskapsnivån om finansiella produkter och vilka rättigheter och skyldigheter som följer med deltagande på finansmarknaderna. Regeringens föreslagna anslagsökning för denna verksamhet är dock alltför generös med hänsyn taget till statsfinansernas tillstånd. *Liberalerna avvisar därför anslagsökningen, med resultatet att anslag 1:11 minskas med 7 miljoner kronor för 2017.*

Den statliga förvaltningspolitiken ska bedrivas så att den svenska offentliga sektorn fortsätter att vara en av världens mest effektiva. Anslagen till myndigheternas verksamheter höjs varje år i takt med att pris- och lönenivåerna i samhället ökar. För att ge ett ökat effektiviseringsstryck och ta tillvara besparingsmöjligheter hos myndigheterna föreslår Liberalerna fortsatta reduceringar av pris- och löneomräkningen med 20 procent årligen. Detta påverkar ett flertal anslag i denna budgetmotion, vilket

redovisas närmare under respektive utgiftsområde. *Inom detta utgiftsområde påverkas anslag 1:1, 1:8, 1:9, 1:11, 1:12 samt 1:15.*

Inom detta utgiftsområde redovisas av beräkningstekniska skäl också effekter av reformer som Liberalerna föreslår och som påverkar flertalet utgiftsområden. Två sådana beräkningstekniska anslag är uppförda i denna budgetmotion. För det första är ett anslag 1:19 Lönekostnader uppsatt. *Därpå redovisas en besparing om 100 miljoner kronor år 2017.* Besparingen är hänförlig till den slojade löneskatt för äldre som Liberalerna föreslår. För det andra är ett anslag 1:20 Reducerade rikthyror uppsatt. *Därpå redovisas en besparing om 61 miljoner kronor år 2017.*

Liberalerna ser flera möjligheter till fortsatt effektivisering av myndigheternas lokalförsörjning. Den allmänna inriktningen är att Ekonomistyrningsverket (ESV) bör få en starkare roll än i dag i att styra mot kostnadseffektiva lokallösningar. ESV har bland annat föreslagit en metod för att begränsa anslagsmedlen för de myndigheter som disponerar lokaler i centrala Stockholm. Metoden innebär att rikthyran för Stockholm innanför tullarna ska reduceras till 80 procent av den fastställda rikthyran från och med ett visst beräkningsår. Metoden bör tillämpas vid första möjliga tillfälle att teckna om avtalet. Utgångspunkten ska vara att nya myndigheter i första hand bör lokaliseras utanför Stockholms län och att befintliga myndigheter i centrala Stockholm i fler fall än i dag bör överväga alternativa placeringar i exempelvis närförorter.

Det finns dock myndigheter som av olika skäl inte har möjlighet eller är lämpliga att vara lokaliserade i andra lokaler eller andra områden. Det gäller museer såsom Nationalmuseum och Waldemarsudde och myndigheter som till exempel Regeringskansliet och Kungliga biblioteket. Myndigheter med sådana förutsättningar föreslås utgöra undantag från beräkningsmetoden.

	Utgiftsområde 2 Samhällsekonomi och finansförvaltning	Liberalernas anslagsfördelning jämfört med regeringen, mkr			Kommentar
		2017	2018	2019	
	Anslag				
1:1	Statskontoret	-1	0	0	RUT dnr 2016:1228
1:2	Kammarkollegiet				
1:3	Finansinspektionens avgifter till EU:s tillsynsmyndigheter				
1:4	Arbetsgivarpolitiska frågor				
1:5	Statliga tjänstepensioner m.m.				
1:6	Finanspolitiska rådet	+10	+10	+10	Egna beräkningar
1:7	Konjunkturinstitutet				
1:8	Ekonomistyrningsverket	0	-1	-1	RUT dnr 2016:1228
1:9	Statistiska centralbyrån	-2	-2	-2	RUT dnr 2016:1228
1:10	Bidragsfastigheter				
1:11	Finansinspektionen	-8	-9	-9	Prop. 2016/17:1, RUT dnr 2016:1228
1:12	Riksgäldskontoret	-1	-1	-1	RUT dnr 2016:1228

1:13	Bokföringsnämnden				
1:14	Vissa garanti- och medlemsavgifter				
1:15	Riksrevisionen	-1	-1	-1	RUT dnr 2016:1228
1:16	Finansmarknadsforskning				
1:17	Upphandlingsmyndigheten				
1:18	Statens servicecenter				
	Nya anslag				
1:19	Lönekostnader	-100			Konsekvensändring Slopad löneskatt för äldre. RUT dnr 2016:1251
1:20	Reducerade rikthyror	-61	-125	-210	RUT dnr 2016:1261, egna beräkningar
	Summa	-163	-129	-215	
	Specificering av anslagsförändringar				Kommentar
1:1	Statskontoret	-1	0	0	Justerad pris- och löneomräkning. RUT dnr 2016:1228
1:6	Finanspolitiska rådet	+10	+10	+10	Ökade resurser för utvidgad granskning. Egna beräkningar
1:8	Ekonomistyrningsverket	0	-1	-1	Justerad pris- och löneomräkning. RUT dnr 2016:1228
1:9	Statistiska centralbyrån	-2	-2	-2	Justerad pris- och löneomräkning. RUT dnr 2016:1228
1:11	Finansinspektionen	-7	-7	-7	Avvisning av anslagsökning rörande finansiell folkbildning. Prop. 2016/17:1
1:11	Finansinspektionen	-1	-2	-2	Justerad pris- och löneomräkning. RUT dnr 2016:1228
1:12	Riksgäldskontoret	-1	-1	-1	Justerad pris- och löneomräkning. RUT dnr 2016:1228
1:15	Riksrevisionen	-1	-1	-1	Justerad pris- och löneomräkning. RUT dnr 2016:1228
1:19	Lönekostnader	-100			Konsekvensändring Slopad löneskatt för äldre. RUT dnr 2016:1251
1:20	Reducerade rikthyror	-61	-125	-210	Beräkningstekniskt anslag. Reducerade rikthyror för vissa myndigheter. RUT dnr 2016:1261, egna beräkningar

Utgiftsområde 3: Skatt, tull och exekution

Utgiftsområdet omfattar huvuduppgifterna beskattning, uppbörd av skatt, tull och avgifter samt verkställighet och indrivning av skatter och avgifter.

Myndigheterna inom utgiftsområdet ska underlätta för medborgare och företag att göra rätt för sig. Den som kommer i kontakt med myndigheterna ska få en enhetlig behandling och känna förtroende för rättssäkerheten i regelsystemen. Detta ska gälla

oavsett exempelvis geografisk hemvist, kön, funktionsnedsättning, religion eller etnisk bakgrund.

De regelverk och rutiner som myndigheterna själva ansvarar för ska vara så enkla som möjligt. För att medborgare och företag ska känna stort förtroende för verksamheten är det väsentligt att myndighetsutövningen är enhetlig och rättssäker. Det gäller till exempel handläggningstider och rättstillämpning. Myndigheterna inom området ska därför fortsätta att prioritera insatser för att ytterligare förbättra dessa delar av verksamheten.

En väl fungerande skatteadministration och skatteuppbörd är central i ett välfungerande samhälle. Medborgarnas förtroende för skattesystemet är avgörande för möjligheten att upprätthålla finansieringen av den offentliga sektorn. Regeringens förändringar på skatteområdet riskerar här i flera fall att försämra skattesystemets legitimitet och den långsiktiga skattemoralen.

Medborgarens kontakt med myndigheter inom området bör även förbättras genom ett fortsatt arbete för att tillgodogöra sig myndighetsservice på elektronisk väg. Hit hör exempelvis tjänsten Mina meddelanden. Antalet privatpersoner som anslutit sig till Mina meddelanden har nyligen passerat halvmiljonstrecket, vilket är glädjande. Detta ska dock sättas i relation till att tjänsten har kostat 146 miljoner att utveckla och att kostnaden per mottagare alltså är nästan 300 000 kronor. Liberalernas grundsyn är att huvudregeln för all offentlig posthantering ska vara att den sker digitalt, antingen via Mina meddelanden eller annan e-tjänst, såvida inte användaren begär att kommunikationen sker på annat sätt.

En rapport från Inspektionen för socialförsäkringen bedömer att så kallad onödig efterfrågan (det vill säga ärenden som kommer in till myndigheten efter att medborgarens tidigare kontakter eller informationsökning inte har lett till önskat resultat) uppgår till hela 41 procent vid kontakter med Skatteverkets skatteupplysning gällande samtal om beskattning och folkbokföring. Detta visar tydligt att det finns mer att göra för att förbättra utformningen av blanketter och webblösningar, särskilt med avseende på språket.

Den kartläggning som Skatteverket genomfört inom ramen för regeringsuppdraget om jämställdhetsintegrering ligger helt i linje med Liberalernas prioriteringar om ett likartat bemötande i myndighetskontakter oavsett kön. Kartläggningen visade att förbättringar kunde ses i riktning mot ett mer jämställt bemötande jämfört med den kartläggning som genomfördes 2007. Viss skillnad mellan kvinnor och män finns dock fortfarande i kontakten mellan medborgare och myndighet, i samtal med Skatteupplysningen eller vid besök på servicekontoren. Det är centralt att Skatteverket fortsätter arbetet i denna del.

De senaste årens snabba tekniska utveckling och låga utvecklingskostnader för lättillgänglig, konsumentvänlig teknik har öppnat scenen för en rad kreativa entreprenörer och företag i delningsekonomin, såsom Uber, Airbnb och Taskrunner. Men i Sverige har politiken och lagstiftningen ännu inte hunnit anpassa sig till denna utveckling. Jämfört med reguljära anställningsförhållanden eller tjänsteköp gör delningsekonomin det svårare för både säljare och köpare att göra rätt skattebetalningar och för Skatteverket att kontrollera om så skett. I Estland har skattemyndigheten slutit avtal mellan företag i delningsekonomin som åtar sig att automatiskt förse myndigheten med alla nödvändiga uppgifter för att kunna fatta rätt skattebeslut. Ett motsvarande avtal håller för närvarande på att tas fram också i Norge. Liberalerna föreslår att regeringen ger Skatteverket i uppgift att ta fram en auktoriserad

app eller annan teknisk lösning där Skatteverket erbjuder en enkel möjlighet för aktörer i delningsekonomin att genom sin egen app direktrapportera in nödvändiga kontrolluppgifter. En sådan auktorisation ändrar i sig inte skatteplikten, men skapar en trygghet för både köpare och säljare om lagligheten i transaktionen, och således en grund för den bredare delningsekonomin att utvecklas samtidigt som intäkter till vår gemensamma välfärd säkerställs.

De öppna gränserna och en alltmer globaliserad ekonomi innebär att hoten mot befintliga skattebaser ökar. Sverige har att förhålla sig till behovet av internationellt konkurrenskraftiga skatter, såväl i utformning som nivåer. Den senaste tidens uppmärksammade exempel på skatteflykt och misstänkta skattebrott accentuerar också behovet av tillräckliga regelverk och resurser för att mota sådana yttringar. Liberalerna har här föreslagit bland annat en vidare definition av begreppet högriskkund i svensk penningtvättslagstiftning, vilket skulle tvinga banker och finansinstitut att vidta ytterligare åtgärder och kontroller. Det är också fortsatt viktigt att myndigheterna inom utgiftsområdet samverkar med andra myndigheter, såväl svenska som utländska.

För Liberalerna är internationalisering, utbyten och handel positiva och för samhällets utveckling helt avgörande företeelser. Detta ställer särskilda krav på en väl fungerande och rättssäker myndighetsutövning av tullkaraktär. Tullen är en del av vår första försvarslinje gällande såväl otillbörlig varukonkurrens som internationell brottslighet och terrorism.

För Tullverket ska målet för utgiftsområdet uppnås genom en avvägning mellan två skilda mål. Verket ska dels eftersträva säkerhet i leveranskedjan och förebygga och bekämpa brottslighet inom tullområdet samt verkställa uppbörden av beslutade tullsatser, skatter och avgifter, dels eftersträva att medborgare och företag känner förtroende för Tullverkets verksamhet, i synnerhet att tullförfarandet ska vara enkelt och obyråkratiskt. Detta är en svår balansgång, särskilt i en tid då inflödet och utflödet av varor och framförallt människor är ovanligt stort och tullen därför ovanligt pressad. *För att stärka tullens möjligheter till upprätthållen gränskontroll och ett fortsatt förtroendeingivande bemötande anslår Liberalerna för år 2017 resursökningar om 50 miljoner kronor under anslag 1:2.*

Inom tullområdet vill Liberalerna markera vikten av att Sverige fullt ut deltar i och aktivt verkar för fler EU-gemensamma lösningar. Den unionstullkodex som började tillämpas den 1 maj 2016 är i detta perspektiv mycket välkommen.

Ett av mandatperiodens främsta politiska mål bör vara undertecknandet av ett transatlantiskt frihandelsavtal. Om TTIP-förhandlingarna leder till att ett avtal tecknas finns det anledning att se över Tullverkets förändrade förutsättningar. Detta gäller i synnerhet de förändringar i handelsflöden som kan tänkas uppstå vid ett förändrat regelverk och de förändrade behov som följer för kontroll av klareringar och bedömning av uppbörd. Frihandelsavtalet är avgörande för den globala ekonomiska utvecklingen och för stärkandet av flera av de länder som är ledande i arbetet för spridandet av liberala värden och mänskliga rättigheter. Liberalerna avser därför att noggrant följa på vilket sätt ett sådant avtal kan påverka Tullverkets behov och förutsättningar.

Liberalerna föreslår att pris- och löneomräkningen för åren 2017–2019 justeras ned med 20 procent årligen. På detta utgiftsområde påverkas anslag 1:1, 1:2 samt 1:3.

	Utgiftsområde 3 Skatt, tull och exekution	Liberalernas anslagsfördelning jämfört med regeringen, mkr			
		2017	2018	2019	
	Anslag				Kommentar
1:1	Skatteverket	-21	-31	-32	RUT dnr 2016:1228
1:2	Tullverket	+45	+43	+43	RUT dnr 2016:1228
1:3	Kronofogdemyndigheten	-6	-7	-8	RUT dnr 2016:1228
	Summa	+19	+6	+2	
	Specificering av anslagsförändringar				Kommentar
1:1	Skatteverket	-21	-31	-32	Justerad pris- och löneomräkning. RUT dnr 2016:1228
1:2	Tullverket	+50	+50	+50	Vidmakthållande av kvalitativ myndighetsutövning. Egna beräkningar
1:2	Tullverket	-5	-7	-7	Justerad pris- och löneomräkning. RUT dnr 2016:1228
1:3	Kronofogdemyndigheten	-6	-7	-8	Justerad pris- och löneomräkning. RUT dnr 2016:1228

Utgiftsområde 4: Rättsväsendet

I utgiftsområde 4 ingår myndigheter inom polisen och åklagarväsendet, domstolsväsendet samt kriminalvården. Dessutom ingår Rättsmedicinalverket, Brottsförebyggande rådet, Brottsoffermyndigheten, Säkerhets- och integritetsskyddsmyndigheten, Domarnämnden och Gentekniknämnden.

Utmaningarna på rättsområdet är stora till följd av omvärldsutvecklingen. Den grova organiserade brottsligheten, det förändrade omvärldsläget med våldsbejakande extremism, internationell terrorism med svenska kopplingar och förhöjd hotbild mot Sverige samt behovet av att möta växande migrationsströmmar på ett rättssäkert och värdigt sätt är några av de faktorer som sätter rättsväsendets myndigheter under hårt tryck. Till detta kommer en växande befolkning och behovet av att klara rättsstatens närvaro både i glesbefolkade områden och i städernas utsatta bostadsområden med hög risk för social oro. Därtill ligger en särskild utmaning i att Polismyndigheten är mitt inne i en stor och krävande omorganisation som skapar stora påfrestningar.

Under den tid då polisväsendet byggdes ut kraftigt ökade också allmänhetens känsla av trygghet, enligt de årliga mätningarna från Nationella trygghetsundersökningen (NTU). Därefter har utvecklingen stannat av och otryggheten på senare tid ökat något.

Utvecklingen vad gäller brottsuppleringen är mycket oroande. Andelen ärenden som redovisas av polis till åklagare har fallit brant, och på ett motsvarande sätt har andelen personupplagade brott sjunkit och ligger nu på den lägsta nivån sedan 1999. Antalet ordningsböter har nära nog halverats sedan 2011.

Polismyndighetens utmaningar vad gäller arbetsförhållanden och personalens motivation bidrar till bilden av ett rättsväsende där stora åtgärder behövs. Antalet poliser som säger upp sig för att gå till annan tjänst ökar starkt. Bland poliser finns också en växande frustration över att man inte ges rimliga förutsättningar att sköta sitt jobb. När avhoppet ökar från poliskåren och antalet lösta brott faller brant måste vi kunna tala om en kris. Det behövs en nystart för att svensk polis ska fungera bättre – i hela Sverige.

I valrörelsen 2006 uttalade Alliansen ett vallöfte om att bygga ut polisväsendet så att det skulle finnas minst 20 000 poliser. Detta uppnåddes också år 2010. I dag är det antalet inte längre tillräckligt, och den utbyggnad med 1 500 poliser som rikspolischefen aviserat kommer inte att avhjälpa bristerna.

När målet om 20 000 poliser formulerades hade Sverige 9 miljoner invånare. I dag är antalet 10 miljoner och befolkningen växer snabbt. Antalet poliser per 100 000 invånare har därmed under perioden 2010–2015 fallit från 216 till 202, vilket är en kraftig minskning. Polismyndighetens plan att öka antalet poliser med 1 500 till år 2020 kommer bara att leda till att minskningen bromsas upp, men antalet poliser per invånare förblir oförändrat.

Liberalerna föreslår därför en betydligt mer ambitiös utbyggnad. Vi ökar anslaget till Polismyndigheten för att möjliggöra en förstärkning med 2 500 poliser till 2020 års utgång. Detta gör att antalet poliser ökar till 212 per 100 000 invånare. *Baserat på Polismyndighetens tidigare kostnadsberäkningar innebär detta att anslag 1:1 Polismyndigheten höjs med 50 miljoner kronor år 2017, 50 miljoner kronor år 2018, 250 miljoner kronor år 2019 och 400 miljoner kronor år 2020 jämfört med regeringens förslag.*

I dag binds tusentals polisarbetstimmar av uppgifter som borde ha utförts av andra eller som alls inte borde ha legat hos polisen. Alliansregeringen tillsatte utredningen om en renodling av polisens arbetsuppgifter för att se vilka funktioner som kunde flyttas till andra myndigheter. Tyvärr gav den nya regeringen tilläggsdirektiv som kraftigt snävade in utredningens uppdrag.

Regeringens förslag att låta Kustbevakningen ta ett större ansvar för brottsbekämpningen till sjöss och låta Kriminalvården i större utsträckning bistå med handräckning är visserligen steg i rätt riktning. Men mycket mer måste göras. En riktad satsning för att anställa annan personal kan frigöra värdefull polisarbetstid.

Vi anser att polisens arbete med omhändertagande av djur ska begränsas enligt förslagen från utredningen om en renodling av polisens arbetsuppgifter. Övriga uppgifter flyttas på sikt till länsstyrelserna. Vidare finns det fler möjligheter att avlasta Polisen arbetsuppgifter vad gäller arbetet med handräckning i vissa fall. Vi utesluter inte heller att ytterligare ansvar gällande transporttjänst av redan omhändertagna kan flyttas från Polismyndigheten till Kriminalvården.

Redan i dag förordnar polisen i vissa fall ordningsvakter för att vara polisens förlängda arm och bidra till ordning och trygghet. Detta sker till exempel på ett antal flyktingboenden runt om i landet. Polisen har så kallat förmanskap över ordningsvakterna, som ger en garanti för kvaliteten. Ordningsvakterna kan delta i polisens utsättningar och få del av polisens aktuella information och planerade insatser. För att öka tryggheten på utsatta platser, till exempel hotade byggnader eller platser med orosstörningar, vill vi öka polisens resurser så att fler ordningsvakter kan bistå under ledning av utbildade poliser.

Liberalerna anvisar därför ytterligare medel till polisen för att anställa mer personal och upphandla tjänster för att renodla och avlasta polisen. *Vi tillför därför till anslag 1:1 ytterligare 262 miljoner kronor år 2017, 312 miljoner kronor år 2018 samt 325 miljoner kronor år 2019–2020.* Vi beräknar att det därmed kan frigöras polisarbetsstid motsvarande cirka 500 helårstjänster. Tillsammans med den satsning som ovan görs på 2 500 nya poliser motsvarar detta 3 000 fler polisårskrafter jämfört med i dag.

Att föra polisen närmare medborgarna har varit ett viktigt mål under lång tid. Just nu går utvecklingen åt fel håll. På många håll i Sverige saknas till exempel områdespoliser helt. Områdespoliserna ska arbeta lokalt med att knyta kontakter i lokalsamhället, förebygga brott och bidra till trygghet i området. När dessa saknas, så försvinner också en viktig länk mellan polisen och invånarna. Det är av största betydelse att Polismyndigheten skyndsamt skapar full bemanning av områdespoliser, i ett första steg inom de utsatta och särskilt utsatta områdena.

Arbetet med att få ut fler synliga poliser i yttre tjänst kräver poliser som är besjälade av att arbeta ute bland medborgarna. Inom svensk polis finns många sådana skickliga, engagerade poliser. Tyvärr möter dessa medarbetare alltför ofta en internkultur där det ses som mer prestigefyllt att arbeta i inre tjänst.

Vi vill vända denna utveckling och reserverar därför medel för en särskild lönesatsning på poliser i yttre tjänst. Hur dessa medel fördelas på enskilda poliser avgörs i den sedvanliga förhandlingsprocessen mellan parterna och mellan arbetsgivare och arbetstagare. *Detta förslag innebär att anslag 1:1 tillförs ytterligare 50 miljoner kronor från år 2017.*

En utbyggnad av poliskårens storlek behöver gå hand i hand med en förstärkning av den civila personalen. De civilanställda i polisen kan vara utredare med specialistkunskaper om brottstyper eller viss teknik, men det kan också handla om administrativ personal som stöder polisen i deras löpande arbete.

Underbemanningen på den civila sidan har varit ett problem under längre tid, och den förstärkning som Polismyndigheten aviserat inför 2017 kommer inte att avhjälpa den obalansen.

Liberalerna föreslår därför en särskild satsning för att förstärka antalet civilanställda med ytterligare 1 100 civilanställda utöver den redan aviserade utbyggnaden. Förstärkningen genomförs stegvis under 2017 och når full effekt under 2018. *Baserat på Polismyndighetens kostnadsberäkningar innebär detta att anslag 1:1 höjs med ytterligare 338 miljoner kronor år 2017 och 613 miljoner kronor år 2018.*

Liberalerna föreslår även att beredskapspolisen återupprättas. Beredskapspolisen, som fanns fram till 2012, ska kunna fungera som en reservpolis som kallas in vid kriser eller andra situationer när den ordinarie samhällsorganisationen är som mest ansträngd. Skogsbranden i Västmanland 2014, flyktingkrisen hösten 2015 och de tillfälliga gränskontrollerna som vid det här laget pågått i närmare ett halvår är tre aktuella exempel på situationer när det hade varit av stort värde att kunna utnyttja beredskapspolisen som en extra resurs.

Liberalerna vill skapa en modern beredskapspolis på 5 000 personer, som ska kunna kallas in i fler situationer än förut. Tjänstgöringen ska bygga på frivillighet och tidsbegränsade kontrakt för personer som har detta som ett åtagande vid sidan av sitt ordinarie arbete. Beredskapspolisen ska vara tillgänglig i hela landet och ska stå under befäl av polis när den kallas in i tjänst.

Liberalerna anvisar till anslag 1:1 ytterligare 50 miljoner kronor år 2017, 150 miljoner kronor år 2018 samt 200 miljoner kronor år 2019 för att återinföra beredskapspolisen. Detta finansierar en successiv utbyggnad till utgången av år 2019.

Polisen har stora problem med att klara handläggningstiderna för vapenlicenser. Det är inte acceptabelt när licensärenden som är okomplicerade kräver nästan ett halvår att handlägga, något som gör att laglydiga och ostraffade jägare inte hinner få licens för sina vapen i tid till jaktsäsongen. Likaså är väntetiderna för nytt pass ett problem på många håll. *Liberalerna anvisar därför till anslag 1:1 10 miljoner kronor från år 2017 för att korta handläggningstiderna för vapenlicensärenden, samt 10 miljoner kronor från år 2017 för snabbare handläggning av passärenden.*

Slutligen öronmärker Liberalerna ytterligare 5 miljoner kronor årligen från 2017 till anslag 1:1 för att förstärka Polismyndighetens bidrag till arbetet mot radikaliserings till våldsbejakande extremism.

Sammantaget innebär Liberalernas förslag att anslag 1:1 Polismyndigheten ökas med 775 miljoner kronor år 2017, 1 200 miljoner kronor år 2018, 1 425 miljoner kronor år 2019 och 1 625 miljoner kronor år 2020 jämfört med regeringens förslag.

Det behövs en stärkt tillsyn över Polismyndigheten och Kriminalvården. Liberalerna har såväl i alliansregeringen som i riksdagen arbetat för en sådan reform, och den parlamentariska polisorganisationskommittén har också i sitt slutbetänkande (SOU 2015:57) föreslagit en ny tillsynsmyndighet för Polismyndigheten, Säkerhetspolisen och Kriminalvården.

I budgetpropositionen skjuter regeringen en sådan reform på framtiden, med hänvisning till att det inrättas tillsynsorgan direkt under myndighetsledningen vid Polismyndigheten, Säkerhetspolisen och Kriminalvården och till att regeringen i särskild ordning kommer att analysera hur tillsynen inom rättsväsendet bäst kan bedrivas (prop. s. 49). Mot bakgrund av detta vill Liberalerna understryka vikten av att frågan om stärkt tillsyn över rättsväsendet snarast får en ändamålsenlig lösning. Den interna tillsynen inom myndigheterna samt förstärkningen av den extraordinära tillsynen hos Justitiekanslern är inte långsiktigt tillräckliga.

Liberalerna har drivit på för den nya lagstiftningen mot att ta emot utbildning i terrorverksamhet och mot terrorresor. Vi anser dock att ytterligare steg behöver tas, bland annat vad gäller att se över passlagstiftningen samt utvidga kriminaliseringen av medverkan i stödfunktioner knutna till terrorverksamhet. Det är av största vikt att reformer av lagstiftningen sker med full respekt för grundläggande rättssäkerhetsprinciper och de medborgerliga fri- och rättigheterna enligt Europakonventionen.

Vidare behöver Åklagarmyndigheten ökade resurser för att förstärka kapaciteten vid riksenheten vid säkerhetsmål. Vidare kan det förutses att det svenska rättsväsendet därtill kommer att behöva hantera fler ärenden gällande krigsförbrytelser m.m., brottsformer som är extra resurskrävande att utreda och lagföra. Därför behövs också förstärkningar av internationella åklagarkammaren, som ansvarar för exempelvis brott som kan inrymmas i Romstadgans definition av folkmord, brott mot mänskligheten och krigsförbrytelser. Därför tillför Liberalerna årligen 5 miljoner kronor till Åklagarmyndigheten för resurser att utreda terrormål samt 5 miljoner kronor för att utreda krigsförbrytelser m.m. *Sammantaget innebär detta en förstärkning av anslag 1:3 Åklagarmyndigheten med 10 miljoner kronor årligen från 2017.*

Liberalerna anser att rekryteringen till uppdraget som nämndeman i första instans behöver breddas, så att fler nämndemän har annan bakgrund än partipolitisk. Vi vill

också tydliggöra nämndemännens funktion genom att de ska finnas i första instans, det vill säga tingsrätt och förvaltningsdomstol. Däremot bör målen i högre instans avgöras av lagfarna domare. Den kostnadsbesparing som det innebär att successivt avveckla nämndemännen i hovrätt och kammarrätt ska användas till att förbättra den ekonomiska ersättningen till nämndemän i första instans. Liberalernas förslag i denna del är därför budgetneutralt vad avser anslag 1:5 Sveriges domstolar.

För att förstärka barns och ungas rättigheter vid tvångsomhändertaganden enligt LVU i enlighet med förslagen i SOU 2015:71 behövs utökade anslag till domstolsväsendet samt ökade resurser för rättsliga biträden m.m. *Vi anvisar därför 1 miljon kronor årligen från 2017 till anslag 1:5 Sveriges domstolar samt 4 miljoner kronor årligen till anslag 1:12 Rättsliga biträden m.m.*

Kapaciteten vid Rättsmedicinalverket är hårt ansträngd vad gäller forensiska undersökningar, som ofta är av avgörande betydelse för att säkra bevisning i brottmål m.m. Liberalerna gör därför en permanent förstärkning av anslaget till Rättsmedicinalverket på 20 miljoner kronor årligen från 2017. Vidare tillförs ytterligare 10 miljoner kronor under 2017 för att skynda på uppbyggnaden av tillräcklig teknisk kapacitet för att genomföra åldersbedömningar såväl i brottmål som inom ramen för asylprocessen. *Sammantaget innebär Liberalernas förslag att anslag 1:8 Rättsmedicinalverket höjs med 30 miljoner kronor år 2017 och 20 miljoner kronor år 2018 jämfört med regeringens förslag.*

Det lokala brottsförebyggande arbetet behöver utvecklas genom bland annat ökad kunskapsspridning, förstärkt samverkan mellan olika aktörer och ökat stöd till olika brottsförebyggande projekt runt om i landet. Den förstärkning av anslag 1:15 som regeringen föreslår är i och för sig positiv, men alltför låg. Liberalerna vill därtill i lag förtydliga kommunernas roll för lokalt brottsförebyggande arbete inom sina ansvarsområden, och vi ökar också statsbidragen till detta.

För att finansiera denna satsning avvisar Liberalerna regeringens förslag om att bygga upp regionala samordnare för det lokala brottsförebyggande samarbetet vid landets länsstyrelser. Vi anser att dessa medel gör större nytta om de används direkt på den lokala nivån. Liberalerna avvisar därför regeringens förslag om 25 miljoner kronor årligen på regionala brottsförebyggande samordnare och ökar statsanslaget för stöd till lokalt brottsförebyggande arbete i kommunerna med 30 miljoner kronor årligen. Därtill öronmärker vi ytterligare 35 miljoner kronor årligen till lokala insatser mot radikaliserings till våldsbejakande extremism. *Sammantaget innebär Liberalernas förslag att anslag 1:15 Bidrag till lokalt brottsförebyggande arbete ökar med 40 miljoner kronor år 2017.*

Liberalerna föreslår slutligen att pris- och löneomräkningen för åren 2017–2019 justeras ned med 20 procent årligen. *På detta område påverkas anslag 1:3, 1:4, 1:5, 1:6 och 1:8.* Däremot är Polismyndigheten och Säkerhetspolisen undantagna från vårt förslag, vilket gör att anslag 1:1 och 1:2 inte påverkas.

Utgiftsområde 4 Rättsväsendet		Liberalernas anslagsfördelning jämfört med regeringen, mkr			
Anslag		2017	2018	2019	Kommentar
1:1	Polismyndigheten	+775	+1 200	+1 425	Rikspolisstyrelsen rapport POA-134-6927/09, Polismyndigheten PM

					A383.968/2015, RUT dnr 2016:1228, egna beräkningar
1:2	Säkerhetspolisen				RUT dnr 2016:1228
1:3	Åklagarmyndigheten	+5	+4	+3	RUT dnr 2016:1228, egna beräkningar
1:4	Ekobrottsmyndigheten	-1	-2	-3	RUT dnr 2016:1228
1:5	Sveriges Domstolar	-16	-21	-23	RUT dnr 2016:1228, RUT dnr 2016:1262
1:6	Kriminalvården	-22	-30	-34	RUT dnr 2016:1228
1:7	Brottsförebyggande rådet				
1:8	Rättsmedicinalverket	+28	+18	+18	RUT dnr 2016:1228, egna beräkningar
1:9	Gentekniknämnden				
1:10	Brottsoffermyndigheten				
1:11	Ersättning för skador på grund av brott				
1:12	Rättsliga biträden m.m.	+4	+4	+4	RUT dnr 2016:1262
1:13	Kostnader för vissa skaderegleringar m.m.				
1:14	Avgifter till vissa internationella sammanslutningar				
1:15	Bidrag till lokalt brottsförebyggande arbete	+40	+40	+40	Prop. 2016/17:1, egna beräkningar
1:16	Säkerhets- och integritetsskydds-nämnden				
1:17	Domarnämnden				
1:18	Från EU-budgeten finansierade insatser avseende EU:s inre säkerhet				
	Summa	+812	+1 213	+1 431	
	Specificering av anslagsförändringar				Kommentar
1:1	Polismyndigheten	+5	+5	+5	Åtgärder mot radikaliserings. Egna beräkningar
1:1	Polismyndigheten	+50	+50	+250	2 500 fler poliser 2020. Polismyndigheten PM A383.968/2015
1:1	Polismyndigheten	+338	+613	+575	Ytterligare 1 100 civilanställda. Polismyndigheten PM A383.968/2015, egna beräkningar
1:1	Polismyndigheten	+262	+312	+325	Frigörande av 500 poliser. Polismyndigheten PM

					A383.968/2015, egna beräkningar
1:1	Polismyndigheten	+50	+150	+200	Återinförande av beredskapspolisen. Rikspolisstyrelsen rapport POA-134-6927/09, egna beräkningar
1:1	Polismyndigheten	+50	+50	+50	Lönelyft för poliser i yttre tjänst. Egna beräkningar
1:1	Polismyndigheten	+10	+10	+10	Kortade köer för handläggning av pass. Egna beräkningar
1:1	Polismyndigheten	+10	+10	+10	Kortade köer för handläggning av vapenlicenser. Egna beräkningar
1:1	Polismyndigheten				Justerad pris- och löneomräkning. RUT dnr 2016:1228
1:2	Säkerhetspolisen				Justerad pris- och löneomräkning. RUT dnr 2016:1228
1:3	Åklagarmyndigheten	+5	+5	+5	Fler åklagare i terrorismål. Egna beräkningar
1:3	Åklagarmyndigheten	+5	+5	+5	Fler åklagare i krigsbrott. Egna beräkningar
1:3	Åklagarmyndigheten	-5	-6	-7	Justerad pris- och löneomräkning. RUT dnr 2016:1228
1:4	Ekobrottsmyndigheten	-1	-2	-3	Justerad pris- och löneomräkning. RUT dnr 2016:1228
1:5	Sveriges Domstolar	-17	-22	-24	Justerad pris- och löneomräkning. RUT dnr 2016:1228
1:5	Sveriges Domstolar	+1	+1	+1	Genomförande av Barns och ungas rätt vid tvångsvård (SOU 2015:71). RUT dnr 2016:1262
1:6	Kriminalvården	-22	-30	-34	Justerad pris- och löneomräkning. RUT dnr 2016:1228
1:8	Rättsmedicinalverket	+20	+20	+20	Ökade medel till forensisk analys vid NFC. Egna beräkningar
1:8	Rättsmedicinalverket	+10			Ökade medel för åldersbedömningar. Egna beräkningar
1:8	Rättsmedicinalverket	-2	-2	-2	Justerad pris- och löneomräkning. RUT dnr 2016:1228
1:12	Rättsliga biträden m.m.	+4	+4	+4	Genomförande av Barns och ungas rätt vid tvångsvård (SOU 2015:71). RUT dnr 2016:1262
1:15	Bidrag till lokalt brottsförebyggande arbete	+30	+30	+30	Ökat brottsförebyggande arbete i kommunerna. Egna beräkningar
1:15	Bidrag till lokalt brottsförebyggande arbete	-25	-25	-25	Avvisande av regionala brottsförebyggande samordnare. Prop. 2016/17:1
1:15	Bidrag till lokalt brottsförebyggande arbete	+35	+35	+35	Åtgärder mot radikaliserings och våldsbejakande extremism. Egna beräkningar

Utgiftsområde 5: Internationell samverkan

Inom utgiftsområde 5 behandlas Sveriges relationer och överenskommelser med andra stater och internationella organisationer. Här ingår freds- och säkerhetsfrämjande verksamhet och forskning, andra insatser som rör säkerhetspolitik och nedrustning samt samarbetet inom Norden, Östersjöregionen, EU, Nato och FN. Två myndigheters verksamhet faller inom utgiftsområdets ram: Inspektionen för strategiska produkter och Svenska institutet.

För tionde året i rad backar demokratin globalt. I en värld där människor inte får välja sin ledare, sina livsplaner eller sin partner har Sverige en särskilt viktig uppgift. Det är framför allt demokratisering som driver på en ekonomisk, miljövänlig och feministisk utveckling. Liberalerna vill att Sverige i EU, FN och andra internationella organisationer ska vara en stark röst för demokrati, mänskliga rättigheter och jämställdhet.

Den europeiska unionen utgörs av ett stort antal demokratier. Bland dem återfinns också många av världens mest jämställda stater. EU måste därför fortsatt vara den viktigaste utrikespolitiska arenan för Sverige. Vi måste fortsätta att driva på för ett öppet, frihandelsinriktat och effektivt Europa och för en effektiv gemensam utrikespolitik. Det är viktigt att EU fortsatt arbetar för att närområdet går i demokratisk riktning.

Liberal utrikespolitik kan aldrig vara undantagslöst pacifistisk. Det gäller även ur ett feministiskt perspektiv, inte minst eftersom kvinnor alltid drabbas hårdast i konflikter. Friheten måste ibland försvaras med vapenmakt. Det finns ett fortsatt behov av internationell kris- och konflikthanteringsförmåga. I arbetet för global fred och säkerhet har FN en särställning. Dessvärre är organisationen ineffektiv och drabbad av motsättningar mellan demokratier och diktaturer. Vi vill reformera FN för att göra organisationen mer handlingskraftig och trovärdig – inte minst när det gäller respekten för de mänskliga rättigheterna. Vi vill att Sverige från platsen i FN:s säkerhetsråd verkar för fler militära interventioner i FN:s regi. Omvärlden måste ingripa när civilbefolkningar far illa i väpnade konflikter.

Liberala demokratier ska alltid stå på rätt sida i både ideologiska och geopolitiska konflikter. Men trots att vi har ett väl utvecklat samarbete med försvarsalliansen Nato, och trots att Ryssland sedan länge har utgått från att det är med Nato Sverige vill samarbeta i krig eller kriser, fortsätter regeringen att påstå att ”alliansfriheten har tjänat oss väl”. Vårt säkerhetspolitiska läge är därmed mycket farligt. Vi kommer definitivt att dras in ifall en konflikt utvecklar sig i Östersjöområdet. Ryssland ser oss som en potentiell fiende – Säpo uppger att Ryssland bedriver psykologisk krigföring mot Sverige. Man övar på väpnade angrepp mot Sverige. Vi har upplevt en bedömd ubåtskränkning. Samtidigt saknar vi de säkerhetsgarantier från Nato som följer med ett medlemskap.

Inte minst mot bakgrund av utvecklingen i det alltmer aggressiva och traditionalistiska Ryssland måste Sverige därför omedelbart – under innevarande mandatperiod – ansöka om medlemskap i Nato. Det krävs för att den svenska regeringen ska kunna garantera sina medborgares säkerhet.

	Utgiftsområde 5 Internationell samverkan	Liberalernas anslagsfördelning jämfört med regeringen, mkr			
		2017	2018	2019	
	Anslag				
1:1	Avgifter till internationella organisationer				
1:2	Freds- och säkerhetsfrämjande verksamhet				
1:3	Nordiskt samarbete				
1:4	Ekonomiskt bistånd till enskilda utomlands samt diverse kostnader för rättsväsendet				
1:5	Inspektionen för strategiska produkter				
1:6	Forskning, utredningar och andra insatser rörande säkerhetspolitik, nedrustning och icke-spridning				
1:7	Bidrag till Stockholms internationella fredsforskningsinstitut (SIPRI)				
1:8	Bidrag till Utrikespolitiska institutet (UI)				
1:9	Svenska institutet				
1:10	Information om Sverige i utlandet				
1:11	Samarbete inom Östersjöregionen				
	Summa	0	0	0	

Utgiftsområde 6: Försvar och samhällets krisberedskap

Den verksamhet som finansieras under utgiftsområde 6 kan delas in i områdena försvar, samhällets krisberedskap, strålsäkerhet samt elsäkerhet.

Vi lever i en säkerhetspolitiskt orolig tid. Den ryska militära aktiviteten i Östersjön ökar och det ryska tonläget mot Sverige och våra grannländer blir allt högre. Under ett årtionde har Ryssland satsat stort på att rusta upp sin krigsmakt. Den ökande ryska militära förmågan och brutaliseringen av det ryska ledarskapet är, i kombination med nedmonteringen av demokratiska strukturer inklusive de drastiskt försämrade möjligheterna för medier att verka fritt och repressionen mot det civila samhället och kränkningarna av hbt-personers rättigheter, en klar riskfaktor.

Den ryska aggressiviteten nådde en ny gräns då Ryssland i mars 2014 gick in med militär i Ukraina och annekterade Krimhalvön. Sedan dess har Ryssland aktivt bistått separatiststyrkor i östra Ukraina. Det ryska agerandet förklarades med behovet att försvara den ryska minoritetens rättigheter. I själva verket handlade det om att säkra strategiska land- och kustområden och att förhindra Ukrainas integration med väst.

Det ryska agerandet strider mot såväl internationell rätt som avtal ingångna av Ryssland. Det kommer att få följder för Europas säkerhetspolitik under lång tid framöver. De skäl som Putin angav för inmarschen i Georgien och Ukraina skulle lika väl kunna åberopas mot de baltiska länderna.

Ryska stridskrafter uppvisar ett alltmer aggressivt militärt övningsmönster över Östersjön och ökar ständigt sin militära närvaro. Sverige, liksom våra nordiska grannländer, har utsatts för upprepade kränkningar i luften och till sjöss. Bortom allt rimligt tvivel har vi upplevt en bedömd ubåtskränkning. Ryssland genomförde i mars 2013 simulerade kärnvapenanfall mot vårt territorium. Säpo har angivit Ryssland som det största underrättelsehotet mot Sverige.

Säkerheten i vårt närområde, i synnerhet i Östersjön, har därmed kraftigt försämrats. Svensk försvarspolitik måste ställas om. Den nationella dimensionen ska prioriteras. Försvaret av Sverige måste vara Försvarmaktens huvuduppgift. Samtidigt måste regeringen omedelbart ansöka om Natomedlemskap. För Liberalerna är det givet att försvarsförmågan på flera sätt måste öka för att möta en ny och mer bister verklighet.

Vi gör bedömningen att ytterligare medel behöver tillföras. Över den kommande femårsperioden avsätter vi totalt 10 miljarder mer än regeringen. *Reformen innebär 2017 ett resurstillskott på drygt 2 miljarder kronor för anslag 1:1, 1:3 och 1:6.* Sammantaget satsar vi 8,3 miljarder kronor under fyra år.

Det stod redan från början klart att de medel som regeringen 2015 anslog för att stärka svensk försvarsförmåga var långt ifrån tillräckliga för att Sverige ska kunna leva upp till de krav som fred och säkerhet i vår tid ställer. Denna bild har nu förstärkts.

Trots att det bara har gått ett och ett halvt år sedan den så kallade försvarsöverenskommelsen träffades, är haveriet i inriktningsbeslutets försvarsekonomi redan ett faktum. Detta beror bland annat på att beställningen av nya JAS Gripen 39 E inte valutasäkrats, och att valutarisken enligt avtalet ska tas av Försvarmakten. Sedan beslutet om anskaffning togs har priset för en amerikansk dollar ökat från drygt sex till drygt åtta kronor. Detta innebär en stor kostnadsökning eftersom bland annat motorn består av amerikanska komponenter.

Utan riksdagens godkännande har priset på anskaffningen av nästa generations ubåt (NGU) gjorts beroende av att export sker, något som i nuläget framstår som osäkert. I värsta fall innebär detta stora kostnadsökningar för Sverige, eftersom vi då inte kan dela utvecklingskostnaderna med något annat land.

Samtidigt har Norge hävt sitt köp av de svenska artilleripjäserna Archer. Köpare saknas och det framstår nu som oundvikligt att de tillförs och bekostas av det svenska försvaret. Det kommer att medföra omfattande och icke förutsedda merkostnader.

Regeringen föreslår att Sverige nu tar över de tjugofyra artilleripjäser, Archer, som Norge avbeställt. Regeringen redovisar dock ingen finansiering eller förslag för att dessa ska omvandlas till krigsförband. Oaktat det försämrade omvärldsläget vill man sälja dem eller lägga dem i malpåse.

Behovet av indirekt eld inom markstridskrafterna är skriande. I dag har Sverige 97 stridsflygplan, men planerar för endast tjugofyra artilleripjäser. Denna obalans måste avhjälpas och Liberalerna vill därför att de nya tjugofyra pjäserna organiseras i ytterligare två artilleribataljoner. *För detta ändamål anslår vi 400 miljoner kronor på anslag 1:1 årligen för driftskostnader från och med 2018. Vi lägger 500 miljoner kronor för anskaffning av fordon, ledningsmateriel med mera 2017, också det på 1:1.*

Liberalerna har länge betonat Gotlands betydelse för ett effektivt försvar av Sverige. Mot bakgrund av det försämrade säkerhetsläget menar vi att Gotlands strategiska

särställning och geopolitiska betydelse har ökat. Vi välkomnar överbefälhavarens beslut att i förtid permanenta den militära närvaron. Återmilitariseringen av ön är nu ett faktum som omvärlden får förhålla sig till. Men Gotlands försvar behöver ytterligare förstärkas. *För 2017 anslår vi därför 240 miljoner kronor för detta ändamål. 2018, 2019 och 2020 satsar vi årligen ytterligare 435 miljoner kronor mer än regeringen. Denna satsning ingår i de 1 000 miljoner kronor vi årligen tillskjuter 1:1 för utökad förbandsverksamhet och beredskap för 2017, 2018 och 2019.*

Med det allt mer osäkra läget i vårt närområde ökar behovet av att ha ett trovärdigt nationellt försvar med stark tröskelförmåga. Vid ett väpnat angrepp ligger vår bästa chans i att möta en fiende tidigt och innan han stigit i land. Detta har under långa tider fått Sverige att prioritera flygstridskrafterna.

Men i försvarsöverenskommelsen beslutades att flygvapnet, som i dag består av knappt 100 stridsflygplan, skulle minskas under åtta år. 60 stycken nya JAS E ska ersätta 100 stycken JAS C/D, de sista levererade för mindre än ett år sedan. Det är beklagligt, särskilt med tanke på det aggressiva beteendet det ryska stridsflyget uppvisar. Det kommer enligt Försvarsmakten allt närmare våra egna enheter, framför allt de svenska signalspaningsplanen.

Att i det här läget skrota hundra nästan nya, fullt betalda och välfungerande stridsflygplan är både ett säkerhetspolitiskt risktagande och ett enormt slöseri med skattebetalarnas pengar.

Antalet plan bör vara minst hundra också i framtiden. Helst bör alla JAS C/D behållas, samtidigt som de 60 nya planen tillförs. Det skulle innebära en kraftig – men mycket nödvändig – förstärkning av vårt flygvapen. Försvarsmakten måste då tillföras ytterligare cirka tre till fyra miljarder kronor, med början 2019. Detta kan ställa krav på ytterligare en flygflottilj i exempelvis Linköping, Uppsala eller Karlsborg. Behålls endast fyrtio av planen krävs ingen nybyggnad. *Vi anslår 1 000 miljoner kronor för 2019 och 2 000 miljoner kronor för 2020.*

För drygt sex år sedan beslutade riksdagen att göra värnplikten vilande i fredstid. Men man beslutade också att plikten kunde införas på nytt om läget i omvärlden drastiskt försämrades eller om försvaret inte kunde rekrytera frivilliga soldater.

Vi står nu inför en situation där båda dessa scenarier blivit verklighet. Försvarsmakten upplever stora svårigheter med att rekrytera och utbilda yrkessoldater och soldaterna hoppar av i förtid. Samtidigt har läget i omvärlden snabbt försämrats.

Liberalerna anser därför att processen för att aktivera värnplikten behöver påskyndas. En aktiverad värnplikt ska inte ersätta ett yrkesförsvar, utan komplettera den rekrytering av soldater som sker på frivillig väg.

Vi vill ha ett system som är en kombination av yrkesförsvar och värnplikt, i likhet med vad som finns i till exempel Norge och Danmark. Med värnplikten ser vi till att försvaret snabbt kan mobilisera. Anställda soldater säkerställer hög beredskap och gör att Sverige kan delta i internationella insatser. En återinförd värnplikt skulle innebära att vi aktiverar värnpliktslagen där en allmän och könsneutral mönstringsplikt ska ingå. Det är inte en fråga om att återställa plikten som den tidigare såg ut, med tiotusentals som kallades in för att genomföra allmän värnplikt. I stället handlar det om att de luckor som finns i förbanden i dag ska kunna fyllas upp och tillräcklig kompetens tillföras.

Sverige behöver dessutom fler enheter som snabbt kan kallas in vid ett försämrat läge. Dagens yrkesförsvar har för få krigsförband. Fördelen med värnplikt är att man snabbt kan öka antalet förband.

Försvarsuppgörelsen resulterade i ännu en bred utredning av personalförsörjningen, som nu föreslagit att värnplikten återinförs 2019, med militär grundutbildning för både kvinnor och män inom ramen för lagen om totalförsvarspålit. Vi välkomnar detta, och anser att en pilotverksamhet bör sättas i gång så fort som möjligt. *Vi anslår 185 miljoner kronor till Totalförsvarets rekryteringsmyndighet, 1:6, för att möjliggöra att ungefär 700 personer mönstrar på försök under 2017. Inom ramen för våra satsningar på anslag 1:1 finansieras den försöksverksamhet med start 2017 som föreslås.*

Liberalerna föreslår att pris- och löneomräkningen för åren 2017–2019 justeras ned med 20 procent årligen. *På detta område påverkas för år 2017 anslag 1:3, 1:8, 2:1, 2:6 och 3:1. Däremot är Försvarsmaktens förbandsverksamhet och beredskap samt internationella insatser undantagna från vårt förslag, vilket gör att anslag 1:1 och 1:2 inte påverkas.*

Slutligen ser vi att det finns behov av ett tydligt rationaliseringskrav på den höga ledningen i Högkvarteret. Vi föreslår att 2018 minska kostnaderna med 50 miljoner kronor. För 2019 och 2020 sparar vi ytterligare 75 miljoner kronor årligen på ett rationaliserat högkvarter.

	Utgiftsområde 6 Försvar och samhällets krisberedskap	Liberalernas anslagsfördelning jämfört med regeringen, mkr			Kommentar
		2017	2018	2019	
	Anslag				
1:1	Förbandsverksamhet och beredskap	+1 321	+1 859	+1 836	RUT dnr 2016:1582, egna beräkningar
1:2	Försvarsmaktens insatser internationellt				
1:3	Anskaffning av materiel och anläggningar	+472	-21	+970	RUT dnr 2016:1228, egna beräkningar
1:4	Forskning och teknikutveckling	0	-1		RUT dnr 2016:1228
1:5	Statens inspektion för försvarsunderrättelseverksamheten				
1:6	Totalförsvarets rekryteringsmyndighet	+185	+185	+185	RUT dnr 2016:1582
1:7	Officersutbildning m.m.	0	-1	-1	RUT dnr 2016:1228
1:8	Försvarets radioanstalt	-2	-3	-4	RUT dnr 2016:1228
1:9	Totalförsvarets forskningsinstitut	0	-1	-1	RUT dnr 2016:1228
1:10	Nämnder m.m.				
1:11	Internationella materielsamarbeten, industrifrågor m.m.				
1:12	Försvarsunderrättelsesdomstolen				
2:1	Kustbevakningen	-3	-4	-4	RUT dnr 2016:1228
2:2	Förebyggande åtgärder mot jordskred och andra naturolyckor				
2:3	Ersättning för räddningstjänst m.m.				
2:4	Krisberedskap	0	-4	-5	RUT dnr 2016:1228

2:5	Ersättning till SOS Alarm Sverige AB för alarmeringstjänst enligt avtal				
2:6	Myndigheten för samhällsskydd och beredskap	-2	-4	-4	RUT dnr 2016:1228
2:7	Statens haverikommission				
3:1	Strålsäkerhetsmyndigheten	-2	-1	-2	RUT dnr 2016:1228
4:1	Elsäkerhetsverket				
	Summa	+1 967	+2 004	+2 961	
	Specificering av anslagsförändringar				Kommentar
1:1	Förbandsverksamhet och beredskap	+1 000	+1 000	+1 000	Utökad förbandsverksamhet och beredskap. Egna beräkningar
1:1	Förbandsverksamhet och beredskap	+321	+509	+511	Aktivering av värnplikt. RUT dnr 2016:1582
1:1	Förbandsverksamhet och beredskap		+ 400	+400	Konsekvensändring Införskaffning av Archerpjäser. Egna beräkningar
1:1	Förbandsverksamhet och beredskap		-50	-75	Effektivisering av försvarshögkvarteret. Egna beräkningar
1:3	Anskaffning av materiel och anläggningar			+1 000	Vidmakthållande av luftförsvarsförmåga. Egna beräkningar
1:3	Anskaffning av materiel och anläggningar	+500			Införskaffning av Archerpjäser. Egna beräkningar
1:3	Anskaffning av materiel och anläggningar	-28	-21	-30	Justerad pris- och löneomräkning. RUT dnr 2016:1228
1:4	Forskning och teknikutveckling	0	-1		Justerad pris- och löneomräkning. RUT dnr 2016:1228
1:6	Totalförsvarets rekryteringsmyndighet	+185	+185	+185	Mönstringskostnader. RUT dnr 2016:1582
1:7	Officersutbildning m.m.	0	-1	-1	Justerad pris- och löneomräkning. RUT dnr 2016:1228
1:8	Försvarets radioanstalt	-2	-3	-4	Justerad pris- och löneomräkning. RUT dnr 2016:1228
1:9	Totalförsvarets forskningsinstitut	0	-1	-1	Justerad pris- och löneomräkning. RUT dnr 2016:1228
2:1	Kustbevakningen	-3	-4	-4	Justerad pris- och löneomräkning. RUT dnr 2016:1228

2:4	Krisberedskap	0	-4	-5	Justerad pris- och löneomräkning. RUT dnr 2016:1228
2:6	Myndigheten för samhällsskydd och beredskap	-2	-4	-4	Justerad pris- och löneomräkning. RUT dnr 2016:1228
3:1	Strålsäkerhetsmyndigheten	-2	-1	-2	Justerad pris- och löneomräkning. RUT dnr 2016:1228

Utgiftsområde 7: Internationellt bistånd

Under utgiftsområdet Internationellt bistånd finns sex anslag: biståndsverksamhet, förvaltningsanslagen för Sida, Nordiska Afrikainstitutet, Folke Bernadotteakademien, Riksrevisionens anslag för internationellt utvecklingssamarbete och anslaget för utvärdering av internationellt bistånd.

I en globaliserad värld innebär utveckling för en region vinster för hela världen. På samma sätt är ett lands fattigdom, stigmatisering och radikalisering en fara för oss alla. Internationalismen är en självklar del av den liberala ideologin. För oss tar det sig uttryck i en generös biståndspolitik. Liberalerna är en garant för ett värderingsstyrt, solidariskt och effektivt bistånd.

För oss är demokratistödet särskilt viktigt när demokratin nu backar globalt för tionde året i rad. I ett läge där auktoritära krafter vill ta ifrån människor makten över deras liv, är det viktigt att Sverige med sitt långa arv av demokrati och yttrandefrihet står upp för dessa värden. Det är ingen slump att de minst fria länderna också är de fattigaste. Där människor inte får välja sina ledare och uttrycka sig fritt hindras de ofta också från att äga, handla, ärva, belåna eller teckna kontrakt.

Stöd till demokratiutveckling kan i övrigt utformas på flera sätt. Biståndet bör riktas om så att en större del går till främjande av yttrandefrihet och pressfrihet. En viktig uppgift är att stärka oberoende medier. Riktat bistånd bör i högre grad än i dag ges till fria journalisters utbildning och kontakter i Sverige. Goda exempel är Radio Free Europe och Radio Martí. Detta är relevant exempelvis på Kuba där många demokratiaktivister har sin bas i nättidningar eller radiokanaler som sänder från Miami.

Det finns en tydlig koppling mellan demokrati och fred. Att etablera demokratiska institutioner är det bästa sättet att långsiktigt lösa konflikter. Men vi ser också ett stort behov av individperspektiv i kampen för en bättre värld. Utan demokrater skapas inga demokratier. Omvärldens stöd kan betyda mycket för den som kämpar mot en auktoritär regim – därför vill vi att medel avsätts specifikt för enskilda demokratiaktivister.

Vi ser också ett behov av att stödja den globala kampen mot extremism. När Dac-reglerna nu ändrats vill vi som pilotprojekt, inom ramen för Sidas befintliga anslag, öronmärka 30 miljoner kronor till det av islamistisk extremism hårt drabbade Tunisien, där en bräcklig demokratisering pågår. Vi tror på ”more for more”-principen. Länder som genomför goda reformer ska belönas för det. Länder som tvärtom går längre ifrån en demokratisering måste få mindre bistånd. Ett exempel är den palestinska myndigheten. Det har inte hållits val på över ett decennium, korruptionen är omfattande, homosexuella förtrycks, kritiska röster tystas och antisemitisk våldspropaganda flödar utan att ansvariga reagerar. Kvinnors situation blir allt svårare. Därför kommer vi att

medverka till att det bilaterala biståndet till den palestinska myndigheten görs om i grunden vid en borgerlig valseger 2018.

Det är tydligt att demokratin och feminismen förutsätter varandra. Utan en fri diskussion går det inte att krossa konservativa och patriarkala normer. Om kvinnor inte ges rätten att välja sina företrädare blir det inga satsningar på mödravård. Och flickor som förvägras utbildning förblir beroende av män. Därför vill vi att Sida inom befintlig ram öronmärker 50 miljoner kronor för utbildningssatsningar. Det är också viktigt att Sverige driver på i frågor som är politiskt känsliga i mottagarländerna. Det gäller framför allt sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter – kvinnors rätt till sin kropp och sexualitet, inklusive rätten till fri abort – samt hbt-personers rättigheter.

Vi är stolta över att ha varit med och infört enprocentmålet. Att det uppehålls var en självklarhet för oss när vi satt i regering, och det är en självklarhet nu. Därför skjuter vi till medel till biståndsbudgeten. Tyvärr prioriterar regeringen annorlunda – för andra året i rad går mindre än 1 procent av Sveriges BNI till internationellt bistånd.

En vision inom den liberala ideologin är en fri och öppen värld utan gränser. Därför är vi stolta över att under de senaste åren ha kunnat hjälpa så många människor som flytt sina hemländer, även om det inneburit att en knapp tredjedel av biståndsbudgeten avräknats för att bekosta mottagandet. För oss har det hela tiden varit avgörande att avräkningarna inte övergår 30 procent av biståndsbudgeten och att medlen, när antalet asylsökande i Sverige nu minskar, måste komma tillbaka till det internationella biståndet. Vi välkomnar därför att regeringen i budgetpropositionen presenterar minskade avräkningar, medel som nu åter tillförs anslag 1:1. Vi vill att Sida öronmärker 80 miljoner kronor inom befintlig ram till insatser för främjandet av demokrati och mänskliga rättigheter, demokratilyftet. *Utöver detta anslår Liberalerna med start 2017 ytterligare 222 miljoner kronor på anslag 1:1 till demokratilyftet.*

Mot bakgrund av den mycket svåra situationen i Syrien och Irak behöver det finansiella stödet till UNHCR öka. Det är särskilt viktigt att barns skolgång i flyktinglägren främjas. Men World Food Program, Unocha och Unicef är också kraftigt underfinansierade. Över de kommande fyra åren anslår vi därför medel till insatser för att stärka FN:s humanitära hjälporgan. *Vi utökar anslag 1:1 med 744 miljoner kronor för att ytterligare stärka FN:s humanitära hjälporgan.*

Sverige har tidigare år gjort stora påfyllningar i den gröna fonden, vilket är mycket bra. Indikatorer pekar på att nästa stora grupp flyktingar kan vara klimatflyktingar. Samtidigt behöver det mest akuta prioriteras. Genom en något långsammare uppräknings av medel till den gröna fonden frigör vi ytterligare 500 miljoner kronor till FN:s humanitära hjälporgan. *Det innebär en minskning på anslag 1:1 om 500 miljoner kronor.*

I detta svåra internationella läge vill Liberalerna, inom ramen för Sidas befintliga anslag, minska stödet till informations- och opinionsbildande verksamhet i Sverige med 30 miljoner kronor. Vi tycker att regeringens ökning av anslaget för informationskampanjer riktade mot svenska medborgare är särskilt olämpligt mot bakgrund av både flyktingavräkningarna och minskningen av demokratistödet.

Liberalerna föreslår slutligen att pris- och löneomräkningen för åren 2017–2019 justeras ned med 20 procent årligen. *På detta utgiftsområde påverkas anslag 1:2.*

	Utgiftsområde 7 Internationellt bistånd	Liberalernas anslagsfördelning jämfört med regeringen, mkr			
		2017	2018	2019	
	Anslag				
1:1	Biståndsverksamhet	+466	+485	+506	Prop. 2016/17:1, egna beräkningar
1:2	Styrelsen för internationellt utvecklingssamarbete (Sida)	-2	-3	-4	RUT dnr 2016:1228
1:3	Nordiska Afrikainstitutet				
1:4	Folke Bernadotteakademin				
1:5	Riksrevisionen: Internationellt utvecklingssamarbete				
1:6	Utvärdering av internationellt bistånd				
	Summa	+464	+482	+502	
	Specificering av anslagsförändringar				
1:1	Biståndsverksamhet	+222	+228	+236	Demokratilyft i biståndet. Egna beräkningar
1:1	Biståndsverksamhet	+744	+507	+270	Ökade resurser till FN:s humanitära hjälporgan. Egna beräkningar
1:1	Biståndsverksamhet	-500	-250		Långsammare uppräknig av medel till den gröna fonden. Prop. 2016/17:1, egna beräkningar
1:2	Styrelsen för internationellt utvecklingssamarbete (Sida)	-2	-3	-4	Justerad pris- och löneomräkning. RUT dnr 2016:1228

Utgiftsområde 8: Migration

Utgiftsområde 8 omfattar frågor som rör utlänningars rätt att resa in i och vistas i Sverige samt frågor som rör mottagande av asylsökande.

Världen står mitt i den största flyktingkrisen i modern tid, med drygt 65 miljoner människor på flykt. Förra året kom över 1 miljon flyktingar till EU. Till Sverige kom 163 000 människor, och aldrig tidigare har så många sökt skydd i Sverige som under 2015. Under hösten kom runt 10 000 människor i veckan vilket innebar stora praktiska svårigheter. Myndigheter, kommuner och civilsamhället gjorde viktiga insatser för att bara klara av att ge alla tak över huvudet. Den rådande flyktingkrisen är framförallt en kris för de människor som tvingas fly, men när så många människor på kort tid kommer till Sverige befinner sig det svenska mottagandet i ett mycket ansträngt läge. Konflikten i Syrien måste få ett slut och fler EU-länder måste solidariskt ta emot fler asylsökande. Tillsammans med andra EU-länder har Sverige ett ansvar att värna asyldrätten. Människor som flyr krig och förföljelse måste få skydd.

Liberalerna vill se fler lagliga vägar in i EU. Människor ska inte behöva riskera livet på väg till säkerhet och vara beroende av människosmugglare som tjänar pengar på

människors utsatthet. Liberalerna stöder ett gemensamt system för gränsskydd och kustbevakning, men ett sådant system får inte göras till svepskäl för att minska flyktingmottagandet. I dag är flyktingmottagandet inom EU alltför ojämnt fördelat och flera EU-länder utmanar öppet principen att EU ska erbjuda en fristad åt flyktingar från andra regioner. Det behövs mer samarbete och harmonisering, inte mindre. EU:s gemensamma asylpolitik måste stärkas. Behovet av en mer varaktig lösning för att dela ansvaret avseende flyktingmottagandet mellan EU:s länder är stort. Sekundär förflyttning, det vill säga möjligheten för flyktingar att resa vidare till andra medlemsstater, måste stramas upp. Systemet bör utgå från en fördelningsnyckel som grundas på befolkningens mängd, BNI och andra relevanta faktorer. Sverige måste spela en aktiv roll i förhandlingar som nu pågår inom EU.

Sverige ska vara med och ta ett stort ansvar för en human flyktingpolitik i Europa men inte heller våra resurser är obegränsade. För att kunna ta emot dem som flyr på ett värdigt sätt måste helt enkelt färre människor söka sig till just Sverige, fler EU-länder måste ta sitt ansvar och fokus måste vara att ge skydd åt dem som verkligen behöver skydd.

Därför slöt sex av riksdagens partier – Liberalerna, Centerpartiet, Kristdemokraterna, Miljöpartiet, Moderaterna och Socialdemokraterna – en uppgörelse om migrationspolitiken i oktober 2015. Det var en uppgörelse med andra ansvarstagande partier som innebär att Sveriges mottagningsregler i större utsträckning liknar andra jämförbara länder, till exempel Tyskland, samt en rad åtgärder för att förbättra och effektivisera svenskt mottagande och integration. Därefter har regeringen beslutat om tillfälliga inre gränskontroller samt tagit initiativ till en tillfällig lagstiftning om identitetskontroller vid inresa till Sverige.

Sedan 20 juli 2016 ligger svensk migrationslagstiftning på en miniminivå enligt EU-rätten och internationella konventioner. Svensk migrationslagstiftning behöver ligga mer i linje med andra europeiska länder men Liberalerna kan däremot inte acceptera alltför restriktiva och inhumana regler. Liberalerna står fast vid migrationsöverenskommelsen, och vi försvarar också rätten för barnfamiljer att återförenas även vid tillfälliga uppehållstillstånd och oavsett skydds skäl. Vi röstade därför emot regeringens förslag som innebär att barnfamiljer nu splittras.

Vidare är vi kritiska till att bestämmelserna om uppehållstillstånd på grund av synnerligen eller särskilt ömmande omständigheter, vilka var en viktig ventil för utsatta grupper som kvinnor, barn, äldre och hbt-personer, nu tagits bort. Detsamma gäller nödvändigheten och proportionaliteten med att grunden för uppehållstillstånd när det gäller övriga skyddsbehövande tagits bort.

Regeringen har nu infört mycket korta tillfälliga uppehållstillstånd vilket kraftigt kommer att försämra integrationen då nyanlända får svårare att etablera sig på arbetsmarknaden. Gruppen alternativt skyddsbehövande, som framförallt omfattar syrier, får nu tidsbegränsat uppehållstillstånd i 13 månader. Det leder till etableringsplaner som i praktiken är betydligt kortare än ett år. Individen måste ges realistiska förutsättningar att komma i jobb och komma in i det svenska samhället. Tiden för uppehållstillstånd bör i stället ligga mer i linje med det som framkommer av migrationsöverenskommelsen, det vill säga treåriga uppehållstillstånd. Även en rad remissinstanser har uttryckt kritik mot alltför korta uppehållstillstånd. Därtill gör Migrationsverket bedömningen att 95 procent av alla som fått tillfälliga uppehållstillstånd kommer att ansöka om förlängning vilket kommer öka Migrationsverkets ärendehantering.

Liberalernas förslag för att värna familjeåterföreningen uppskattas leda till cirka 5 000 fler beviljade och mottagna anhöriginvandrare 2017. En mer generös och human familjeåterförening i förhållande till regeringens leder till ökade kostnader. *På detta utgiftsområde och för år 2017 innebär det att anslag 1:1 Migrationsverket tillförs 12 miljoner kronor.* Förslaget får även konsekvenser under utgiftsområde 13, där resurstillskott görs med totalt 439 miljoner kronor för år 2017.

Kvotflyktingar är en grupp som FN:s flyktingorgan UNHCR utpekat som särskilt skyddsbehövande. Liberalerna har drivit på att Sverige ska ta emot 5 000 kvotflyktingar årligen vilket också framkommer av migrationsöverenskommelsen. Att öka antalet kvotflyktingar innebär att fler får möjlighet till lagliga vägar till EU och därmed färre farliga resor över Medelhavet vilket minskar flyktingsmugglares lukrativa affärer. Det är rimligt att Sverige successivt ökar denna kvot.

Även om antalet människor som nu kommer till Sverige är betydligt lägre söker sig fortsatt många hit och vårt mottagningssystem är under press. På fullsatta asylboenden sitter människor och väntar på besked. Kommuner kämpar med att klara av sitt uppdrag att ge skydd och stöd. Skolor gör allt för att kunna ta emot alla nya elever. Mottagningssystemet måste effektiviseras och förbättras bland annat för att påskynda vägen till besked för den enskilde och för att minska kostnaderna. De som får ett positivt besked om att få stanna måste ges rätt förutsättningar att lära sig svenska och få jobb. Det är en stor uppgift för det svenska samhället att klara av.

För närvarande befinner drygt 150 000 människor i Migrationsverkets mottagningssystem. Mer än 17 000 personer är kvar på Migrationsverkets boenden trots att de fått uppehållstillstånd. Liberalerna föreslår därför ett antal insatser för att korta handläggningstiderna för asylbesked och minska kostnaderna samt för att asyltiden ska bli mer av en förberedelse för en eventuell framtid i landet.

Handläggningstiderna för asylbesked ligger runt ett år. Det är en lång väntan som är destruktiv för individen och kostsam för samhället. Migrationsverket måste ges förutsättningar att snabbare behandla ärenden som med stor sannolikhet får bifall respektive avslag. Det är orimligt att exempelvis människor som flytt från Syrien, som i princip alla kommer att få stanna, ska få vänta i ett år på besked. Liberalerna vill därför att klara bifallsärenden och tydliga avslagsärenden ska avgöras inom tre månader. De som nu finns i Sverige ska snabbt beviljas uppehållstillstånd under förutsättning att de klarar en säkerhetskontroll och identitetsutredning och när det är visat att den sökande verkligen flytt från Syrien. Vidare bör personal från domstolarna kortsiktigt flyttas till Migrationsverket för att öka takten på ärendehantering.

Ärendehantering avseende Syrienflyktingarna måste prioriteras och förenklas betydligt. Cirka 44 000 syrier finns inskrivna i Migrationsverkets mottagningssystem där handläggningstiden för närvarande är beräknad till cirka 1 år. Under antagandet att 26 000 av dessa syrier i snitt skulle ha befunnit sig i mottagningssystemet under tre månader 2017 kommer reformen att innebära en besparing om cirka 400 miljoner kronor nästkommande år. *På detta utgiftsområde och för 2017 innebär det att anslaget 1:1 minskas med 280 miljoner kronor.*

Vidare bör prövningstillstånd för överklagande och en förenklad överklagandeprocess införas. Ett ökat antal asylärenden innebär också att antalet överklagade beslut kommer att öka framöver. Av de överklagade besluten ändras endast runt 10 procent, det vill säga domstolarna fastslår Migrationsverkets avslagsbeslut i nio av tio fall. Tillfälliga prövningstillstånd för överklagande av Migrationsverkets beslut till domstol ska därför införas under förutsättning att det är förenligt med EU-rätten.

Dessutom bör vissa mål kunna hanteras skriftligen av enmansdomare i stället för en fullsutten domstol. Prövningstillstånd ska ges om domstolen bedömer att det finns skäl att betvivla riktigheten i det beslut som Migrationsverket fattat, t.ex. om domstolen gör bedömningen att den kommer att ändra Migrationsverkets beslut eller om det förekommit fel i handläggningen hos Migrationsverket.

I sammanhanget är det viktigt att understryka att detta inte innebär att rätten att begära ny prövning inskränks. Effekten av denna förändring är att klara avslagsfall inte får prövningstillstånd och därmed inte prövas i sak en andra gång. Verkställighet av ett avslagsbeslut ska dock först ske efter att ett lagakraftvunnet beslut om att neka prövningstillstånd föreligger.

Prövningstillstånd bedöms prelimärt och på sikt minska måltillströmningen till migrationsdomstolarna med cirka 60 procent. Införandet av prövningstillstånd för att få överklaga ett asylärende beräknas ge kostnadsbesparingar. *På detta utgiftsområde och för 2017 innebär det att anslaget 1:4 minskas med 206 miljoner kronor.*

Ensamkommande barns och ungas ålder är en viktig fråga att hantera bland annat utifrån principen att barn ska behandlas som barn och de ska få det stöd och den hjälp de behöver. Därför behöver medicinska åldersbedömningar göras. Vid åldersbedömningen ska medicinska och psykologiska bedömningar vägas samman till en helhet. Åldersbedömningar måste göras så tidigt som möjligt under asylprocessen. Det kan kräva lagändringar.

Liberalerna föreslår att de särskilda regler för ersättning på garantinivå i sjuk- och aktivitetsersättningen som finns för flyktingar, alternativt skyddsbehövande och för övrigt skyddsbehövande tas bort och att olika grupper därmed behandlas på samma sätt, när det gäller rätten till ersättning på garantinivå. Det innebär minskade utgifter på 400 miljoner kronor under utgiftsområde 10.

Liberalerna föreslår också att de särskilda regler inom garantipensionssystemet som finns för flyktingar, alternativt skyddsbehövande och för övrigt skyddsbehövande tas bort, vilket beskrivs närmare under utgiftsområde 11. Det är viktigt för legitimiteten i pensionssystemet att vissa grupper inte särbehandlas. Reformen innebär också ökade drivkrafter att komma i arbete. Förslaget innebär sammantaget minskade utgifter om 500 miljoner kronor under utgiftsområde 11.

Efterlevandestödet behöver reformeras och göras mer likt underhållsstödet. Syftet med efterlevandestöd är att ett barn som förlorat en eller båda föräldrarna ska få ekonomiskt stöd för att klara omkostnader för boende m.m. Ett barn som i stället får ett omfattande stöd från det offentliga i form av till exempel boende i HVB-hem eller stödboende ska därför inte samtidigt få efterlevandestöd. Beräknade kostnadsminskningar för reformerat efterlevandestöd är 110 miljoner kronor under utgiftsområde 12.

Vårt fokus ska vara på dem som behöver vår hjälp mest. Antalet som återvänder till sitt hemland efter att ha fått avslag på sin asylansökan behöver öka. Återvändandessamordnare på plats i ett antal länder, t.ex. Afghanistan, Marocko och Irak, kan spela en viktig roll för att underlätta återvändandet. Sverige ska tillsammans med EU ställa krav på återvändandeländer att ta emot dem som inte får uppehållstillstånd. Regeringen bör till exempel se över hur det svenska biståndet till den afghanska staten kan användas för att underlätta återvändande till landet. Samarbetet med International Organization for Migration (IOM) för återvändande behöver utvecklas för att underlätta för de som nekats asyl att åka hem.

Samtidigt som åtgärder görs för att korta människors väntan måste den destruktiva sysslolösheten under asyltiden motverkas. Grundinställningen måste vara att asylsökande i större utsträckning som aktiva individer ska involveras i asylmottagandet. Fortfarande bedrivs alldeles för många anläggningsboenden med en omhändertagandementalitet där vuxna människor inte anses förmögna att kunna laga sin egen mat eller hantera andra självklara sysslor. För att bryta det destruktiva omhändertagandet och passiviteten ska huvudregeln på anläggningsboenden vara att de asylsökande själva sköter städning, matlagning och liknande. Vidare måste tryggheten på boenden förbättras avsevärt. Det gäller bland annat för flickor, kvinnor, hbtq-personer och religiösa minoriteter. Människor som flytt krig och förföljelse ska inte förföljas och trakasseras på svenska asylboenden. Det är tydligt att upphandlingskraven för asylboenden måste skärpas. Förutom att tillgodose tillräcklig standard på boenden bör fler asylboenden se till att de boende har sysselsättning i form av svenskundervisning och samhällsinformation och säkra tryggheten för alla.

Tillgången till digitala verktyg för enklare språkinläring och samhällsinformation under asyltiden måste möjliggöras och Liberalerna avsätter därför medel till detta ändamål. *På detta utgiftsområde och för 2017 innebär det att anslaget 1:1 ökas med 5 miljoner kronor.*

Kunskaper i svenska och om det svenska samhället liksom demokratiska värderingar är centralt för att kunna bygga sin framtid i Sverige. Liberalerna anser att svenskundervisning och obligatorisk samhällsinformation ska ges redan under asyltiden. Tillgången till digitala verktyg för språkinläring och samhällsinformation under asyltiden måste möjliggöras. Jämställdhet mellan kvinnor och män inklusive vikten av kvinnors och mäns lika möjligheter och skyldigheter i samhället generellt och på svensk arbetsmarknad ska betonas. Hedersrelaterat våld och förtryck liksom hbtq-personers rättigheter måste behandlas och frågor om yttrandefrihet och tryckfrihet och andra centrala frågor för vårt demokratiska samhälle måste belysas.

Det måste bli enklare att arbeta och praktisera under asyltiden. För att i dag få jobba krävs att den asylsökande av Migrationsverket får AT-UND vilket betyder att hen är befriad från kravet att ha arbetstillstånd. Vidare krävs ett samordningsnummer som utfärdas av Skattemyndigheten och som är en identitetsbeteckning för dem som inte är eller har varit folkbokförda i Sverige. Vi anser att varje asylsökande vars identitet är styrkt per automatik ska få ett samordningsnummer och att huvudregeln bör vara att man ska kunna jobba och praktisera även under asyltiden.

Flyktningmottagandet är ett nationellt ansvar som måste vara gemensamt. Många kommuner har tagit stort ansvar, medan andra inte har gjort tillräckligt. Den extraordinära situationen kräver mer av alla. Det är därför positivt att kommuner nu kan åläggas att ta emot fler nyanlända.

Boendekedjan för asylsökande och nyanlända behöver förbättras. Väntetider i bosättningsprocessen försenar etableringen vilket är olyckligt både för individ och för samhället. Det generella bostadsbyggandet måste öka och Sverige behöver en bostadsmarknad med fler bostäder och mer marknad. Snabbare planprocesser och förkortad instansordning för överklaganden är några av de åtgärder som behövs. Regeringens statliga byggsubventioner löser inte problemen på svensk bostadsmarknad och de löser inte situationen för de cirka 17 000 personer med uppehållstillstånd som väntar på landets asylboenden. Ett högt asylmottagande kräver också snabba och kreativa lösningar, till exempel inventering av alla bostadsmöjligheter och modulboenden. Det behövs en effektivare statlig organisation och fler långsiktiga

anläggningsboenden till rimligt pris. Migrationsverket bör ges förutsättningar att driva anläggningsboenden. Lägenheter ska prioriteras för dem som har erhållit uppehållstillstånd, särskilt barnfamiljer.

Arbetskraftsinvandring bidrar till Sveriges tillväxt. Liberalerna har medverkat till att det sedan 2008 är lättare att komma till Sverige som arbetskraftsinvandrare.

Arbetskraftsinvandrare från länder utanför EU/EES är få till antalet men de är ofta de högt kvalificerade och hjälper till i bristsektorer. Att Sverige kan attrahera arbetskraft från andra länder är viktigt för att klara av den demografiska utmaning vi står inför. Den som kan försörja sig själv bör enkelt kunna söka tillstånd för att komma hit för att arbeta eller starta företag. Liberalerna vill att Migrationsverket får resurser för att kunna snabba på handläggningen för arbetstillstånd. Arbetet med att underlätta för arbetskraftsinvandringen måste fortsätta och arbetsgivare måste utifrån behov enkelt kunna rekrytera anställda från hela världen. Det finns anledning att titta närmare på alltför rigida regler som leder till att människor utvisas på orimliga grunder som att hen enligt facket anses tjäna cirka 100 kronor för lite i månaden eller att jobbet hen sökt och fått inte anses vara utlyst på rätt sätt och det är tydligt att uppsåtet inte varit att kringgå reglerna. Liberalerna anser att den utredning som för närvarande tittar närmare på skärpt tillsyn avseende arbetskraftsinvandring även bör titta närmare på regler som gör det enklare för arbetskraftsinvandrare som gör rätt för sig att stanna i Sverige. Liberalerna vill avsätta medel för att snabba på handläggningen av arbetskraftstillstånd. *På detta utgiftsområde och för 2017 innebär det att anslaget 1:1 ökas med 15 miljoner kronor.*

2014 lade alliansregeringen fram förslag för att underlätta för doktorander att kvalificera sig för permanent uppehållstillstånd i Sverige. Denna reform har gjort det möjligt för studenter att stanna kvar i sex månader efter slutförda studier för att söka arbete eller starta näringsverksamhet i Sverige. Dessutom har det införts enklare och tydligare regler för familjemedlemmar till näringsidkare.

Liberalerna föreslår att pris- och löneomräkningen för åren 2017–2019 justeras ned med 20 procent årligen. *På detta utgiftsområde påverkas anslag 1:1 samt 1:4.*

	Utgiftsområde 8 Migration	Liberalernas anslagsfördelning jämfört med regeringen, mkr			
		2017	2018	2019	
	Anslag				
1:1	Migrationsverket	-261	-173	+15	RUT dnr 2016:524, RUT dnr 2016:1228, RUT dnr 2016:1233, egna beräkningar
1:2	Ersättningar och bostadskostnader				
1:3	Migrationspolitiska åtgärder				
1:4	Domstolsprövning i utlänningsmål	-208	-224	-185	RUT dnr 2016:1228, egna beräkningar
1:5	Rättsliga biträden m.m. vid domstolsprövning i utlänningsmål				
1:6	Offentligt biträde i utlänningsärenden				
1:7	Utresor för avvisade och utvisade				

1:8	Från EU-budgeten finansierade insatser för asylsökande och flyktingar				
	Summa	-469	-397	-170	
	Specificering av anslagsförändringar				
1:1	Migrationsverket	+12	+30	+30	Konsekvensändring Familjeåterförening. RUT dnr 2016:1233
1:1	Migrationsverket	-280	-190		Snabbspår för syrier. RUT dnr 2016:524
1:1	Migrationsverket	+15			Satsning på snabbare handläggning av arbetstillstånd. Egna beräkningar
1:1	Migrationsverket	+5	+5	+5	Digitala verktyg för asylsökandes språkinläring. Egna beräkningar
1:1	Migrationsverket	-13	-18	-20	Justerad pris- och löneomräkning. RUT dnr 2016:1228
1:4	Domstolsprövning i utlänningsmål	-206	-222	-183	Prövningstillstånd för migrationsmål. Egna beräkningar
1:4	Domstolsprövning i utlänningsmål	-2	-2	-2	Justerad pris- och löneomräkning. RUT dnr 2016:1228

Utgiftsområde 9: Hälsovård, sjukvård och social omsorg

Utgiftsområdet omfattar hälso- och sjukvårdspolitik, folkhälsopolitik, funktionshinderspolitik, politik för sociala tjänster – omsorg om äldre, individ- och familjeomsorg, personer med funktionsnedsättning, barnrättspolitik samt alkohol-, narkotika-, dopnings-, tobaks- och spelpolitik.

Liberalers utgångspunkt är att människor har olika önskningar och behov. En av liberalers viktigaste uppgifter är därför att värna och utveckla valfriheten. På hälso- och sjukvårdens område har makten de senaste decennierna förflyttas från politiker och byråkrater till patienterna. Alliansregeringen införde en skyldighet för landsting och regioner att införa valfrihet i primärvården, och strävan bör vara att öka valfriheten också i den specialiserade vården.

Denna valfrihet hotas nu på punkt efter punkt. Sammantaget skulle de olika förslag som aviserats om vinstbegränsningar, stopplagar och allt krångligare regelverk i praktiken omöjliggöra företagande i välfärden. Redan innan förslagen blivit verklighet innebär de att nyföretagande stoppas och investeringar i välfärden går förlorade. Drivkraften att förbättra verksamheterna försvinner.

Oseriösa aktörer ska inte ha vinstbegränsningar, de ska inte finnas i välfärden alls. Kraven ska vara höga och tillsynen skarp. Det viktiga är kvaliteten, inte driftsformen. Välfärden mår bra av att det finns flera olika aktörer och olika lösningar för hur man kan organisera och driva den.

Svensk vårdkvalitet och patientsäkerhet är bland de högsta i världen. Men samtidigt som vården ger goda resultat, måste vi bli bättre på tillgänglighet och bemötande. Vi

ligger i botten i Europa för antalet besök per läkare, samtidigt som patienter, läkare och sjuksköterskor upplever tidsbrist och trängsel. Det finns helt enkelt för lite tid i vården till just vård och patienter.

Väntetiderna i vården kortades väsentligt under alliansregeringens tid. Den nationella vårdgarantin och den prestationsbaserade kömiljarden var starkt bidragande till den positiva utvecklingen. Sedan den rödgröna regeringen avskaffat kömiljarden har väntetiderna åter börjat växa. Kömiljarden hade samtidigt brister – baksidan av att den var ett effektivt styrmedel att nå de uppsatta målen, var att andra angelägna uppgifter som inte mättes kom på undantag.

Det finns angelägna strukturreformer, inte minst en del av det som föreslås i Effektiv vård (SOU 2016:2), som troligen kraftigt skulle minska hälso- och sjukvårdens problem med tillgänglighet och samordning. Men den som har en utsliten höftled i dag kan inte vänta på att primärvårdens uppdrag breddas. Väntetiderna måste hållas korta också med de medel som står till buds i dagens system, samtidigt som vi arbetar med de strukturförändringar som är nödvändiga för hållbara förbättringar på sikt. *Därför avsätter vi 1 000 miljoner kronor på ett nytt anslag 1:12 till en reformerad kömiljard, där fokus är dels på kortade väntetider i hela vårdkedjan inklusive diagnostik och återbesök, dels på samordning och kontinuitet.*

Ny teknik och nya idéer måste användas bättre. Innovationer, både de som handlar om avancerad medicinteknik och de som handlar om kloka rutiner, måste snabbare tas tillvara och spridas.

Den administrativa bördan måste lättas – inte minst genom att byta ut otidsenliga och krångliga it-system. Pappersbaserade rutiner behöver ersättas med mobila digitala verktyg som ger enkel och säker tillgång till exempelvis journal och läkemedelslista. Patienter behöver få tillgång till smarta e-hälsotjänster för att till exempel nå den egna journalen, boka tid och träffa läkaren via videolänk. Kroniska sjukdomar kan behandlas säkrare och bättre genom att patient och läkare kan följa vården kontinuerligt med en hälsoapp. Liknande behov finns i äldreomsorg och i socialtjänsten.

E-tjänster kan och bör också vara grunden för en digital valfrihetsrevolution. Patienter bör inte bara kunna välja vem, utan också hur de träffar sin läkare. Vårdgivare bör erbjuda lika bra digital tillgänglighet som fysisk. Patienten ska kunna välja mellan e-tjänst, telefon, video eller fysiskt besök. Självfallet ska patienterna också erbjudas digitala behandlingsformer, exempelvis internetpsykiatri.

Modern it i vården måste finnas i hela landet. Därför krävs en nationell samling och ett statligt åtagande. Vi föreslår en investeringsfond för vårdens digitala infrastruktur. Vi avsätter sammanlagt över en fyraårsperiod en miljard kronor för att hjälpa landsting och regioner med investeringarna, under förutsättning att de själva bidrar med egenfinansiering. *För detta avsätter vi 250 miljoner kronor på anslag 1:6 från 2017.*

Regeringen gör snarare tvärtom. I stället för att avsätta resurser eller göra konkreta åtgärder för att uppfylla ”Vision eHälsa 2025” har regeringen beslutat att flytta och splittra den ansvariga E-hälsomyndigheten, vilket riskerar att leda till kompetensflykt och att e-hälsoarbetet avstannar. Arbetet med att utlokalisera delar av myndigheten bör avbrytas. *Därför avvisar vi det tillskott till E-hälsomyndigheten som är tänkt att underlätta flytten om 30 miljoner kronor per år på anslag 1:10.*

Vården och omsorgen behöver locka fler och de som arbetar där behöver få arbeta på toppen av sin förmåga. Utbildning, ansvar och erfarenhet ska löna sig. Även sjuksköterskor ska ha större möjligheter att göra karriär och få högre lön. Liberalerna

vill därför, på samma sätt som vi gjorde för lärare under alliansregeringen, genomföra en karriärreform för specialistsjuksköterskor.

En specialistsjuksköterska har minst en fyraårig högskoleutbildning. Enligt Socialstyrelsen är det få landsting som i dag premierar vid lönesättningen att sjuksköterskor vidareutbildar sig till specialistsjuksköterskor. Det gör att det i genomsnitt tar 20 år för en specialistsjuksköterska att tjäna ihop bara till kostnaden för sin utbildning. Så borde det inte vara. I ett första steg bör cirka 1 000 tjänster som första specialistsjuksköterskor kunna skapas genom ett nationellt statsbidrag, så att cirka fem procent av specialistsjuksköterskorna kan göra karriär.

Reformen beräknas försvaga de offentliga finanserna med cirka 85 miljoner kronor per år från 2017 på anslag 1:6.

Samtidigt behöver vårdbiträden komma tillbaka i vården. Att renodla yrkesrollerna inom vård och omsorg och att använda rätt kompetens på rätt plats är ett sätt att höja sjuksköterskornas och undersköterskornas yrkesstatus. Karriärstegen ska vara tydliga. Att återinföra vårdbiträden ger en bättre användning av vårdens resurser, men det innebär också att fler människor får en bättre möjlighet att komma in på svensk arbetsmarknad. Med start 1 juli 2017 inrättar vi därför ett stimulansbidrag till de landsting och regioner som låter vårdbiträden komma tillbaka, arbetar med att renodla yrkesroller och använda rätt kompetens på rätt plats. *Vi avsätter 250 miljoner kronor år 2017 och 500 miljoner kronor från år 2018 på anslag 1:6.*

För att finansiera dessa och andra prioriterade satsningar i denna budgetmotion avvisar vi den så kallade professionsmiljarden. *Detta påverkar anslag 1:6 med 1 000 miljoner år 2017.*

Regeringen föreslår i årets budget att anslaget för insatser mot hiv/aids och andra smittsamma sjukdomar minskar med 70 miljoner kronor, vilket i princip innebär en halvering. Liberalerna menar att det vore mycket olyckligt. Att som regeringen hänvisa till att detta är kommunernas och landstingens ansvar är att bortse från att det finns en tydlig storstadimension på arbetet mot hiv och stöd till personer med hiv. Över två tredjedelar av de 7 000 personer i landet som lever med hiv eller aids lever i något av storstadslänen, och mer än hälften i Stockholms län. Därtill är det många som bor på mindre orter som väljer att testa sig och ha sin läkarkontakt i någon storstad. *Vi avvisar därför hela minskningen om 70 miljoner kronor på anslag 2:4.* Finansiering sker genom en motsvarande minskning på utgiftsområde 25.

Läkemedel till barn bör vara subventionerade men inte helt kostnadsfria. Egenavgifterna för läkemedel till barn bör återinföras i enlighet med vad som gällde före 1 januari 2016. Högkostnadsskyddet innebär att ingen familj behöver betala mer än totalt 2 200 kronor under en tolv månadersperiod. Familjer i ekonomisk utsatthet gynnas bättre av mer riktade stöd som höjt bostadsbidrag, än av stöd som även ges till föräldrar med god betalningsförmåga. Kostnadsfria läkemedel innebär också en betydande risk för fel- och överutnyttjande, framförallt genom att vuxna använder läkemedel som skrivits ut till barn. *Därmed avsätter vi 407 miljoner kronor mindre på anslag 1:5.*

Många av regeringens så kallade satsningar finns på områden som rimligen ligger inom landstingens och regionernas beslutsansvar. Det behövs en diskussion om ansvarsfördelningen mellan stat och landsting, men att förstatliga just de områden politiker på den nationella nivån inte lyckats övertyga sina egna partikamrater på regional och lokal nivå om att prioritera är inte rätt sätt att föra den diskussionen. I många landsting är Liberalerna pådrivande för till exempel avgiftsfria screeningprogram, för kvinnors ställning i primärvården, subventionerade

preventivmedel och bättre glasögonbidrag, och det är i landstingen beslutsansvaret bör ligga. *Anslag 1:5 minskar därför med 27 miljoner kronor och anslag 1:6 med 130 miljoner kronor.* Övriga förslag härvidlag regleras under utgiftsområde 25.

Åldersgränsen för fri tandvård bör inte höjas. Barn bör ha fri tandvård medan vuxna bör behandlas lika om det inte finns mycket tungt vägande skäl för något annat. Det är mer angeläget att göra generella förstärkningar av högkostnadsskyddet i tandvårdsförsäkringen när budgetutrymme finns. *Detta ställningstagande påverkar anslag 1:4 med 43 miljoner 2017.* Resterande effekt redovisas på utgiftsområde 25. Vi avvisar också det höjda tandvårdsbidraget för 65–74-åringar. En höjning av stödet med 150 kronor per år har ingen avgörande påverkan varken på äldres ekonomi eller deras tandhälsa. *Det innebär minskade utgifter på anslag 1:4 med 50 miljoner kronor.* Vi prioriterar i stället att höja bostadstillägget för pensionärer, vilket är ett mer träffsäkert sätt att stödja de med låga pensioner. Detta beskrivs närmare under utgiftsområde 11.

Att öka äldres självbestämmande och makt över sin vardag är en central uppgift för Liberalernas äldrepolitik. En del i att förverkliga detta mål i vardagen är att de äldre som får del av omsorgstjänster själva ska få mer att säga till om vad gäller vad de ska äta och hur maten ska tillagas. God och näringsrik mat samt trivsamma måltider är en viktig kvalitetsfråga i äldreomsorgen. Ett väl fungerande förebyggande arbete mot undernäring minskar också risken för fallskador och andra hälsoproblem, samtidigt som behovet av omvårdnad minskar.

Socialtjänstlagen bör förtydligas, och en laga-mat-garanti för hemtjänsten införs. Den som har fått hjälp med måltider beviljad ska ha rätt att välja mellan att få mat lagad i det egna hemmet och att få mat levererad hem. För den mat som levereras ska det finnas flera olika leverantörer och rätter att välja mellan. Också i särskilt boende ska de äldres inflytande över måltiderna och måltidernas kvalitet öka. Reformen bör kunna träda i kraft den 1 juli 2017.

För att genomföra förslaget avsätter vi 500 miljoner kronor 2017 och därefter 1 000 miljoner kronor per år på anslag 4:5. Medlen ska användas dels för kommunernas ökade kostnader, dels för utbildningssatsningar och utvecklingsmedel för bättre måltider.

Socialtjänstlagen behöver förtydligas så att så kallad förenklad biståndsprövning inom äldreomsorgen blir möjligt. Det kan innebära att den som uppnått en viss ålder kan vända sig direkt till en utförare, och först om hjälpbehovet är stort eller om den äldre är missnöjd görs en formell biståndsbedömning. Det ökar äldres självbestämmande samtidigt som det frigör tid och resurser för kommunerna. *För att underlätta för de kommuner som vill pröva detta avsätter vi 100 miljoner kronor 2017 i stimulans- och utvecklingsmedel på anslag 4:5 för de kommuner som önskar införa förenklad biståndsprövning.*

Från många håll i landet hörs vittnesmål om en mycket långtgående detaljstyrning av äldreomsorgens innehåll och om omsorgspersonal och biståndsbedömare som inte vågar ändra innehållet i de planerade insatserna det minsta, utan att först förankra det högre upp. Arbetsledare, chefer och ansvariga politiker måste vara tydliga med att medarbetarna både får och ska vara tillmötesgående. Omsorgspersonal som är utbildade för sitt arbete, är trygga i sin roll och känner att de har mandat från sin arbetsledning, har lättare att själva vara flexibla. Det finns också tydlig evidens för att välutbildad personal och gott ledarskap har stor betydelse för kvaliteten i äldreomsorgen.

Det är därför beklagligt att regeringen, i direkt strid med riksdagens beslut, avbröt det så kallade Omvårdnadslyftet under 2015, ersatte det med en ettårig

utbildningssatsning som nu ersätts av ytterligare en annan med en förändrad inriktning. Erfarenheten visar att många kommuner inte hinner tillgodogöra sig ettåriga satsningar. Liberalerna fortsätter i vår budget att avsätta medel för en satsning för ett utbildningslyft för första linjens chefer i äldreomsorgen.

Vi avsätter därför 100 miljoner kronor mer än regeringen för 2017 på anslag 4:5 för en kompetenssatsning som bygger vidare på erfarenheterna från Omvårdnadslyftet, och som sträcker sig över flera år. 25 miljoner kronor per år av detta bör öronmärkas för utbildning av chefer inom äldre- och funktionshindersonsorgen, med utgångspunkt i den nationella ledarskapsutbildningen för äldreomsorgens chefer som Socialstyrelsen genomfört på uppdrag av regeringen sedan 2013.

RUT-avdraget – skattereduktionen för hushållsnära tjänster – är ytterligare ett sätt att öka äldres självbestämmande. Det underlättar också vardagspusslet för många kvinnor mitt i livet som stöttar sina åldrande föräldrar. Med RUT kan den som inte vill eller orkar, men inte har så stora behov att de motiverar hemtjänst, få hjälp i vardagen. Med RUT-tjänster kan man också få hjälp med det som inte ingår i hemtjänsten, men som kan vara nog så viktigt för den enskilde.

Vi lägger därför 200 miljoner kronor årligen på att höja skattereduktionen för RUT från 50 procent till 75 procent för personer över 80 år. Detta beskrivs närmare i skatteavsnittet i denna motion.

Regeringens satsning på ökad bemanning i äldreomsorgen bör avvisas, vilket innebär en budgetförstärkning med 2 000 miljoner kronor på anslag 4:5. Två miljarder kronor är mycket pengar i statens budget, men medför enbart ett marginellt tillskott till kommunernas samlade äldreomsorgsutgifter om 114 miljarder kronor. Erfarenheten från alliansregeringens tid är däremot att riktade satsningar grundade i evidens kan få mycket goda resultat. Vi prioriterar därför de satsningar som beskrivs ovan.

Liberalerna har varit pådrivande vid flera viktiga reformer för personer med funktionsnedsättning, inte minst LSS-reformen som var ett stort framsteg i arbetet för full delaktighet och jämlikhet för personer med funktionsnedsättningar. Det mest uppmärksammade inslaget i reformen var införandet av rätt till personlig assistans. Tanken var att människor som dagligen är beroende av olika stödinsatser skulle få ett reellt inflytande över sina liv, till exempel över vem som skulle ge hjälp och stöd.

Personlig assistans är en stor post i statens budget. Den ger också mycket tillbaka. Det viktigaste är naturligtvis sådant som inte går att mäta i pengar, som ett värdigt liv för de allra mest utsatta. Att leva, inte bara överleva. Men den innebär också att personer med assistans kan arbeta och betala skatt, och att deras anhöriga kan delta fullt ut på arbetsmarknaden. Därutöver är yrket som personlig assistent ett vanligt första jobb, och en bra väg in på arbetsmarknaden.

Vi märker en stor oro hos personer med funktionsnedsättning och deras anhöriga i dag, en oro över att förlora sina personliga assistenter och sin frihet. Företrädare för funktionshindersonsorganisationer beskriver assistansen som akut hotad. Gradvisa förändringar har inskränkt och urholkat Bengt Westerbergs frihetsreform från 1994 så att den inte längre har det innehåll som var tänkt. Smärtgränsen är nu nådd på flera håll samtidigt. Regeringens nyligen tillsatta utredning om LSS har med ensidigt fokus på kostnadskontroll spätt på oron i stället för att skingra den.

Det behövs en utredning. LSS-reformen är nu 22 år. Den är lappad och lagad, samtidigt som samhället och situationen för personer med funktionsnedsättningar förändrats. Men fokus i utredningen måste vara att utveckla LSS-reformen, inte att avveckla den.

Det räcker dock inte med förändrade direktiv till utredningen. Oron behöver skingras nu. Det behövs tydliga besked att personer med omfattande funktionsnedsättningar ska få möjlighet att leva, inte bara överleva.

Regeringen bör därför dra tillbaka det uppdrag som gavs i 2016 års regleringsbrev till Försäkringskassan om att den ”ska bidra till att bryta utvecklingen av antalet timmar inom assistansersättningen”. Uppdraget är tveksamt i princip, eftersom Försäkringskassans självständighet vad gäller beslut i ett ärende som rör myndighetsutövning mot en enskild är skyddad i grundlag (12 kap. 2 § regeringsformen). Det är också tveksamt i sak, eftersom det riskerar att leda till att personer med stort behov av stöd inte får den hjälp de behöver och enligt lag har rätt till.

Liberalerna har hittills accepterat uteblivna och låga uppräknings av schablonersättningen för assistans de senaste åren, eftersom det har pågått ett arbete med att reformera ersättningssystemet så att det blir rättvist, rättssäkert, förutsägbart och långsiktigt hållbart. Detta arbete tycks dock helt ha avstannat. Att långsamt urholka ersättningsnivåerna kommer inte att lösa några av de problem som finns med dagens modell. Tvärtom har de nu blivit så låga att många seriösa assistansanordnare har svårt att bedriva verksamhet med rimlig kvalitet. *Vi avsätter därför 1 000 miljoner mer per år än regeringen från och med 2017 på anslag 4:4 för en mer generös statlig assistansersättning.*

Under senare år har vi sett en ökning av fattiga EU-medborgare som kommer till Sverige för att tigga på gatorna. Majoriteten kommer från länder som Rumänien och Bulgarien. Orsaken till att fler fattiga EU-medborgare kommer till Sverige är utbredd fattigdom, utanförskap och antiziganism i hemländerna. Den långsiktiga lösningen på tiggeriproblematiken finns i grunden i länder som Rumänien och Bulgarien. Organisationer såsom Hjärta till Hjärta, Röda Korset och Rädda Barnen bedriver konkret arbete lokalt i t.ex. Rumänien och Bulgarien. Liberalerna anser att Sverige bör rikta direktstöd till frivilligorganisationer inom området. *Vi föreslår därför att ett nytt anslag 2:5 Vissa internationella insatser skapas. Anslaget tillförs 100 miljoner kronor per år från 2017.* Medlen syftar till att stödja organisationer som arbetar på plats för att förbättra situationen för fattiga EU-medborgare.

Alla barn förtjänar en bra start i livet med kärlek, trygghet och omsorg. För en del barn och ungdomar är livet dock inte så enkelt. När föräldrarna av olika skäl inte förmår ta föräldraansvar och sviktar i sin omsorg har kommunernas socialtjänst det yttersta ansvaret att se till att barn som far illa får skydd och stöd. Vi vill därför förbättra socialtjänstens förutsättningar.

Ett mycket litet antal aktiva socionomer går vidare till forskarutbildning. Ännu färre får sedan så mycket mer kvalificerade arbeten att det motiverar insatsen. Sammantaget medverkar detta till en oönskad brist på yrkesprofessionalisering och specialisering av det avancerade sociala arbetet. Med större forskningsanknytning kan arbetet med bättre uppföljning och mer evidensbaserade insatser i socialtjänsten stärkas.

Forskarskolorna bör utformas med utgångspunkt i de forskarskolor för lärare och förskollärare som alliansregeringen inrättade inom ramen för Lärarlyftet. Socialsekreterarna bör ges möjlighet att gå en forskarutbildning på deltid och vara kvar på sin arbetsplats på deltid. Staten bör bekosta utbildningen medan huvudmännen betalar lönekostnaden, även för den tid som ägnas åt forskarutbildning.

Vi vill stärka samarbetet mellan skolan, skolhälsovården och socialtjänsten kring barn som placerats utanför hemmet. Många placerade barn har eftersatta hälsoproblem, och har på grund av omsorgsbrist inte fått gå på rutinmässiga hälsokontroller. Forskning

visar att familjehemsplacerade barn har mycket höga överrisker för framtida problem som missbruk, kriminalitet och psykisk ohälsa. Forskningen visar också att godkända skolresultat har en stor skyddande verkan för dessa barn. Skolmisslyckanden hos placerade barn beror också ofta mer på luckor i skolgången och stress i kombination med låga förväntningar än på låg kognitiv förmåga. I några kommuner har man utvecklat modeller för ett strukturerat samarbete mellan skola och socialtjänst kring placerade barns skolgång, och detta har visat på mycket goda resultat. *För detta avsätter vi sammanlagt 150 miljoner kronor på anslag 4:7. Samtidigt avvisar vi regeringens satsning om 250 miljoner kronor på samma anslag för ökad bemanning i den sociala barn- och ungdomsvården.*

Därutöver bör LVU-utredningens förslag (SOU 2015:71) beredas skyndsamt. Utredningens förslag skulle innebära stärkt barnrättsperspektiv och ökad rättssäkerhet för barn i samhällets vård, och särskilt för dem som behöver tvångsvård. *För att förslagen ska kunna genomföras redan under nästa år avsätter vi sammanlagt 45 miljoner kronor 2017 varav 12 miljoner kronor på anslag 4:7.*

Kunskaperna i hälso- och sjukvården samt inom tandvården kring hur man upptäcker våld och övergrepp mot barn behöver öka. De har liksom skolan och barnomsorgen anmälningsplikt men kunskaperna kring hur man upptäcker tecken på övergrepp är låg.

Genom en riktad kunskapsatsning och med tydligare direktiv till tandvården och primärvården om hur man upptäcker barn som utsatts för våld eller sexuella övergrepp och genom en ökad samverkan med socialtjänsten kan fler barn som far illa upptäckas och därmed få hjälp. *Vi avsätter därför 50 miljoner kronor på anslag 1:6.*

Den psykiska ohälsan särskilt bland unga har ökat under flera decennier. 20 år efter psykiatrireformen har landsting och kommuner fortfarande svårt att samarbeta. Tröskeln för att få vård är hög och väntetiderna är långa. Arbetet med suicidprevention behöver särskilt uppmärksammas. Psykisk ohälsa bland unga bör fortsatt vara ett prioriterat område inom ramen för PRIO (Plan för riktade insatser inom området psykisk ohälsa) och inriktas mot tidigare insatser och förebyggande arbete såväl vid ungdomsmottagningar som inom primärvård och elevhälsa. *För att finansiera prioriterade satsningar inom denna budgetmotion avvisar vi däremot den av regeringen aviserade utökningen om 280 miljoner kronor för 2016 på anslag 1:8.*

Liberalerna föreslår att pris- och löneomräkningen för åren 2017–2019 justeras ned med 20 procent årligen. *På detta utgiftsområde påverkas anslag 1:9, 2:1, 3:1, 4:6, 7:2, 8:1 samt 8:2.*

	Utgiftsområde 9 Hälsovård, sjukvård och social omsorg	Liberalernas anslagsfördelning jämfört med regeringen, mkr			
		2017	2018	2019	
	Anslag				
1:1	Myndigheten för vård- och omsorgsanalys	+2	+2		RUT dnr 2016:1262
1:2	Statens beredning för medicinsk och social utvärdering				
1:3	Tandvårds- och läkemedelsförmånsverket	0	-1	-1	RUT dnr 2016:1228
1:4	Tandvårdsförmåner	-7	-24	+13	Prop. 2016/17:1

1:5	Bidrag för läkemedelsförmånerna	-434	-434	-434	Prop. 2015/16:1
1:6	Bidrag till folkhälsa och sjukvård	-495	-195	-145	Prop. 2015/16:1, egna beräkningar
1:7	Sjukvård i internationella förhållanden				
1:8	Bidrag till psykiatri	-272	-280	-280	Prop. 2016/17:1
1:9	Läkemedelsverket	0	-1	-1	RUT dnr 2016:1228
1:10	E-hälsomyndigheten	-30	-30	-30	Prop. 2016/17:1, RUT dnr 2016:1228
1:11	Bidrag för mänskliga vävnader och celler				
2:1	Folkhälsomyndigheten	-1	-1	-2	RUT dnr 2016:1228
2:2	Insatser för vaccinberedskap				
2:3	Bidrag till WHO				
2:4	Insatser mot hiv/aids och andra smittsamma sjukdomar	+70	+70	+70	Prop. 2016/17:1
3:1	Myndigheten för delaktighet	-1	-1	-1	RUT dnr 2016:1228
3:2	Bidrag till funktionshindersorganisationer				
4:1	Myndigheten för familjerätt och föräldraskapsstöd				
4:2	Vissa statsbidrag inom funktionshindersområdet				
4:3	Bilstöd till personer med funktionsnedsättning				
4:4	Kostnader för statlig assistansersättning	+1 000	+1 000	+1 000	Egna beräkningar
4:5	Stimulansbidrag och åtgärder inom äldreområdet	-1 300	-600	+1 400	Prop. 2015/16:1, egna beräkningar
4:6	Statens institutionsstyrelse	-3	-4	-4	RUT dnr 2016:1228
4:7	Bidrag till utveckling av socialt arbete m.m.	-88	+62	+50	Prop. 2015/16:1, egna beräkningar
5:1	Barnombudsmannen				
5:2	Barnets rättigheter				
6:1	Alkoholsortimentsnämnden				
6:2	Åtgärder avseende alkohol, narkotika, dopning, tobak samt spel				
7:1	Forskningsrådet för hälsa, arbetsliv och välfärd: Förvaltning				
7:2	Forskningsrådet för hälsa, arbetsliv och välfärd: Forskning	0	-2		RUT dnr 2016:1228

8:1	Socialstyrelsen	-2	-2	-3	RUT dnr 2016:1228
8:2	Inspektionen för vård och omsorg	-2	-3	-3	RUT dnr 2016:1228
	Nya anslag				
1:12	Bidrag för samordning och tillgänglighet	+1 000	+1 000	+1 000	Prestationsbaserad vårdgaranti (kömiljard). Egna beräkningar
2:5	Vissa internationella insatser	+40	+40	+40	Egna beräkningar
	Summa	-523	+597	+2 670	
	Specificering av anslagsförändringar				
1.1	Myndigheten för vård- och omsorgsanalys	+2	+2		Genomförande av Barns och ungas rätt vid tvångsvård (SOU 2015:71). RUT dnr 2016:1262
1:3	Tandvårds- och läkemedelsförmånsverket	0	-1	-1	Justerad pris- och löneomräkning. RUT dnr 2016:1228
1:4	Tandvårdsförmåner	+43	+76	+113	Avvisning av justerad åldersgräns för tandvård. Prop. 2016/17:1
1:4	Tandvårdsförmåner	-50	-100	-100	Avvisning av ökat tandvårdsbidrag 65–74-åringar. Prop. 2016/17:1
1:5	Bidrag för läkemedelsförmånerna	-407	-407	-407	Avvisning av avgiftsfria läkemedel. Prop. 2015/16:1
1:5	Bidrag för läkemedelsförmånerna	-27	-27	-27	Avvisning av avgiftsfria preventivmedel. Prop. 2015/16:1
1:6	Bidrag till folkhälsa och sjukvård	-1 000	-1 000	-1 000	Avvisning av professionsmiljard. Prop. 2015/16:1
1:6	Bidrag till folkhälsa och sjukvård	+250	+500	+500	Stimulansbidrag vårdbiträden. Egna beräkningar
1:6	Bidrag till folkhälsa och sjukvård	-130	-130	-130	Avvisning av särskilda medel till insatser inom primärvården. Prop. 2015/16:1
1:6	Bidrag till folkhälsa och sjukvård	+85	+85	+85	Karriärtjänster specialistsjuksköterskor. Egna beräkningar
1:6	Bidrag till folkhälsa och sjukvård	+50	+100	+150	Kunskapsatsning om våld mot barn. Egna beräkningar
1:6	Bidrag till folkhälsa och sjukvård	+250	+250	+250	Digitaliseringsmiljard till sjukvården. Egna beräkningar
1:8	Bidrag till psykiatri	-280	-280	-280	Avvisning ang psykisk hälsa. Prop. 2016/17:1
1:8	Bidrag till psykiatri	+8			Konsekvensändring Avvisning av ”insatser för ökad sysselsättning”. Prop. 2016/17:1

1:9	Läkemedelsverket	0	-1	-1	Justerad pris- och löneomräkning. RUT dnr 2016:1228
1:10	E-hälsomyndigheten	-30	-30	-30	Avvisning av kompensation för flyttkostnader. Prop. 2016/17:1
1:10	E-hälsomyndigheten	0	0	0	Justerad pris- och löneomräkning. RUT dnr 2016:1228
1:12	Bidrag för samordning och tillgänglighet	+1 000	+1 000	+1 000	Prestationsbaserad vårdgaranti (kömiljard). Egna beräkningar
2:1	Folkhälsomyndigheten	-1	-1	-2	Justerad pris- och löneomräkning. RUT dnr 2016:1228
2:4	Insatser mot hiv/aids och andra smittsamma sjukdomar	+70	+70	+70	Avvisning av minskat stöd. Prop. 2016/17:1
2:5	Vissa internationella insatser	+40	+40	+40	Socialpolitiskt motiverade insatser i bland annat Rumänien. Egna beräkningar
3:1	Myndigheten för delaktighet	-1	-1	-1	Justerad pris- och löneomräkning. RUT dnr 2016:1228
4:4	Kostnader för statlig assistansersättning	+1 000	+1 000	+1 000	Värnad LSS. Egna beräkningar
4:5	Stimulansbidrag och åtgärder inom äldreområdet	-2 000	-2 000		Avvisning av förslag angående bemanning. Prop. 2015/16:1
4:5	Stimulansbidrag och åtgärder inom äldreområdet	+500	+1 000	+1 000	Laga-mat-garanti. Egna beräkningar
4:5	Stimulansbidrag och åtgärder inom äldreområdet	+100	+200	+200	Utvidgad och förlängd kompetenssatsning. Egna beräkningar
4:5	Stimulansbidrag och åtgärder inom äldreområdet	+100	+200	+200	Satsning på delaktighet och självständighet för äldre. Egna beräkningar
4:6	Statens institutionsstyrelse	-3	-4	-4	Justerad pris- och löneomräkning. RUT dnr 2016:1228
4:7	Bidrag till utveckling av socialt arbete m.m.	+150	+300	+300	Kompetenssatsning inom socialtjänsten för utsatta barn och unga. Egna beräkningar
4:7	Bidrag till utveckling av socialt arbete m.m.	+12	+12		Genomförande av Barns och ungas rätt vid tvångsvård (SOU 2015:71). RUT dnr 2016:1262
4:7	Bidrag till utveckling av socialt arbete m.m.	-250	-250	-250	Avvisning av bemanningssatsning. Prop. 2015/16:1
7:2	Forskningsrådet för hälsa, arbetsliv och välfärd: Forskning	0	-2		Justerad pris- och löneomräkning. RUT dnr 2016:1228
8:1	Socialstyrelsen	-2	-2	-3	Justerad pris- och löneomräkning. RUT dnr

					2016:1228
8:2	Inspektionen för vård och omsorg	-2	-3	-3	Justerad pris- och löneomräkning. RUT dnr 2016:1228

Utgiftsområde 10: Ekonomisk trygghet vid sjukdom och funktionsnedsättning

Utgiftsområdet omfattar sjukpenning, rehabiliteringspenning, sjuk- respektive rehabiliteringspenning i särskilda fall, boendetillägg, närståendepenning, medel för köp av arbetshjälpmedel m.m., aktivitets- och sjukersättning, handikappersättning, ersättning vid arbetsskador och inom det statliga personskadeskyddet (tidigare benämnt kroppsskador) samt bidrag för sjukskrivningsprocessen.

Sjukförsäkringssystemet är avgörande för människors trygghet och möjlighet till försörjning vid kort eller långvarig sjukdom. För att värna sjukförsäkringen, tilltron till dess finansiering och de offentliga finanserna krävs att sjukförsäkringen präglas av en hög grad av kostnadskontroll.

Försäkringskassan har beräknat att kostnaderna för sjukpenningen fortsätter att öka till drygt 37,5 miljarder kronor år 2020. Kostnadsökningen beror både på ett ökat inflöde i försäkringen och en ökad varaktighet av sjukfallen. Åtgärder behöver genomföras för att dämpa denna kostnadsökning och upprätthålla kostnadskontrollen.

Erfarenheter och utvärderingar av alliansregeringens reformer av sjukförsäkringen visar att tydliga avstämningpunkter bidrar till att fler kommer tillbaka i arbete. Regeringen genomför i stället åtgärder som ytterligare ökar kostnadstrycket genom att avskaffa den borte tidsgränsen utan att införa någon annan form av avstämning som behövs för att hjälpa den försäkrade så att hen har möjlighet att återgå i arbete. Vi föreslår att den borte tidsgränsen återinförs. *Detta beräknas innebära minskade kostnader på anslag 1:1 om 2 200 miljoner kronor.*

Arbetsgivare är i dag skyldiga att betala sjuklön till anställda som inte kan arbeta på grund av sjukdom. Enligt sjuklönelagen har den anställda en karensdag. Det innebär att ingen sjuklön betalas ut för den första sjukdagen. För dag 2–14 i sjukperioden är sjuklönen 80 procent av lön och andra anställningsförmåner som den anställda gått miste om på grund av sjukdomen.

Liberalerna föreslår att en andra karensdag införs dag 15 i sjukskrivningsperioden från och med 2017. Ett sådant moment innebär att drivkrafterna tillbaka till arbete ökar och att de offentliga finanserna något stärks. *Det innebär minskade utgifter på anslag 1:1 om 400 miljoner kronor per år från och med 2017. För att få ytterligare en kontrollpunkt bör sjukpenning på fortsättningsnivå utbetalas från och med dag 300, vilket innebär minskade utgifter på anslag 1:1 om 200 miljoner kronor. Som en konsekvens av att vi föreslår en återställd ersättningsnivå i arbetslöshetsförsäkringen minskar utgifterna på anslag 1:1 med 400 miljoner kronor.*

Liberalerna anser att det behövs fler konkreta verktyg för att förstärka hälso- och sjukvårdens incitament och möjligheter att verka för att patienter ska kunna behålla eller återfå sin arbetsförmåga. Stimulansmedel som sjukskrivningsmiljarden och kömiljarden har fyllt viktiga funktioner för att korta väntetider för behandling och rehabilitering och för att se till att rätt insatser sätts in i rätt tid. Sedan kömiljarden avskaffades har

vårdköerna åter börjat växa. Vi avsätter därför medel på utgiftsområde 9 för att återinföra kömiljarden.

Än mer effektiva än stimulansmedel är åtgärder via hälso- och sjukvårdens egna budgetar. Därför behöver arbetet med att utveckla Finsam fortsätta och intensifieras.

Unga som på grund av funktionsnedsättning behöver förlängd skolgång bör få ersättning från studiemedelssystemet, inte aktivitetsersättning, i enlighet med förslagen i betänkandet SOU 2013:52 Moderniserad studiehjälp. En rad utredningar och rapporter visar att mycket få som fått aktivitetsersättning för förlängd skolgång sedan lämnar aktivitetsersättningen. De som tidigt i livet blir beroende av socialförsäkringssystemet för sin försörjning får lägre ekonomisk standard och har mycket större risk för ekonomisk utsatthet än sina jämnåriga. Bara de som inte har något annat alternativ bör få aktivitetsersättning. *Det innebär minskade utgifter på anslag 1:2 om 752 miljoner kronor.*

Vi avvisar därför också regeringens förslag om att 19–29-åringar ska kunna få hel sjukersättning. Syftet menar regeringen är att öka tryggheten för unga vars funktionsnedsättningar är ”så pass omfattande att de sannolikt aldrig kommer kunna utveckla en arbetsförmåga”. Liberalerna menar att det är fel väg att gå. Redan i dag löper den som får aktivitetsersättning i unga år stor risk för livslångt utanförskap. Om möjligheten finns att ge dem med störst svårigheter sjukersättning i stället är risken stor att personer som skulle kunna utveckla arbetsförmåga aldrig får det stöd de behöver.

Regeringen menar att nyansökningarna efter tre år är kostsamma och skapar oro för den som är rädd att förlora sin ersättning. Vi menar att det är mer kostsamt och oroande att riskera att hänvisa ungdomar till livslångt utanförskap. Även den med omfattande funktionsnedsättning har rätt till individuellt anpassade aktiviteter för att utvecklas, och en omprövning av arbetsförmågan bör kunna individanpassas så den inte skapar oro för den som det är uppenbart kommer att behöva fortsatt stöd. Aktivitet och gemenskap ska alltid prioriteras framför passivitet och utanförskap, också för den som är långt från den ordinarie arbetsmarknaden.

Sjuk- och aktivitetsersättningen bör återställas till den nivå den hade före den 1 oktober 2015. Inom rådande reformutrymme prioriterar vi i första hand välfärdstjänster framför höjda nivåer i transfereringssystemen. Det innebär minskade utgifter på anslag 1:2 om 240 miljoner kronor. *Av samma skäl avvisar vi höjningen av garantinivån i sjuk- och aktivitetsersättningen, samt höjningen av bostadstillägget för personer med sjuk- och aktivitetsersättning, vilket innebär minskade utgifter på samma anslag med 336 miljoner kronor.*

Liberalerna föreslår att de särskilda regler för ersättning på garantinivå i sjuk- och aktivitetsersättningen som finns för flyktingar, alternativt skyddsbehövande och för övrigt skyddsbehövande tas bort. Med förändringen kommer bland annat flyktingar behandlas på samma sätt som anhöriginvandrare och andra kategorier av invandrare, när det gäller rätten till ersättning på garantinivå. Det innebär minskade utgifter på anslag 1:2 om 400 miljoner kronor.

Som en konsekvens av att vi föreslår sänkt tak i arbetslöshetsförsäkringen minskar därutöver utgifterna på anslag 1:1 med 400 miljoner kronor.

Liberalerna föreslår att pris- och löneomräkningen för åren 2017–2019 justeras ned med 20 procent årligen. På detta utgiftsområde påverkas anslag 2:1 och 2:2.

	Utgiftsområde 10 Ekonomisk trygghet vid sjukdom och funktionsnedsättning	Liberalernas anslagsfördelning jämfört med regeringen, mkr			
		2017	2018	2019	
	Anslag				
1:1	Sjukpenning och rehabilitering m.m.	-3 200	-3 200	-3 200	RUT dnr 2016:286, RUT dnr 2016:1246, RUT dnr 2016:1263, RUT dnr 2016:1463
1:2	Aktivitets- och sjukersättningar m.m.	-1 728	-1 998	-1 998	Prop. 2014/15:99, prop. 2016/17:1, RUT dnr 2015:1224, RUT dnr 2016:1140
1:3	Handikappersättningar				
1:4	Arbets-skadeersättningar m.m.				
1:5	Ersättning inom det statliga personskadeskyddet				
1:6	Bidrag för sjukskrivningsprocessen				
1:7	Ersättning för höga sjuklönekostnader				
2:1	Försäkringskassan	-29	-48	-78	RUT dnr 2016:1228
2:2	Inspektionen för socialförsäkringen				
	Summa	-4 957	-5 246	-5 276	
	Specificering av anslagsförändringar				
1:1	Sjukpenning och rehabilitering m.m.	-400	-400	-400	Konsekvensändring Sänkt tak i arbetslöshetsförsäkringen. RUT dnr 2016:1246
1:1	Sjukpenning och rehabilitering m.m.	-2 200	-2 200	-2 200	Återinförd bortre tidsgräns i sjukförsäkringen. RUT dnr 2016:286
1:1	Sjukpenning och rehabilitering m.m.	-400	-400	-400	Ytterligare en karensdag dag 15. RUT dnr 2016:1263
1:1	Sjukpenning och rehabilitering m.m.	-200	-200	-200	Tidigareläggning av sjukpenning på fortsättningsnivå. RUT dnr 2016:1463
1:2	Aktivitets- och sjukersättningar m.m.	-752	-752	-752	Genomförande i del av SOU 2013:52. RUT dnr 2015:1224
1:2	Aktivitets- och sjukersättningar m.m.	-240	-240	-240	Återställande av tidigare ersättningsnivå. Prop. 2014/15:99
1:2	Aktivitets- och sjukersättningar m.m.	-336	-506	-506	Avvisning av höjd garantinivå och höjt bostadstillägg. Prop. 2016/17:1
1:2	Aktivitets- och sjukersättningar m.m.	-400	-500	-500	Avskaffad kvalificeringsregel för flyktingar. RUT dnr 2016:1424
2:1	Försäkringskassan	-29	-48	-78	Justerad pris- och löneomräkning. RUT dnr 2016:1228

Utgiftsområde 11: Ekonomisk trygghet vid ålderdom

Utgiftsområdet omfattar garantipension, bostadstillägg till pensionärer, äldreförsörjningsstöd samt efterlevandepensioner till vuxna, dvs. omställningspension, änkepension och särskild efterlevandepension. Utgiftsområdet omfattar även Pensionsmyndigheten.

Liberalerna står tillsammans med de andra allianspartierna och Socialdemokraterna bakom den blocköverskridande pensionsöverenskommelsen, som gett oss ett av världens mest stabila pensionssystem. Eftersom pensionen baseras på livsinkomsten uppmuntras arbete och egen försörjning. Den breda överenskommelsen skyddar systemet mot politiska nycker, och detta breda samförstånd bör värnas också framgent. Förändringar i pensionssystemet ska också fortsatt göras i samförstånd mellan de partier som står bakom pensionsöverenskommelsen.

Det som på lång sikt avgör hur pensionerna utvecklas är hur många som arbetar och betalar in till systemet. Arbetslinjen är därför central både för dagens och morgondagens pensioner. Alliansregeringen sänkte skatten för pensionärer totalt fem gånger, vilket sammanlagt gav en garantipensionär 1 900 kronor mer i disponibel inkomst per månad 2014 jämfört med 2006.

Kronologisk ålder är ett dåligt mått på människors förmågor, både på arbetsmarknaden och i samhället. Äldre människors kunskap, kompetens och erfarenhet måste tas bättre tillvara i arbetslivet. Åldersgränsen för hur länge individen har rätt att vara kvar på arbetet bör därför höjas från 67 år till 69 år. På sikt bör åldersgränserna för pensionsuttag och rätten att stanna kvar i arbetslivet knytas till medellivslängdens utveckling. Fördomar och diskriminering måste bekämpas, och regler och avtal som hindrar äldre från att arbeta om de vill bör ses över. När budgetutrymme finns bör åldersgränser i socialförsäkringar och andra stöd kopplade till förvärvsarbete följa åldersgränsen för rätten att stanna kvar i arbete.

Kvinnor har genom hela arbetslivet lägre inkomster än män. I kvinnligt dominerade yrken är lönerna lägre, kvinnor arbetar fler timmar hemma och färre avlönade timmar än män. Över ett arbetsliv summerar dessa ojämställdhetsfaktorer till 3,6 miljoner kronor i lägre inkomst för en genomsnittlig kvinna jämfört med en genomsnittlig man. Följden av ett ojämställt arbetsliv är därför att pensionsutbetalningarna också fördelas ojämställt. Vi ser också att många kvinnor, som levt i äktenskap där löneskillnaderna inte upplevts som så allvarliga så länge som makarna hållit ihop, drabbas av dubbel orättvisa den dag då makarna går skilda vägar. Det är angeläget att Pensionsgruppen inom ramen för sitt delprojekt kring jämställda pensioner överväger hur mer av den intjänade pensionen kan fördelas lika mellan makar.

Bostadstillägget har en avgörande betydelse för att lyfta ekonomiskt svaga pensionärer över fattigdomsgränsen. Det är riktat specifikt till pensionärer med låga inkomster, som har små marginaler när hyran är betald. Eftersom kvinnor i genomsnitt har lägre pensioner än män är det också betydligt fler kvinnor än män som uppstår bostadstillägg. Liberalerna vill stärka ekonomin för denna grupp.

Ett höjt bostadstillägg ökar också äldres möjligheter att flytta till en trygg och tillgänglig bostad nära kommunikationer och service, till exempel en seniorlägenhet eller ett trygghetsboende. En mer lämplig bostad innebär framförallt ökad självständighet för den äldre. Men det innebär också troligen mindre behov av hemtjänst och minskad risk för fallolyckor. Det ökar samtidigt rörligheten på bostadsmarknaden.

Seniorlägenheter, trygghetsboenden och andra bostäder med gemensamhetslokaler och hög tillgänglighet, nära service och kommunikationer har dock ofta tämligen höga hyror. Hyran för nyproducerade tvåor är i genomsnitt nästan 8 000 kronor i månaden – medan taket för bostadstillägget i dag är 5 000 kronor.

Liberalerna föreslår därför för det första att ersättningsgraden i bostadstillägget för ålderspensionärer höjs från 95 till 96 procent. För det andra föreslår vi att taket för hur höga boendekostnader som kan ersättas stegvis höjs med 500 kronor per år fram till 2020. Detta skulle innebära ett nytt tak på 7 000 kronor. *Det innebär för 2017 ökade utgifter på anslag 1:3 om 700 miljoner kronor.*

Liberalerna föreslår att de särskilda regler inom garantipensionssystemet som finns för flyktingar, alternativt skyddsbehövande och för övrigt skyddsbehövande tas bort. Garantipension är den pension som utbetalas till de som under en längre tid bott i Sverige men haft låg eller ingen tidigare förvärvsinkomst. För att få oavkortad garantipension krävs att personen bott 40 år i landet från och med det år hen fyllde 16 år till och med det år hen fyller 64 år. Har personen bott i Sverige kortare tid minskar garantipensionen med 1/40 för varje år som saknas. Den som har fått uppehållstillstånd i Sverige som flykting, skyddsbehövande eller alternativt skyddsbehövande får dock även tillgodoräkna sig bosättningsstid i hemlandet. Med förändringen kommer bland annat flyktingar behandlas på samma sätt som anhöriginvandrare och andra kategorier av invandrare, när det gäller rätten till pension. Det är viktigt för legitimiteten i pensionssystemet att vissa grupper inte särbehandlas.

Reformen innebär också ökade drivkrafter för flyktingar, alternativt skyddsbehövande och för övrigt skyddsbehövande att komma i arbete. Genom att arbeta kvalificerar man sig för inkomstpension. *Det innebär minskade utgifter på anslag 1:1 om 600 miljoner kronor samt ökade utgifter på anslag 1:4 om 200 miljoner kronor.*

Liberalerna föreslår att pris- och löneomräkningen för åren 2017–2019 justeras ned med 20 procent årligen. *På detta utgiftsområde påverkas anslag 2:1.*

Utgiftsområde 11 Ekonomisk trygghet vid ålderdom		Liberalernas anslagsfördelning jämfört med regeringen, mkr			
	Anslag	2017	2018	2019	Kommentar
1:1	Garantipension till ålderspension	-600	-600	-600	RUT dnr 2016:1140
1:2	Efterlevandepensioner till vuxna				
1:3	Bostadstillägg till pensionärer	+700	+1 100	+1 300	RUT dnr 2016:967
1:4	Äldreförsörjningsstöd	+200	+200	+200	RUT dnr 2016:967, RUT dnr 2016:1425
2:1	Pensionsmyndigheten	-1	-2	-2	RUT dnr 2016:1228
	Summa	+299	+698	+898	
	Specificering av anslagsförändringar				Kommentar
1:1	Garantipension till ålderspension	-600	-600	-600	Reformering av beräkningsgrunder för garantipension. RUT dnr 2016:1140

1:3	Bostadstillägg till pensionärer	+700	+1 100	+1 300	Höjt bostadstillägg. RUT dnr 2016:967
1:4	Äldreförsörjningsstöd				Konsekvensändring Höjt bostadstillägg. RUT dnr 2016:967
1:4	Äldreförsörjningsstöd	+200	+200	+200	Konsekvensändring Reformering av beräkningsgrunder för garantipension. RUT dnr 2016:1140
2:1	Pensionsmyndigheten	-1	-2	-2	Justerad pris- och löneomräkning. RUT dnr 2016:1228

Utgiftsområde 12: Ekonomisk trygghet för familjer och barn

Under utgiftsområde 12 Ekonomisk trygghet för familjer och barn finns tre typer av förmåner: de generella bidragen barnbidrag och adoptionsbidrag, försäkringarna föräldraförsäkring, barnpension och efterlevandestöd till barn samt pensionsrätt för barnår och de behovsprövade bidragen bostadsbidrag, underhållsstöd och vårdbidrag för barn som är sjukt eller har en funktionsnedsättning.

Barnfamiljer kan se ut på många olika sätt, och alla föräldrar ska ha möjlighet att kombinera förvärvsarbete och företagande med föräldraskap. Liberalerna vill ha en modern, valfrihetsinriktad familjepolitik som ökar jämställdheten och uppmuntrar till arbete. Studenters och unga forskares trygghet vid föräldraskap måste förstärkas. Barnbidraget ska fortsätta vara skattefritt och lika för alla.

Föräldraförsäkringens utformning spelar en avgörande roll för barnens rätt till sina föräldrar men också för utvecklingen av jämställdheten på svensk arbetsmarknad. I grund och botten är framväxten av föräldraförsäkringen en viktig del av den svenska välfärden och ett fundament för kvinnors frigörelse. Samtidigt är dagens försäkring förknippad med utmaningar.

Den ekonomiska ojämställdheten mellan män och kvinnor är utbredd. Till detta bidrar attityder, invanda könsroller och en könssegregerad arbetsmarknad. Men det är också tydligt att kvinnors relativt längre perioder av föräldraledighet verkar hämmande på löneutveckling och karriär. Liberalerna ser detta och föreslår åtgärder för att ändra på denna ordning. Både de öronmärkta månaderna i föräldraförsäkringen och jämställdhetsbonusen är instrument i försäkringen som Liberalerna introducerat för att öka jämställdheten i uttaget.

Vi är däremot kritiska till att regeringen avvecklar den ekonomiska stimulans för ökad jämställdhet som jämställdhetsbonusen innebar. Liberalerna föreslår att jämställdhetsbonusen återinförs, och fördubblas för de vårdnadshavare som delar helt lika eller nästan helt lika på uttaget av föräldrapenningdagarna. Mellan föräldrapenningdag 120 och dag 195 fördubblas med Liberalernas förslag bonusen till 100 kronor per förälder och dag. *Förändringarna bör tillämpas på barn födda från och med 1 januari 2017 och beräknas öka kostnaderna på anslag 1:2 med sammanlagt 518 miljoner kronor per år från 2017.*

Den tillfälliga föräldrapenningen (så kallad vab) är viktig för att möjliggöra för vårdnadshavare att avstå från förvärvsarbete för att vårda sjuka barn, eller följa med dem på läkarbesök. Det finns dock ett antal andra situationer där det också vore angeläget att föräldrar kan få ersättning för att vårda eller stödja ett barn.

Föräldrarna till ett barn med varaktig sjukdom eller funktionsnedsättning behöver ofta ha omfattande kontakter med skola eller förskola för att barnet ska få det stöd det behöver, och för att instruera skolpersonal hur de ska hjälpa barnet med egenvård under skoltid. Försäkringskassan har dock slutat bevilja tillfällig föräldrapenning för detta. För barn som har beviljats stöd enligt LSS finns så kallade kontaktdagar för detta ändamål. Behovet finns dock även för barn utanför LSS personkretsar. Liberalerna menar att detta är en situation då man bör kunna få tillfällig föräldrapenning. Samtidigt bör samordningsbestämmelsen mellan tillfällig föräldrapenning och vårdbidrag ändras, så att den som har möjlighet till tillfällig föräldrapenning inte kan beviljas vårdbidrag för samma ändamål, i stället för som i dag tvärtom.

Det bör också vara möjligt att få tillfällig föräldrapenning för att hålla kontakt med skolan med anledning av ett barn med sociala problem som påverkar skolarbetet eller tryggheten i skolan, samt för kontakter med socialtjänsten med anledning av ett barn.

Detta innebär ökade kostnader på anslag 1:2 med 98 miljoner kronor från 2017. Vi bedömer också att kostnaderna för vårdbidrag samtidigt kan minska.

Bostadsbidraget är ett träffsäkert sätt att stärka ekonomin för de ekonomiskt mest utsatta barnfamiljerna. Vi föreslår därför i denna budgetmotion att barntillägget i bostadsbidraget ska höjas med 100 kronor per barn och månad. Samtidigt avvisar vi regeringens föreslagna höjning av inkomstgränsen i bostadsbidraget, då en höjning av barntillägget ger mer till dem som har de allra största behoven. *Sammantaget innebär det ökade utgifter på anslag 1:8 om 150 miljoner kronor.* Eftersom vi prioriterar träffsäkra stöd avvisar vi också regeringens förslag om höjt flerbarnstillägg i barnbidraget. *Det innebär minskade utgifter på anslag 1:1 om 300 miljoner kronor. För att finansiera prioriterade reformer avvisar vi också regeringens föreslagna höjning av underhållsstödet, vilket innebär minskade utgifter på anslag 1:3 om 5 miljoner kronor.*

Efterlevandestödet behöver reformeras och göras mer likt underhållsstödet. Syftet med efterlevandestöd är att ett barn som förlorat en eller båda föräldrarna ska få ekonomiskt stöd för att klara omkostnader för boende m.m. Ett barn som i stället får ett omfattande stöd från det offentliga i form av till exempel boende i HVB-hem eller stödboende ska därför inte samtidigt få efterlevandestöd. *Beräknande kostnadsminskningar för reformerat efterlevandestöd är 110 miljoner kronor på anslag 1:5.*

Vårt förslag om att unga med förlängd skolgång eller förlängt barnbidrag ska få studiemedel i stället för aktivitetsersättning innebär ökade kostnader på samma anslag med 28 miljoner kronor från 2017. Samma reform innebär minskade kostnader på anslag 1:1 med 74 miljoner kronor från 2017. I samband med detta kan reglerna för vårdbidrag komma att behöva ses över.

Vi välkomnar att regeringen nu höjer nivån på adoptionsbidraget i enlighet med det som Liberalerna föreslog i motion 2015/16:3403.

Utgiftsområde 12 Ekonomisk trygghet för familjer och barn		Liberalernas anslagsfördelning jämfört med regeringen, mkr		
Anslag		2017	2018	2019
1:1	Barnbidrag	-374	-374	-374

1:2	Föräldraförsäkring	+316	+364	+385	
1:3	Underhållsstöd	-5	-251	-231	
1:4	Adoptionsbidrag				
1:5	Barnpension och efterlevandestöd	-110	-216	-225	
1:6	Vårdbidrag för funktionshindrade barn				
1:7	Pensionsrätt för barnår				
1:8	Bostadsbidrag	+178	+178	+178	
	Summa	+5	-299	-267	
	Specificering av anslagsförändringar				
1:1	Barnbidrag	-74	-74	-74	Genomförande i del av SOU 2013:52. RUT dnr 2015:1224
1:1	Barnbidrag	-300	-300	-300	Avvisning av höjt flerbarnstillägg. Prop. 2016/17:1
1:2	Föräldraförsäkring	-300	-300	-300	Återställd grundnivå i föräldraförsäkringen. RUT dnr 2016:1271
1:2	Föräldraförsäkring	+318	+363	+380	Återställd jämställdhetsbonus. Prop. 2016/17:1
1:2	Föräldraförsäkring	+200	+200	+200	Fördubblad jämställdhetsbonus. RUT dnr 2016:1264
1:2	Föräldraförsäkring	+98	+101	+105	Utökad rätt till tillfällig föräldrapenning. RUT dnr 2016:1161, egna beräkningar
1:3	Underhållsstöd	-5	-251	-231	Avvisning av höjt underhållsstöd. Prop. 2016/17:1
1:5	Barnpension och efterlevandestöd	-110	-216	-225	Inget efterlevandestöd för ungdomar som bor i HVB, stödboende eller familjehem. RUT dnr 2016:1229
1:8	Bostadsbidrag	+300	+300	+300	Höjt särskilt bidrag för hemmavarande barn inom bostadsbidraget. RUT dnr 2016:372rev
1:8	Bostadsbidrag	+28	+28	+28	Genomförande i del av SOU 2013:52. RUT dnr 2015:1224
1:8	Bostadsbidrag	-150	-150	-150	Avvisning av höjd inkomstgräns i bostadsbidraget. Prop. 2016/17:1

Utgiftsområde 13: Jämställdhet och nyanlända invandrares etablering

Utgiftsområde 13 omfattar integrationspolitik, politik mot diskriminering och jämställdhetspolitik samt myndigheterna Diskrimineringsombudsmannen och Nämnden mot diskriminering.

Traditionen av öppenhet gentemot omvärlden har gjort Sverige till ett bättre och rikare land. Det har bidragit till vårt lands utveckling och till ekonomisk tillväxt som har byggt vårt välfärdssamhälle. De människor som under årens lopp kommit hit från andra länder, oavsett om de flytt eller sökt sig hit av andra skäl, har på olika sätt berikat Sverige.

I dag bor här människor med rötter från världens alla hörn och här talas i princip världens alla större språk. Det gör Sverige och det svenska samhället rikare på många sätt. Det ger oss stora möjligheter på en global marknad. Sverige, liksom många andra länder, står inför det faktum att fler och fler blir äldre samtidigt som en allt lägre andel av befolkningen befinner sig i arbetsför ålder. Att fler kommer till Sverige och jobbar är viktigt för vårt framtida välstånd.

Världen står mitt i den största flyktingkrisen i modern tid, med drygt 65 miljoner människor på flykt. Människor som flyr krig och förtryck måste kunna söka skydd. Tillsammans med andra EU-länder har Sverige ett ansvar att värna asylrätten. Sverige tog under 2015 emot 163 000 människor och det kom runt 10 000 människor i veckan. Myndigheter, kommuner och civilsamhället gjorde viktiga insatser för att bara klara av att ge alla dessa människor tak över huvudet. Den rådande flyktingkrisen är framför allt en kris för de människor som tvingas fly, men när så många människor på kort tid kommer till Sverige befinner sig det svenska mottagandet i ett mycket ansträngt läge. Sverige har därför behövt vidta åtgärder för att minska antalet asylsökande som söker sig hit. Det handlar om att kunna ta emot de som flyr på ett värdigt och bra sätt och det handlar om att ge skydd åt dem som verkligen behöver skydd.

Därför var Liberalerna drivande i att få till stånd den blocköverskridande migrationsöverenskommelsen som slöts mellan allianspartierna och regeringen hösten 2015. Överenskommelsen innebär att Sveriges mottagningsregler i större utsträckning liknar andra jämförbara länder, till exempel Tyskland, samt en rad åtgärder för att förbättra och effektivisera svenskt mottagande och integration.

Sedan 20 juli 2016 gäller regeringens restriktiva migrationslagstiftning som innebär att svensk lagstiftning ligger på en miniminivå enligt EU-rätten och internationella konventioner. Svensk migrationslagstiftning behöver ligga mer i linje med andra europeiska länder men Liberalerna kan inte acceptera alltför restriktiva och inhumana regler.

Liberalerna står fast vid migrationsöverenskommelsen och rätten för barnfamiljer att återförenas även vid tillfälliga uppehållstillstånd och oavsett skyddsskäl. Vi röstade därför emot regeringens förslag som innebär att barnfamiljer nu splittras.

Vidare är vi kritiska till att bestämmelserna om uppehållstillstånd på grund av synnerligen eller särskilt ömmande omständigheter, vilka var en viktig ventil för utsatta grupper som kvinnor, barn, äldre och hbt-personer, nu tagits bort. Detsamma gäller nödvändigheten och proportionaliteten med att grunden för uppehållstillstånd när det gäller övriga skyddsbehövande tagits bort.

Liberalerna vill värna familjeåterföreningen. Våra förslag uppskattas leda till ca 5 000 fler beviljade och mottagna anhöriginvandrare 2017. En mer generös och human

familjeåterförening i förhållande till regeringens leder till ökade kostnader. *För att finansiera förbättrade villkor för familjeåterförening anvisar vi för år 2017 355 miljoner kronor på anslag 1:2 Kommunersättning vid flyktmottagande, 54 miljoner kronor på anslag 1:3 Etableringsersättning till vissa nyanlända invandrare och 30 miljoner kronor på anslag 1:4 Ersättning för insatser för vissa nyanlända invandrare.* Förslaget får även konsekvenser under utgiftsområde 8.

Liberalerna tog också tydlig ställning mot flera andra förslag, till exempel de alltför korta uppehållstillstånden som kraftigt försämrar integrationen då nyanlända får svårare att etablera sig på arbetsmarknaden. Gruppen alternativt skyddsbehövande, som framförallt omfattar syrier, får nu tidsbegränsat uppehållstillstånd i 13 månader. Det leder till etableringsplaner som i praktiken är betydligt kortare än ett år. Bara att få rätt insatser på plats kan ta tid med svensk myndighetsbyråkrati och dagens långa handläggningstider.

Individen måste ges realistiska förutsättningar att komma i jobb och komma in i det svenska samhället. Tiden för uppehållstillstånd bör i stället ligga mer i linje med det som framkommer av migrationsöverenskommelsen, det vill säga tre år. Vi noterar också att en rad remissinstanser var kritiska till regeringens förslag och att Arbetsförmedlingen just pekat på praktiska problem med att genomföra etableringsreformen utifrån ettåriga tillstånd. Vidare gör Migrationsverket bedömningen att 95 procent av alla som fått tillfälliga uppehållstillstånd kommer att ansöka om förlängning vilket kommer påverka Migrationsverkets ärendehantering i negativ riktning.

Mottagandet av nyanlända måste jämnas ut mer i landet. Många kommuner har tagit ett stort ansvar, medan andra inte har gjort tillräckligt. Det är därför positivt att kommuner nu kan åläggas att ta emot fler nyanlända. Regeringen har tidigare avskaffat den prestationsbaserade ersättningen till kommuner som tar ett stort ansvar för mottagandet vilket Liberalerna beklagar. Vi hade gärna sett ett system med ett reformerat prestationsbaserat stöd och en höjd schablonersättning.

Det är avgörande att Sverige avsevärt förbättrar möjligheterna för asylsökande och nyanlända att snabbare komma in på arbetsmarknaden och i det svenska samhället, annars riskerar alltför många att hamna i ett långvarigt utanförskap och bidragsberoende. Vi måste ge fler människor en chans att få en egen lön att leva på och en bostad.

Boendekedjan för asylsökande och nyanlända ska förbättras. Väntetider i bosättningsprocessen försenar etableringen vilket är olyckligt både för individ och för samhället. Det generella bostadsbyggandet måste öka och Sverige behöver en bostadsmarknad med fler bostäder och mer marknad.

Arbetslösheten bland personer födda utanför Europa och dem med låg utbildning ökar. I dag är 148 000 personer i Sverige som är födda utanför Europa arbetslösa. Det motsvarar 42 procent av alla inskrivna hos Arbetsförmedlingen. Nästan 58 000 nyanlända finns i etableringsuppdraget och i princip hälften av deltagarna saknar gymnasieutbildning. Dessutom finns alla de tusentals människor som befinner sig i Migrationsverkets mottagningssystem men som ännu inte finns med i jobbstatistiken. Rätt hanterat kommer många nyanlända bidra till svensk tillväxt och välfärd men det krävs reformer. Reformen för att även de med låg utbildning och svag förankring i det svenska samhället och på arbetsmarknaden ska få jobb.

Dessvärre höjer regeringen i stället skatten på jobb och företagande, något som också drabbar många utrikes födda. I stället för att bedriva en jobbfrämjandepolitik

hittar regeringen på traineejobb, extratjänster, beredskapsjobb och snabbspår och dessvärre utlovas mer än vad som kan hållas. I valrörelsen utlovade Socialdemokraterna 32 000 traineejobb – nu hoppas man på 2 500 år 2017 och extratjänsterna skrivs ner från 20 000 till 2 600. Med de statliga beredskapsjobben hoppas regeringen sysselsätta 5 000 personer 2017–2020. De så kallade snabbspåren sysselsätter endast drygt 2 000 personer.

Detta är otillräckligt. Liberalerna är djupt oroade över att regeringen inte vidtar de nödvändiga reformer som krävs för att fler utrikes födda ska komma i jobb och få en egen försörjning. För Liberalerna är det avgörande att fokusera på hur fler jobb skapas och hur fler nyanlända också får en lön att leva på. Vi måste öppna upp en arbetsmarknad för fler enkla jobb. RUT-reformen ska utvecklas, inte försämrats. Det måste bli billigare – inte dyrare – att anställa.

Konjunkturinstitutet, EU-kommissionen, OECD, IMF och Finanspolitiska rådet har alla pekat på att de höga ingångslönerna i Sverige försvårar integrationen. Regeringen gör vissa välkomna satsningar på utrikes födda med utbildning men gör inte tillräckligt för dem som har en lägre utbildningsnivå. Dessa människor kommer inte att hjälpas av regeringens snabbspår eller aldrig så bra system för validering. De behöver en politik som ger dem möjlighet till utbildning, men framförallt behövs en politik som ger dem chansen att få ett jobb och en lön att leva på. Därför har Liberalerna föreslagit att unga och nyanlända ska kunna få så kallade startjobb som halverar lönekostnaden för arbetsgivaren och ger individen en lön på mellan 14 000 och 16 000 kronor. Under utgiftsområde 14 finns Liberalernas förslag kring en effektivare arbetsmarknadspolitik med fokus på fler i jobb.

Insatser behövs för att få fram fler praktikplatser för nyanlända, vilket är en del i migrationsöverenskommelsen. I dagsläget godkänner Arbetsförmedlingen dock bara sex månaders praktik, vilket ofta är för kort tid för att bli anställningsbar särskilt med tanke på att många nyanlända har bristande språkkunskaper. Praktik är den stödform som kostar minst för arbetsgivare då de inte betalar lön. Praktikanten får i stället etableringsersättning eller a-kassa. Syftet med sexmånadersgränsen handlar om att arbetsgivare inte ska använda praktikanten som gratis personal, men Liberalerna anser att det finns all anledning att möjliggöra praktik som löper i ett år.

Validering och kompletterande utbildningar bidrar till att individen får sin kompetens värderad och de formella kvalifikationer som krävs för att komma in på svensk arbetsmarknad. Möjligheten till validering och kompletterande utbildningar måste förbättras och effektiviseras.

Liberalerna vill införa yrkesskola. Yrkesskola är en yrkesutbildning för vuxna motsvarande gymnasial nivå, med stort inslag av arbetsplatsförlagt lärande. Utbildningen bör rikta sig mot personer utan gymnasiekompetens, främst nyanlända, men kan även vara ett alternativ till gymnasieutbildning för vissa. Förslaget om yrkesskola är en del av migrationsöverenskommelsen. Regeringen aviserar i budgeten att de avser att ge en särskild utredare i uppdrag att undersöka hur yrkesutbildningen för vuxna, med särskilt fokus på nyanländas etablering, kan reformeras, till exempel genom införandet av yrkesskolor. Det är positivt men vi oroas samtidigt över att det snart gått ett år sedan migrationsöverenskommelsen slöts och att ingen utredning ännu tillsatts.

Med bättre språkutbildning för nyanlända ökar möjligheterna att fler kommer i jobb. Undervisningen i svenska för invandrare måste ha en tydlig koppling till den kommunala vuxenutbildningen och individanpassas mer. Det ska gå att kombinera studierna med praktik och arbete och kommuner bör erbjuda utbildning på kvällstid.

Små kommuner bör samverka med grannkommuner för att tillsammans öka flexibiliteten. Kopplingen till arbetsmarknaden måste stärkas och fler bör få möjlighet att lära sig svenska på jobbet. Sfi-kurser bör kunna kopplas till särskilda yrkesroller, som till exempel lastbilschaufförer eller vissa vårdyrken. Vi vill också se en ökad konkurrensutsättning med fler aktörer.

Kunskaper om det svenska samhället och demokratiska värderingar är centralt för att kunna bygga sin framtid i Sverige. Liberalerna anser att svenskundervisning och obligatorisk samhällsinformation ska ges redan under asyltiden. Vidare vill vi se en stärkt och förbättrad samhällsorientering som är obligatorisk. Jämställdhet mellan kvinnor och män inklusive vikten av kvinnors och mäns lika möjligheter och skyldigheter i samhället generellt och på svensk arbetsmarknad ska betonas. Frågor om hedersrelaterat våld och förtryck ska lyftas fram. Även hbt-personers rättigheter måste behandlas och frågor om yttrandefrihet och tryckfrihet liksom andra centrala frågor för vårt demokratiska samhälle måste belysas.

Genom årtionden har kvinnor i Sverige fått ökad frihet och självständighet. Detta har bidragit till frihet för kvinnor som individer men har också bidragit till vårt samhälles utveckling och ekonomiska tillväxt. Att ha ett jobb och en egen lön ökar kvinnors självständighet både gentemot samhället men också gentemot sin partner. Denna frihets- och självständighetsresa måste i dag få omfatta fler.

Alltför många utrikes födda kvinnor, framförallt de som kommer som asylsökande eller anhöriginvandrare, står utan jobb och egen lön. De är antingen beroende av samhällets ekonomiska stöd eller sin makes. Dessa kvinnor måste ges möjlighet till egen försörjning, makt att styra sitt eget liv och bli en del av det svenska samhället. Mer insatser behövs för att öka utrikes födda kvinnors deltagande på arbetsmarknaden och kontakten med arbetsmarknaden måste tidigareläggas. Kvinnor och män måste mötas av samma förväntningar och krav på att jobba och få en egen lön att leva på.

När en person fått uppehållstillstånd är deltagande i samhällsorientering ofta en viktig del i etableringsinsatserna. Dessvärre deltar endast ca 37 procent enligt Riksrevisionsverket i samhällsorienteringen, vilket är alltför lågt. Även deltagandet i sfi-studier är för lågt och deltagarandelen är lägst för dem som enbart har gått grundskolan i hemlandet. Av dessa personer är det cirka 20 procent som fullföljt. Därmed är det den grupp som kanske är i störst behov av sfi som tyvärr är den som får minst utbildning. Kraven på att delta i svenskundervisning, samhällsorientering och andra etableringsinsatser måste tydliggöras.

Redan i dag finns det en tydlig koppling mellan deltagande i etableringsinsatser och rätten att få ersättning. Liberalernas bedömning är att denna möjlighet inte används i rätt utsträckning och att det finns alltför generösa regler för hur länge en person kan vara frånvarande utan att ersättningen sätts ner. Till exempel har en person rätt att behålla full ersättning vid frånvaro om den beror på sjukdom eller vård av barn förutsatt att frånvaron inte är längre än 30 dagar. Liberalerna anser att det är rimligt att etableringsersättningen sänks vid frånvaro på grund av t.ex. vård av barn till 80 procent på samma sätt som det sker vid frånvaro från till exempel arbete eller aktivitetsstöd. Detta är ett led i att också anpassa etableringsbidraget till det generella arbetsmarknadspolitiska regelverket. Vi anser också att rutinerna kring rapportering av skolk och frånvaro måste skärpas och etableringsersättningen måste sänkas när det är befogat. *En reducerad etableringsersättning vid frånvaro vid vård av sjukt barn innebär att anslag 1:3 minskas med 30 miljoner kronor år 2017.*

Arbetsförmedlingen i dess nuvarande form måste läggas ner. Det behövs en ny myndighet som prioriterar de grupper som har det särskilt svårt att komma in på arbetsmarknaden på grund av till exempel låg utbildning och svag förankring på arbetsmarknaden. Det handlar framförallt om nyanlända, unga och personer med funktionsnedsättning. Den nya myndigheten ska ha två huvudsakliga uppgifter. För det första ska myndigheten organisera de arbetsmarknadspolitiska programmen och lönestöden. För det andra ska myndigheten administrera de offentliga delarna av arbetslöshetsförsäkringen. Det handlar om att med insatser, program och subventionerade anställningar stötta den allt större delen av de i arbetslöshet som står långt ifrån arbetsmarknaden.

Det är centralt att Arbetsförmedlingen effektiviserar sitt etableringsarbete och har fokus på kostnadsbesparingar. Myndighetens upphandlingar måste förbättras och Liberalerna anser liksom Riksrevisionen (RiR 2016:21) att upphandling även måste innefatta en analys av de ekonomiska konsekvenser som myndighetens vägval innebär. Myndigheten måste systematiskt följa upp och analysera olika insatser. Det tar resurser i anspråk men när kostnaderna för etablering nu ökar så markant är det viktigt att de mest effektiva och bästa metoderna och insatserna används.

Det stora antalet asylsökande och nyanlända elever innebär en stor utmaning för den svenska skolan. Skolgången för asylsökande och nyanlända elever behöver förbättras ytterligare. På längre sikt krävs att staten tar tillbaka huvudmannaskapet för skolan för att uppnå likvärdiga förutsättningar för skolan i hela Sverige, men innan den reformen förverkligas behöver kommuner satsa mer på skolor med låga resultat där andelen nyanlända elever ofta är hög.

Att snabbt lära sig svenska är grunden för att klara skolan och komma in i samhället. Vi vill att alla nyanlända elever ska få extra undervisning i svenska och att den ska anpassas efter varje elevs förkunskaper och behov. Nyanlända elever ska mötas av höga förväntningar och en undervisning som är anpassad till deras förkunskaper. Elevens kunskapsnivå ska kartläggas inom ett par månader för att eleven snabbt ska kunna delta i ordinarie undervisning i så många ämnen som möjligt.

De nyanlända ungdomar som kommer sent till Sverige ska ges en möjlighet att uppnå kunskapsmålen i svensk grundskola. Liberalerna har därför föreslagit att de bör omfattas av en förlängd skolplikt till 18 respektive 20 år, kunna studera enligt en prioriterad timplan och få ett kortare sommarlov för att nå behörighet till gymnasiet.

Svensk skola lider av ordningsproblem och det är framförallt de svaga eleverna, till exempel i utsatta områden, som drabbas. Skolor med ordningsproblem bör få möjlighet till mer resurser för att aktivt kunna arbeta med att komma tillrätta med ordningsproblemen. Vidare vill vi ge resurser för att förebygga skolans ordningsproblem och inrätta en kommission som får i uppdrag att fördela bidragen och aktivt arbeta för ordning och reda i skolan. Liberalernas satsningar på skola och utbildning presenteras närmare under utgiftsområde 16.

Det civila samhället spelar en viktig roll när det gäller att främja nyanländas väg in i det svenska samhället. Verksamheten med flyktingguider introducerades under Liberalernas tid i alliansregeringen och har bidragit till att nya kontakter och mötesplatser skapats mellan nyanlända och det civila samhället. Det handlar om verksamheter som till exempel bidrar till språkträning och kunskaper om det svenska samhället. Idrottsrörelser och kulturföreningar bedriver stimulerande verksamheter som samtidigt skapar nätverk och värdefulla kontakter.

Det civila samhället är ett omistligt komplement till det offentliga insatser och bidrar till fler vägar in i det svenska samhället. Huvudansvaret för att stötta varje nyanländ individ att komma in i det svenska samhället ligger på det offentliga, men det offentliga insatser kommer aldrig att vara tillräckligt. Det har bland annat tydliggjorts under det senaste året när det gäller att akut ta hand om asylsökanden.

För att hjälpa och välkomna fler nyanlända in i samhället krävs många aktörer varav det civila samhället är centralt. Vi anser att det är rimligt att det offentliga bidrar med finansiellt stöd till civilsamhället för verksamhet som kan kopplas samman med asylsökande och nyanländas väg in i det svenska samhället. Det behövs fler arenor och verksamheter som möjliggör mötesplatser för nyanlända och civilsamhället. Samtidigt måste en tydligare granskning av stöd till olika organisationer göras. Skattemedel ska aldrig gå till organisationer som motverkar jämställdhet och demokratiska principer.

Ett antal bostadsområden i Sverige präglas av socialt och ekonomiskt utanförskap. Skolresultaten är generellt på en låg nivå och arbetslösheten hög. Många människor är beroende av försörjningsstöd och trångboddheten stor. Den politiska delaktigheten ligger ofta på lägre nivåer än i övriga landet. Brottsligheten påverkar områdena negativt både på grund av faktisk utsatthet för brott men också på grund av en känsla av otrygghet. I de områden där utsattheten är som störst förekommer parallella strukturer vid sidan av det demokratiska rättssystemet. Det handlar om organiserad kriminalitet som utövar makt genom att anspela på sitt våldskapital. Allt fler vittnar om kvinnoförtryck, starkt fördömande attityder mot hbt-personer, hederskultur och religiös fanatism. Polisen konstaterar att våldsbejakande religiös extremism förekommer i vissa av områdena.

Liberalernas slutsats är att det behövs långvariga insatser, inte kortsiktiga projekt, för att ge invånarna i områdena bättre möjligheter att förbättra sin situation liksom för att lyfta områdena i sig. Polis, skola, socialtjänst, bostadsbolag och det civila samhället måste i samverkan arbeta metodiskt och långsiktigt för att förbättra och normalisera situationen i områdena. Samhällets institutioner får inte abdikera. Liberalerna vill se fler kommunala förvaltningar och bolag samt statliga myndigheter i olika utsatta områden runt om i landet.

Liberalerna drev under alliansregeringens tid ett aktivt arbete mot utanförskap i utsatta områden vilket gav resultat. I 14 av 15 av de mest utsatta stadsdelarna ökade sysselsättningen. Ett prestationsbaserat stimulansbidrag infördes 2012, vilket fördelades på 15 stadsdelar i nio kommuner där arbetslösheten var hög liksom andelen som levde på försörjningsstöd och där behörigheten till gymnasieskolan var på en låg nivå. Boverket, som samordnade utvecklingsinsatserna, konstaterar i sin utvärdering att det prestationsbaserade stimulansbidraget hade en tydlig påverkan trots förhållandevis små summor och att bidraget gav positiva effekter på arbetet i stadsdelarna. I stället för att utveckla alliansregeringens arbete har regeringen dessvärre lagt ner satsningar på dessa områden men avser nu att återuppta arbetet till viss del. Det är olyckligt att viktigt arbete och tid på detta sätt har gått förlorat.

Liberalerna vill därför återinföra och permanenta ett prestationsbaserat stimulansbidrag på 100 miljoner kronor årligen till kommuner och stadsdelar som aktivt jobbar med att förbättra situationen i områdena. Vi vill också inrätta ett nationellt råd för ett långsiktigt nationellt samverkansarbete som har ett övergripande ansvar för att samla olika aktörer, sprida goda exempel och följa upp insatser som görs i utsatta områden. *På detta utgiftsområde och för 2017 innebär det att sammanlagt 105 miljoner*

kronor tillförs anslag 4:1. Därmed avvisas regeringens satsning om 50 miljoner kronor år 2017 under samma anslag.

Det behövs fler synliga och närvarande poliser, inte bara vid uttryckningar. Polisen måste ges förutsättningar till ökad samverkan med andra samhällsaktörer i området, till exempel skola och socialtjänst. Detta förutsätter fler poliser som har en särskild roll i att lokalt motverka gängkriminalitet och uppmärksamma ungdomar som är på väg att hamna snett i tillvaron.

Liberalerna satsar kraftigt på att öka antalet poliser, vilket närmare presenteras under utgiftsområde 4.

Skolan i många utsatta områden har stora utmaningar. Skolresultaten och utbildningsnivån är generellt på låga nivåer. Vidare bor många nyanlända elever ofta i utsatta områden vilket också bidrar till extra utmaningar för skolan och områdena. Förutsättningarna för skolor i utsatta områden är därmed betydligt mer komplexa än i många andra skolor.

Liberalerna anser att staten ska ta tillbaka huvudmannaskapet för skolan för att uppnå likvärdiga förutsättningar för skolan i hela Sverige. Innan den reformen förverkligas måste kommuner satsa mer på skolor med låga resultat vilka ofta finns i utsatta områden. Liberalerna anser att de elever som har sämst förutsättningar ska ha mer ekonomiska resurser, men också möta de skickligaste lärarna. För att uppmuntra lärare och rektorer att söka sig till tjänster i skolor i utsatta områden vill Liberalerna göra en satsning på särskilda karriärtjänster i utsatta områden. Denna satsning presenteras närmare under utgiftsområde 16.

Alla ska ha samma möjlighet att nå sin fulla potential utan att hållas tillbaka av fördomar och diskriminering. Den som drabbas av diskriminering ska kunna få hjälp att få upprättelse och det ska kosta att diskriminera. Liberalerna och övriga allianspartier har under senare år drivit på för ett stärkt skydd mot diskriminering. Bland annat har skyddet mot åldersdiskriminering stärkts och ett förbud mot diskriminering på grund av bristande tillgänglighet för personer med funktionsnedsättning har införts.

Fortsatt arbete krävs för att säkerställa samma skydd oavsett diskrimineringsgrund, för att skapa en lagstiftning som är så effektiv och heltäckande som möjligt samt för att lagstiftningen fullt ut ska få genomslag. Verksamheten hos Diskrimineringsombudsmannen (DO) är central i arbetet för ett samhälle som är fritt från diskriminering. I det fortsatta arbetet är det därför viktigt att säkerställa att DO:s verksamhet bedrivs rättssäkert och effektivt och att fler individer som utsätts för diskriminering får möjlighet till upprättelse. Det är av vikt att myndigheten utifrån de ärenden som inkommer till myndigheten gör analyser om åtgärder och regelförändringar som generellt behövs för att komma till rätta med olika former av diskriminering. Även arbetet på lokal och regional nivå mot diskriminering är av stort värde.

Liberalerna och alliansregeringen presenterade i början av 2014 Sveriges första hbt-strategi. Syftet med strategin var att säkerställa lika rättigheter och möjligheter oavsett sexuell läggning, könsidentitet och könsuttryck. I strategin anges att det under 2017 ska göras en uppföljning. Vi är därför kritiska till att regeringen inte aviserar en sådan uppföljning under 2017 vilket Liberalerna anser måste ske.

Hbt-personer möts än i dag av fördomar och dåligt bemötande i olika delar av samhället. Intoleransen föds ofta ur okunskap. För att hbt-personer ska känna sig trygga i mötet med det offentliga anser vi att det krävs ett kompetenslyft avseende hbt-frågor inom skola och fritid, socialtjänst, vård och omsorg och andra välfärdstjänster som kommuner och landsting ansvarar för. Det bör ske genom integrering av hbt-frågorna i

verksamheter som kommuner och landsting ansvarar för, bl.a. genom hbt-kompetenssatsningar på vårdcentraler, ungdomsmottagningar och boenden. RFSL:s initiativ till hbt-certifieringar av olika verksamheter och olika utbildningar kan här vara ett exempel, men också andra former av utbildningssatsningar och kompetenshöjande åtgärder behövs. Inom ramen för det utökade anslag på området som regeringen aviserar i budgetpropositionen anser vi därför att en kompetenssatsning bör göras riktad till sådana verksamheter som kommuner och landsting ansvarar för.

Det liberala jämställdhetsuppdraget tar sikte på kvinnors och mäns lika rätt till frihet, ansvar och makt. Det handlar om att frigöra individen genom att bekämpa den bristande jämställdheten och de värderingar som ligger bakom. Sverige är inte ett jämställt land. Patriarkala maktstrukturer begränsar individens frihet och möjlighet att delta fullt ut i samhället. Insikten om att denna ofrihet särskilt drabbar kvinnor och att dessa maktstrukturer måste brytas gör Liberalerna till ett feministiskt parti.

Strävan mot jämställdhet är inte en fråga om tyckande, det är en fråga om kunskap. I dagens Sverige skiljer det 3,6 miljoner kronor i livsarbetsinkomst mellan en genomsnittlig man och en genomsnittlig kvinna, kvinnor tar ut tre gånger fler föräldradagar än män, traditionellt kvinnliga yrken präglas av lägre löner än traditionellt manliga yrken och kvinnor löper långt större risk att råka ut för grovt våld i det egna hemmet. Liberalerna utgår från sådana fakta, ser hur individer drabbas, erkänner strukturerna bakom och arbetar för förändring. Det är detta som är liberal feminism.

Liberalerna ser behovet av att inrätta en ny jämställdhetsmyndighet och det är glädjande att regeringen aviserat att så kommer att ske. Det behövs en myndighet för att bidra till ett effektivt genomförande av jämställdhetspolitiken.

Ekonomisk ojämställdhet bidrar till fortsatt ojämställdhet på andra arenor, och ojämställdhet på andra arenor bidrar till fortsatt ekonomisk ojämställdhet. Liberalernas jämställdhetspolitisk syftar till att bryta detta mönster. Vår utgångspunkt är att jämställdhet inte kommer av sig självt utan kräver att aktörer agerar. Jämställdhet uppnås där ordinarie beslut fattas, resurser fördelas och normer skapas. Ett jämställdhetsperspektiv ska integreras i alla relevanta offentliga beslut.

Genom alliansregeringens ekonomiska politik fick kvinnor bättre ekonomiska förutsättningar. Sedan 2006 har den genomsnittliga arbetstiden för kvinnor ökat, och andelen kvinnor som arbetade heltid 2013 var högre än någonsin tidigare. Liberalerna vill fortsätta arbeta för att sluta inkomstgapet mellan kvinnor och män. Bland de tjugo mest välavlönade yrkena är sjutton dominerade av män. Det behövs en politik som bryter den horisontella och vertikala segregationen på svensk arbetsmarknad. Det handlar också om villkoren när kvinnor arbetar. En del i detta arbete är Liberalernas satsning på karriärlöner för skickliga lärare, som höjer lönenivån i Sveriges största kvinnliga akademikeryrke. Liberalerna vill fortsätta verka för högre löner inom kvalificerade kvinnodominerade yrken i offentlig sektor. Därför har Liberalerna presenterat finansierade förslag på att införa karriärtjänster för specialistsjuksköterskor.

Det offentliga har ett ansvar att verka för jämställd tillgång till makt och ska särskilt visa vägen genom jämställd karriärutveckling och rekrytering till myndigheter och offentligt ägda bolag. Att öka kvinnors företagande är ytterligare en prioritet. Mångfald inom välfärdssektorn är en viktig jämställdhetsfråga och det är olyckligt att regeringen vill försämra möjligheterna att bedriva företag inom välfärdssektorn.

Sveriges föräldraförsäkring har rankats som en av världens främsta. Den är generös i både längd och ersättningsgrad och den skapar reella möjligheter att kombinera föräldraskap med arbete. Samtidigt bidrar det fortsatta ojämställda uttaget till att

konservera en könssegregerad arbetsmarknad. När föräldraförsäkringen, som infördes för att underlätta kombinationen arbetsliv och barn, skapar strukturella problem i andra änden, måste staten också ta ansvar för att motverka dessa negativa effekter.

Den långa frånvaro från arbetsmarknaden som föräldraförsäkringen ger upphov till för många kvinnor påverkar den ekonomiska jämställdheten på flera sätt. Förvärvsavbrottet påverkar inkomsten negativt under perioden som frånvarande, men kan också påverka individens lön och karriärmöjligheter därefter. Dessutom ger de lägre inkomsterna på sikt en lägre pension.

Det finns också studier som utifrån svenska data visar att högutbildade kvinnor får försämrade karriärchanser efter föräldraledighet och att gravida kvinnor har dubbelt så hög risk att inträda i arbetslöshet som kvinnor som inte väntar barn, sannolikt på grund av diskriminering från arbetsgivarna. Sverige behöver en politik som vänder på detta. Liberalerna tog 2013 ställning för en tredje öronmärkt månad åt vardera vårdnadshavaren i föräldraförsäkringen, en reform som nu är genomförd. Liberalerna fortsätter nu att utveckla sin politik för en jämställd och flexibel föräldraförsäkring.

Mäns våld mot kvinnor är det mest extrema uttrycket för kvinnors utsatthet och har sin grund i ojämställdheten. Sverige ska vara en rättsstat för alla, oavsett kön, etnicitet och sexuell läggning. Därför är det viktigt att angripa de attityder och idéer som finns i samhället och stärka de förebyggande insatserna.

För att ytterligare stärka det jämställdhetspolitiska arbetet behövs mer resurser. *På detta utgiftsområde och för 2017 innebär det att 50 miljoner kronor tillförs anslag 3:1.*

Liberalerna vill med krafttag bekämpa hedersrelaterat våld och förtryck. I dag lever tiotusentals flickor och kvinnor i ofrihet mitt i det svenska samhället. De övervakas i detalj av familjen eller av andra självutnämnda moralvaktare. Flickor tvingas in i äktenskap med vuxna män och utsätts för oskuldskontroller. De som trotsar löper stora risker. De hotas, utsätts för våld och vissa får till och med betala med sitt liv. Även pojkar och unga män drabbas. Allt detta för att upprätthålla en familjeheder som krockar med vårt sekulära och moderna samhälle.

För oss liberaler är det självklart att sätta individen före kollektivet. Samhället måste reagera och agera på samma sätt oavsett en flickas bakgrund, kultur eller religion. Regeringen gör satsningar avseende mäns våld mot kvinnor i allmänhet men vi är kritiska till att det hedersrelaterade våldet inte synliggörs i tillräcklig utsträckning. Hedersvåldet måste bekämpas och Liberalerna anser att det krävs en ordentlig och långsiktig satsning.

En nationell kartläggning måste genomföras för att öka kunskapen och få fram statistik om hur omfattande hedersproblematiken är. Vidare behövs en permanent nationell samordning. Länsstyrelsen i Östergötland och dess kompetensteam har i drygt tio år haft ett nationellt uppdrag att arbeta med hedersfrågor. De har gedigen kunskap och erfarenhet som måste tas tillvara. Det behövs nu en permanent nationell samordning av hedersfrågorna och förslagen i utredningen En nationell strategi mot mäns våld mot kvinnor och hedersrelaterat våld och förtryck är intressanta. Hedersproblematiken är en jämställdhetsfråga men är bredare än så. Vi ser med oro på regeringens signaler om att lägga hedersfrågorna på en ny jämställdhetsmyndighet.

Myndigheters arbete måste stärkas och till exempel rättsväsendet liksom Skolverket och Socialstyrelsen måste få resurser för att arbeta långsiktigt med hedersproblematiken. Inom kommuner och landsting behövs kompetenssatsningar. Det är ofta personal i socialtjänsten, i skolan eller i sjukvården som först kommer i kontakt

med personer som utsätts för hedersförtryck. De måste ha kunskap att se signalerna och kunna vida rätt åtgärder.

Det civila samhället gör ett viktigt arbete för att stötta offren och för att sprida kunskap och behöver mer stöd. Mer stöd måste ges till den feministrörelse som vuxit fram i utsatta områden.

Vi vill också att myndigheters agerande vid varje fall av dödligt våld i en hederskontext måste granskas. Hotbilden har ofta varit känd i förväg när en människa utsatts för hedersmord och frågan måste ställas vad samhället kunde ha gjort för att stötta offret mer.

Hedersrelaterade motiv ska kunna leda till strängare straff och därför behövs en ”lex Fadime”. Vidare måste samhället kunna ge offren ett långvarigt skydd och i vissa fall en permanent skyddad identitet. Barnäktenskap ska bekämpas. Barn ska inte leva under äktenskapsliknande former och det gäller även asylsökande barn som påstås vara gifta. Vi vill täppa till de sista luckorna i förbuden mot barnäktenskap. Utomlands ingångna barnäktenskap ska inte erkännas i Sverige.

För att stärka och permanenta arbetet mot hedersrelaterat våld och förtryck avsätter Liberalerna en halv miljard kronor under fyra år. *På detta utgiftsområde och för 2017 innebär det att 80 miljoner kronor tillförs ett nytt anslag 3:2.*

Liberalerna föreslår att pris- och löneomräkningen för åren 2017–2019 justeras ned med 20 procent årligen. På detta utgiftsområde påverkas anslag 2:1.

	Utgiftsområde 13 Jämställdhet och nyanlända invandrarers etablering	Liberalernas anslagsfördelning jämfört med regeringen, mkr			Kommentar
		2017	2018	2019	
	Anslag				
1:1	Etableringsåtgärder				
1:2	Kommunersättningar vid flyktmottagande	+355	+1 029	+1 029	RUT dnr 2016:1233
1:3	Etableringsersättning till vissa nyanlända invandrare	+24	+116	+126	RUT dnr 2016:1233, RUT dnr 2016:1508
1:4	Ersättning för insatser för vissa nyanlända invandrare	+30	+84	+84	RUT dnr 2016:1233
1:5	Hemutrustningslån				
2:1	Diskrimineringsombudsmannen	-1	0	0	RUT dnr 2016:1228
2:2	Åtgärder mot diskriminering och rasism m.m.				
3:1	Särskilda jämställdhetsåtgärder	+50	+50	+50	Egna beräkningar
4:1	Åtgärder mot segregation	+55	+30	+5	Prop. 2016/17:1, egna beräkningar
	Nya anslag				
3:2	Insatser mot hedersrelaterat våld och förtryck	+80	+140	+140	Egna beräkningar
	Summa	+594	+1 449	+1 434	

	Specificering av anslagsförändringar				Kommentar
1:2	Kommunersättningar vid flyktingmottagande	+355	+1 029	+1 029	Familjeåterförening. RUT dnr 2016:1233
1:3	Etableringsersättning till vissa nyanlända invandrare	+54	+156	+156	Konsekvensändring Familjeåterförening. RUT dnr 2016:1233
1:3	Etableringsersättning till vissa nyanlända invandrare	-30	-40	-30	Reducerad etableringsersättning vid vab. RUT dnr 2016:1508
1:4	Ersättning för insatser för vissa nyanlända invandrare	+30	+84	+84	Konsekvensändring Familjeåterförening. RUT dnr 2016:1233
2:1	Diskrimineringsombudsmannen	-1	0	0	Justerad pris- och löneomräkning. RUT dnr 2016:1228
3:1	Särskilda jämställdhetsåtgärder	+50	+50	+50	Ökade resurser till jämställdhetsåtgärder. Egna beräkningar
3:2	Insatser mot hedersrelaterat våld och förtryck	+80	+140	+140	Ökade resurser till bekämpning av hedersproblematik. Egna beräkningar
4:1	Åtgärder mot segregation	+105	+105	+105	Nationellt råd och medel till utsatta områden. Egna beräkningar
4:1	Åtgärder mot segregation	-50	-75	-100	Avvisning av regeringens anslag. Prop. 2016/17:1

Utgiftsområde 14: Arbetsmarknad och arbetsliv

Utgiftsområde 14 innefattar bland annat matchning av arbets sökande och lediga jobb genom Arbetsförmedlingen och arbetsmarknadspolitiska program. Vidare ingår ett antal andra myndigheter, såsom Arbetsdomstolen och Arbetsmiljöverket, samt statens medfinansiering av arbetslöshetsförsäkringen.

Liberalerna har tidigare presenterat ett nytt sysselsättningsmål för Sverige. Vi menar att regeringens mål styr fel, är oklart formulerat och av allt att döma inte kommer att nås. I stället för ett relativt arbetslöshetsmål föreslår vi att det inrättas ett absolut sysselsättningsmål.

Den rödgröna regeringen tog 2014 över ett Sverige där arbetskraftsdeltagandet växte snabbare och där både den strukturella och den konjunkturella sysselsättningen ökade. I den pågående konjunkturuppgången fortsätter antalet sysselsatta att öka och arbetslösheten att minska, men arbetslösheten planar ut i slutet av mandatperioden och tudelningen på arbetsmarknaden ökar.

Sammansättningen bland de arbetslösa har de senaste åren förändrats. Det är en ny arbetslöshet som växer fram där de arbetslösa i huvudsak är människor som överhuvudtaget inte lyckas etablera sig på arbetsmarknaden. Som Finanspolitiska rådet visar är sysselsättningen bland dem med låg utbildning mellan 15 och 74 år endast omkring en tredjedel. Det är uppenbart att arbetsmarknaden i dag inte är anpassad för den som har låg utbildning och låga kvalifikationer.

Arbetslösheten ökar bland personer födda utanför Europa. I dag är 148 000 personer i Sverige som är födda utanför Europa arbetslösa. Det motsvarar 42 procent av alla inskrivna hos Arbetsförmedlingen. Dessutom finns alla de tusentals människor som befinner sig i Migrationsverkets mottagningssystem men som ännu inte finns med i jobbstatistiken. Fler måste få realistiska chanser till jobb och egen försörjning. Det är avgörande för alla berörda individer men också för samhället i stort.

Ett stort hinder är de höga ingångslönerna i Sverige som i praktiken är bland de högsta i EU. Konjunkturinstitutet, EU-kommissionen, OECD, IMF och Finanspolitiska rådet har alla pekat på att höga ingångslöner försvårar för människor med låg utbildning och dålig förankring på arbetsmarknaden att få jobb. Då krävs reformer. Det räcker inte att som regeringen lägga ännu mer skattepengar på fler och utökade arbetsmarknadspolitiska program och ersätta den öppna arbetslösheten med en dold.

Vad Sverige behöver är reformer, både för fler kunskapsintensiva jobb men också för fler enklare jobb. Genom en breddning av arbetsmarknaden kan vi få en hög sysselsättning, lägre utanförskap och mer resurser till välfärden.

Liberalernas inriktning är att den svenska arbetsmarknaden behöver mer av flexibilitet. Låg grad av löneflexibilitet riskerar att bidra till högre arbetslöshet än nödvändigt under perioder av låg efterfrågan, och relativt höga lägsta löner stänger dörren för breda grupper som under en kortare eller längre period av sitt arbetsliv har en lägre produktivitet.

Liberalerna har föreslagit startjobb, en ny anställningsform för nyanlända och ungdomar där arbetsgivarnas kostnad för att anställa halveras genom att arbetsgivaravgiften slopas och ingångslönen är lägre. Startjobben ska som längst pågå i fem år och lönen ligga på mellan 14 000 och 16 000 kronor i månaden.

I stället för strukturreformer för fler jobb är det breda skattehöjningar och återställare som regeringen är inriktad på. Regeringen presenterar låtsasjobb och olika mer eller mindre fantasifulla namn på arbetsmarknadsinsatser. I florán finns 90-dagarsgarantin, instegsjobb, nystartsjobb, särskilt anställningsstöd, förstärkt särskilt anställningsstöd, yrkesintroduktionsanställningar, traineejobb, extratjänster och beredskapsjobb. I stället för åtgärder som varaktigt höjer sysselsättningen bidrar regeringens utbyggnad av olika program främst till att den öppna arbetslösheten ersätts av en dold.

Liberalerna är kritiska till att bygga ut anställningsstöden både till omfång och antal och vi vill i stället kraftigt effektivisera dem. Vi vill slå samman anställningsstöden särskilt anställningsstöd, förstärkt särskilt anställningsstöd, instegsjobb och nystartsjobb till en ny anställningssubvention, Nystartsjobb plus. Denna nya anställningssubvention föreslås ha ett lönetak på 18 000 kronor i månaden vilket är en rimlig ingångslön. Vidare föreslår vi att subventionsgraden höjs i takt med hur länge en person varit arbetslös. Detta förslag berör dock inte stöden till personer med funktionsnedsättning. Kostnaden för att införa Nystartsjobb plus beräknas till 6 200 miljoner kronor år 2017, vilket sammantaget är en besparing på 4 200 miljoner kronor jämfört med regeringens politik.

Vi motsätter oss således den stora utbyggnad av de arbetsmarknadspolitiska åtgärderna som regeringen genomför. Vi avvisar därmed traineejobben liksom deltidsstämplingen. På detta utgiftsområde för 2017 innebär det *att anslaget 1:2 ökar med 232 miljoner kronor samtidigt som samma anslag minskas med 99 miljoner kronor.*

På samma sätt avvisar vi alla lönestöd utom dem som riktar sig till personer med funktionsnedsättning. *På detta utgiftsområde för 2017 innebär det att anslag 1:3 minskas med 4 499 miljoner kronor.*

Som en konsekvens av att Liberalerna vill återinföra en bortre tidsgräns i sjukförsäkringen ökar antalet individer som får arbetslöshetsersättning och aktivitetsstöd. *På detta utgiftsområde och för 2017 innebär det att 1 900 miljoner kronor tillförs anslag 1:2.*

Fler måste få jobba och jobba längre. I det skattepolitiska avsnittet i denna budgetmotion föreslås att jobbskatteavdraget för äldre sänks till 63 år, att löneskatten slopas för äldre och att värnskatten avskaffas.

Liberalerna föreslår att Arbetsförmedlingen i sin nuvarande form läggs ner. I stället för att Arbetsförmedlingen fokuserar på arbetssökande som inte behöver myndighetens hjälp behöver allt fokus läggas på att rusta dem längst ifrån arbetsmarknaden för jobb och sysselsättning. Det behövs en ny myndighet som prioriterar de grupper som har det särskilt svårt att komma in på arbetsmarknaden på grund av till exempel låg utbildning och svag förankring på arbetsmarknaden. Det handlar framförallt om nyanlända, unga och personer med funktionsnedsättning.

Den nya myndigheten ska ha två huvudsakliga uppgifter. För det första ska myndigheten organisera de arbetsmarknadspolitiska programmen och lönestöden. För det andra ska myndigheten administrera de offentliga delarna av arbetslöshetsförsäkringen. Det handlar om att med insatser, program och subventionerade anställningar stötta den allt större delen av de i arbetslöshet som står långt ifrån arbetsmarknaden. Dessutom bör myndigheten samtidigt hantera frågor kring nyanländas etablering.

Arbetsförmedlingen föreslås därmed få en ny mer avgränsad roll vilket innebär att anslaget kan minskas. *På detta utgiftsområde och för 2017 innebär det att anslag 1:1 minskas med 622 miljoner kronor. Vidare bör en återgång till tidigare anslagsnivåer ske, vilket innebär att samma anslag minskas med 240 miljoner kronor.*

Nu krävs reformer för att fler ska komma i jobb och få en egen försörjning. För Liberalerna är det avgörande att fokusera på hur fler jobb skapas och hur fler också får en lön att leva på. Vi måste öppna upp en arbetsmarknad för fler enkla jobb. RUT-reformen ska utvecklas, inte försämrats. Det måste bli billigare – inte dyrare – att anställa. Det behövs ett alternativ till regeringens ineffektiva arbetsmarknadspolitik. Liberalerna har därför föreslagit en ny yrkesskola, en gymnasial yrkesutbildning för vuxna inom det reguljära utbildningssystemet. Vi har också föreslagit att yrkeshögskolan betydligt byggs ut.

Den nya arbetslösheten innebär också att fokus i politiken måste flyttas från arbetslöshetskassan till försörjningsstödet. Varannan person som i dag har försörjningsstöd har det på grund av arbetslöshet. Individer som aldrig fått fotfäste på arbetsmarknaden saknar rätt till a-kassa. Cirka 30 000 unga personer har ekonomiskt bistånd på grund av arbetslöshet. Bidragsberoendet håller dessvärre i sig över tid. Enligt riksdagens utredningstjänst är varannan person som hade ekonomiskt bistånd 2010 kvar i bidragsberoende fyra år senare. Bland nyanlända är motsvarande andel sex av tio.

Det lönar sig dock alltför dåligt att gå från försörjningsstöd till jobb. För personer som har försörjningsstöd och samtidigt en inkomst från arbete upp till 11 500 kr före skatt (ofta deltidsarbete) är marginaleffekten 100 procent, det vill säga hela inkomstökningen försvinner när försörjningsstödet trappas ned lika mycket. Det lönar sig inte att arbeta deltid eller ta ett extrajobb för den med försörjningsstöd. Eftersom

vägen in på arbetsmarknaden ofta går via deltidsjobb är det uppenbart att dagens bidragssystem ger helt felaktiga drivkrafter.

Det ska löna sig att arbeta och det gäller även för den med försörjningsstöd. Alliansregeringen införde 2014 en jobbstimulans inom det ekonomiska biståndet så att en person med försörjningsstöd under två år får behålla 25 procent av en inkomstökning. På så sätt ökar drivkraften att gå från bidrag till arbete. Liberalerna föreslår att jobbstimulansen nu utökas till 40 procent. Det innebär att marginaleffekten sjunker påtagligt till 60 procent och att det därmed lönar sig att arbeta deltid och ta ett extrajobb. Detta innebär ökade kostnader på 200 miljoner kronor för försörjningsstöd, vilket behandlas under utgiftsområde 25.

Samhället ska ha höga förväntningar på egenförsörjning och vi vill att motprestation för försörjningsstöd ska bli obligatoriskt i kommunerna. Det kan handla om ett aktivitetskrav på arbetsföra människor med försörjningsstöd, att genomföra praktik eller att man som arbetssökande ska söka arbete utanför kommungränsen. Det finns redan i dag en möjlighet för kommuner att ställa en sådan motprestation för att erhålla försörjningsstöd, men alltför få tillämpar den möjligheten.

Liberalerna vill öka tryggheten i omställning genom en obligatorisk arbetslöshetsförsäkring. Som enskilda åtgärder innebär sannolikt en obligatorisk arbetslöshetsförsäkring och ett högre tak i försäkringen en något dämpad sysselsättning. Därför bör en reformering av arbetslöshetsförsäkringen kombineras med reformer som ökar sysselsättningen. I skarp kontrast till detta föreslår regeringen reformer som trycker tillbaka sysselsättningen.

Liberalerna har därför inte kunnat acceptera regeringens höjning av taket i a-kassan. För att stärka arbetslinjen i arbetslöshetsförsäkringen och värna dess roll som omställningsförsäkring föreslår Liberalerna i denna motion att taket i arbetslöshetsförsäkringen under de 100 första dagarna av arbetslösheten uppgår till 760 kronor per dag. Därefter bör taket uppgå till 680 kronor per dag. *Detta beräknas sammantaget, genom effekt på bland annat anslag 1:2 inom detta utgiftsområde, stärka det finansiella sparandet med 1 900 miljoner kronor 2017. Därtill avvisas på samma anslag en förlängd arbetslöshetsförsäkring för deltidsarbetande.*

För att kunna trycka tillbaka arbetslösheten är det centralt att anställningskostnaden i yrken med lägre förkunskapskrav inte ökar. Här har parterna ett avgörande ansvar, men politiken kan och ska bidra.

Alltför många personer med funktionsnedsättning saknar jobb att gå till och det finns behov av olika insatser för att stötta individer att hitta sin plats på arbetsmarknaden. De olika anställningsstöden för personer med funktionsnedsättning spelar en viktig roll för att individen ska kunna komma i jobb och få vara delaktig i den gemenskap som jobbet kan ge. Vi är positiva till ett höjt tak för lönebidragen men avvisar fler anställningar med lönebidrag, utbyggt Samhall och fler utvecklingsanställningar. *På detta utgiftsområde och för 2017 minskas därmed anslag 1:4 med 834 miljoner kronor.*

För att finansiera prioriterade reformer i denna budgetmotion avvisar vi även regeringens förstärkning av Europeiska socialfonden under anslag 1:6 och anslagen till Arbetsmiljöverket under 2:1. Vi avvisar helt det nya anslaget Arbetslivspolitik 2:5.

Liberalerna föreslår att pris- och löneomräkningen för åren 2017–2019 justeras ned med 20 procent årligen. *På detta utgiftsområde påverkas anslag 1:1, 1:5 och 2:1.*

Utgiftsområde 14 Arbetsmarknad och arbetsliv		Liberalernas anslagsfördelning jämfört med regeringen, mkr			
		2017	2018	2019	
1:1	Arbetsförmedlingens förvaltningskostnader	-889	-796	-817	Prop. 2014/15:99, RUT dnr 2016:1228, egna beräkningar
1:2	Bidrag till arbetslöshetsersättning och aktivitetsstöd	+133	-117	-150	RUT dnr 2016:286, 2016:1246, 2016:1392, egna beräkningar
1:3	Kostnader för arbetsmarknadspolitiska program och insatser	-4 499	-5 789	-6 410	RUT dnr 2016:1388, egna beräkningar
1:4	Lönebidrag och Samhall m.m.	-834	-928	-933	Prop. 2015/16:1, prop. 2015/16:2
1:5	Rådet för Europeiska socialfonden i Sverige				
1:6	Europeiska socialfonden m.m. för perioden 2014–2020	-360	-46		Prop. 2014/15:99
1:7	Institutet för arbetsmarknads- och utbildningspolitisk utvärdering				
1:8	Inspektionen för arbetslöshetsförsäkringen				
1:9	Bidrag till administration av grundbeloppet				
1:10	Bidrag till Stiftelsen Utbildning Nordkalotten				
1:11	Bidrag till lönegarantiersättning				
1:12	Nystartsjobb och stöd för yrkesintroduktionsanställningar		+100	+100	RUT dnr 2016:1388
2:1	Arbetsmiljöverket	-72	-73	-73	Prop. 2014/15:99, RUT dnr 2016:1228
2:2	Arbetsdomstolen				
2:3	Internationella arbetsorganisationen (ILO)				
2:4	Medlingsinstitutet				
2:5	Arbetslivspolitik	-30	-30	-10	Prop 2016/17:1
	Nya anslag				
	<i>Summa</i>	-6 552	-7 678	-8 293	
	Specificering av anslagsförändringar				
1:1	Arbetsförmedlingens förvaltningskostnader	-240	-140	-140	Återställande av höjt förvaltningsanslag. Prop. 2014/15:99
1:1	Arbetsförmedlingens förvaltningskostnader	-622	-623	-642	Nytt uppdrag för Arbetsförmedlingen. Egna beräkningar
1:1	Arbetsförmedlingens förvaltningskostnader	-27	-33	-35	Justerad pris- och löneomräkning. RUT dnr 2016:1228
1:2	Bidrag till arbetslöshetsersättning och aktivitetsstöd	+1 900	+1 600	+1 600	Konsekvensändring. Återinförd bortre tidsgräns i sjukförsäkringen. RUT dnr 2016:286
1:2	Bidrag till arbetslöshetsersättning och	+232	+304	+375	Avvisning av traineejobb. Egna beräkningar

	aktivitetsstöd				
1:2	Bidrag till arbetslöshetsersättning och aktivitetsstöd	-1 900	-1 900	-2 000	Sänkt tak i arbetslöshetsförsäkringen. RUT dnr 2016:1246
1:2	Bidrag till arbetslöshetsersättning och aktivitetsstöd	-99	-121	-125	Avvisning av förlängd akassa för deltidsarbete. BP 2016/17:1
1:3	Kostnader för arbetsmarknadspolitiska program och insatser	-3 957	-5 043	-5 465	Avvisning av alla lönestöd förutom de som riktar sig till funktionshindrade. RUT dnr 2016:1388
1:3	Kostnader för arbetsmarknadspolitiska program och insatser	-542	-746	-945	Avvisning av traineejobb. Egna beräkningar
1:4	Lönebidrag och Samhall m.m.	-410	-410	-415	Avvisning av fler anställningar med lönebidrag. Prop. 2015/16:1
1:4	Lönebidrag och Samhall m.m.	-400	-400	-400	Avvisning av utbyggt Samhall. Prop. 2015/16:2
1:4	Lönebidrag och Samhall m.m.	-24	-118	-118	Avvisning av fler utvecklingsanställningar. Prop. 2016/17
1:6	Europeiska socialfonden m.m. för perioden 2014–2020	-360	-46		Avvisning av utbyggnad. Prop. 2014/15:99
1:12	Nystartsjobb och stöd för yrkesintroduktionsanställningar		+100	+100	Införande av Nystartsjobb plus. RUT dnr 2016:1388
2:1	Arbetsmiljöverket	-2	-3	-3	Justerad pris- och löneomräkning. RUT dnr 2016:1228
2:1	Arbetsmiljöverket	-70	-70	-70	Avvisning av tidigare utbyggnad. Prop. 2014/15:99
2:5	Arbetslivspolitik	-30	-30	-10	Avvisning av anslaget i sin helhet. Prop. 2016/17:1

Utgiftsområde 15: Studiestöd

Utgiftsområdet omfattar utgifter för ekonomiskt stöd till enskilda under studier och utgifter för vissa studiesociala insatser. Även utgifter för hanteringen av studiestöden, som huvudsakligen sköts av Centrala studiestödsnämnden (CSN), och verksamheten inom Överklagandenämnden för studiestöd (ÖKS) hör till utgiftsområdet.

Studiestödssystemet i Sverige är ett av världens mest generösa och ger människor goda möjligheter att studera vidare eller återuppta tidigare studier.

Studiemedelssystemet har under de senaste åren förstärkts påtagligt, främst genom att alliansregeringen genomförde höjningar av studiemedelsbeloppet, bantillägget och fribeloppet.

Regeringen avser att införa ett nytt rekryteringsinriktat studiestöd – studiestartsstöd – som planeras införas den 1 juli 2017 för arbetslösa som är minst 25 år och som har kort tidigare utbildning och ett stort behov av utbildning på grundläggande eller gymnasial nivå för att kunna etablera sig på arbetsmarknaden. Stödet ska i huvudsak administreras av CSN och enligt regeringen i så stor utsträckning som möjligt överensstämma med reglerna för studiemedel. Regeringen avser att återkomma till riksdagen med förslag om att införa ett studiestartsstöd och hur ett sådant närmare ska utformas.

Liberalerna ifrågasätter om det är rimligt att införa en modell som innebär att personer med låg betalningsförmåga omfattas av ett studiestödssystem med stor lånedel för att finansiera grundläggande utbildning. Då regeringen ännu inte har presenterat ett fullständigt förslag är vi inte beredda att i dag acceptera förslaget. *Vi avvisar regeringens förslag under det nya anslaget 1:7 om studiestartsstöd, vilket ger en budgetförstärkning på 448 miljoner kronor år 2017.*

Det behövs en ökad tillgång på speciallärare och specialpedagoger i skolan. Som ett sätt att stärka läraryrkets status och minska lärarbristen föreslår Liberalerna att en premie ska införas för den som fullgör speciallärar- eller specialpedagogexamen liksom ämneslärarexamen inom matematik, biologi, kemi, fysik eller teknik. *För denna premie anslår Liberalerna 223 miljoner kronor årligen från år 2017 på det nya anslaget 1:10. Vi avvisar samtidigt förslaget om höjd bidragsnivå i vissa lärarutbildningar, vilket på anslag 1:2 innebär en kostnadsbesparing på 119 miljoner kronor från år 2017 och framåt. Även anslag 1:3 påverkas med 1 miljon kronor år 2017.*

Som redovisas närmare under utgiftsområde 16 föreslår Liberalerna en kvalitetssatsning på hum/sam-utbildningar. För att finansiera denna satsning justeras antalet platser på vissa högskolor, vilket får konsekvenser på anslagen för studiestöd. *Anslag 1:2 Studiemedel minskas därför med 170 miljoner kronor år 2017. Även anslag 1:3 Avsättning för kreditförluster påverkas.*

Liberalerna föreslår att studielån som tas från och med den 1 januari 2017 inte ska kunna skrivas av vid 68 års ålder. Inga andra lån skrivs av vid en viss ålder, och vi anser därför att det är rimligt att åldersavskrivning inte omfattar nya lån. *Förslaget om ett avskaffande av åldersavskrivning bedöms leda till att utgifterna på anslag 1:3 Avsättning för kreditförluster minskar med 440 miljoner kronor år 2017.*

Liberalerna har länge drivit frågan om tydliga regler för studiemedel för utlandsstudier då det uppdragats kvalitetsbrister i vissa utbildningar. Regeringen beslutade i våras att låta Centrala studiestödsnämnden se över bestämmelserna och utreda hur de ska tillämpas för att säkerställa att studiemedel endast utbetalas för utbildningar utomlands som håller tillräcklig kvalitet. Uppdraget ska redovisas i november i år och vi avser att återkomma med ett ställningstagande när CSN har presenterat resultatet av översynen.

Därutöver har regeringen beslutat att ge Centrala studiestödsnämnden i uppdrag att genomföra en kartläggning och analys för att öka kunskapen om orsakerna till uteblivna inbetalningar samt föreslå konkreta åtgärder för att vända utvecklingen. Uppdraget ska redovisas den 31 januari 2017 respektive den 31 mars 2017. Vi delar regeringens ambition att återbetalningen av skulder ska öka och vi avser att även här återkomma med ett ställningstagande i frågan när CSN har presenterat resultatet av kartläggningen och analysen.

Liberalernas bedömning är att studiemedelssystemet i många delar är väl avpassat. Ytterligare reformer kan dock på sikt bli aktuella. Liberalerna vill bland annat fortsätta arbetet för bättre matchning och kompetensutveckling på den svenska arbetsmarknaden. I det perspektivet bör det vara aktuellt att pröva om individuella kompetenskonton kan byggas upp för att användas vid vidareutbildning och omskolning. För att fortsätta stimulera framväxten av ett allt längre arbetsliv bör det även fortsatt vara aktuellt att se över åldersgränserna i studiemedelssystemet. Liberalerna vill även öka genomströmningen i högskolan genom att öka drivkrafterna för studenterna, till exempel inom ramen för studiestödsområdet, att klara sin examen på utsatt tid.

En satsning på fler sommarkurser vid högskolor och universitet skulle få en rad positiva effekter. Antalet sommarkurser är i dag inte lika högt som förut. Med sommarkurser skulle genomströmningen öka genom att fler studenter snabbare skulle kunna avsluta sina studier, och de sommarjobb dessa har i dag skulle kunna fyllas av andra arbetslösa ungdomar. *Liberalerna vill göra en satsning på fler sommarkurser och anslår 236 miljoner kronor för sommarkurser på anslag 1:2 för år 2017.*

Som redovisas under utgiftsområde 16 vill Liberalerna införa en yrkesutbildning för vuxna motsvarande gymnasial nivå med stort inslag av arbetsplatsförlagt lärande, så kallad yrkesskola. *Med start för yrkesskolan höstterminen 2018 anslår vi därför ytterligare 140 miljoner kronor för år 2018 på anslag 1:2. Även anslag 1:3 påverkas.*

Regeringen föreslår en satsning på yrkeshögskolan. Liberalerna anser att yrkeshögskolan fyller en viktig funktion. Under alliansregeringen ökade vi antalet platser på yrkeshögskolan och vill fortsätta bygga ut yrkeshögskolan med ännu fler platser än regeringen. *Liberalerna anslår ytterligare 34 miljoner kronor år 2017 på anslag 1:2. Även anslag 1:3 påverkas.*

Regeringen har aviserat att den vill bygga ut lärarutbildningen med totalt 3 600 platser till 2021. På utgiftsområde 16 avvisar vi förslaget. *Den avvisning av delar av anslaget som föreslås där får konsekvensen att anslag 1:2 här minskas med 19 miljoner kronor år 2017. Även anslag 1:3 påverkas.*

Vi avvisar även delar av utbyggnaden av folkhögskolan. *Detta minskar utgifterna med totalt 116 miljoner kronor på anslag 1:2 från år 2017 och framåt. Även anslag 1:3 och anslag 1:4 påverkas.*

På utgiftsområde 16 redovisar vi förändringar vad gäller det statliga stödet till vuxenutbildningen. *Den avvisning av delar av anslag 1:13 som där föreslås får konsekvensen att anslag 1:2 här minskas med 558 miljoner kronor år 2017. Även anslag 1:3 och anslag 1:4 påverkas.*

Som nämns under utgiftsområde 10 anser Liberalerna att unga som på grund av funktionsnedsättning behöver förlängd skolgång bör få ersättning från studiemedelssystemet, inte aktivitetsersättning. *Vi anslår därför från år 2017 ytterligare 92 miljoner kronor på anslag 1:1 Studiehjälp och ytterligare 208 miljoner kronor på anslag 1:2 Studiemedel.*

Liberalerna föreslår att pris- och löneomräkningen för åren 2017–2019 justeras ned med 20 procent årligen. *På detta utgiftsområde påverkas anslag 1:8.*

Utgiftsområde 15 Studiestöd		Liberalernas anslagsfördelning jämfört med regeringen, mkr			
	Anslag	2017	2018	2019	Kommentar
1:1	Studiehjälp	+92	+92	+92	RUT dnr 2015:1224
1:2	Studiemedel	-596	-716	-656	Prop. 2014/15:99, prop. 2015/16:1, prop. 2016/17:1, RUT dnr 2015:1224, RUT dnr 2016:1237, egna beräkningar
1:3	Avsättning för kreditförluster	-525	-548	-551	Prop. 2014/15:99, prop. 2015/16:1, prop. 2016/17:1, RUT dnr 2015:1390, RUT dnr 2016:1237, egna beräkningar
1:4	Statens utgifter för studiemedelsröntor	-26	-29	-26	Prop. 2015/16:1, prop. 2016/17:1, RUT dnr 2016:1237, egna beräkningar

1:5	Bidrag till kostnader vid viss gymnasieutbildning och vid viss föräldrautbildning i teckenspråk				
1:6	Bidrag till vissa studiesociala ändamål				
1:7	Studiestartsstöd	-448	-909	-930	Prop. 2016/17:1
1:8	Centrala studiestödsnämnden	-2	-3	-3	RUT dnr 2016:1228
1:9	Överklagandenämnden för studiestöd				
	Nya anslag				
1:10	Examenspremie	+223	+223	+223	RUT dnr 2016:1239
	Summa	-1 281	-1 890	-1 851	
	Specifisering av anslagsförändringar				Kommentar
1:1	Studiehjälp	+92	+92	+92	Genomförande i del av SOU 2013:52. RUT dnr 2015:1224
1:2	Studiemedel		+140	+361	Konsekvensändring Ny skolform: yrkesskolan. Egna beräkningar
1:2	Studiemedel	-558	-804	-919	Konsekvensändring Avvisning av stöd till icke rättighetsstyrda platser inom kommunal gymnasial vuxenutbildning m.m. Prop. 2016/17:1
1:2	Studiemedel	+34	+70	+72	Konsekvensändring Ytterligare utbyggd yrkeshögskola. Egna beräkningar
1:2	Studiemedel	-170	-171	-171	Konsekvensändring Kvalitetssatsning inom humanistiskt-samhällsvetenskapligt fält. RUT dnr 2016:1237
1:2	Studiemedel	-19	-39	-63	Konsekvensändring Avvisning av utbyggd lärar- och förskollärautbildning. Prop. 2016/17:1
1:2	Studiemedel	+236	+242	+251	Konsekvensändring Utökad antal sommarstudieplatser. Egna beräkningar
1:2	Studiemedel	-73	-73	-73	Konsekvensändring Återställande av antalet platser i folkhögskolans allmänna kurs. Prop. 2015/16:1
1:2	Studiemedel	-43	-43	-43	Konsekvensändring Avvisning av utbyggnad av antalet platser i folkhögskolan. Prop. 2015:16/1
1:2	Studiemedel	+208	+208	+208	Genomförande i del av SOU 2013:52. RUT dnr 2015:1224
1:2	Studiemedel	-91	-126	-160	Konsekvensändring Avvisning av

					traineejobb. Egna beräkningar
1:2	Studiemedel	-119	-119	-119	Avvisning av ökad bidragsnivå i vissa lärarutbildningar. Prop. 2014/15:99
1:3	Avsättning för kreditförluster		+17	+46	Konsekvensändring Ny skolform: yrkesskolan. Egna beräkningar
1:3	Avsättning för kreditförluster	-70	-101	-116	Konsekvensändring Avvisning av stöd till icke rättighetsstyrda platser inom kommunal gymnasial vuxenutbildning m.m. Prop. 2016/17:1
1:3	Avsättning för kreditförluster	+4	+9	+9	Konsekvensändring Ytterligare utbyggd yrkeshögskola. Egna beräkningar
1:3	Avsättning för kreditförluster	-21	-21	-22	Konsekvensändring Kvalitetssatsning inom humanistiskt-samhällsvetenskapligt fält. RUT dnr 2016:1237
1:3	Avsättning för kreditförluster	-2	-5	-8	Konsekvensändring Avvisning av utbyggd lärar- och förskollärarutbildning. Prop. 2016/17:1
1:3	Avsättning för kreditförluster	+30	+30	+32	Konsekvensändring Utökad antal sommarstudieplatser. Egna beräkningar
1:3	Avsättning för kreditförluster	-9	-9	-9	Konsekvensändring Återställande av antalet platser i folkhögskolans allmänna kurs. Prop. 2015/16:1
1:3	Avsättning för kreditförluster	-5	-5	-5	Konsekvensändring Avvisning av utbyggnad av antalet platser i folkhögskolan. Prop. 2015:16/1
1:3	Avsättning för kreditförluster	-9	-12	-16	Konsekvensändring Avvisning av traineejobb. Egna beräkningar
1:3	Avsättning för kreditförluster	-440	-450	-460	Slopad åldersavskrivning inom studiemedelssystemet. RUT dnr 2015:1390
1:3	Avsättning för kreditförluster	-1	-1	-1	Avvisning av ökad bidragsnivå i vissa lärarutbildningar. Prop. 2014/15:99
1:4	Statens utgifter för studiemedelsräntor		+6	+15	Konsekvensändring Ny skolform: yrkesskolan. Egna beräkningar
1:4	Statens utgifter för studiemedelsräntor	-23	-33	-39	Konsekvensändring Avvisning av stöd till icke rättighetsstyrda platser inom kommunal gymnasial vuxenutbildning m.m. Prop. 2016/17:1
1:4	Statens utgifter för studiemedelsräntor	+1	+3	+3	Konsekvensändring Ytterligare utbyggd yrkeshögskola. Egna beräkningar
1:4	Statens utgifter för studiemedelsräntor	-7	-7	-7	Konsekvensändring Kvalitetssatsning inom humanistiskt-samhällsvetenskapligt

					fält. RUT dnr 2016:1237
1:4	Statens utgifter för studiemedelsröntor	-1	-2	-3	Konsekvensändring Avvisning av utbyggd lärar- och förskolläro- utbildning. Prop. 2016/17:1
1:4	Statens utgifter för studiemedelsröntor	+10	+10	+11	Konsekvensändring Utökad antal sommarstudieplatser. Egna beräkningar
1:4	Statens utgifter för studiemedelsröntor	-3	-3	-3	Konsekvensändring Återställande av antalet platser i folkhögskolans allmänna kurs. Prop. 2015/16:1
1:4	Statens utgifter för studiemedelsröntor	-2	-2	-2	Konsekvensändring Avvisning av utbyggnad av antalet platser i folkhögskolan. Prop. 2015:16/1
1:4	Statens utgifter för studiemedelsröntor	-1	-1	-1	Konsekvensändring Avvisning av traineejobb. Egna beräkningar
1:7	Studiestartsstöd	-448	-909	-930	Avvisning av anslaget i sin helhet. Prop. 2016/17:1
1:8	Centrala studiestödsnämnden	-2	-3	-3	Justerad pris- och löneomräkning. RUT dnr 2016:1228
1:10	Examenspremie	+223	+223	+223	Examenspremie för lärarstuderande. RUT dnr 2016:1239

Utgiftsområde 16: Utbildning och universitetsforskning

Utgiftsområde 16 omfattar skolväsendet, vissa särskilda utbildningsformer och annan pedagogisk verksamhet, vuxenutbildning och eftergymnasial yrkesutbildning, högskoleutbildning och forskning samt myndigheter inom utbildnings- och forskningsområdet.

Kunskap är skolans huvuduppgift. Tidigare präglades svensk skola av en rädsla för att mäta elevers kunskaper med sjunkande resultat som följd. Liberalerna har lett en total omläggning av svensk skola. Vi ser dock nu med oro hur regeringen bryter mot den inslagna kunskapslinjen i svensk skolpolitik.

Bland alla reformer som alliansregeringen genomförde finns en ny läroplan med nya kursplaner med tydliga och tidiga mål, fler och tidigare nationella prov, skriftliga omdömen, betyg från årskurs 6 och ny betygsskala med fler steg. Elevers rätt till särskilt stöd har stärkts och speciallärare utbildas på nytt. Eleverna får i dag fler matematiklektioner än tidigare. Undervisningen för nyligen invandrade elever har reformerats, exempelvis genom mer undervisningstid i svenska. Genom en överenskommelse med regeringen pågår förberedelse för försök med betyg från årskurs 4 i ett flertal skolor runt om i landet.

Svårigheter måste upptäckas tidigt för att eleven ska få hjälp i tid. Kunskaper i läsning, skrivning och räkning ska följas upp redan i årskurs 1. Alla elever som går ut grundskolan ska ha de kunskaper med sig som de behöver för att klara fortsatta studier, med fokus på att kunna läsa, skriva och räkna.

Svensk grundskola sätter in särskilt stöd relativt sent. För att höja kunskapsresultaten är det centralt att detta ändras och att elever som riskerar att halka efter får stöd så tidigt som möjligt.

Utredningen om nationella prov föreslår att ett flertal av dagens nationella prov avvecklas, särskilt för de lägre årskurserna, och bland annat ersätts med centrala bedömningsstöd. Det vore förödande om så skedde. För att ge elever möjlighet att klara kunskapsmålen är det viktigt att de ges ett tidigt stöd och att det finns möjlighet till tidiga upptäckter av brister i kunskaperna. Vi delar regeringens positiva inställning till ökade inslag av extern bedömning och att proven ska genomföras digitalt som utredningen föreslår.

Liberalerna menar att mer behöver göras för att fler ska få en bra start. Fler speciallärare och specialpedagoger bör anställas i lågstadiet och det specialpedagogiska arbetet måste utvecklas. Vi vill fortsatt göra ytterligare satsningar på skolan, men mer resurser är inte tillräckligt. Också attityden till skolan måste förändras. Lärare ska respekteras för sina kunskaper. Sverige behöver fortsätta arbetet för att lyfta läraryrket, inte bryta ned det kunskapsfokus som nu åter växer fram.

I regeringens budgetförslag ingår under anslag 1:5 vissa medel för specialpedagogisk kompetens generellt hos lärare. Vår bedömning är att pengarna gör bättre nytta om de används mer fokuserat, och vi avvisar därför detta förslag. *Detta innebär en budgetförstärkning på anslag 1:5 med 468 miljoner kronor år 2017. Liberalerna anslår i stället 200 miljoner kronor på anslag 1:10 från år 2017 för riktade utbildningsinsatser för förskollärare och lärare där prioritering ska ske av utbildning i specialpedagogik. Utöver detta anslår vi 50 miljoner kronor för riktade insatser för specialpedagogik på anslag 1:5 från år 2017.*

Förskolan ska erbjuda barn en trygg omsorg, och är också viktig för att stimulera barns utveckling och lärande. Vi vill förstärka Skolinspektionens tillsyn över förskolan, med fokus på kvalitet och måluppfyllelse. Den nuvarande tillsynen ska kompletteras med regelmässiga stickprov genom besök på ett antal förskolor i varje kommun. *Liberalerna anslår 10 miljoner kronor årligen från 2017 på anslag 1:2 för regelmässiga stickprov.*

Under anslag 1:7 ingår riktade statsbidrag för att minska gruppstorlekar på förskolor och öka personaltätheten på fritidshem. Vi avvisar regeringens förslag för att i stället fokusera på kvalitet i verksamhetens innehåll. Skolverket har allmänna riktlinjer för hur stora barngrupper bör vara. Det är Liberalernas bedömning att detta är väl avvägda riktlinjer. Att främja kvalitet genom en lämplig gruppstorlek är en angelägen kommunal uppgift. *Detta innebär en budgetförstärkning på anslag 1:7 på 830 miljoner kronor respektive 500 miljoner kronor från år 2017.*

I ett internationellt perspektiv sker skolstarten i Sverige sent. I majoriteten av de europeiska länderna är skolan tioårig och börjar vid sex års ålder. Mot denna bakgrund vill Liberalerna att skolstarten ska ske vid sex års ålder även i Sverige. Därmed förlängs skolplikten till tio år och förskoleklassen blir den första av tio årskurser, vilket ger fler elever förutsättningar att nå målen för grundskolan. De kunskapskrav som finns för lågstadiet i dag ska finnas kvar, men det nya lågstadiet blir fyraårigt. Skolverket bör ges i uppdrag att förbereda införandet av en tioårig grundskola. *Liberalerna anslår 68 miljoner kronor på anslag 1:10 år 2017 för fortbildningsinsatser för de förskollärare som i dag arbetar i förskoleklass så att de kan bli lågstadielärare. Under samma anslag avsätter vi dessutom resurser, 50 miljoner kronor år 2017 med utbyggnad 2018 och*

2019, för tillfälliga kostnader för införandet av tioårig grundskola med start 2018. De ökade utgifterna för en tioårig grundskola redovisas under utgiftsområde 25.

De fallande kunskaperna i skolan kan framförallt förklaras av att lågpresterande elever, särskilt pojkar, lär sig ännu mindre än tidigare. Försämringen är särskilt tydlig i läsförståelse. Det är dessa grupper som har drabbats mest av oro i klassrummet och en skola som inte varit kunskapsfokuserad. Det är oroande att skillnaden mellan pojkar och flickor ökar.

Att snabbt lära sig svenska är grunden för att klara skolan och komma in i samhället. Vi vill att alla nyanlända ska få extra undervisning i svenska och att den ska anpassas efter varje elevs förkunskaper och behov. Nyanlända elever ska mötas av höga förväntningar och en undervisning som är anpassad till deras förkunskaper. Elevens kunskapsnivå ska kartläggas inom ett par månader för att eleven snabbt ska kunna delta i ordinarie undervisning i så många ämnen som möjligt. I skolor i utanförskapsområden, områden där utbildningsnivån är låg och arbetslösheten hög, är utmaningarna stora. Dessa skolor ska få mer resurser för att möta utmaningarna. De elever som har sämst förutsättningar måste få möta de allra skickligaste lärarna.

De nyanlända som kommer till Sverige i förskole- och lågstadieåldern klarar sig ofta förhållandevis bra och bör ha goda förutsättningar att uppnå grundskolans kunskapsmål. För de nyanlända som kommer till Sverige i mellanstadie- och högstadieåldern är förutsättningarna betydligt sämre. De får en alltför kort tid i skolan och hinner därmed kanske inte nå kunskapsmålen i grundskolan. Många av dem har en besvärlig skolgång bakom sig i hemlandet eller i flyktingläger. Några har aldrig gått i skolan och är analfabeter.

För elever i grundskolan upphör skolplikten vid vårterminens slut det nionde året efter skolstarten, vilket vanligtvis sker när eleven fyllt 16 år eller tidigare om de uppnått kunskapsmålen. För att ge nyanlända elever samma chans att nå kunskapsmålen är det rimligt att förlänga skolplikten för dessa eftersom tiden är en så betydelsefull inlärningsfaktor.

För nyanlända elever i tonåren blir den totala skolgången ofta för kort för att hinna uppnå målen i grundskolans alla sjutton ämnen. Rektorer ska därför ges långtgående befogenheter att för dessa elever prioritera om i timplanen så att målen i första hand nås i de viktigaste basämnena.

De nyanlända elever som kommer till Sverige i sen ålder och precis startat sina studier i svenska i grundskolan riskerar att få svårt att upprätthålla sina svensk kunskaper under ett långt sommarlov utan kontakt med skolan och kamrater i skolan. Det kan därför finnas skäl att utreda vad en halvering av sommarlovet för nyanlända elever skulle innebära för att ge dem tid att fortsätta sin undervisning i svenska under sommaren. *De ökade utgifterna för den förlängda skolplikten och det förkortade sommarlovet för nyanlända redovisas under utgiftsområde 25.*

Kvaliteten och valfriheten ska värnas. Därför försvarar vi det fria skolvalet. En förutsättning för friskolor är att de uppfyller kvalitetskrav och präglas av långsiktigt ägande. Skolvalet minskar segregationen som i huvudsak beror på boendesegregationen.

I stället för att begränsa valet av skola vill vi att alla ska välja skola. Liberalerna vill införa ett aktivt val av skola där kommunerna får ansvar för att förbättra informationen till föräldrar och elever så att det blir självklart för alla att göra ett aktivt skolval.

För att ytterligare förbättra möjligheten till ett aktivt skolval vill vi också att Skolverket ges i uppdrag att utreda förutsättningarna för ett gemensamt kösystem för alla skolor i kommunen, kommunala såväl som fristående. I dag är systemet svårt att

överblicka och för många föräldrar skulle det innebära att valet av skola skulle underlättas så att man inte behöver ställa sig i flera olika köer.

Det är viktigt att huvudmännen för friskolor, inte bara i formell mening utan även i den dagliga verksamheten, lever upp till de krav som ställs på dem. Inte minst gäller det konfessionella skolor där vi ser att det finns ett visst ökat intresse att etablera sig. Skolinspektionen bör ges ett särskilt uppdrag att granska friskolor som drivs av ideella föreningar och trossamfund för att tydligare kunna avgöra vilka skolor som inte uppfyller de demokratiska grundvärderingar som det i dag ställs krav på för att bedriva friskolor.

De internationella undersökningar som visar på att kunskapsresultaten i svensk skola sjunkit i ett par decennier visar också att vi har stora ordningsproblem i svenska skolor. Vi vill därför fortsatt införa ett ordningsomdöme och ett stöd till skolor att arbeta förebyggande. Vuxna i skolan måste ha befogenheter och ta ansvar för att skapa ordning, studiero och trygghet. Skollagen ska förändras så att det tydligt framgår att lärarna har ansvar för undervisningens innehåll. När det saknas studiero i klassrummet är de som behöver skolan allra mest de stora förlorarna.

Liberalerna vill införa ett stöd till utsatta skolor som kan sökas av huvudmännen för att långsiktigt verka för ökad studiero. Skolorna kan själva utforma förslag till satsningar, till exempel på nya arbetsmetoder, fler vuxna i skolan, att få föräldrar att ta ökat ansvar eller att ta in organisationer som kan arbeta förebyggande. Det finns flera goda exempel i svenska skolor och i andra länder att lära av.

Antalet anmälningar om våld i skolan som Arbetsmiljöverket ser som allvarliga har ökat rejält de senaste åren. Regeringen bör därför utöver att anslå resurser för att förebygga skolans ordningsproblem inrätta en kommission som får i uppdrag att fördela bidragen och aktivt arbeta för ordning och reda i skolan. *Liberalerna anslår 150 miljoner kronor på anslag 1:5 år 2017 för inrättandet av en skolkommision för ökad studiero.*

Liberalerna drev i regeringsställning igenom förändringar så att staten har tagit ett allt större ansvar för skolan. Det handlar om skärpta krav på behöriga lärare, om tydligare kunskapsmål, mer statlig inspektion av skolorna och miljardsatsningar på både högre lärarlöner och fortbildning.

Kommunaliseringen av skolan, som genomfördes för 25 år sedan, innebar att kommunerna tog över arbetsgivaransvaret för lärarna och ansvaret för undervisningen. Den har bidragit till minskad likvärdighet och försämrade studieresultat. Det är uppenbart att inte alla landets kommuner har den kompetens och handlingskraft som skolan behöver. Var för sig kan de inte lyfta resultaten. Kommunaliseringen har också på flera sätt försämrat lärarnas arbetssituation. Kommunerna är till exempel ansvariga för att lärarlönerna inte har prioriterats. Sammantaget har kommunaliseringen kraftigt försämrat läraryrkets status.

För att ge alla elever en bra skolgång bör staten ta tillbaka ansvaret för det offentliga skolväsendet. Staten ska vara arbetsgivare för lärarna och ansvara för att eleverna får så mycket kunskaper som möjligt med sig från skolan.

Omfattande strukturreformer av detta slag måste föregås av gedigen analys, gediget utredningsarbete och ett genomtänkt genomförande. Därför föreslår Liberalerna att det under 2017 bör tillsättas en utredning som tar fram förslag på formerna för ett modernt statligt huvudmannaskap för skolan där kvalitet och likvärdighet säkras genom statlig finansiering, nationella mål, utvärderingar och tillsyn. Tillsättandet av en sådan utredning har ingen effekt på de offentliga finanserna under prognosperioden.

Vidare föreslår vi en avveckling av nationella skolutvecklingsprogram samt överenskommelserna inom Samverkan för bästa skola. Däremot behåller vi anslagen för lärarlöner samt obligatoriska kartläggningar inom den sistnämnda delen. *Detta innebär en budgetförstärkning på 140 miljoner kronor respektive 495 miljoner kronor för år 2017 under anslag 1:5.*

Vi motsätter oss att statsanslag används för kommunala uppgifter, som att rusta upp skolgårdar och skollokaler, i stället för att prioritera skolans kunskapsuppdrag. *Vi avvisar därför regeringens förslag under anslag 1:15 om statsbidrag till upprustning av skollokaler och utemiljöer på 480 miljoner kronor för år 2017.*

Liberalerna vill utöka undervisningstiden i idrott och hälsa med 100 timmar, vilket motsvarar en ökning av ämnet med 20 procent. Grundskolans elever får i dag mindre tid för idrott och hälsa än för tjugo år sedan. Detta trots att forskningsresultat från bland annat den så kallade Bunkeflomodellen tydligt visar att elever som rör på sig en timme om dagen utvecklar en starkare fysik och presterar bättre i skolan, vilket och leder till att fler elever blir behöriga till gymnasiet. För att kunna ha fler lektioner i idrott och hälsa bör tiden i motsvarande grad minskas för det som kallas elevens val.

Enligt en utredning som alliansregeringen tillsatte brister skolan i att informera om EU. Det har resulterat i att särskilt yngre medborgare har dålig koll på hur unionen fungerar. Bland medlemsstaternas elever är de svenska bland dem som är minst roade av europeisk politik – tre av fyra uppger att de inte är särskilt intresserade. Dessutom är valdeltagandet i valet till Europaparlamentet betydligt lägre än i riksdagsvalet. Här har skolan en viktig roll. Fortbildning för lärare i EU-kunskap, EU-rollspel och skolval till Europaparlamentet skulle kunna öka elevernas intresse för unionen. EU:s betydelse för demokratifrågor måste därutöver speglas i styrdokumentet för undervisningen. Skolverket bör ges i uppdrag att återkomma med förslag om hur EU-kunskapen bland lärare och elever kan förbättras.

PISA-studierna visar att svenska elevers kunskaper i matematik har försämrats under lång tid. Riksdagen har beslutat att undervisningstiden i matematik utökas med en timme i veckan i årskurs 4–6 från och med höstterminens start 2016. För att ytterligare förstärka matematikundervisningen i grundskolan vill vi också öka undervisningstiden i matematik med en timme i veckan för alla elever i högstadiet. Utökad undervisningstid och skickliga lärare gör att fler elever får större möjlighet att klara kunskapskraven i matematik.

Det totala antalet undervisningstimmar i den svenska skolan är lägre än i jämförbara länder i både EU och OECD, där svenska högstadieelever läser över 100 timmar mindre per läsår. När nu regeringen föreslår att timplanen ska stadiindelade kan det finnas skäl att göra ytterligare förändringar. Vi föreslår att den totala undervisningen utökas genom att timplanen utökas med 100 timmar per läsår för att närma sig ett EU-snitt.

De ökade utgifterna för fler undervisningstimmar i grundskolan och fler undervisningstimmar i matematik i högstadiet redovisas under utgiftsområde 25.

Skickliga lärare är den avgörande faktorn för att höja resultaten i skolan. Läraryrkets status har dessvärre sjunkit under lång tid, bland annat för att arbetsgivarna inte värdesatt de utbildade lärarnas kompetens. Vi vill ha högre lön åt skickliga lärare och en reformerad lärarutbildning som ska göra läraryrket attraktivt. Genom karriärtjänster premieras kompetenta och särskilt skickliga lärare vilket höjer yrkets status. Förstelärare och lektorer får löneökningar utan att ägna mindre tid åt undervisningen. Lärarlegitimation och skärpta behörighetsregler har införts och lärarutbildningen har gjorts om och fått tydliga inriktningar.

Lärlönelyftet är regeringens initiativ för att fortsätta alliansregeringens ambitioner att kraftigt höja lärarnas löner. Vi har inga skäl att ifrågasätta satsningen, men kan konstatera att alla lärare inte omfattas, till exempel lärare inom komvux och vissa friskolor. Oklarhet råder också om regeringen kan garantera att det är permanenta lönehöjningar. Även detta bidrag kommer enligt regeringen att på sikt hamna i de allmänna bidragen till kommunerna. Lärarnas arbetsmiljö och situation på skolorna måste förbättras. I dag upplever många lärare att allt annat än undervisningen stjälar deras tid, till exempel administration, föräldrakontakter och rastvaktning. It-infrastrukturen på skolorna behöver byggas ut så att lärarna har modern utrustning och ett starkt datorstöd för sin undervisning, men också för administrationen.

För att minska lärarnas arbetsbörda bör en ny yrkeskategori införas, lärarassistenter. Assistenterna ska kunna ta över administrativa och praktiska uppgifter för att frigöra tid åt lärarna och rektorerna så att de kan ägna sig åt sina kärnuppgifter i skolan. Regeringen bör återkomma med hur ett sådant förslag ska utformas.

För elever i skolor i utanförskapsområden – områden där arbetslösheten är hög och utbildningsnivån låg – är utmaningarna extra stora. De elever som har de sämsta förutsättningarna ska ha mer ekonomiska resurser, men också möta de skickligaste lärarna och rektorerna. För att uppmuntra lärare och rektorer att söka sig till tjänster i skolor i utanförskapsområden ska dessa ges bättre löne- och arbetsvillkor.

För att göra läraryrket mer attraktivt och ge möjligheter att utvecklas i yrket införde alliansregeringen ett särskilt statsbidrag som ger en löneökning på 5 000 kronor per månad till särskilt skickliga lärare med en karriärtjänst som förstelärare. Den nuvarande regeringen har sänkt ambitionen och valt att inte fortsätta att bygga ut karriärtjänstreformen i den takt som alliansregeringen planerade. Liberalerna vill nu höja ambitionsnivån och gå tillbaka till den tidigare utbyggnadstakten, och vi vill därutöver göra en särskild satsning på särskilda karriärtjänster i utanförskapsområdena. *Liberalerna anslår 170 miljoner kronor på anslag 1:19 år 2017 för en utbyggnad av karriärtjänster. Utöver detta anslår vi 298 miljoner kronor till karriärtjänster i utanförskapsområden på anslag 1:19 år 2017.*

Det behövs en bred satsning på att få fler att vilja bli lärare. Som ett led däri bör ämneslärarutbildningen av högstadie- och gymnasielärare slås ihop. Den nuvarande uppdelningen av ämneslärarexamen i två inriktningar mot grundskolans årskurs 7–9 och gymnasieskolan bör därför avskaffas. Det är i dag för få studenter som vill bli enbart högstadielärare. Detta beror till stor del på att man som lärarstudent mot gymnasieskolan automatiskt får behörighet att undervisa även på högstadiet. Söktrycket till den utbildning som enbart ger högstadiebehörighet har varit så lågt att de flesta lärosäten valt att lägga ner utbildningen.

Liberalerna vill ställa krav på ämnesbehörighet för att sätta betyg. Numera krävs lärarlegitimation för att få sätta betyg. Det är dock fortfarande möjligt för en mattelärare att sätta betyg i musik. Nästa steg i legitimationsreformen är, enligt vår uppfattning, att kräva behörighet i rätt ämne för att sätta betyg.

Masterexamen ska vara ett krav för att bli ämneslärare. För att legitimeras som ämneslärare ska krävas avlagd masterexamen. Detta i syfte att öka kvaliteten och attraktionskraften i yrket. Ämneslärarutbildningen är redan mellan fem år och fem och ett halvt år lång och bör inte förlängas. Däremot krävs en omDispositionering av innehållet till förmån för mer ämneskunskaper och ämnesmetodik. Liberalerna vill dessutom ställa högre antagningskrav på lärarutbildningen.

I lärarutbildningen fanns tidigare starka inslag av ämnesmetodik, vilket är förmågan att konkret lägga upp och genomföra en lektion i ett visst ämne. Genom de S-märkta reformerna av lärarutbildningen 1985 och 2001 har metodiken minimerats och ersatts av mer abstrakt pedagogik och didaktik. På modet är att eleven själv mer aktivt ska söka kunskap och läraren vara mer passiv. Detta fungerar för motiverade och mogna elever, medan andra blir förlorare. Ökad kunskapsfokus i skolan förutsätter ämneskunniga lärare som är skickliga i ämnets metodik, mer katederundervisning och mindre av att överlåta ansvar på eleverna själva.

En omfattande vidareutbildning av svensk lärarkår är nödvändig. Det är märkligt att en så stor och viktig yrkeskår, med en så kunskapsorienterad yrkesuppgift, har så lite vidareutbildning, i synnerhet som många lärare arbetar i yrket hela sitt yrkesliv. Liberalerna föreslår att ett års vidareutbildning i ämneskunskaper på universitet ska vara ett krav för huvudmännen att erbjuda åt alla lärare inom grundskolan och gymnasiet. Utbildningen ska avse legitimerade lärare som har minst tio års tjänstgöring som lärare bakom sig. Under denna utbildning erhålls 80 procent av ordinarie lön, vilket motsvarar det som förr kallades ”tjänstledighet med B-avdrag”.

Utbildningen ska avse fördjupning i de ämnen eller den ämnesmetodik som läraren redan är behörig i, eller studier för att bli behörig i ytterligare ämne. Studierna kan bedrivas på heltid eller deltid, ett år i sträck eller uppdelat under flera perioder. Kostnaderna ska bäras av staten, och omfattar två miljarder kronor per år. Reformen och kostnaderna är permanenta. Under den kommande budgetperioden fram till 2020 avsätter Liberalerna således åtta miljarder kronor för denna reform. Det är den största satsningen i historien på vidareutbildning av lärare. *Liberalerna anslår 2 miljarder kronor på anslag 1:10 år 2017 för att bekosta ersättningen till lärarna under vidareutbildningstiden.*

Liberalerna vill även satsa på en särskild kompletterande pedagogisk utbildning av den modell som i USA går under namnet Teach for America. Studenter med en tidigare examen med goda resultat får läsa en kompletterande pedagogisk utbildning för att nå en ämneslärarexamen samtidigt som de arbetar i skolan. Organisationen Teach for Sweden och ett antal universitet och högskolor har tagit initiativ till att arbeta på detta sätt. *Liberalerna anslår därför ytterligare 13 miljoner kronor på anslag 2:64 år 2017.*

Gymnasieskolan bör förändras från dagens kursutformade skola till en mer samlat ämnesutformad skolform. Vi föreslår även att ett gymnasieprov införs. Gymnasieprovet ska vara ett examensprov och ska kunna ersätta nationella prov. När det kursutformade gymnasiet ersätts med ett ämnesgymnasium blir det naturligt att ett samlat ämnesprov genomförs i slutet av årskurs tre som en bekräftelse på den samlade ämneskunskap eleven har erhållit under sina gymnasiestudier. Prov bör finnas både på högskoleförberedande och yrkesförberedande program men kan utformas på olika sätt. För att få examen ska godkänt på gymnasieprovet krävas. Det ska finnas möjlighet att senare göra om ett prov eller delar av ett prov man fått underkänt i.

Gymnasieskolan ska förbereda både för vidare studier och för arbetslivet. Alla gymnasieelever hade tidigare krav på sig att bli behöriga för högskolestudier, medan yrkeskunnande sågs som mindre viktigt. Det är viktigt att alla elever ska ha en god grund att stå på inför studier och arbetsliv. Vid sidan av de traditionella gymnasieprogrammen och högskoleutbildningarna behövs det också branschanknutna utbildningar, bland annat lärlingsjobb. På en föränderlig arbetsmarknad är det också viktigt att alla har goda möjligheter att fortbilda sig och förbättra sina kunskaper genom hela yrkeslivet. Vi vill ha en försöksverksamhet kring gymnasial lärlingsutbildning där

branscher och arbetsgivare har ökat inflytande och ansvar, så kallade branschlärningar. Det är viktigt att utbildningssystemet är anpassat till de behov som finns på arbetsmarknaden, genom både lärlingssystem, yrkesutbildningar och en högre utbildning av bra kvalitet.

Antalet lärlingar har ökat varje år sedan lärlingssystemet infördes för ett par år sedan. Liberalerna anser att vi bör öka lärlingsutbildningens attraktionskraft och ser därför lärlingsersättningen som en viktig del i detta. Det finns ännu inget avtal mellan arbetsmarknadens parter om hur stor ersättningen till lärlingarna ska vara.

För att lärlingssystemet ska bli framgångsrikt är det viktigt att frågan om ersättning löses. Regeringen genomförde i förra årets budget en nedskärning av statsbidraget för gymnasial lärlingsutbildning med 10 000 kronor per lärling och läsår. Liberalerna anser att vi bör öka lärlingsutbildningens attraktionskraft och ser därför lärlingsersättningen som en viktig del i detta. Därför återställer vi regeringens tidigare genomförda besparing, och höjer därutöver bidraget med ytterligare 5 000 kronor per lärling och läsår. *För denna satsning anvisar vi 310 miljoner kronor på anslag 1:5 för år 2017.*

Den av regeringen påbörjade satsningen på yrkescollege bör inte byggas ut, utan avvecklas. *Detta innebär en budgetförstärkning under anslag 1:5 på 10 miljoner kronor för år 2017.*

Sverige behöver en stark vuxenutbildning för dem som vill förbättra sina grundkunskaper, specialisera sig inom ett yrke eller förbereda sig för högskolestudier. I regeringsställning skapade vi yrkeshögskolan. Vi anser att alla ska ha rätt till komvux. Regeringen föreslår vid sidan av en sådan reform statliga medel till bland annat komvux och yrkesvux. Det är viktigt att det finns kommunal gymnasial utbildning med hög kvalitet. Anordnandet av sådan utbildning är dock en kommunal uppgift och därför delar vi regeringens förslag om att medel för rätt till komvux överförs till utgiftsområde 25. Vi vill också göra vissa förändringar för att förbättra sfi-undervisningen. *Vi anslår också 5 miljoner kronor avseende ökad fjärrundervisning för sfi för år 2017 på anslag 1:1.*

Däremot motsätter vi oss vissa satsningar i regeringens förslag, till exempel om en utbildningssatsning för tidsbegränsat anställda inom äldreomsorg och hälso- och sjukvård, som är en del i regeringens satsning på så kallade moderna beredskapsjobb. Detsamma gäller anslagen för bland annat traineejobb. Dessa anslagsförändringar finansierar bland annat vår egen satsning på yrkesskolan nedan. Då yrkeshögskolan varit en framgångsrik utbildningsform anslår vi även ytterligare resurser till en fortsatt utbyggnad av yrkeshögskolan. *Liberalerna yrkar därför att den tidigare beslutade tillfälliga höjningen av anslaget till Statens skolverk avvisas, vilket ger en budgetförstärkning på anslag 1:1 på 20 miljoner kronor. Vidare minskas anslag 1:13 med 912 miljoner kronor år 2017, samtidigt som 61 miljoner kronor tillförs anslag 1:14 år 2017 för ytterligare utbyggd yrkeshögskola.*

Liberalerna vill införa en yrkesskola, en yrkesutbildning för vuxna motsvarande gymnasial nivå med ett stort inslag av arbetsplatsförlagt lärande. Utbildningen bör följa en modell i likhet med yrkeshögskolan och bör administreras av Myndigheten för yrkeshögskolan. Utbildningen bör rikta sig mot personer utan gymnasiekompetens, främst nyanlända, men kan även vara ett alternativ till gymnasieutbildning för vissa. Förslaget om yrkesskola är en del av migrationsöverenskommelsen.

Regeringen aviserar i budgeten att den avser att ge en särskild utredare i uppdrag att undersöka hur yrkesutbildningen för vuxna, med särskilt fokus på nyanländas etablering, kan reformeras, till exempel genom införandet av yrkesskolor. Det är

positivt, men vi oroas samtidigt över att det snart gått ett år sedan migrationsöverenskommelsen slöts och att ingen utredning ännu tillsatts. *Liberalerna anslår 5 miljoner kronor år 2017 på anslag 1:12 för att Myndigheten för yrkeshögskolan ska kunna förbereda inrättandet av yrkesskola, och från 2018 anslår vi 248 miljoner kronor på anslag 1:13 för genomförandet av reformen. Detta innebär att det för 2018 finansieras motsvarande 4 000 platser. För 2019 finansieras motsvarande 10 000 platser.*

Regeringen minskar anslagen till bland annat Teknisksprånget och Jobbsprånget som riktar sig till asylsökande och nyanlända akademiker, i huvudsak ingenjörer, naturvetare, ekonomer. *Vi vill i stället öka stödet och anslår 3 miljoner kronor mer än regeringen på anslag 1:5 år 2017.*

En satsning på fler sommarkurser vid högskolor och universitet skulle få en rad positiva effekter. De är i dag färre än tidigare. Genomströmningen skulle öka genom att fler studenter snabbare skulle kunna avsluta sina studier, och de sommarjobb dessa har i dag skulle kunna fyllas av andra arbetslösa ungdomar och andra för vilka enkla jobb är en väg in på arbetsmarknaden. *Liberalerna vill göra en satsning på fler sommarkurser och anslår 65 miljoner kronor för sommarkurser för 25 000 studenter på anslag 2:64 år 2017.*

Regeringen avser att bygga ut lärarutbildningen med 3 600 platser till år 2021 i ett försök att minska lärarbristen, trots att flera lärosäten i dag inte kan fylla sina platser och trots att ett stort antal studenter inte fullföljer utbildningen. *Liberalerna avvisar regeringens förslag och anslagen 2:3, 2:5, 2:7, 2:9, 2:11, 2:13, 2:19, 2:21, 2:23, 2:25, 2:27, 2:31, 2:37, 2:39, 2:41, 2:43, 2:45, 2:47, 2:51, 2:53, 2:57, 2:59 och 2:63 minskas sammantaget med 54 miljoner år 2017.*

Lärarutbildningen behöver centraliseras till färre orter. Valmöjligheterna för studenterna ökar då genom fler ämnesinstitutioner på ett minskat antal utbildningsorter eftersom ett större lärosäte kan erbjuda fler ämnen än mindre lärosäten. Ämneslärarutbildningen koncentreras därför till de högst rankade och största universiteten Göteborg, Linköping, Lund, Stockholm, Umeå och Uppsala. Den stora spridningen av ämneslärarutbildningen till många små högskolor riskerar kvalitet och ökar lärarbristen i de mindre skolämnena. De praktisk-estetiska högskolorna och våra tekniska universitet ska dock kunna fortsätta att utbilda ämneslärare i sina ämnen. Utbildningen för förskollärare och grundskollärare bibehålls på nuvarande orter. Ungefär 2 600 platser på lärosätena fördelas till de sex ovan nämnda universiteten och anslagen omfördelas därefter. *De anslag som berörs är 2:3, 2:5, 2:7, 2:9, 2:11, 2:13, 2:21, 2:23, 2:25, 2:27, 2:31, 2:33, 2:39, 2:41, 2:43, 2:45, 2:47, 2:51 samt 2:59.*

Sverige ska ha höga ambitioner när det gäller andelen personer som går vidare till högre studier, men utbyggnaden av antalet platser får inte ske på bekostnad av kvaliteten. Regeringen bygger ut antalet platser, men i stället föreslår Liberalerna en kvalitetssatsning på hum/sam-utbildningar. Skälet är att det är dessa utbildningar som har låg andel lärarledda timmar. Förbättringen sker i form av en förhöjd ersättningsnivå med 1 000 kronor per student. *För att finansiera denna reform justeras antalet platser på vissa högskolor och anslagen 2:3, 2:5, 2:7, 2:9, 2:11, 2:13, 2:15, 2:17, 2:19, 2:21, 2:23, 2:25, 2:27, 2:29, 2:31, 2:33, 2:39, 2:41, 2:43, 2:45, 2:47, 2:49, 2:51, 2:59 och 2:63 omfördelas med sammantaget 246 miljoner kronor år 2017.*

Med Liberalerna och alliansregeringen höjdes de statliga forskningsanslagen kraftigt, och vi vill fortsätta prioritera forskningen. Stora investeringar i forskning och innovation är avgörande för Sveriges framtid. Under Liberalernas ledning presenterade

alliansregeringen två forsknings- och innovationspropositioner som sammantaget innebar att nivån på de årliga statliga forskningsanslagen höjdes med 9 miljarder kronor. Det var en ökning med mer än 30 procent. Liberalerna anser att de historiskt stora satsningarna på forskning och innovation måste fortsätta.

Regeringen redovisar inom utgiftsområdet en mindre anslagsökning, 60 miljoner kronor, för de statliga anslagen för forskning 2017. Övriga ökningarna redovisas inom respektive anslagsområde. Under hösten kommer regeringens proposition för forskning, innovation och högre utbildning. Precis som regeringen hänvisar vi till behandlingen av propositionen när det gäller redovisningen av vår politik på detta område.

Liberalerna föreslår att pris- och löneomräkningen för åren 2017–2019 justeras ned med 20 procent årligen. *På detta utgiftsområde påverkas anslag 1:1, 1:2, 1:3, 1:5, 1:8, 1:14, 1:20, 2:1, 2:2, 2:3, 2:4, 2:5, 2:6, 2:7, 2:8, 2:9, 2:10, 2:11, 2:12, 2:13, 2:14, 2:15, 2:16, 2:17, 2:18, 2:19, 2:20, 2:21, 2:22, 2:23, 2:24, 2:25, 2:26, 2:27, 2:28, 2:29, 2:31, 2:32, 2:33, 2:35, 2:39, 2:41, 2:43, 2:45, 2:47, 2:49, 2:51, 2:53, 2:57, 2:59, 2:63, 2:64, 2:65, 2:66, 3:1, 3:3, 3:4 samt 3:8.*

	Utgiftsområde 16 Utbildning och universitetsforskning	Liberalernas anslagsfördelning jämfört med regeringen, mkr			Kommentar
		2017	2018	2019	
	Anslag				
1:1	Statens skolverk	-17	-17	+3	Prop. 2015/16:1, RUT dnr 2016:1228, egna beräkningar
1:2	Statens skolinspektion	+9	+8	+8	RUT dnr 2016:1228, egna beräkningar
1:3	Specialpedagogiska skolmyndigheten	-2	-3	-3	RUT dnr 2016:1228
1:4	Sameskolstyrelsen				
1:5	Utveckling av skolväsendet och annan pedagogisk verksamhet	-603	-595	-601	Prop. 2014/15:99, prop. 2015/16:1, prop. 2016/17:1, RUT dnr 2016:1228, RUT dnr 2016:1240, egna beräkningar
1:6	Statligt stöd till särskild utbildning i gymnasieskolan				
1:7	Maxtaxa i förskola, fritidshem och annan pedagogisk verksamhet, m.m.	-1 330	-1 330	-1 330	Prop. 2014/15:99, prop. 2015/16:1
1:8	Bidrag till viss verksamhet inom skolväsendet, m.m.	-1	-1		RUT dnr 2016:1228
1:9	Bidrag till svensk undervisning i utlandet				
1:10	Fortbildning av lärare och förskolepersonal	+2 318	+2 520	+2 554	Prop. 2016/17:1, Utbildningsdepartementet, egna beräkningar
1:11	Bidrag till vissa studier				
1:12	Myndigheten för yrkeshögskolan	+5	+30	+30	Egna beräkningar
1:13	Statligt stöd till vuxenutbildning	-912	-1 063	-857	Prop. 2016/17:1, egna beräkningar

1:14	Statligt stöd till yrkeshögskoleutbildning	+52	+111	+108	RUT dnr 2015:1210, RUT dnr 2016:1228, egna beräkningar
1:15	Upprustning av skollokaler och utemiljöer	-480	-680		Prop. 2016/17:1
1:16	Fler anställda i lågstadiet				
1:17	Skolforskningsinstitutet				
1:18	Praktiknära skolforskning				
1:19	Bidrag till lärarlöner	+468	+596	+723	Skolverket, egna beräkningar
1:20	Särskilda insatser inom skolområdet	-3	-3	-3	RUT dnr 2016:1228
2:1	Universitetskanslersämbetet	0	0	-1	RUT dnr 2016:1228
2:2	Universitets- och högskolerådet	0	-1	-1	RUT dnr 2016:1228
2:3	Uppsala universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	+42	+41	+40	RUT dnr 2015:1538, RUT dnr 2016:1228, egna beräkningar
2:4	Uppsala universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå	-6	-7	-9	RUT dnr 2016:1228
2:5	Lunds universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	+45	+44	+43	RUT dnr 2015:1538, RUT dnr 2016:1228, egna beräkningar
2:6	Lunds universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå	-6	-8	-9	RUT dnr 2016:1228
2:7	Göteborgs universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	+43	+42	+41	RUT dnr 2015:1538, RUT dnr 2016:1228, egna beräkningar
2:8	Göteborgs universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå	-5	-5	-6	RUT dnr 2016:1228
2:9	Stockholms universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	+52	+51	+50	RUT dnr 2015:1538, RUT dnr 2016:1228, egna beräkningar
2:10	Stockholms universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå	-5	-6	-7	RUT dnr 2016:1228
2:11	Umeå universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	+36	+35	+35	RUT dnr 2015:1538, RUT dnr 2016:1228, egna beräkningar
2:12	Umeå universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå	-3	-4	-5	RUT dnr 2016:1228
2:13	Linköpings universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	+35	+34	+33	RUT dnr 2015:1538, RUT dnr 2016:1228, egna beräkningar
2:14	Linköpings universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå	-3	-3	-4	RUT dnr 2016:1228
2:15	Karolinska institutet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	-1	-1	-2	RUT dnr 2015:1538, RUT dnr 2016:1228, egna beräkningar
2:16	Karolinska institutet: Forskning och utbildning på forskarnivå	-5	-5	-6	RUT dnr 2016:1228

2:17	Kungl. Tekniska högskolan: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	-2	-3	-4	RUT dnr 2015:1538, RUT dnr 2016:1228, egna beräkningar
2:18	Kungl. Tekniska högskolan: Forskning och utbildning på forskarnivå	-4	-5	-6	RUT dnr 2016:1228
2:19	Luleå tekniska universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	+1	+1	0	RUT dnr 2015:1538, RUT dnr 2016:1228, egna beräkningar
2:20	Luleå tekniska universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå	-1	-1	-2	RUT dnr 2016:1228
2:21	Karlstads universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	-57	-57	-58	RUT dnr 2015:1538, RUT dnr 2016:1228, egna beräkningar
2:22	Karlstads universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå	-1	-1	-1	RUT dnr 2016:1228
2:23	Linnéuniversitetet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	-63	-64	-65	RUT dnr 2015:1538, RUT dnr 2016:1228, egna beräkningar
2:24	Linnéuniversitetet: Forskning och utbildning på forskarnivå	-1	-1	-1	RUT dnr 2016:1228
2:25	Örebro universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	-20	-21	-22	RUT dnr 2015:1538, RUT dnr 2016:1228, egna beräkningar
2:26	Örebro universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå	-1	-1	-1	RUT dnr 2016:1228
2:27	Mittuniversitetet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	-33	-34	-34	RUT dnr 2015:1538, RUT dnr 2016:1228, egna beräkningar
2:28	Mittuniversitetet: Forskning och utbildning på forskarnivå	-1	-1	-1	RUT dnr 2016:1228
2:29	Blekinge tekniska högskola: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	-13	-13	-13	RUT dnr 2015:1538, RUT dnr 2016:1228, egna beräkningar
2:30	Blekinge tekniska högskola: Forskning och utbildning på forskarnivå				
2:31	Malmö högskola: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	-38	-39	-40	RUT dnr 2015:1538, RUT dnr 2016:1228, egna beräkningar
2:32	Malmö högskola: Forskning och utbildning på forskarnivå	0	-1	-1	RUT dnr 2016:1228
2:33	Mälardalens högskola: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	-32	-32	-32	RUT dnr 2015:1538, RUT dnr 2016:1228, egna beräkningar
2:34	Mälardalens högskola: Forskning och utbildning på forskarnivå				
2:35	Stockholms konstnärliga högskola: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	-1	-1	-1	RUT dnr 2016:1228

2:36	Stockholms konstnärliga högskola: Konstnärlig forskning och utbildning på forskarnivå				
2:37	Gymnastik- och idrottshögskolan: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	-1	-1	-1	Prop. 2016/17:1
2:38	Gymnastik- och idrottshögskolan: Forskning och utbildning på forskarnivå				
2:39	Högskolan i Borås: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	-3	-3	-4	RUT dnr 2015:1538, RUT dnr 2016:1228, egna beräkningar
2:40	Högskolan i Borås: Forskning och utbildning på forskarnivå				
2:41	Högskolan Dalarna: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	-34	-34	-34	RUT dnr 2015:1538, RUT dnr 2016:1228, egna beräkningar
2:42	Högskolan Dalarna: Forskning och utbildning på forskarnivå				
2:43	Högskolan i Gävle: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	-31	-32	-32	RUT dnr 2015:1538, RUT dnr 2016:1228, egna beräkningar
2:44	Högskolan i Gävle: Forskning och utbildning på forskarnivå				
2:45	Högskolan i Halmstad: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	-8	-8	-8	RUT dnr 2015:1538, RUT dnr 2016:1228, egna beräkningar
2:46	Högskolan i Halmstad: Forskning och utbildning på forskarnivå				
2:47	Högskolan Kristianstad: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	-19	-19	-19	RUT dnr 2015:1538, RUT dnr 2016:1228, egna beräkningar
2:48	Högskolan Kristianstad: Forskning och utbildning på forskarnivå				
2:49	Högskolan i Skövde: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	-15	-15	-15	RUT dnr 2015:1538, RUT dnr 2016:1228, egna beräkningar
2:50	Högskolan i Skövde: Forskning och utbildning på forskarnivå				
2:51	Högskolan Väst: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	-25	-25	-26	RUT dnr 2015:1538, RUT dnr 2016:1228, egna beräkningar
2:52	Högskolan Väst: Forskning och utbildning på forskarnivå				
2:53	Konstfack: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	-1	-1	-1	Prop. 2016/17:1, RUT dnr 2016:1228
2:54	Konstfack: Konstnärlig forskning och utbildning på forskarnivå				
2:55	Kungl. Konsthögskolan: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå				

2:56	Kungl. Konsthögskolan: Konstnärlig forskning och utbildning på forskarnivå				
2:57	Kungl. Musikhögskolan i Stockholm: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	-1	-1	-1	Prop. 2016/17:1, RUT dnr 2016:1228
2:58	Kungl. Musikhögskolan i Stockholm: Konstnärlig forskning och utbildning på forskarnivå				
2:59	Södertörns högskola: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	-3	-3	-3	RUT dnr 2015:1538, RUT dnr 2016:1228, egna beräkningar
2:60	Södertörns högskola: Forskning och utbildning på forskarnivå				
2:61	Försvarshögskolan: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå				
2:62	Försvarshögskolan: Forskning och utbildning på forskarnivå				
2:63	Enskilda utbildningsanordnare på högskoleområdet	-14	-16	-19	RUT dnr 2015:1538, RUT dnr 2016:1228, egna beräkningar
2:64	Särskilda utgifter inom universitet och högskolor	+76	+76	+76	RUT dnr 2016:1228, egna beräkningar
2:65	Särskilda medel till universitet och högskolor	-2	-3	-3	RUT dnr 2016:1228
2:66	Ersättningar för klinisk utbildning och forskning	-7	-9	-11	RUT dnr 2016:1228
3:1	Vetenskapsrådet: Forskning och forskningsinformation	-3	-19		RUT dnr 2016:1228
3:2	Vetenskapsrådet: Avgifter till internationella organisationer				
3:3	Vetenskapsrådet: Förvaltning	-1	-1	-1	RUT dnr 2016:1228
3:4	Rymdforskning och rymdverksamhet	0	-1		RUT dnr 2016:1228
3:5	Rymdstyrelsen: Förvaltning				
3:6	Rymdstyrelsen: Avgifter till internationella organisationer				
3:7	Institutet för rymdfysik				
3:8	Kungl. biblioteket	-1	-1	-1	RUT dnr 2016:1228
3:9	Polarforskningssekretariatet				
3:10	Sunet				
3:11	Centrala etikprövningsnämnden				
3:12	Regionala etikprövningsnämnder				
3:13	Särskilda utgifter för forskningsändamål				

4:1	Internationella program				
4:2	Avgift till Unesco och ICCROM				
4:3	Kostnader för Svenska Uneskorådet				
4:4	Utvecklingsarbete inom områdena utbildning och forskning				
	Summa	-637	-610	+442	
	Specificering av anslagsförändringar				Kommentar
1:1	Statens skolverk	-20	-20		Delvis avvisning av tillfällig anslagshöjning. Prop. 2015/16:1
1:1	Statens skolverk	+5	+5	+5	Fjärrundervisning i svenska för invandrare (sf). Egna beräkningar
1:1	Statens skolverk	-2	-2	-2	Justerad pris- och löneomräkning. RUT dnr 2016:1228
1:2	Statens skolinspektion	+10	+10	+10	Stickprov med inspektion på förskolor. Egna beräkningar
1:2	Statens skolinspektion	-1	-2	-2	Justerad pris- och löneomräkning. RUT dnr 2016:1228
1:3	Specialpedagogiska skolmyndigheten	-2	-3	-3	Justerad pris- och löneomräkning. RUT dnr 2016:1228
1:5	Utveckling av skolväsendet och annan pedagogisk verksamhet	+310	+340	+370	Ökad lärlingsersättning. RUT dnr 2016:1240
1:5	Utveckling av skolväsendet och annan pedagogisk verksamhet	-140	-140	-140	Avvisning av nationella skolutvecklingsprogram. Prop. 2015/16:1
1:5	Utveckling av skolväsendet och annan pedagogisk verksamhet	-10	-10		Avvisning av yrkescollege. Prop. 2014/15:99, prop. 2016/17:1
1:5	Utveckling av skolväsendet och annan pedagogisk verksamhet	-495	-508	-518	Avvisning av Samverkan för bästa skola avseende överenskommelser. Prop. 2014/15:99, prop. 2015/16:1, prop. 2016/17:1
1:5	Utveckling av skolväsendet och annan pedagogisk verksamhet	-3	-12	-16	Justerad pris- och löneomräkning. RUT dnr 2016:1228
1:5	Utveckling av skolväsendet och annan pedagogisk verksamhet	+150	+150	+150	Kommission för ordning och reda. Egna beräkningar
1:5	Utveckling av skolväsendet och annan pedagogisk verksamhet	+50	+50	+50	Satsning på specialpedagogik. Egna beräkningar
1:5	Utveckling av skolväsendet och annan pedagogisk verksamhet	+3	+3	+3	Ökat anslag Tekniksprånget och Jobbsprånget. Egna beräkningar
1:5	Utveckling av skolväsendet och annan pedagogisk verksamhet	-468	-468	-500	Avvisning av regeringens medel kring specialpedagogik till förmån för egen satsning. Prop. 2014/15:99, prop. 2015/16:1

1:7	Maxtaxa i förskola, fritidshem och annan pedagogisk verksamhet, m.m.	-830	-830	-830	Avvisning av regeringens förslag ang barngrupper. Prop. 2014/15:99
1:7	Maxtaxa i förskola, fritidshem och annan pedagogisk verksamhet, m.m.	-500	-500	-500	Avvisning av regeringens förslag ang fritidshem. Prop. 2015/16:1
1:8	Bidrag till viss verksamhet inom skolväsendet, m.m.	-1	-1		Justerad pris- och löneomräkning. RUT dnr 2016:1228
1:10	Fortbildning av lärare och förskolepersonal	+68	+170	+204	Fortbildningsinsatser med anledning av tioårig grundskola. PM Utbildningsdepartementet
1:10	Fortbildning av lärare och förskolepersonal	+50	+150	+150	Tillfälliga kostnader för införande av tioårig grundskola. PM Utbildningsdepartementet
1:10	Fortbildning av lärare och förskolepersonal	+200	+200	+200	Fördubbling av regeringens kompetenssatsning. Ny inriktning mot specialpedagogik. Prop. 2016/17:1, egna beräkningar
1:10	Fortbildning av lärare och förskolepersonal	+2 000	+2 000	+2 000	Obligatorisk lärarfortbildning. Egna beräkningar
1:12	Myndigheten för yrkeshögskolan	+5	+30	+30	Ny skolform: yrkesskolan. Förvaltningskostnader inom MYH. Egna beräkningar
1:13	Statligt stöd till vuxenutbildning		+248	+641	Ny skolform: yrkesskolan. Egna beräkningar
1:13	Statligt stöd till vuxenutbildning	-912	-1 311	-1 498	Avvisning av stöd till icke rättighetsstyrda platser inom kommunal gymnasial vuxenutbildning m.m. Prop. 2016/17:1
1:14	Statligt stöd till yrkeshögskoleutbildning	+61	+124	+128	Ytterligare utbyggd yrkeshögskola. RUT dnr 2015:1210, egna beräkningar
1:14	Statligt stöd till yrkeshögskoleutbildning	-9	-13	-20	Justerad pris- och löneomräkning. RUT dnr 2016:1228
1:15	Upprustning av skollokaler och utemiljöer	-480	-680		Avvisning av ickestatlig uppgift i sin helhet. Prop. 2016/17:1
1:19	Bidrag till lärarlöner	+170	+298	+425	Fler karriärtjänster för lärare. Skolverket, egna beräkningar
1:19	Bidrag till lärarlöner	+298	+298	+298	Karriärtjänster i utanförskapsområden. Skolverket, egna beräkningar
1:20	Särskilda insatser inom skolområdet	-3	-3	-3	Justerad pris- och löneomräkning. RUT dnr 2016:1228
2:1	Universitetskanslersämbetet	0	0	-1	Justerad pris- och löneomräkning. RUT dnr 2016:1228
2:2	Universitets- och högskolerådet	0	-1	-1	Justerad pris- och löneomräkning. RUT dnr 2016:1228
2:3	Uppsala universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	+23	+23	+23	Kvalitetssatsning inom humanistiskt-samhällsvetenskapligt

					fält. RUT dnr 2016:1237
2:3	Uppsala universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	+31	+31	+31	Kvalitetssatsning inom ämneslärarutbildningen. Egna beräkningar
2:3	Uppsala universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	-7	-7	-7	Avvisning av utbyggd lärar- och förskollärarutbildning. Prop. 2016/17:1
2:3	Uppsala universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	-5	-6	-7	Justerad pris- och löneomräkning. RUT dnr 2016:1228
2:4	Uppsala universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå	-6	-7	-9	Justerad pris- och löneomräkning. RUT dnr 2016:1228
2:5	Lunds universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	+24	+24	+24	Kvalitetssatsning inom humanistiskt-samhällsvetenskapligt fält. RUT dnr 2016:1237
2:5	Lunds universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	+31	+31	+31	Kvalitetssatsning inom ämneslärarutbildningen. Egna beräkningar
2:5	Lunds universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	-4	-4	-3	Avvisning av utbyggd lärar- och förskollärarutbildning. Prop. 2016/17:1
2:5	Lunds universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	-6	-7	-8	Justerad pris- och löneomräkning. RUT dnr 2016:1228
2:6	Lunds universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå	-6	-8	-9	Justerad pris- och löneomräkning. RUT dnr 2016:1228
2:7	Göteborgs universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	+22	+22	+22	Kvalitetssatsning inom humanistiskt-samhällsvetenskapligt fält. RUT dnr 2016:1237
2:7	Göteborgs universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	+31	+31	+31	Kvalitetssatsning inom ämneslärarutbildningen. Egna beräkningar
2:7	Göteborgs universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	-4	-4	-3	Avvisning av utbyggd lärar- och förskollärarutbildning. Prop. 2016/17:1
2:7	Göteborgs universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	-6	-7	-9	Justerad pris- och löneomräkning. RUT dnr 2016:1228
2:8	Göteborgs universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå	-5	-5	-6	Justerad pris- och löneomräkning. RUT dnr 2016:1228
2:9	Stockholms universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	+33	+33	+33	Kvalitetssatsning inom humanistiskt-samhällsvetenskapligt fält. RUT dnr 2016:1237
2:9	Stockholms universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	+31	+31	+31	Kvalitetssatsning inom ämneslärarutbildningen. Egna beräkningar
2:9	Stockholms universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	-7	-7	-7	Avvisning av utbyggd lärar- och förskollärarutbildning. Prop. 2016/17:1

2:9	Stockholms universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	-5	-6	-7	Justerad pris- och löneomräkning. RUT dnr 2016:1228
2:10	Stockholms universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå	-5	-6	-7	Justerad pris- och löneomräkning. RUT dnr 2016:1228
2:11	Umeå universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	+11	+11	+11	Kvalitetssatsning inom humanistiskt-samhällsvetenskapligt fält. RUT dnr 2016:1237
2:11	Umeå universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	+31	+31	+31	Kvalitetssatsning inom ämneslärarutbildningen. Egna beräkningar
2:11	Umeå universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	-2	-2	-1	Avvisning av utbyggd lärar- och förskolläraryt utbildning. Prop. 2016/17:1
2:11	Umeå universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	-4	-5	-6	Justerad pris- och löneomräkning. RUT dnr 2016:1228
2:12	Umeå universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå	-3	-4	-5	Justerad pris- och löneomräkning. RUT dnr 2016:1228
2:13	Linköpings universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	+11	+11	+11	Kvalitetssatsning inom humanistiskt-samhällsvetenskapligt fält. RUT dnr 2016:1237
2:13	Linköpings universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	+31	+31	+31	Kvalitetssatsning inom ämneslärarutbildningen. Egna beräkningar
2:13	Linköpings universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	-3	-3	-3	Avvisning av utbyggd lärar- och förskolläraryt utbildning. Prop. 2016/17:1
2:13	Linköpings universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	-4	-5	-6	Justerad pris- och löneomräkning. RUT dnr 2016:1228
2:14	Linköpings universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå	-3	-3	-4	Justerad pris- och löneomräkning. RUT dnr 2016:1228
2:15	Karolinska institutet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	+1	+1	+1	Kvalitetssatsning inom humanistiskt-samhällsvetenskapligt fält. RUT dnr 2016:1237
2:15	Karolinska institutet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	-2	-2	-3	Justerad pris- och löneomräkning. RUT dnr 2016:1228
2:16	Karolinska institutet: Forskning och utbildning på forskarnivå	-5	-5	-6	Justerad pris- och löneomräkning. RUT dnr 2016:1228
2:17	Kungl. Tekniska högskolan: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	+1	+1	+1	Kvalitetssatsning inom humanistiskt-samhällsvetenskapligt fält. RUT dnr 2016:1237
2:17	Kungl. Tekniska högskolan: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	-3	-4	-5	Justerad pris- och löneomräkning. RUT dnr 2016:1228
2:18	Kungl. Tekniska högskolan: Forskning och utbildning på forskarnivå	-4	-5	-6	Justerad pris- och löneomräkning. RUT dnr 2016:1228

2:19	Luleå tekniska universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	+4	+4	+4	Kvalitetssatsning inom humanistiskt-samhällsvetenskapligt fält. RUT dnr 2016:1237
2:19	Luleå tekniska universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	-1	-1	-1	Avvisning av utbyggd lärar- och förskolläraryt utbildning. Prop. 2016/17:1
2:19	Luleå tekniska universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	-2	-2	-3	Justerad pris- och löneomräkning. RUT dnr 2016:1228
2:20	Luleå tekniska universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå	-1	-1	-2	Justerad pris- och löneomräkning. RUT dnr 2016:1228
2:21	Karlstads universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	+5	+5	+5	Kvalitetssatsning inom humanistiskt-samhällsvetenskapligt fält. RUT dnr 2016:1237
2:21	Karlstads universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	-32	-32	-32	Finansiering av kvalitetssatsning inom humanistiskt-samhällsvetenskapligt fält. RUT dnr 2016:1237
2:21	Karlstads universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	-27	-27	-27	Finansiering kvalitetssatsning inom ämnesläraryt utbildningen. Egna beräkningar
2:21	Karlstads universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	-1	-1	-1	Avvisning av utbyggd lärar- och förskolläraryt utbildning. Prop. 2016/17:1
2:21	Karlstads universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	-2	-2	-3	Justerad pris- och löneomräkning. RUT dnr 2016:1228
2:22	Karlstads universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå	-1	-1	-1	Justerad pris- och löneomräkning. RUT dnr 2016:1228
2:23	Linnéuniversitetet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	+10	+10	+10	Kvalitetssatsning inom humanistiskt-samhällsvetenskapligt fält. RUT dnr 2016:1237
2:23	Linnéuniversitetet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	-50	-50	-50	Finansiering av kvalitetssatsning inom humanistiskt-samhällsvetenskapligt fält. RUT dnr 2016:1237
2:23	Linnéuniversitetet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	-18	-18	-18	Finansiering kvalitetssatsning inom ämnesläraryt utbildningen. Egna beräkningar
2:23	Linnéuniversitetet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	-2	-2	-3	Avvisning av utbyggd lärar- och förskolläraryt utbildning. Prop. 2016/17:1
2:23	Linnéuniversitetet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	-3	-4	-4	Justerad pris- och löneomräkning. RUT dnr 2016:1228
2:24	Linnéuniversitetet: Forskning och utbildning på forskarnivå	-1	-1	-1	Justerad pris- och löneomräkning. RUT dnr 2016:1228
2:25	Örebro universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	+7	+7	+7	Kvalitetssatsning inom humanistiskt-samhällsvetenskapligt fält. RUT dnr 2016:1237

2:25	Örebro universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	-24	-24	-24	Finansiering kvalitetssatsning inom ämneslärarutbildningen. Egna beräkningar
2:25	Örebro universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	-1	-1	-1	Avvisning av utbyggd lärar- och förskolläraryt utbildning. Prop. 2016/17:1
2:25	Örebro universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	-2	-3	-3	Justerad pris- och löneomräkning. RUT dnr 2016:1228
2:26	Örebro universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå	-1	-1	-1	Justerad pris- och löneomräkning. RUT dnr 2016:1228
2:27	Mittuniversitetet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	+5	+5	+5	Kvalitetssatsning inom humanistiskt-samhällsvetenskapligt fält. RUT dnr 2016:1237
2:27	Mittuniversitetet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	-27	-27	-27	Finansiering av kvalitetssatsning inom humanistiskt-samhällsvetenskapligt fält. RUT dnr 2016:1237
2:27	Mittuniversitetet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	-8	-8	-8	Finansiering kvalitetssatsning inom ämneslärarutbildningen. Egna beräkningar
2:27	Mittuniversitetet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	-2	-2	-2	Avvisning av utbyggd lärar- och förskolläraryt utbildning. Prop. 2016/17:1
2:27	Mittuniversitetet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	-2	-2	-2	Justerad pris- och löneomräkning. RUT dnr 2016:1228
2:28	Mittuniversitetet: Forskning och utbildning på forskarnivå	-1	-1	-1	Justerad pris- och löneomräkning. RUT dnr 2016:1228
2:29	Blekinge tekniska högskola: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	+1	+1	+1	Kvalitetssatsning inom humanistiskt-samhällsvetenskapligt fält. RUT dnr 2016:1237
2:29	Blekinge tekniska högskola: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	-13	-13	-13	Finansiering av kvalitetssatsning inom humanistiskt-samhällsvetenskapligt fält. RUT dnr 2016:1237
2:29	Blekinge tekniska högskola: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	-1	-1	-1	Justerad pris- och löneomräkning. RUT dnr 2016:1228
2:31	Malmö högskola: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	+9	+9	+9	Kvalitetssatsning inom humanistiskt-samhällsvetenskapligt fält. RUT dnr 2016:1237
2:31	Malmö högskola: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	-40	-40	-40	Finansiering kvalitetssatsning inom ämneslärarutbildningen. Egna beräkningar
2:31	Malmö högskola: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	-5	-5	-5	Avvisning av utbyggd lärar- och förskolläraryt utbildning. Prop. 2016/17:1
2:31	Malmö högskola: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	-3	-3	-4	Justerad pris- och löneomräkning. RUT dnr 2016:1228

2:32	Malmö högskola: Forskning och utbildning på forskarnivå	0	-1	-1	Justerad pris- och löneomräkning. RUT dnr 2016:1228
2:33	Mälardalens högskola: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	+4	+4	+4	Kvalitetssatsning inom humanistiskt-samhällsvetenskapligt fält. RUT dnr 2016:1237
2:33	Mälardalens högskola: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	-28	-28	-28	Finansiering av kvalitetssatsning inom humanistiskt-samhällsvetenskapligt fält. RUT dnr 2016:1237
2:33	Mälardalens högskola: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	-6	-6	-6	Finansiering kvalitetssatsning inom ämneslärarutbildningen. Egna beräkningar
2:33	Mälardalens högskola: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	-2	-2	-2	Justerad pris- och löneomräkning. RUT dnr 2016:1228
2:35	Stockholms konstnärliga högskola: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	-1	-1	-1	Justerad pris- och löneomräkning. RUT dnr 2016:1228
2:37	Gymnastik- och idrottshögskolan: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	-1	-1	-1	Avvisning av utbyggd lärar- och förskolläraryt utbildning. Prop. 2016/17:1
2:39	Högskolan i Borås: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	+2	+2	+2	Kvalitetssatsning inom humanistiskt-samhällsvetenskapligt fält. RUT dnr 2016:1237
2:39	Högskolan i Borås: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	-2	-2	-2	Finansiering kvalitetssatsning inom ämneslärarutbildningen. Egna beräkningar
2:39	Högskolan i Borås: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	-2	-2	-2	Avvisning av utbyggd lärar- och förskolläraryt utbildning. Prop. 2016/17:1
2:39	Högskolan i Borås: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	-1	-2	-2	Justerad pris- och löneomräkning. RUT dnr 2016:1228
2:41	Högskolan Dalarna: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	+5	+5	+5	Kvalitetssatsning inom humanistiskt-samhällsvetenskapligt fält. RUT dnr 2016:1237
2:41	Högskolan Dalarna: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	-21	-21	-21	Finansiering av kvalitetssatsning inom humanistiskt-samhällsvetenskapligt fält. RUT dnr 2016:1237
2:41	Högskolan Dalarna: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	-16	-16	-16	Finansiering kvalitetssatsning inom ämneslärarutbildningen. Egna beräkningar
2:41	Högskolan Dalarna: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	0	0	0	Avvisning av utbyggd lärar- och förskolläraryt utbildning. Prop. 2016/17:1
2:41	Högskolan Dalarna: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	-1	-1	-2	Justerad pris- och löneomräkning. RUT dnr 2016:1228
2:43	Högskolan i Gävle: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	+4	+4	+4	Kvalitetssatsning inom humanistiskt-samhällsvetenskapligt fält. RUT dnr 2016:1237

2:43	Högskolan i Gävle: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	-21	-21	-21	Finansiering av kvalitetssatsning inom humanistiskt-samhällsvetenskapligt fält. RUT dnr 2016:1237
2:43	Högskolan i Gävle: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	-11	-11	-11	Finansiering kvalitetssatsning inom ämneslärarutbildningen. Egna beräkningar
2:43	Högskolan i Gävle: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	-2	-2	-2	Avvisning av utbyggd lärar- och förskollärarutbildning. Prop. 2016/17:1
2:43	Högskolan i Gävle: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	-1	-2	-2	Justerad pris- och löneomräkning. RUT dnr 2016:1228
2:45	Högskolan i Halmstad: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	+4	+4	+4	Kvalitetssatsning inom humanistiskt-samhällsvetenskapligt fält. RUT dnr 2016:1237
2:45	Högskolan i Halmstad: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	-9	-9	-9	Finansiering kvalitetssatsning inom ämneslärarutbildningen. Egna beräkningar
2:45	Högskolan i Halmstad: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	-1	-1	-2	Avvisning av utbyggd lärar- och förskollärarutbildning. Prop. 2016/17:1
2:45	Högskolan i Halmstad: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	-1	-1	-2	Justerad pris- och löneomräkning. RUT dnr 2016:1228
2:47	Högskolan Kristianstad - Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	+4	+4	+4	Kvalitetssatsning inom humanistiskt-samhällsvetenskapligt fält. RUT dnr 2016:1237
2:47	Högskolan Kristianstad: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	-18	-18	-18	Finansiering av kvalitetssatsning inom humanistiskt-samhällsvetenskapligt fält. RUT dnr 2016:1237
2:47	Högskolan Kristianstad: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	-2	-2	-2	Finansiering kvalitetssatsning inom ämneslärarutbildningen. Egna beräkningar
2:47	Högskolan Kristianstad: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	-2	-2	-1	Avvisning av utbyggd lärar- och förskollärarutbildning. Prop. 2016/17:1
2:47	Högskolan Kristianstad: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	-1	-1	-2	Justerad pris- och löneomräkning. RUT dnr 2016:1228
2:49	Högskolan i Skövde: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	+2	+2	+2	Kvalitetssatsning inom humanistiskt-samhällsvetenskapligt fält. RUT dnr 2016:1237
2:49	Högskolan i Skövde: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	-16	-16	-16	Finansiering av kvalitetssatsning inom humanistiskt-samhällsvetenskapligt fält. RUT dnr 2016:1237
2:49	Högskolan i Skövde: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	-1	-1	-1	Justerad pris- och löneomräkning. RUT dnr 2016:1228
2:51	Högskolan Väst: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	+4	+4	+4	Kvalitetssatsning inom humanistiskt-samhällsvetenskapligt fält. RUT dnr 2016:1237

2:51	Högskolan Väst: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	-20	-20	-20	Finansiering av kvalitetssatsning inom humanistiskt-samhällsvetenskapligt fält. RUT dnr 2016:1237
2:51	Högskolan Väst: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	-7	-7	-7	Finansiering kvalitetssatsning inom ämneslärarutbildningen. Egna beräkningar
2:51	Högskolan Väst: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	-1	-1	-1	Avvisning av utbyggd lärar- och förskollärarytbildning. Prop. 2016/17:1
2:51	Högskolan Väst: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	-1	-1	-1	Justerad pris- och löneomräkning. RUT dnr 2016:1228
2:53	Konstfack: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	-1	-1	-1	Avvisning av utbyggd lärar- och förskollärarytbildning. Prop. 2016/17:1
2:53	Konstfack: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	0	-1	-1	Justerad pris- och löneomräkning. RUT dnr 2016:1228
2:57	Kungl. Musikhögskolan i Stockholm: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	-1	-1	-1	Avvisning av utbyggd lärar- och förskollärarytbildning. Prop. 2016/17:1
2:57	Kungl. Musikhögskolan i Stockholm: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	0	0	-1	Justerad pris- och löneomräkning. RUT dnr 2016:1228
2:59	Södertörns högskola: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	+8	+8	+8	Kvalitetssatsning inom humanistiskt-samhällsvetenskapligt fält. RUT dnr 2016:1237
2:59	Södertörns högskola: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	-7	-7	-7	Finansiering kvalitetssatsning inom ämneslärarutbildningen. Egna beräkningar
2:59	Södertörns högskola: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	-3	-3	-2	Avvisning av utbyggd lärar- och förskollärarytbildning. Prop. 2016/17:1
2:59	Södertörns högskola: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	-1	-1	-2	Justerad pris- och löneomräkning. RUT dnr 2016:1228
2:63	Enskilda utbildningsanordnare på högskoleområdet	+5	+5	+5	Kvalitetssatsning inom humanistiskt-samhällsvetenskapligt fält. RUT dnr 2016:1237
2:63	Enskilda utbildningsanordnare på högskoleområdet	-8	-8	-8	Finansiering kvalitetssatsning inom ämneslärarutbildningen. Egna beräkningar
2:63	Enskilda utbildningsanordnare på högskoleområdet	-2	-2	-3	Avvisning av utbyggd lärar- och förskollärarytbildning. Prop. 2016/17:1
2:63	Enskilda utbildningsanordnare på högskoleområdet	-9	-11	-13	Justerad pris- och löneomräkning. RUT dnr 2016:1228
2:64	Särskilda utgifter inom universitet och högskolor	+65	+65	+65	Utökad antal sommarstudieplatser. Egna beräkningar
2:64	Särskilda utgifter inom universitet och högskolor	+13	+13	+13	Utbyggd finansiering av Teach for Sweden. Egna beräkningar

2:64	Särskilda utgifter inom universitet och högskolor	-2	-2	-2	Justerad pris- och löneomräkning. RUT dnr 2016:1228
2:65	Särskilda medel till universitet och högskolor	-2	-3	-3	Justerad pris- och löneomräkning. RUT dnr 2016:1228
2:66	Ersättningar för klinisk utbildning och forskning	-7	-9	-11	Justerad pris- och löneomräkning. RUT dnr 2016:1228
3:1	Vetenskapsrådet: Forskning och forskningsinformation	-3	-19		Justerad pris- och löneomräkning. RUT dnr 2016:1228
3:3	Vetenskapsrådet: Förvaltning	-1	-1	-1	Justerad pris- och löneomräkning. RUT dnr 2016:1228
3:4	Rymdforskning och rymdverksamhet	0	-1		Justerad pris- och löneomräkning. RUT dnr 2016:1228
3:8	Kungl. biblioteket	-1	-1	-1	Justerad pris- och löneomräkning. RUT dnr 2016:1228

Utgiftsområde 17: Kultur, medier, trossamfund och fritid

Utgiftsområde 17 består av sammanlagt femton delområden, förutom kultur, medier, trossamfund och fritid även bland annat ungdomspolitik, civilsamhällesfrågor samt folkbildning.

Kulturen är intellektets infrastruktur. Det är ett klassiskt liberalt uppdrag att stärka individens förmåga att ta makt över sitt eget liv. Kulturen i dess olika uttrycksformer innebär att man lär känna både sig själv, andra och samhället. Därför är kultur en demokratisk rättighet. Det räcker inte med att veta var man kan hitta information, man måste också ha kunskap som gör att man kan orientera sig i en värld av påståenden: bildning, helt enkelt.

Ett öppet samhälle behöver litteratur, konst och andra kulturella uttryck som provocerar och utmanar. Den liberala kulturpolitikens uppgift är inte att styra kulturen, utan att förbättra förutsättningarna för det konstnärliga skapandet och för individens bildning.

Kvalitet är nyckelordet i Liberalernas kulturpolitik. Principen om armslängds avstånd ska gälla, det vill säga att det är kulturskapare och experter som fattar de konstnärliga besluten och inte politiker. Kulturpolitiken ska värna kulturens eget värde gentemot rena nyttoändamål. Offentliga bidrag och anslag ska vara kvalitetsdrivande.

Kulturpolitiken ska slå vakt om såväl bredd som spets. Liberalerna vill att det erbjuds kulturupplevelser av högsta kvalitet och vill även stimulera enskilda människors eget deltagande och skapande i kulturaktiviteter i hela landet.

Läsning och litteratur bör ha hög prioritet i kulturpolitiken. Det handlar om kultur, demokrati och jämställdhet. Sverige har av tradition en hög läskunnighet och ett stort intresse för den goda berättelsen men det finns stora klyftor i läsvanorna. Klyftorna får effekt på skolresultat, samhällsdeltagande och därmed den enskildes egenmakt.

Sverige behöver en kulturpolitik för hela landet. Genom att väva samman kulturpolitik med landsbygds politik skapas reella förutsättningar för utveckling i hela landet. I detta har kultursamverkansmodellen en nyckelroll. När modellen infördes tillfördes inga extra statliga medel, och den del som i praktiken fördelas till regionerna

har heller inte ökat i samma takt som den regionala finansieringen. Av en rapport från kulturutskottets uppföljnings- och utvärderingsgrupp (2015/16:RFR4) framgår att detta har bidragit till att det varit svårt att få den förnyelse av kulturpolitiken som var ett av syftena med kultursamverkansmodellen. *Vi avsätter därför 100 miljoner kronor mer än regeringen på anslag 1:2 från 2017 för att förstärka kultursamverkansmodellen.*

Sverige ska vara öppet, välkomnande, intresserat av omvärlden, och söka sig utåt. Detta är särskilt viktigt på kulturens område där de internationella impulserna alltid varit avgörande. Denna öppenhet och mångfald är avgörande för Sveriges välstånd, men också för vår kreativitet och kulturella kraft. Det vi i dag känner som svenskt kulturarv har skapats i ett intimt samtal och utbyte med omvärlden. Sverige ska öka sitt engagemang i det internationella kultursamarbetet. Attraktiva förutsättningar för etablering och upprätthållande av konstnärliga miljöer på hög internationell nivå ska skapas.

Det kulturarv som finns i Sverige är en del av mänsklighetens gemensamma kulturarv och ska hållas tillgängligt för kommande generationer. Museernas roll som bildningsinstitutioner och deras forskningsanknytning ska stärkas. Liberalerna välkomnar de museer som vill erbjuda fri entré som ett sätt att öka människors tillgång till kulturarvet, men det ska vara upp till respektive museum att avgöra om och hur. Regeringens reform från 2016 omfattar därtill bara vissa av de centrala museerna. Vi vill lägga 15 miljoner kronor mer per år än regeringen och utforma anslaget som ett sökbart bidrag tillgängligt dels för samtliga museer och utställningar som tar del av statens stöd till museer och utställningsverksamhet, dels för läns- och regionmuseerna. *Det innebär att vi minskar anslag 8:1 med 80 miljoner kronor, och i stället lägger 95 miljoner kronor per år från 2017 på ett nytt anslag 8:7. Vi avvisar också de 8 miljoner kronor som regeringen vill fördela till anslag 8:1 till Statens historiska museer och Statens museer för världskultur.* En ”kunskapsbaserad och reflekterande historieskrivning” är rimligen redan samtliga statliga museers kärnuppdrag. Det föreslagna uppdraget är antingen en kraftfull spark genom en vidöppen dörr eller – vilket vore mer oroväckande – uttrycket för en uppfattning om att statliga museers uppgift skulle vara att förmedla en statligt sanktionerad sanning.

De ekonomiska problemen för våra lokala och regionala kulturscener har de senaste åren blivit alltmer akuta. Inte minst höga omkostnader för personal och hyror tär på institutionernas ekonomi. De kulturella pärlor som i dag drivs lokalt, regionalt eller helt privat är alltför viktiga för att riskera att slås ut och försvinna på grund av att ekonomin inte finns. På senare år har det kommit oroande larmsignaler från teaterfolk och museianställda runt om i landet om att viktiga kulturinstitutioners framtid är hotad. Flera av dem är unika, och det behövs insatser för att bevara och vidareutveckla dem. Dalhalla, Björkborn och teckningsmuseet i Laholm är några exempel på platser som skulle kunna vara föremål för extra stöd. *Vi föreslår därför ett nytt sökbart stöd om 10 miljoner kronor per år från 2017 på ett nytt anslag 2:2.*

Filmavtalet tjänade under många decennier svensk film väl, men samtidigt visar svårigheterna att hitta teknikneutrala stödformer att det behöver ersättas av något annat. Det är olyckligt att regeringen ensidigt har skrotat avtalet och infört en helstatlig filmpolitik. En modern och liberal politik bör i stället bygga på att öka antalet parter, stärka inflytandet och bredda finansieringen. De som tjänar pengar på svensk film bör vara med och finansiera mer ny svensk film. En modern filmpolitik skulle leda till ökade resurser och att inflytandet för parterna ökar. Riksdagen har i ett tillkännagivande (bet. 2015/16:KrU11) begärt en bred utredning om framtidens filmpolitik, och det är

djupt beklagligt att regeringen nu har meddelat att den inte tänker tillgodose riksdagsmajoritetens vilja. Vi avvisar därför de nu föreslagna stöden till den nya filmpolitik det ännu inte finns någon samsyn kring, och medlen för omställning av filmpolitiken. *Det innebär minskade utgifter på anslag 10:1 med 235 miljoner kronor för 2017.* Liberalerna avvisar samtidigt den höjda moms på biobiljetter. Film är kultur, och bör ha samma momssats som annan kultur. Detta beskrivs närmare i skatteavsnittet i denna motion.

Liberalerna välkomnar de kommuner som prioriterar låga avgifter i den kommunala kultur- och musikskolan. Det är dock en kommunal angelägenhet. Det statliga anslag som infördes 2016 bör avskaffas. *Därmed minskar utgifterna på anslag 1:2 med 100 miljoner kronor.* Även samlingslokaler är en kommunal angelägenhet. *Vi avvisar därför det föreslagna stödet till samlingslokaler i socioekonomiskt utsatta områden om 20 miljoner kronor på anslag 13:2.*

För att finansiera prioriterade satsningar inom denna budgetmotion avvisar vi också den föreslagna satsningen på kultur i vissa förorter om 40 miljoner kronor på anslag 1:2 samt medel till läslov om 5 miljoner kronor på anslag 1:6.

Den liberala idrottspolitiken syftar till att skapa möjligheter för kvinnor såväl som män, unga såväl som gamla att motionera och idrotta utifrån egna förutsättningar. Idrotten är Sveriges största folkrörelse som fyller en omistlig roll i civilsamhället. I många städer och mindre samhällen är den lokala idrottsrörelsen en samlingspunkt där människor möts över traditionella sociala gränser. Vi vill främja en fri och självständig idrottsrörelse som fostrar människor i demokratiska värderingar och vi vill erbjuda alla möjligheter till positiva upplevelser av idrott.

Att främja integration är ett av de syften som staten har angett för det generella stödet till idrotten. Även om unga med utländsk bakgrund, särskilt flickor, är generellt underrepresenterade inom idrotten, är underrepresentationen mindre där än i många andra barn- och ungdomsverksamheter. Risken med öronmärkta stöd är att det blir aktiviteter i projektform, i grupper särskilda från den ordinarie verksamheten. Statens idrottspolitik bör innebära tydligt formulerade mål och en skarp uppföljning av målen, inte en mängd riktade stöd för olika i och för sig angelägna ändamål. *Vi avvisar därför förslag om olika öronmärkta bidrag till idrotten om sammanlagt 33 miljoner kronor på anslag 13:1, och avskaffar det särskilda stöd till idrotten för verksamhet för nyanlända som infördes 2016 om ytterligare 64 miljoner kronor på samma anslag.*

För att finansiera mer prioriterade satsningar inom utbildningspolitiken avvisar Liberalerna fortsatt huvuddelen av regeringens utökning av antalet platser i folkhögskolan från 2016, vilket innebär minskade utgifter om 190 miljoner kronor på anslag 14:1. För att finansiera prioriterade reformer i denna budgetmotion återställer vi även regeringens utökning 2016 av anslag 1:6 om 15 miljoner kronor.

När de svenska folkrörelserna växte fram betonade de alla mycket starkt behovet av folkbildning. Det var genom litteratur och studier som individen skulle skaffa sig verktyg att ta ökat ansvar för sig själv och i samhället. Folkbildningen har allt sedan dess genom sin särart spelat en viktig roll för att höja kunskapsnivån i samhället. Genom att vara fri och frivillig når och lyfter den människor som kanske inte kommit till sin rätt i det formella utbildningssystemet.

Ett exempel på hur folkbildningen framgångsrikt förbereder unga med intellektuell funktionsnedsättning för arbete eller studier är kulturcollegemodellen.

Alliansregeringen genomförde flera reformer för att förbättra möjligheterna för unga med intellektuell funktionsnedsättning att utbilda sig. Gymnasiesärskolans mål

förändrades så att den ska förbereda för vidare studier, inte bara fortsatt lärande. Läringsutbildningar infördes, och yrkeshögskolan fick vissa möjligheter att ta in elever med bakgrund i gymnasiesärskolan. De formella möjligheterna för unga som gått i gymnasiesärskolan att studera vidare har ökat, men i praktiken finns det mycket få utbildningar för denna målgrupp. De som finns, finns i hög grad inom folkbildningen.

Folkbildningens möjligheter att erbjuda eftergymnasial utbildning för unga med intellektuell funktionsnedsättning bör öka. *Vi avsätter därför 10 miljoner kronor per år från 2017 på anslag 14:1 för detta ändamål.*

Liberalerna föreslår att pris- och löneomräkningen för åren 2017–2019 justeras ned med 20 procent årligen. *På detta utgiftsområde påverkas anslag 1:3, 1:6, 2:1, 3:2, 3:3, 5:2, 6:1, 7:1, 8:1, 8:2, 14:1 och 14:4.*

	Utgiftsområde 17 Kultur, medier, trossamfund och fritid	Liberalernas anslagsfördelning jämfört med regeringen, mkr			Kommentar
		2017	2018	2019	
	Anslag				
1:1	Statens kulturråd				
1:2	Bidrag till allmän kulturverksamhet, utveckling samt internationellt kulturutbyte och samarbete	-40	-40		Prop. 2015/16:1, egna beräkningar
1:3	Skapande skola	0	-1	0	RUT dnr 2016:1228
1:4	Forsknings- och utvecklingsinsatser inom kulturområdet				
1:5	Stöd till icke-statliga kulturlokaler				
1:6	Bidrag till regional kulturverksamhet	-23	-26	-28	Prop. 2014/15:99, prop. 2016/17:1, RUT dnr 2016:1228
1:7	Myndigheten för kulturanalys				
2:1	Bidrag till Operan, Dramaten, Riksteatern, Dansens Hus, Drottningholms slottsteater och Voksenåsen	-2	-1	-1	RUT dnr 2016:1228
2:2	Bidrag till vissa teater-, dans- och musikändamål	+10	+10	+10	Egna beräkningar
2:3	Statens musikverk				
3:1	Bidrag till litteratur och kulturtidskrifter				
3:2	Myndigheten för tillgängliga medier	0	0	0	RUT dnr 2016:1228
3:3	Institutet för språk och folkminnen	-1	0	0	RUT dnr 2016:1228
4:1	Statens konstråd				
4:2	Konstnärlig gestaltning av den gemensamma miljön				
4:3	Nämnden för hemslöjdsfrågor				
4:4	Bidrag till bild- och formområdet				

5:1	Konstnärsnämnden				
5:2	Ersättningar och bidrag till konstnärer	-1	-1	-1	RUT dnr 2016:1228
6:1	Riksarkivet	-1	-1	-2	RUT dnr 2016:1228
7:1	Riksantikvarieämbetet	0	-1	-1	RUT dnr 2016:1228
7:2	Bidrag till kulturmiljövård				
7:3	Kyrkoantikvarisk ersättning				
8:1	Centrala museer: Myndigheter	-91	-92	-92	Prop. 2015/16:1, prop. 2016/17:1, RUT dnr 2016:1228
8:2	Centrala museer: Stiftelser	-1	0	-1	RUT dnr 2016:1228
8:3	Bidrag till vissa museer				
8:4	Riksutställningar				
8:5	Forum för levande historia				
8:6	Statliga utställningsgarantier och inköp av vissa kulturföremål				
9:1	Nämnden för statligt stöd till trossamfund				
9:2	Stöd till trossamfund				
10:1	Filmstöd	-235	-235	-247	Prop. 2015/16:1, prop. 2016/17:1
11:1	Utbyte av tv-sändningar mellan Sverige och Finland				
11:2	Forskning och dokumentation om medieutvecklingen				
11:3	Avgift till Europeiska audiovisuella observatoriet				
11:4	Statens medieråd				
11:5	Stöd till taltidningar				
12:1	Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor				
12:2	Bidrag till nationell och internationell ungdomsverksamhet				
12:3	Särskilda insatser inom ungdomspolitiken				
13:1	Stöd till idrotten	-97	-108	-108	Prop. 2014/15:99, prop. 2016/17:1
13:2	Bidrag till allmänna samlingslokaler	-20	-30	-30	Prop. 2016/17:1
13:3	Bidrag för kvinnors organisering				
13:4	Stöd till friluftorganisationer				
13:5	Bidrag till riksdagspartiers kvinnoorganisationer				
13:6	Insatser för den ideella sektorn				

14:1	Bidrag till folkbildningen	-189	-187	-180	Prop. 2015/16:1, RUT dnr 2016:1228, egna beräkningar
14:2	Bidrag till tolkutbildning				
14:3	Särskilda insatser inom folkbildningen				
14:4	Särskilt utbildningsstöd	0	-1	-1	RUT dnr 2016:1228
15:1	Lotteriinspektionen				
	Nya anslag				
8:7	Allmänt stöd för museer	+95	+95	+95	Egna beräkningar
	Summa	-598	-618	-587	
	Specifisering av anslagsförändringar				Kommentar
1:2	Bidrag till allmän kulturverksamhet, utveckling samt internationellt kulturutbyte och samarbete	-100	-100	-100	Återställande av avgifter i kultur- och musikskolan. Prop. 2015/16:1
1:2	Bidrag till allmän kulturverksamhet, utveckling samt internationellt kulturutbyte och samarbete	-40	-40		Avvisning av anslag kring kultur i vissa förorter. Prop. 2015/16:1
1:2	Bidrag till allmän kulturverksamhet, utveckling samt internationellt kulturutbyte och samarbete	+100	+100	+100	Ökat anslag till Kultursamverkansmodellen. Egna beräkningar
1:3	Skapande skola	0	-1	0	Justerad pris- och löneomräkning. RUT dnr 2016:1228
1:6	Bidrag till regional kulturverksamhet	-15	-15	-15	Avvisning av utbyggnad regional kulturverksamhet. Prop. 2014/15:99
1:6	Bidrag till regional kulturverksamhet	-5	-5	-5	Avvisning av medel till läslov. Prop. 2016/17:1
1:6	Bidrag till regional kulturverksamhet	-3	-6	-8	Justerad pris- och löneomräkning. RUT dnr 2016:1228
2:1	Bidrag till Operan, Dramaten, Riksteatern, Dansens Hus, Drottningholms slottsteater och Voksenåsen	-2	-1	-1	Justerad pris- och löneomräkning. RUT dnr 2016:1228
2:2	Bidrag till vissa teater-, dans- och musikändamål	+10	+10	+10	Satsning på kulturinstitutioner på mellannivå. Egna beräkningar.
3:2	Myndigheten för tillgängliga medier	0	0	0	Justerad pris- och löneomräkning. RUT dnr 2016:1228
3:3	Institutet för språk och folkminnen	-1	0	0	Justerad pris- och löneomräkning. RUT dnr 2016:1228
5:2	Ersättningar och bidrag till konstnärer	-1	-1	-1	Justerad pris- och löneomräkning. RUT dnr 2016:1228
6:1	Riksarkivet	-1	-1	-2	Justerad pris- och löneomräkning. RUT dnr 2016:1228
7:1	Riksantikvarieämbetet	0	-1	-1	Justerad pris- och löneomräkning. RUT dnr 2016:1228

8:1	Centrala museer: Myndigheter	-80	-80	-80	Avvisning till förmån för egen satsning på reducerade entréavgifter. Prop. 2015/16:1
8:1	Centrala museer: Myndigheter	-8	-8	-8	Avvisning av medel till ”kunskapsbaserad och reflekterande historieskrivning”. Prop. 2016/17:1
8:1	Centrala museer: Myndigheter	-3	-4	-4	Justerad pris- och löneomräkning. RUT dnr 2016:1228
8:2	Centrala museer: Stiftelser	-1	0	-1	Justerad pris- och löneomräkning. RUT dnr 2016:1228
8:7	Allmänt stöd för museer	+95	+95	+95	Sökbart bidrag för statsstödda samt läns- och regionmuseer. Egna beräkningar
10:1	Filmstöd	-25	-25	-25	Avvisning av biografisatsning. Prop. 2015/16:1
10:1	Filmstöd	-210	-210	-202	Avvisning av tillfällig anslagshöjning. Prop. 2016/17:1
10:1	Filmstöd			-20	Avvisning av förstärkt filmstöd. Prop. 2016/17:1
13:1	Stöd till idrotten	-64	-64	-64	Avvisning av anslagshöjning med anledning av integration. Prop. 2014/15:99
13:1	Stöd till idrotten	-11	-30	-30	Avvisning av öronmärkta medel till barn- och ungdomsidrott. Prop. 2016/17:1
13:1	Stöd till idrotten	-14	-14	-14	Avvisning av öronmärkta medel till idrott i utsatta områden. Prop. 2016/17:1
13:1	Stöd till idrotten	-8			Avvisning av ”insatser för ökad sysselsättning”. Prop. 2016/17:1
13:2	Bidrag till allmänna samlingslokaler	-20	-30	-30	Avvisning av stöd till samlingslokaler i socioekonomiskt utsatta områden. Prop. 2016/17:1
14:1	Bidrag till folkbildningen	-120	-120	-120	Återställande av antalet platser i folkhögskolans allmänna kurs. Prop. 2015/16:1
14:1	Bidrag till folkbildningen	-70	-70	-70	Avvisning av utbyggnad av antalet platser i folkhögskolan. Prop. 2015:16/1
14:1	Bidrag till folkbildningen	-9	-7		Justerad pris- och löneomräkning. RUT dnr 2016:1228
14:1	Bidrag till folkbildningen	+10	+10	+10	Kulturcollege för personer med funktionsnedsättning. Egna beräkningar
14:4	Särskilt utbildningsstöd	0	-1	-1	Justerad pris- och löneomräkning. RUT dnr 2016:1228

Utgiftsområde 18: Samhällsplanering, bostadsförsörjning och byggande samt konsumentpolitik

I utgiftsområde 18 ingår samhällsplanering, bostadsmarknad, byggande och lantmäteriverksamhet samt konsumentpolitik.

Krisen på den svenska bostadsmarknaden handlar både om att det byggs för lite och att rörligheten är för låg. Bristen på bostäder är ett stort hinder för människors frihet som också skadar den svenska ekonomin. En uppskattning gör gällande att inlåsningsarna på svensk bostadsmarknad ökar den svenska arbetslösheten med hela 0,3 procentenheter.

Förklaringarna till den låga rörligheten är flera. Boverket har konstaterat att den svenska hyressättningsmodellen fungerar allt sämre i takt med att bostadsmarknaden blir allt mer överhettad. De långa köerna till hyresbostäder är ett tydligt tecken på en icke fungerade marknad. För personer som äger sitt boende konstaterar samma myndighet att kostnaderna för att flytta och byta bostad sannolikt är de högsta i hela OECD.

Anledningarna till att det byggs för lite är ännu mer mångfasetterade. Det handlar om det totala utbudet av mark och den takt som detaljplanelagd mark bebyggs. Fler detaljplaner måste upprättas och fler bygglov måste vinna laga kraft. Inte minst handlar det om att minska de kostnader som är förknippade med överklaganden och långa ledtider.

Boverket har justerat upp behovet av nya bostäder för tioårsperioden 2016–2025 till 710 000. En större del av dessa, 440 000, bedöms behövas redan 2020 vilket innebär en genomsnittlig årstakt om 88 000 nya bostäder. Anledningen till att bostadsbristen förvärras trots att bostadsbyggandet ökat är att Sveriges befolkning stiger i snabbare takt än vad som tidigare antagits.

Liberalernas bostadspolitik syftar till att få en bostadsmarknad präglad av mer rörlighet och mer byggande. Det är en bostadsmarknad som är just en fungerande marknad, där fler människor kan bo utifrån egna önskemål och förutsättningar. Det är en bostadsmarknad med enklare plan- och byggregler samtidigt som de höga ambitionerna för tillgänglighet upprätthålls.

Det behövs en blandning av både hyresrätter, bostadsrätter, ägarlägenheter och villor i olika lägen och prisklasser. Vi föreslår reformer som gör vägen till det första spadtaget kortare för byggföretagen och vägen till den första, andra eller tredje egna nyckeln kortare för den individ som i dag inte kommer in eller kommer vidare på en bostadsmarknad som inte fungerar. Det är en bostadsmarknad där priserna på att bygga har sjunkit, priserna för att hyra bättre speglar utbud och efterfrågan och skattepolitiken har lagts om för att minska risken för både snabba prisstegringar och prisfall på ägarmarknaden. På en sådan bostadsmarknad får fler plats – till gagn för friheten och tryggheten för den enskilde, och för jobben och tillväxten i Sverige.

Regeringen håller fast vid en politik som syftar till att subventionera fram fler bostäder. Detta är i grunden feltänkt. Subventionssystem snedvrider konkurrensen mellan byggprojekt och minskar snarare än ökar incitamenten för bostadsbyggande. Ett avgörande skäl till att de bostadspolitiska överläggningarna mellan regeringen och oppositionen inte ledde till någon uppgörelse var regeringens övertro på subventioner och ovilja till de djupgående reformer som behövs.

Liberalerna vill i stället gå vidare med ytterligare systemförändringar för att korta tiden från plan till bostad, förenkla regelsystem och möjliggöra fler bostäder. Planprocessen ska förenklas, ledtiderna kortas och överklagandereglera ses över. Konkurrensverket ska fortsatt genomlysna byggsektorn. Byggherrar ska ges rätten att utarbeta detaljplaner som ska kunna prövas av kommunen.

Vi vill även ta ytterligare steg mot färre överklaganden och en snabbare överklagandeprocess. Vi har drivit på för den reform som innebär att beslut om detaljplaner ska överklagas direkt till mark- och miljödomstolen, i stället för att länsstyrelsen ska vara första instans. Vi vill på sikt att länsstyrelsernas roll renodlas till att vara samrådsaktör och inte part i denna typ av ärenden. Det bör även övervägas om det går att begränsa den sakägarkrets som har rätt att överklaga bygglovs- och detaljplanebeslut. Fler smärre åtgärder ska omfattas av enbart bygganmälan.

För att öka rörligheten på bostadsmarknaden behöver flyttskatten sänkas. Den effektiva skatten sänks genom att taket på uppskovsbeloppet tas bort och räntebeläggningen på uppskovsbeloppet avskaffas. I denna motion lägger Liberalerna fram ett finansierat förslag till denna reform. De åtgärder som regeringen aviserat (prop. del 1 s. 228) är otillräckliga eftersom avskaffandet av taket för uppskovsbeloppet endast är tillfälligt och räntebeläggningen kvarstår.

Bruksvärdessystemet ska reformeras för ökad rörlighet. Inom det befintliga beståndet bör hyressättningen framöver i större utsträckning avspegla konsumenternas efterfrågan och individuella val. Inom bruksvärdessystemet behöver läge samt till- och frånval få större genomslag så att hyresnivåerna närmare speglar utbud och efterfrågan. Vad gäller nybyggnation ska fri hyressättning tillåtas. Inom ramen för presumtionshyressystemet ska också hyror kunna avtalas fritt mellan hyresvärd och hyrestagare. Presumtionshyrorna ska gälla utan bortre tidsgräns. Den fria hyressättningen ska kombineras med ett starkt besittningsskydd och en förutsägbar indexreglering under hela den period hyresgästen väljer att bo kvar.

För att bidra till att bostadsområden får ett mer blandat utbud av bostäder vill vi att ägarlägenheter ska kunna inrättas även i befintligt bestånd genom ombildning av hyresrätter eller bostadsrätter. Vidare bör bostadssegregationen i områden helt dominerade av hyresrätter motverkas genom en särskild strategi för ombildning i dessa områden. Dessa förslag utvecklas närmare i Liberalernas bostadspolitiska motion.

Dagens bostadsmarknad skapar särskilt stor otrygghet för många andrahandshyresgäster. Liberalerna vill göra ett antal förändringar för att underlätta laglig och ordnad andrahandsuthyrning. Ett svenskt system för trygga hyresdepositioner ska införas. Norge har ett system där depositionsbeloppet vid andrahandsuthyrning sätts in på ett neutralt konto. Ett motsvarande system bör införas i Sverige.

Skattevillkoren vid andrahandsuthyrning ska förbättras och taket för skattefria hyresinkomster bör på sikt höjas. För att öka utbudet av lagliga andrahandsbostäder vill vi tillåta friare hyressättning vid uthyrning av villor, bostadsrätter och ägarlägenheter. Ett ytterligare steg mot friare hyressättning vid uthyrning av villor, bostadsrätter och ägarlägenheter genomförs genom en generösare beräkning av den så kallade skäligen hyran.

För att bidra till att lösa bostadsbristen bland studenter bör Akademiska Hus ges ett utvidgat uppdrag att bygga och äga studentbostäder.

Det finns en outnyttjad potential att bygga fler bostäder i attraktiva lägen, särskilt i glesbygd. Därför bör strandskyddet decentraliseras genom att kommuner ska kunna ansöka om att upphäva strandskyddet med hänvisning till ett lokalt behov av

bostadsbyggande. I områden där exploateringstrycket bedöms som exceptionellt högt eller synnerliga skäl föreligger ska fortfarande ett strikt strandskydd tillämpas.

Samhällsbyggnad innebär att skapa en bebyggelsemiljö där bostäder, kontor och verksamheter ligger i trygga och tillgängliga omgivningar, att skapa och vårda grönområden och att verka för minskad miljöpåverkan, god integration och social sammanhållning. Sverige är det land i EU som urbaniseras snabbast. Det ställer krav på långsiktig och framsynt stadsplanering.

Vad gäller de enskilda anslagsposterna föreslår Liberalerna att anslag 1:2 för statsbidrag till omstrukturering av kommunala bostadsbolag samt anslag 1:3 för statsbidrag till kommunala hyresgarantier anpassas till den faktiska utgiftsnivån. *Detta innebär en budgetförstärkning av anslag 1:2 med 85 miljoner kronor samt av anslag 1:3 med 38 miljoner kronor årligen från år 2017.*

Liberalerna anser inte att tillräckliga skäl finns för att bygga upp ett särskilt statligt informationscenter för hållbart byggande i Boverkets regi. För att finansiera andra prioriterade reformer avvisar vi därför detta förslag. *Detta innebär en årlig budgetförstärkning på anslag 1:4 Boverket med 10 miljoner kronor.*

I stället vill vi ge Boverket i uppdrag att utveckla en modell för offentlig hyresstatistik, så att hyresgäster får lättare att själva skaffa information om den genomsnittliga hyresnivån i ett bostadsområde. Detta skulle stärka hyresgästernas möjligheter att hävda sina intressen på en marknad med svår bostadsbrist. Förslaget beskrivs närmare i Liberalernas bostadspolitiska motion. *Vi tillför därför 25 miljoner kronor årligen från år 2017 till anslag 1:4 för en offentlig hyresstatistik.*

Kortsiktiga subventioner ger inget långsiktigt stabilt bostadsbyggande. Det kan möjligen i viss mån påverka inriktningen på byggandet och kan också göra att vissa planerade byggprojekt förskjuts i tid, men motverkar de långsiktiga spelregler som är så avgörande för att byggandet varaktigt ska öka. Subventioner till renovering av fastigheter snedvrider också förhållandena mellan de fastighetsägare som får subventioner och de fastighetsägare som redan renoverat med egna medel. Vi anser att det är fastighetsägaren som ska ta det ekonomiska ansvaret för att vårda och renovera sin fastighet, inte staten.

Liberalerna avvisar därför regeringens anslag 1:7, 1:8 och 1:9 i sin helhet. Detta innebär en budgetförstärkning med 5 500 miljoner kronor årligen 2017–2020.

Det behövs starkare incitament för att reglerna om kortare handläggningstider verkligen ska efterlevas av kommunerna. I dag blir det inga tydliga konsekvenser för de kommuner som överskrider tidsgränserna. Vi menar att det är viktigt att införa både tidsgränser och regler om konsekvenser om dessa tidsgränser inte hålls. Med bifall till bl.a. ett motionsyrkande från Liberalerna tillkännagav riksdagen hösten 2015 att regeringen behöver vidta nödvändiga åtgärder för att koppla någon form av incitament eller sanktioner till kommande regler om kommuners handläggningstider för anmälningsärenden. Vi förutsätter att regeringen återkommer till riksdagen med lagförslag och avser i annat fall att återkomma med nya initiativ.

Vidare föreslår vi en snabbhetspremie i form av en ekonomisk stimulans till de kommuner som har korta handläggningstider eller framgångsrikt förkortar sina handläggningstider för plan- och bygglovsärenden. *Vi inrättar därför ett nytt anslag 1:10 Bonus till kommuner för kortare handläggningstid och anvisar 20 miljoner kronor år 2017 med successiv utbyggnad till 60 miljoner kronor år 2019.*

Öppna geodata är en viktig reform för både företag och medborgare. Både bostadspolitiska och demokratiska argument talar för att Lantmäteriet behöver påskynda

tillgängliggörandet av öppna geodata. Regeringens förslag i budgetpropositionen innebär endast ett första, begränsat steg, nämligen att fastighetsdata och vissa geodata blir avgiftsfritt tillgängliga för andra statliga myndigheter. För att bättre kunna ta tillvara de samhällsvinster som öppna geodata kan medföra anser Liberalerna att finansieringsmodellen bör ses över för att underlätta allmänhetens och företagens tillgång till öppna geodata.

Den liberala synen på konsumentpolitiken är att individen ska ha makt och möjlighet att fatta välgrundade beslut utifrån sina egna önskemål. För att konsumenten ska ha möjlighet att utöva sin konsumentmakt krävs kunskap samt en fri och öppen granskning där marknadsaktörer granskas och där oseriösa företag avslöjas. Det förutsätter i sin tur att konsumenterna har god tillgång till information. Staten ska ge konsumenterna goda möjligheter att göra sina egna val och vara medvetna om konsekvenserna av dem, men staten ska däremot inte bestämma vilka val konsumenterna ska göra.

Som redovisas i vår konsumentpolitiska motion är Liberalerna starkt kritiska till regeringens planer på ett nytt korporativt organ för att samordna och driva på arbetet med miljömässigt hållbar konsumtion. Regeringen har inte redovisat någon analys av hur risken för sammanblandning av offentliga och privata intressen i ett sådant organ ska förebyggas. Liberalerna avvisar därför förslaget om nytt uppdrag till Konsumentverket om att inrätta ett partssammansatt forum om miljösmart konsumtion. *Detta innebär en budgetförstärkning under anslag 2:1 Konsumentverket på 11 miljoner kronor år 2017, 14 miljoner kronor år 2018 och 9 miljoner kronor år 2019.*

Liberalerna vill i stället höja ambitionerna inom den statliga funktionshinderspolitiken på konsumentpolitikens område. Konsumentverket bör få ett särskilt uppdrag om åtgärder för att stärka konsumentmakten för personer med funktionsnedsättning. *För detta syfte anvisar Liberalerna 5 miljoner kronor årligen från 2017 till anslag 2:1.*

De oberoende konsumentorganisationerna spelar en avgörande roll för att ta tillvara konsumenters intressen i samhället och på marknaden. Vi anser att regeringen har alltför låga ambitioner vad gäller nivån på stödet till konsumentorganisationer. Vi vill att konsumentorganisationen har goda möjligheter att verka, och i vår budgetmotion föreslår vi därför en höjning av anslaget till dem. *Liberalerna anvisar därför ytterligare 3 miljoner kronor årligen från 2017 till anslag 2:4 för statligt stöd till det civila samhällets organisationer som på olika sätt främjar konsumenternas intressen.*

Liberalerna föreslår slutligen att pris- och löneomräkningen för åren 2017–2019 justeras ned med 20 procent årligen. *På detta utgiftsområde påverkas anslag 1:4 och 1:6.*

	Utgiftsområde 18 Samhällsplanering, bostadsförsörjning och byggande samt konsumentpolitik	Liberalernas anslagsfördelning jämfört med regeringen, mkr			
	Anslag	2017	2018	2019	Kommentar
1:1	Bostadspolitisk utveckling				
1:2	Omstrukturering av kommunala bostadsföretag	-85	-85	-85	Prop. 2016/17:1, egna beräkningar
1:3	Stöd för att underlätta för enskilda att ordna bostad	-38	-38	-38	Prop. 2016/17:1, egna beräkningar

1:4	Boverket	+14	+14	+14	Prop. 2016/17:1, RUT dnr 2016:1228, egna beräkningar
1:5	Statens geotekniska institut				
1:6	Lantmäteriet	-1	-2	-2	RUT dnr 2016:1228
1:7	Energieffektivisering och renovering av flerbostadshus och utomhusmiljöer	-1 000	-1 000	-1 000	Prop. 2016/17:1
1:8	Stöd till kommuner för ökat bostadsbyggande	-1 800	-1 300	-1 300	Prop. 2016/17:1
1:9	Investeringsstöd för anordnande av hyresbostäder och bostäder för studerande	-2 700	-3 200	-3 200	Prop. 2016/17:1
2:1	Konsumentverket	-7	-10	-5	Prop. 2016/17:1, RUT dnr 2016:1228 egna beräkningar
2:2	Allmänna reklamationsnämnden				
2:3	Fastighetsmäklarinspektionen				
2:4	Åtgärder på konsumentområdet	+3	+3	+3	Egna beräkningar
2:5	Bidrag till miljömärkning av produkter				
	Nya anslag				
1:10	Bonus till kommuner för kortare handläggningstid	+20	+40	+60	Egna beräkningar
	Summa	-5 593	-5 577	-5 553	
	Specificering av anslagsförändringar				
1:2	Omstrukturering av kommunala bostadsföretag	-85	-85	-85	Anpassning till långsiktig utgiftsnivå. Prop. 2016/17:1, egna beräkningar
1:3	Stöd för att underlätta för enskilda att ordna bostad	-38	-38	-38	Anpassning till långsiktig utgiftsnivå. Prop. 2016/17:1, egna beräkningar
1:4	Boverket	+25	+25	+25	Upprättande av offentlig hyresstatistik. Egna beräkningar
1:4	Boverket	-1	-1	-1	Justerad pris- och löneomräkning. RUT dnr 2016:1228
1:4	Boverket	-10	-10	-10	Avvisning av uppdrag om informationscenter för hållbart byggande. Prop. 2016/17:1
1:6	Lantmäteriet	-1	-2	-2	Justerad pris- och löneomräkning. RUT dnr 2016:1228
1:7	Energieffektivisering och renovering av flerbostadshus och utomhusmiljöer	-1 000	-1 000	-1 000	Anslaget avvisas i sin helhet. Prop. 2016/17:1

1:8	Stöd till kommuner för ökat bostadsbyggande	-1 800	-1 300	-1 300	Anslaget avvisas i sin helhet. Prop. 2016/17:1
1:9	Investeringsstöd för anordnande av hyresbostäder och bostäder för studerande	-2 700	-3 200	-3 200	Anslaget avvisas i sin helhet. Prop. 2016/17:1
1:10	Bonus till kommuner för kortare handläggningstid	+20	+40	+60	Bonus till kommuner med kort handläggningstid. Egna beräkningar
2:1	Konsumentverket	-11	-14	-9	Avvisning av uppdrag och nytt forum om miljösmart konsumtion. Prop. 2016/17:1
2:1	Konsumentverket	+5	+5	+5	Uppdrag om konsumentmakt för personer med funktionsnedsättning. Egna beräkningar
2:1	Konsumentverket	-1	-1	-1	Justerad pris- och löneomräkning. RUT dnr 2016:1228
2:4	Åtgärder på konsumentområdet	+3	+3	+3	Ökade anslag till konsumentorganisationer. Egna beräkningar

Utgiftsområde 19: Regional tillväxt

Utgiftsområdet omfattar medel för hållbara regionala tillväxtinsatser i form av projektverksamhet och olika former av regionala företagsstöd, samt utbetalningar från Europeiska regionala utvecklingsfonden. Regionala hänsyn ska också tas inom andra utgiftsområden.

Globaliseringen leder till förändringar som får olika genomslag i olika delar av Sverige. Samhällen förändras. Urbanisering bygger i grunden på människors fria val, och det försvarar vi. Samtidigt finns utmaningar med skillnader mellan å ena sidan städer med en starkt växande privat tjänstesektor och å andra sidan områden med en hög sårbarhet och lokala utmaningar i form av t.ex. en enskild eller ett fåtal industriella arbetsgivare. I kommuner där varsel och avfolkning är vardag blir konsekvensen en åldrande befolkning med ett minskat skatteunderlag.

Utgångspunkten för oss som liberaler är värnandet om människors makt över sin egen situation och möjlighet att skapa sin egen framtid. En liberal landsbygdspolitik strävar efter att skapa förutsättningar för dem som vill bo och arbeta på landsbygden eller i mindre tätort att göra det. Vi ska ta vara på de unika förutsättningar för individens utvecklingskraft och företags konkurrenskraft som finns i olika delar av vårt land. För att möjliggöra service på landsbygden ser vi gärna flexibla lösningar och samarbeten mellan olika aktörer och anser att det finns behov av visst statligt stöd.

Hela Sveriges utvecklingskraft, tillväxtpotential och sysselsättningsmöjligheter ska tas till vara. De generella insatserna på nationell nivå för jobb, utbildning och för ett förbättrat företagsklimat behöver kombineras med regionala insatser. Grunden för vårt välstånd är och förblir företagande och ekonomisk utveckling. Liberalerna vill ge människor och företag över hela landet möjligheter att växa och utvecklas. På så sätt tar vi till vara hela Sveriges utvecklingskraft, tillväxtpotential och

sysselsättningsmöjligheter. Sverige behöver en företagsvänlig politik och det uppnås inte genom höjda skatter på jobb och företagande. I stället behövs regelförenklingar och ett företagsvänligt klimat.

Sverige ska ha en bredbandsuppkoppling i världsklass. Bredbandet är i dag en lika viktig del i infrastrukturen som el- och vägnäten. En god uppkoppling är viktigt för såväl privatpersoner som företag och oerhört viktigt för regional tillväxt. Glesbygden måste få bättre it-kapacitet och statens huvudsakliga uppgift bör vara att skapa förutsättningar genom att undanröja hinder för utvecklingen, men även att stötta där lönsamheten för utbyggnad är bristfällig. Liberalerna vill se en snabbare utbyggnad av bredband och anslår därför ytterligare 100 miljoner kronor i förhållande till regeringen, vilket beskrivs närmare under utgiftsområde 23.

Fungerande kommunikationer är viktiga för jobb och hållbar tillväxt i hela landet. Därför krävs fortsatta investeringar i järnväg, väg och annan infrastruktur. Det finns inget land inom EU som har så långt mellan landsändarna som Sverige. Det gör oss beroende av väl fungerande flygtrafik, och centrala flygplatser såsom Bromma flygplats måste finnas kvar.

Liberalerna motsätter sig införandet av en så kallad kilometerskatt som kommer att innebära avsevärt dyrare transporter och därmed sämre konkurrensvillkor. Det påverkar industrin, företagandet och jobben negativt och hämmar den regionala tillväxten.

Längre och tyngre fordon kan frakta mer gods per lastbil. Genom att tillåta dessa fordon kan utsläppen minska samtidigt som effektiviteten och lönsamheten ökar.

Liberalerna föreslår en omläggning av reseavdraget i syfte att öka dess regionala träffsäkerhet och minska exponeringen mot felaktigheter i utnyttjandet av avdraget. Tanken är att reseavdraget ska begränsas i de regioner där det finns en fungerande kollektivtrafik och att avdraget därmed är mer generöst där kollektivtrafiken är mindre utbyggd. Detta behandlas närmare under denna motions skatteavsnitt liksom under utgiftsområde 20.

Liberalerna anser att en återgång till tidigare anslagsnivåer är rimlig när det gäller anslag 1:1.

	Utgiftsområde 19 Regional tillväxt	Liberalernas anslagsfördelning jämfört med regeringen, mkr			
		2017	2018	2019	
	Anslag				Kommentar
1:1	Regionala tillväxtåtgärder	-88	-113	-125	Prop. 2015/16:1, prop. 2016/17:1
1:2	Transportbidrag				
1:3	Europeiska regionala utvecklingsfonden perioden 2014–2020				
	Summa	-88	-113	-125	
	Specifisering av anslagsförändringar				Kommentar
1:1	Regionala tillväxtåtgärder	-88	-113	-125	Återställande av tidigare anslagsnivå. Prop. 2015/16:1, prop. 2016/17:1

Utgiftsområde 20: Allmän miljö- och naturvård

Utgiftsområde 20 Allmän miljö- och naturvård innefattar miljöpolitik och miljöforskning. Miljöpolitiken utgår ifrån de nationella miljö kvalitetsmålen och det generationsmål för miljöarbetet som beslutats av riksdagen. Målen är styrande för allt miljöarbete som Sverige bedriver nationellt, inom EU och internationellt.

Mänskligheten står inför globala utmaningar såsom klimatförändringar, utarmning av den biologiska mångfalden, brist på rent vatten och spridning av kemikalier. Alla dessa utmaningar hänger ihop och de påverkar framtiden för allt liv på jorden.

Miljöförstöring och klimathot stannar inte vid nationsgränser. Sverige ska vara en förebild och en pådrivande kraft inom EU och i det globala arbetet för ett hållbart samhälle. Ett land som visar ledarskap och förenar välstånd med ansvar för miljö och klimat. Vi står bakom de klimatpolitiska mål som sju partier har enats om inom ramen för Miljömålsberedningen.

Liberal miljöpolitik handlar om ansvarstagande utifrån kunskap och utifrån marknadsekonomiska principer. Teknisk utveckling är en central del av lösningen på dagens miljöproblem. En liberal miljöpolitik medverkar till att förenkla för människor att ta ansvar utan att detaljstyra deras vardagsliv. Konsumenten ska kunna göra aktiva och informerade val. Vi utgår från försiktighetsprincipen och principen att förorenaren ska betala. Ekonomiska styrmedel ska vara generella och teknikneutrala.

Sverige behöver en grön skatteväxling. Liberalerna vill se lägre skatt på jobb medan olika former av miljö- och klimatpåverkande skatter och avgifter bör höjas. Med beaktande av jobben och konkurrenskraften ska ekonomiska styrmedel därför användas för att möta klimatkrisen och föra Sverige närmare klimatmålen.

Den rödgröna regeringen blir allt mer röd i stället för grön. Den gröna skatteväxlingen är helt bortglömd, i stället höjs bara skatterna, inte minst på jobb. Skattepengar läggs på kortsiktiga subventioner och administrativt krångliga stöd med begränsad klimatnytta. Flera av de stora klimatinvesteringar regeringen säger sig vilja genomföra skjuts fram till efter denna mandatperiod.

Centralt är nu att vidta klimat- och miljöanpassningar där det gör som mest nytta och på sätt som ger långsiktiga resultat. Viktiga områden är transport, energi, industri samt jord- och skogsbruket. Det krävs åtgärder för att nå det långsiktiga målet med en fossilfri fordonsflotta. Vi vill se en europeisk flygskatt. Flyget är ett internationellt transportmedel, och beskattningen ska därför ske på global eller europeisk nivå. Vi ställer oss bakom den bensinskattehöjning som genomförts och anser att det är rimligt att indexera bränsleskatten. Frågan om vägavgifter på motorvägssträckor där det finns särskilt goda kollektivtrafikalternativ bör också övervägas, och i så fall ska miljöbilar undantas från vägavgifterna.

Liberalerna föreslår dessutom att en dubbdäcksavgift enligt norsk modell införs för att minska det utsläpp av partiklar som användningen av dubbdäck medför. Detta skulle förbättra luftkvaliteten i storstäderna.

Förorenaren ska betala. Liberalerna vill därför se att miljöbilsbonusen i stället utformas som en förhöjd skatt på bilar med negativ klimatpåverkan. Det är inte rimligt att skattemedel ska läggas på en bonus för att en bil köps in. I stället bör miljöbilsbonusen utformas som en förhöjd skatt på bilar med negativ klimatpåverkan. Liberalerna förordar därför en omvänd miljöbilsbonus där bilar som inte skulle vara berättigade till en miljöbilspremie, enligt gällande regelverk, under de första fem åren får en förhöjd fordonsskatt. Denna reform liksom andra skattepolitiska förslag som

berörs under detta utgiftsområde berörs närmare i denna motions skatteavsnitt. *Därmed avvisas anslaget 1:8 i sin helhet.*

Liberalerna föreslår också en omläggning av reseavdraget i syfte att öka dess regionala träffsäkerhet och minska exponeringen mot felaktigheter i utnyttjandet av avdraget. Tanken är att reseavdraget ska begränsas i de regioner där det finns en fungerande kollektivtrafik. Förändringen beräknas stärka de offentliga finanserna år 2017 med 1 400 miljoner kronor.

Vi föreslår vidare att förmånsvärdet för bilar som inte är miljöbilar höjs. En höjning av förmånsvärdet för bilar som inte är miljöbilar innebär att individens beskattningsbara inkomst ökar. Sammantaget bedöms förslaget stärka statens finanser med 1 200 miljoner kronor år 2017. Samtidigt avvisas regeringens förslag till nedsatt förmånsvärde för vissa bilar.

Det behövs en bättre infrastruktur för att främja en fossilfri fordonsflotta och det är rimligt att staten står för en del av dessa investeringar. Under utgiftsområde 21 anslår därför Liberalerna 75 miljoner kronor för att stimulera utbyggnad av en laddinfrastruktur.

Utöver dessa statliga insatser finns anledning att på lokal och regional nivå främja en fossilfri fordonsflotta genom åtgärder såsom fri parkering, bussfiler och slopad trängselskatt för eldrivna lätta lastbilar, taxi och personbilar.

Genom att tillåta längre och tyngre lastbilar går det att minska utsläppen samtidigt som effektiviteten och lönsamheten ökar. Längre och tyngre fordon kan frakta mer gods per lastbil.

Klimatavtalet från Paris underströk vikten av att avskaffa olika former av subventioner och stöd till fossila bränslen. Därför föreslås ett slopande av nedsättningen av energi- och koldioxidskatt för diesel inom gruvinindustriell verksamhet. För 2017 innebär förändringen att statens skatteintäkter ökar med 310 miljoner kronor.

Även dieselsubventionerna till jordbruket måste i enlighet med klimatavtalet successivt avskaffas. Det är anmärkningsvärt att regeringen i stället med start 2016 i det närmaste fördubblat dessa dieselsubventioner. För att öka drivkrafterna för jordbruket att ytterligare bidra till klimatomställningen bör nedsättningen av energiskatten på diesel för arbetsmaskiner i jordbruks-, skogsbruks- eller vattenbruksverksamhet inte byggas ut utan i stället avskaffas över en tvåårsperiod. För 2017 innebär förändringen att statens skatteintäkter ökar med 600 miljoner kronor.

Liberalerna vill driva på miljöanpassningen genom generella och teknikneutrala ekonomiska styrmedel, såsom koldioxidskatt på fossila bränslen och ett utvecklat och reformerat utsläppshandelssystem inom EU. Systemet med utsläppsrätter måste stärkas eftersom det i dag inte fungerar tillräckligt effektivt. Överskottet på utsläppsrätter leder till för låga priser och bristande klimatstyrning. Annullering av utsläppsrätter kan användas för att stärka prissignalerna men Liberalerna ifrågasätter att regeringen ensidigt avser att lägga skattemedel på att köpa in och annullera utsläppsrätter. Det är inom EU Sverige måste driva på för att få till ett effektivare system.

Genom en mix av kärnkraft, vattenkraft och annan förnybar el är Sveriges elproduktion i princip helt utsläppsfri. Dessvärre har fem partier ingått en energiöverenskommelse som är dyr och saknar klimatnytta. Det som nu styr svensk energipolitik är inte omtanke om klimatet eftersom koldioxidutsläppen redan är obefintliga. Fokus är i stället på att av politiska skäl öka dyra subventioner till energislag som är väderberoende och försvagar vårt elsystem. Riksdagens utredningstjänst har räknat ut att kostnaden för en ökad ambitionsnivå i

elcertifikatsystemet från 2021 till 2045 sammanlagt kan hamna på runt 100 miljarder kronor beroende på priserna på elcertifikatmarknaden.

I nämnda överenskommelse har ett mål om 100 procent förnybart till år 2040 satts, vilket innebär att klimatsmart kärnkraft ska fasas ut i förtid. Vi anser att det är samhällsekonomiskt slöseri att stänga fungerande klimatsmarta kraftslag. Målet om ett 100 procent fossilfritt elsystem årets alla dagar är det enda viktiga för klimatet. För klimatets skull är det därför viktigare att insatser görs inom de sektorer som har höga klimatutsläpp såsom transportsektorn, processindustrin och jordbruket.

Vägen mot ett klimatsmart samhälle kräver långsiktiga investeringar och det är rimligt att staten delfinansierar vissa infrastrukturmässiga klimatinvesteringar. Liberalerna anslår därför statliga medel för nationella klimatinvesteringar. Fokus på investeringarna ska vara att få ner utsläppen och stöd ska inriktas mot insatser där investerade medel har störst klimateffekt. Det kan till exempel handla om investeringar i biogasanläggningar och metangasreducering inom jordbruket. Medel ska endast gå till insatser som utan stöd inte skulle bli av. Insatserna måste vara marknadskompletterande och får inte slå ut eller på annat sätt snedvrída konkurrensen. *På detta utgiftsområde och för 2017 innebär det att 200 miljoner kronor anslås på ett nytt anslag 1:20 Nationella klimatinvesteringar för riktade och långsiktiga klimatinvesteringar. Därmed avvisas regeringens anvisade medel av anslaget 1:17.*

Ett Sverige fritt från gifter är centralt när det gäller miljö- och klimatpolitiken. Det krävs en effektiv lagstiftning, ekonomiska styrmedel och förbättrad marknadstillsyn. Kemikalielagstiftningen ska utgå från försiktighetsprincipen. Den europeiska kemikalielagstiftningen behöver skärpas, och särskild hänsyn tas till barn och ungas känslighet samt till den samlade effekten då flera olika kemikalier samverkar. Liberalerna välkomnar att en kemikalieskatt införs för att minska förekomsten av eller risken för exponering och spridning av miljö- och hälsofarliga ämnen från olika varugrupper som ofta används i hemmen.

Farliga kemikalier i konsumentprodukter, till exempel leksaker och kläder, ska bort från marknaden. Det behövs ett långsiktigt arbete för att öka marknadstillsynen när det gäller giftiga konsumentprodukter med särskilt fokus på produkter riktade mot barn. Liberalerna föreslår en satsning på ökad marknadstillsyn som bör utföras av Kemikalieinspektionen. *På detta utgiftsområde och för 2017 innebär det att 10 miljoner kronor tillförs 1:6.*

Många av de miljöproblem som jordbruksproduktionen leder till, till exempel övergödning och minskad biologisk mångfald, beror på tillförseln av näringsämnen via gödslingen. Användningen av handelsgödsel bidrar till övergödning av vattenområden. Även förekomsten av kadmium i handelsgödsel är ett oroande miljöproblem. Det är därför angeläget att användningen av sådan gödsel minskar och att jordbrukets allmänna miljöpåverkan sjunker. För att uppnå detta bör en ny läckageskatt för jordbruket införas från och med den 1 januari 2017. Den skatt på handelsgödsel som avskaffades den 1 januari 2010 skulle kunna tjäna som en utgångspunkt för en ny miljöstyrande skatt. Förändringen beräknas stärka de offentliga finanserna år 2017 med 200 miljoner kronor.

Avfallens miljöpåverkan ska minskas genom fungerande återanvändning och återbruk. Avfallspolitiken måste förebygga och förhindra att tungmetaller, läkemedelsrester och andra farliga ämnen sprids i naturen. Miljöföroreningar i marker är en miljörisk och förhindrar en effektiv markanvändning. Dessa områden måste saneras och återställas i allt högre utsträckning framförallt när det gäller områden som kan användas till bostäder. Liberalerna föreslår en ökad sanering av områden som kan

användas till bostadsbyggande samt av områden som är särskilt angelägna ur risksynpunkt. Liberalerna tillför medel till aktuellt anslag och vill se en mer preciserad medelsanvändning än regeringens förslag under samma anslag. *På detta utgiftsområde och för 2017 innebär det att 25 miljoner kronor tillförs 1:4.*

Allemansrätten ska värnas. Fjäll-, skogs- och kustområden samt sjöar och vattendrag med höga naturvärden ska ha ett starkt skydd. Alliansregeringen genomförde vissa förändringar av strandskyddsreglerna för att möjliggöra en mer flexibel tillämpning mellan områden med lågt och högt exploateringsstryck, men mycket tyder på att dessa reformer inte har fått det avsedda genomslaget. Vi vill reformera strandskyddet för att möjliggöra fler strandnära bostäder i områden där inte exploateringsstrycket är särskilt hårt. Vår syn på strandskyddet redovisas närmare under utgiftsområde 18.

Sverige ska ha livskraftiga stammar av alla de fem stora rovdjuren: björn, järv, lo, varg och kungsörn. Dialog med lokalbefolkningen i berörda områden är en viktig del av rovdjursförvaltningen. Allt fler arter hotas av utrotning. Hotade växter och djur ska skyddas genom fridlysning, information och biotopskydd. Artdatabankens arbete ska främjas. För att bevara och utveckla den biologiska mångfalden i form av olika naturtyper och arter behövs ökade restaureringsinsatser. Liberalerna föreslår en satsning i syfte att bevara och utveckla den biologiska mångfalden i form av olika naturtyper och arter. *Liberalerna anser att den tidigare anslagsnivån för anslag 1:3 ska återställas. Samtidigt tillförs anslag 1:3 år 2017 50 miljoner kronor för restaureringsinsatser.*

Den mest värdefulla naturen måste skyddas och här spelar naturreservat och nationalparker en viktig roll. Liberalerna anser att befintliga modeller för att skydda värdefull natur bör kunna användas i större utsträckning. Till exempel har statligt ägd skog använts som inbyte för privatägd skyddsvärd skog. Särskilt fokus bör de kommande åren ligga på att skydda de värdefulla naturskogarna och Liberalerna vill därför se särskilda insatser för detta. *Liberalerna anser att den tidigare anslagsnivån för anslag 1:15 ska återställas. Samtidigt tillförs anslag 1:15 år 2017 25 miljoner kronor för att skydda värdefull naturskog.*

Miljösituationen i våra hav och vattendrag är kritisk. Fisket måste bedrivas på ett långsiktigt hållbart sätt och hålla sig inom ramen för vetenskapliga bedömningar av vad bestånden tål. Dricksvattenförsörjningen måste säkras och fler yt- och grundvattentäkter ges skydd. Det krävs insatser för att minska utsläpp och miljöpåverkan i våra hav och vattendrag. Miljöövervakningen av våra hav och vattendrag är en central del av miljöarbetet. Liberalerna föreslår en satsning som innebär att Havs- och vattenmyndigheten ska förstärka den havs- och vattenrelaterade miljöövervakningen. *Liberalerna anser att den tidigare anslagsnivån för anslag 1:2 ska återställas. Samtidigt tillförs anslag 1:2 år 2017 25 miljoner kronor för havs- och vattenrelaterad miljöövervakning.*

Nedskräpningen av våra hav är ett av vår tids största miljöproblem. Haven håller på att förvandlas till stora soptippar. Det marina skräpet är skadligt på olika sätt. Fiskeredskap och fartyg skadas men framförallt vållar skräpet stor skada på fåglar, fiskar och däggdjur. De gör sig illa genom att äta eller trassla in sig i skräpet. Vidare bryts plast ned till mikroplast och dessa små partiklar tar sig in i näringskedjan vilket är skadligt för människor, djur och natur.

Städningen av stränderna kostar kommunerna stora belopp varje år men det görs inte tillräckligt och i haven och på stränderna ökar mängderna av skräp. Den svenska havskusten måste återkommande städas från skräp såsom plast. Frågan om ansvaret för kostnaderna för städningen har varit oklara men bör ses som ett delat ansvar mellan stat

och kommun där det är rimligt att staten går in och finansierar en större del. Liberalerna föreslår en satsning där Havs- och vattenmyndigheten ska få i uppdrag att till kommuner fördela medel för städning av stränder, vilket bör leda till renare stränder men också jobb. Kommunerna ska hos myndigheten kunna ansöka om bidrag för återkommande städning av stränder. *Liberalerna anser att den tidigare anslagsnivån för anslag 1:11 ska återställas. Samtidigt tillförs anslag 1:11 år 2017 50 miljoner kronor för renare stränder.*

Liberalerna fokuserar på åtgärder där de gör som mest nytta för miljö och klimat. Vi ifrågasätter kortsiktiga stöd och subventioner. Utifrån detta samt att vi gör andra prioriteringar än regeringen vad gäller vilka insatser som krävs för miljö och klimat hamnar vi på en annan fördelning av anslaget än regeringen. *Därför avslås anslag 1:18 i sin helhet. På en rad anslag föreslår vi en återgång till tidigare anslagsnivåer för att prioritera andra satsningar och reformer inom denna budgetmotion, vilket gäller anslag 1:1, 1:2, 1:15 och 1:16.*

Liberalerna föreslår att pris- och löneomräkningen för åren 2017–2019 justeras ned med 20 procent årligen. *På detta utgiftsområde påverkas anslag 1:6, 1:9, 1:16 samt 2:2.*

	Utgiftsområde 20 Allmän miljö- och naturvård	Liberalernas anslagsfördelning jämfört med regeringen, mkr			Kommentar
		2017	2018	2019	
	Anslag				
1:1	Naturvårdsverket	-65	-76	-86	Prop. 2014/15:99, prop. 2016/17:1, RUT dnr 2016:1228
1:2	Miljöövervakning m.m.	-49	-79	-89	Prop. 2014/15:99, prop. 2016/17:1, egna beräkningar
1:3	Åtgärder för värdefull natur	-298	-298	-298	Prop. 2014/15:99, prop. 2016/17:1, egna beräkningar
1:4	Sanering och återställning av förorenade områden	+25	+25	+25	Egna beräkningar
1:5	Miljöforskning				
1:6	Kemikalieinspektionen	+9	+9	+9	RUT dnr 2016:1228, egna beräkningar
1:7	Avgifter till Internationella organisationer				
1:8	Supermiljöbilspremie	-700			Prop. 2016/17:1
1:9	Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut	-1	-1	-1	RUT dnr 2016:1228
1:10	Klimatanpassning				
1:11	Åtgärder för havs- och vattenmiljö	-71	-48	-48	Prop. 2014/15:99, prop. 2016/17:1, egna beräkningar
1:12	Insatser för internationella klimatinvesteringar		-300	-300	Prop. 2016/17:1
1:13	Internationellt miljösamarbete				
1:14	Hållbara städer				
1:15	Skydd av värdefull natur	-528	-528	-528	Prop. 2014/15:99, prop. 2015/16:99, egna beräkningar

1:16	Havs- och vattenmyndigheten	-23	-28	-40	Prop. 2015/16:1, prop. 2016/17:1, RUT dnr 2016:1228
1:17	Klimatinvesteringar	-700	-700	-700	Prop. 2014/15:99
1:18	Elbusspremie	-100	-100	-100	Prop. 2015/16:1
2:1	Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande: Förvaltningskostnader				
2:2	Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande: Forskning	0	-2		RUT dnr 2016:1228
	Nya anslag				
1:20	Nationella klimatinvesteringar	+200	+200	+200	Egna beräkningar
	Summa	-2 301	-1 926	-1 956	
	Specificering av anslagsförändringar				Kommentar
1:1	Naturvårdsverket	-64	-74	-84	Återställande av tidigare nivå på förvaltningsanslag. Prop. 2014/15:99, prop. 2016/17:1
1:1	Naturvårdsverket	-1	-2	-2	Justerad pris- och löneomräkning. RUT dnr 2016:1228
1:2	Miljöövervakning m.m.	-74	-104	-114	Återställande av tidigare anslagsnivå. Prop. 2014/15:99, prop. 2016/17:1
1:2	Miljöövervakning m.m.	+25	+25	+25	Ökade resurser till miljöövervakning. Egna beräkningar
1:3	Åtgärder för värdefull natur	-348	-348	-348	Återställande av tidigare anslagsnivå. Prop. 2014/15:99, prop. 2016/17:1
1:3	Åtgärder för värdefull natur	+50	+50	+50	Ökade restaureringsinsatser. Egna beräkningar
1:4	Sanering och återställning av förorenade områden	+25	+25	+25	Sanering för ökad byggtakt. Egna beräkningar
1:6	Kemikalieinspektionen	+10	+10	+10	Ökad marknadstillsyn. Egna beräkningar
1:6	Kemikalieinspektionen	-1	-1	-1	Justerad pris- och löneomräkning. RUT dnr 2016:1228
1:8	Supermiljöbilspremie	-700			Anslaget avvisas i sin helhet till förmån för omvänd miljöbilsbonus. Prop. 2016/17:1
1:9	Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut	-1	-1	-1	Justerad pris- och löneomräkning. RUT dnr 2016:1228
1:11	Åtgärder för havs- och vattenmiljö	+50	+50	+50	Rena stränder. Egna beräkningar
1:11	Åtgärder för havs- och vattenmiljö	-121	-98	-98	Återställande av tidigare anslagsnivå. Prop. 2014/15:99, prop. 2016/17:1
1:12	Insatser för internationella klimatinvesteringar		-300	-300	Avvisning av anslagshöjning avseende utsläppsbroms. Prop.

					2016/17:1
1:15	Skydd av värdefull natur	+25	+25	+25	Satsning på naturskogar. Egna beräkningar
1:15	Skydd av värdefull natur	-553	-553	-553	Avvisning av höjning. Prop. 2014/15:99, prop. 2015/16:99
1:16	Havs- och vattenmyndigheten	-22	-27	-39	Återställande av tidigare anslagsnivå. Prop. 2015/16:1, prop. 2016/17:1
1:16	Havs- och vattenmyndigheten	-1	-1	-1	Justerad pris- och löneomräkning. RUT dnr 2016:1228
1:17	Klimatinvesteringar	-700	-700	-700	Avvisning av anslaget i sin helhet. Prop. 2014/15:99
1:18	Elbusspremie	-100	-100	-100	Avvisning av anslaget i sin helhet. Prop. 2015/16:1
1:20	Nationella klimatinvesteringar	+200	+200	+200	Nationella klimatinvesteringar. Egna beräkningar
2:2	Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande: Forskning	0	-2		Justerad pris- och löneomräkning. RUT dnr 2016:1228

Utgiftsområde 21: Energi

Utgiftsområdet omfattar frågor om tillförsel, distribution och användning av energi.

Uppvärmningen av jorden genom ökade koldioxidutsläpp är den största framtidsutmaningen för vår generation. Tack vare vattenkraften, kärnkraften och investeringar i förnybar el har Sverige en säker, effektiv elproduktion med små utsläpp av växthusgaser till konkurrenskraftiga priser. Näringsliv och privatpersoner måste kunna lita på en trygg elförsörjning med hög leveranssäkerhet till rimliga priser alla årets dagar. En långsiktig och stabil energiförsörjning är avgörande för klimatet, svenska jobb och svensk konkurrenskraft och därmed vår tillväxt och välfärd.

Liberalerna vill värna Sveriges klimatsmarta energisystem och fokusera på att minska utsläppen. Kombinationen av satsning på förnybar energi och en möjlighet till att förnya svensk kärnkraft är central för att säkra en koldioxidfri elproduktion för hela vårt närområde. Sverige behöver en mer likvärdig beskattning inom energisektorn och en liberalisering av energipolitiken som sätter klimathänsyn, långsiktiga spelregler och konkurrensneutrala villkor i första rummet. Att låta kärnkraft, vattenkraft, vindkraft och solkraft konkurrera på egna meriter är grunden för en liberal och fungerande energimarknad. Visionen för energipolitiken bör vara en långsiktigt hållbar och klimatneutral energiförsörjning med högsta möjliga försörjningstrygghet och energisäkerhet.

Energiproduktion skapar nästan alltid någon form av miljöpåverkan. Fossila bränslen skadar klimatet och förorenar luften. Kärnkraft skapar farligt avfall som måste hanteras. Förnybar energi förbrukar inte resurser som tar slut, men kan i vissa fall påverka naturen och tära på den biologiska mångfalden. Energisystemets miljö- och klimateffekter ska minskas genom energieffektivisering och en successiv introduktion av klimatneutrala produktionsformer. För att driva på miljöanpassningen behövs

generella regelverk för utsläpp och säkerhet, samt ekonomiska styrmedel. Det är av stor vikt att staten därvidlag är neutral mellan energislagen.

Den som förorenar klimatet ska betala för sig. Koldioxidskatt på fossila bränslen och ett utvecklat men reformerat utsläppshandelssystem inom EU är viktiga styrmedel. Det måste kosta att skada klimatet. Sverige kan spela en roll som föregångsland avseende omställningen till fossiloberoende, och vi har i dag ett elöverskott som kan exporteras. Genom export av bland annat klimatsmart el till våra EU-grannar kan vi bidra till att göra EU mindre fossilberoende samtidigt som vi bidrar till våra grannars energisäkerhet och minskar deras beroende av rysk gas.

Energifrågorna är i högsta grad gränsöverskridande och tjänar på ett starkare EU-samarbete. Liberalerna ser positivt på EU-kommissionens förslag till energiunion och anser att Sverige måste vara pådrivande för ett närmare europeiskt samarbete på energiområdet. I tider av ökad konflikt i vårt närområde och där bland annat gasleveranser används som politiskt påtryckningsmedel behövs en trygg energiförsörjning på europeisk nivå. Europas beroende av rysk gas måste minska och regeringen måste agera inom EU för att gasledningen Nord Stream II ska stoppas. Rysk gas skadar klimatet och vår säkerhet.

Liberalerna står inte bakom energiöverenskommelsen som i juni slöts mellan Socialdemokraterna, Moderaterna, Centerpartiet, Miljöpartiet och Kristdemokraterna. Överenskommelsen är dyr, dålig för Sverige och saknar klimatnytta. Ett mål om 100 procent förnybart sätts till 2040 vilket av olika partier tolkas olika. Ena sidan jublar att kärnkraften läggs ner och andra sidan hävdar att kärnkraften räddats. Stora subventioner ska nu läggas på förnybara energikällor trots att energimarknaden redan är så mättad att inga nya investeringar lönar sig. Subventionerna är dyra och snedvrider konkurrensen och slår mot vattenkraftens och kärnkraftens lönsamhet och bör därför i stället fasas ut. Riksdagens utredningstjänst har räknat ut att en ökad ambitionsnivå i elcertifikatsystemet från 2021 till 2045 kostar miljarder och kan sammanlagt hamna på runt 100 miljarder beroende på priserna på elcertifikatmarknaden. Havsbaserad vind är bland de dyraste kraftslagen och enligt Energimyndigheten kostar 10 tWh havsbaserad vind mellan 80 och 100 miljarder kronor.

Liberalerna var det första partiet att driva frågan om avskaffad effektskatt på kärnkraft och vi välkomnar därför att effektskatten nu fasas ut. Att fastighetsskatten på vattenkraft sänks är också bra. Effektiviseringar och nya investeringar behövs för det som är kronjuvelen i vår svenska energimix. Samtidigt uppstår den märkliga situationen att staten genom slopad effektskatt ska underlätta för en renovering av kärnkraften, samtidigt som man med kraftfulla subventioner ska låta ny vindkraft konkurrera ut den nyrenoverade kärnkraften. Liberalerna efterlyser en konsekvensanalys av vad stängningar av reaktorer betyder för förlorad baskraft och ökad energiimport liksom klimatet. Ett sådant uppdrag bör läggas på Energimyndigheten.

Liberalerna vill rikta fokus på att minska vårt beroende av fossila energikällor i stället för att straffa koldioxidfri produktion. Vi vill värna Sveriges klimatsmarta energisystem. Därför kan vi inte stå bakom målet på 100 procent förnybart som är en del av energiöverenskommelsen. Vi ser förnybar energi som ett medel för att uppnå billig och miljövänlig el och inte som ett mål i sig. Målet bör i stället vara att värna om det 100 procent fossilfria elsystem som Sverige nästan har uppnått. Vi anser att det finns betydligt större klimatvinster att göra genom att vidta åtgärder inom de sektorer som har höga klimatutsläpp såsom transportsektorn, processindustrin och jordbruket.

Sverige är med vår tunga basindustri beroende av en stabil elproduktion årets alla dagar, även kalla vinterdagar. Genom mer instabil elproduktion och mindre stabil kärnkraft ökar vårt, och våra grannars, beroende av fossil energi. Även FN:s klimatpanel lyfter fram kärnkraften för att minska världens utsläpp.

Vi lever i en spännande tid där det pågår en snabb teknisk utveckling på energiområdet. Det finns en stor potential att fortsätta bygga ut förnybara energislag, solenergi och biogas samt att utveckla nya tekniker som vågkraft. Tekniska innovationer och produktutveckling liksom utvecklingen av nya tjänster och affärsmodeller är viktiga delar för att skapa ett långsiktigt hållbart energisystem. Med en ökad andel förnybar energi ökar behovet av lagring och flexibilitet i energisystemet. Liberalerna föreslår därför en satsning på forskning och innovation kring energilagring och batterier. Vår utgångspunkt är att medlen bör fördelas av Energimyndigheten. *På detta utgiftsområde och för 2017 innebär det att 5 miljoner kronor tillförs anslag 1:4.*

I budgetpropositionen för 2016 avskaffade regeringen skattefriheten för vissa småskaliga elproducenter. Detta innebär att det blir svårare och dyrare för privatpersoner och företag att producera egen, hållbar el från exempelvis solenergi. Detta är en svårbegriplig reform från en regering som säger sig värna klimatet och vilja satsa på förnybar energi.

Liberalerna föreslår att skattefriheten för småskalig elproduktion återställs. Detta försvagar statens finanser med 190 miljoner kronor för 2017 under inkomsttitel 1430 Energiskatt jämfört med regeringens proposition.

Fler dörrar måste hållas öppna för att säkerställa ett hållbart energisystem i framtiden. Fjärde generationens kärnkraftsreaktorer har potential att sänka utsläppen av koldioxid samtidigt som avfallet kan bearbetas och användas som bränsle. För klimatets skull bör förslaget från våra ledande tekniska universitet att bygga en svensk forskningsreaktor genomföras. I samband med behandlingen av den kommande forskningspropositionen vill Liberalerna avsätta medel till en forskningsreaktor.

Sveriges välfärd och tillväxt är beroende av en konkurrenskraftig industri. Samtidigt står industrin för en stor del av våra koldioxidutsläpp och alla insatser för att minska utsläppen är viktiga. Energimyndigheten genomför för närvarande en intressant studie om olika aspekter och förutsättningar för att på sikt kunna tillverka järn från järnmalm i Sverige utan utsläpp av koldioxid till atmosfären vilket bland annat kräver tillgång till mycket el. Liberalerna anser att denna typ av forskning och projekt på olika sätt bör främjas.

Regeringen väljer en rad kortsiktiga bidrag för att stimulera förnybar energi. Ambitionen är lovvärd men det behövs inte mer pengar till investeringsstöd, något som branschen själv påpekar. Vad svensk energimarknad behöver är långsiktiga och teknikneutrala styrmedel, inte kortsiktiga och oförutsägbara bidrag. *Därmed avvisas anslag 1:3 och 1:6 i sin helhet.*

Vidare är vi kritiska till regeringens ambivalenta och otydliga politik när det gäller skatt på småskalig förnybar energi, såsom solenergi. Det är positivt med momsbefrielse för småskalig solenergiproduktion men vi konstaterar att oklara ekonomiska spelregler inte gynnar en växande marknad och regeringens agerande försvårar utbyggnaden av solenergi. Solenergi har stor utvecklingspotential och att allt fler privatpersoner men även offentliga aktörer och företag väljer denna energiform är glädjande. Systemet med beskattning som utgår per juridisk person i stället för per anläggning drabbar fastighetsägare och andra med ett diversifierat fastighetsbestånd och hämmar därmed

utbyggnaden av solenergi på platser där småskalig energiutvinning och energianvändning sker på samma punkt.

Den största utmaningen när det gäller att bryta Sveriges beroende av fossila bränslen är transportsektorn. Det krävs åtgärder för att nå det långsiktiga målet om en fossilfri fordonsflotta, och under utgiftsområde 20 redovisar vi en rad insatser för att komma närmare målet. Det är positivt med den marknadsdrivna elektrifiering av transportsektorn som pågår. En mer omfattande elektrifiering av transportsektorn kräver en stabil och koldioxidsnål elproduktion som kan leverera ren el till eldrivna fordon. Här spelar våra klimatsmarta energislag, vattenkraft, kärnkraft och förnybar el, en viktig roll. Vidare behövs en bättre laddinfrastruktur för att främja en fossilfri fordonsflotta. Det är rimligt att staten står för en del av denna kostnad. Liberalerna föreslår en satsning för att stimulera utbyggnad av laddinfrastruktur. *På detta utgiftsområde och för 2017 innebär det att 75 miljoner kronor tillförs ett nytt anslag 1:12 Laddstolpar.*

Liberalerna ifrågasätter kortsiktiga stöd och subventioner och gör en annan bedömning än regeringen vad gäller vilka insatser som krävs för ett stabilt och klimatsmart energisystem. Utifrån detta samt att vi gör andra prioriteringar än regeringen på satsningar och reformer inom denna budgetmotion hamnar vi på en annan fördelning av anslaget än regeringen. På en rad anslag föreslår vi en återgång till tidigare anslagsnivåer vilket gäller anslag 1:1 och 1:8.

Liberalerna föreslår att pris- och löneomräkningen för åren 2017–2019 justeras ned med 20 procent årligen. *På detta utgiftsområde påverkas anslag 1:1 och 1:4.*

	Utgiftsområde 21 Energi	Liberalernas anslagsfördelning jämfört med regeringen, mkr			Kommentar
		2017	2018	2019	
	Anslag				
1:1	Statens energimyndighet	-20	-26	-32	Prop. 2015/16:1, prop. 2016/17:1, RUT dnr 2016:1228
1:2	Insatser för energieffektivisering				
1:3	Stöd för marknadsintroduktion av vindkraft	-10	-10	-10	Prop. 2016/17:1
1:4	Energiforskning	+4	+3	+5	RUT dnr 2016:1228, egna beräkningar
1:5	Ersättning för vissa kostnader vid avveckling av Barsebäcksverket				
1:6	Planeringsstöd för vindkraft	-15	-15	-15	Prop. 2016/17:1
1:7	Energimarknadsinspektionen				
1:8	Energiteknik	-340	-340	-340	Prop. 2014/15:1, prop. 2016/17:1
1:9	Elberedskap				
1:10	Avgifter till internationella organisationer				
1:11	Lokal och regional kapacitetsutveckling för klimat- och energiomställning				

	Nya anslag				
1:12	Laddinfrastruktur	+75	+75	+75	Prop. 2014/15:99, egna beräkningar
	Summa	-306	-314	-318	
	Specificering av anslagsförändringar				Kommentar
1:1	Statens energimyndighet	-19	-25	-31	Nej till tillfällig anslagsökning. Prop. 2015/16:1, prop. 2016/17:1
1:1	Statens energimyndighet	-1	-1	-1	Justerad pris- och löneomräkning. RUT dnr 2016:1228
1:3	Stöd för marknadsintroduktion av vindkraft	-10	-10	-10	Avvisning av anslaget i sin helhet. Prop. 2016/17:1
1:4	Energiforskning	-1	-2		Justerad pris- och löneomräkning. RUT dnr 2016:1228
1:4	Energiforskning	+5	+5	+5	Tillämpad energilagring. Egna beräkningar
1:6	Planeringsstöd för vindkraft	-15	-15	-15	Avvisning av anslaget i sin helhet. Prop. 2016/17:1
1:8	Energiteknik	-340	-340	-340	Återställande av tidigare anslagsnivå. Prop. 2014/15:1, prop. 2016/17:1
1:12	Laddinfrastruktur	+75	+75	+75	Satsning på laddinfrastruktur. Prop. 2014/15:99, egna beräkningar

Utgiftsområde 22: Kommunikationer

Utgiftsområde 22 Kommunikationer omfattar transportpolitik och politiken för informationssamhället, inklusive myndigheterna Trafikverket, Statens väg- och transportforskningsinstitut, Transportstyrelsen, Trafikanalys och Post- och telestyrelsen.

Människors frihet och välbefinnande gynnas av goda kommunikationer. Möjligheten att resa mellan orter och länder skapar nya affärsmöjligheter och kunskaper som bidrar till tillväxt. Rörligheten för människor, idéer, kapital, varor och tjänster ska därför underlättas, i såväl städer som på landsbygden. En väl fungerande infrastruktur behövs för jobben, tillväxten och välfärden. Vi transporterar oss mellan bostaden, arbetet, studier och fritidsaktiviteter. Infrastrukturen är samhällets blodomlopp.

Inom kommunikationsområdet är det centralt att vidta klimat- och miljöanpassningar där det gör som mest nytta och på sätt som ger långsiktigt resultat. Det krävs kraftiga åtgärder för att exempelvis nå det långsiktiga målet med en fossilfri fordonsflotta. Vi vill se införandet av en europeisk flygskatt. Vi ställer oss även bakom den bensinskatt höjning som genomförts och anser att det är rimligt att indexera bränsleskatten. Frågan om vägavgifter på motorvägssträckor där det finns särskilt goda kollektivtrafikalternativ bör också övervägas och vid ett införande ska miljöbilar undantas från vägavgifterna.

Förorenaren ska betala. Liberalerna vill därför se att miljöbilsbonusen i stället utformas som en förhöjd skatt på bilar med negativ klimatpåverkan. Det är inte rimligt, som nuvarande system är utformat, att skattemedel ska läggas på en bonus för att en bil införskaffas. I stället bör miljöbilsbonusen utformas som en förhöjd skatt på bilar med negativ klimatpåverkan. Liberalerna förordar en omvänd miljöbilsbonus där bilar som inte skulle vara berättigade till en miljöbilspremie, enligt gällande regelverk, under de första fem åren får en förhöjd fordonsskatt. Utöver dessa statliga insatser finns anledning att på lokal och regional nivå främja en fossilfri fordonsflotta genom åtgärder såsom fri parkering, bussfiler och slopad trängselskatt för eldrivna lätta lastbilar, taxi och personbilar. Mer om vår satsning på miljö återfinns under utgiftsområde 20.

Förutsättningarna i Sverige ser olika ut. Halva Sveriges befolkning bor i de 58 mest tätbefolkade kommunerna. Sverige är generellt sett ett glest befolkat land med en befolkning på 23 invånare per kvadratkilometer. Det finns därmed en utmaning i att skapa, och erbjuda, alla medborgare i hela landet möjligheter till spårbundna kollektivtrafiklösningar. Glesheten innebär även svårigheter att erbjuda kollektivtrafiklösningar baserat på busstrafik. Därför fyller bilen en funktion. Alla kan inte cykla, eller ta tåget och bussen, till jobbet eller mataffären. Men i regioner med tät struktur finns stora möjligheter att premiera alternativ.

Att skapa förutsättningar för framtidens infrastruktur skapar behov av översyn av befintliga regelverk. I dag saknas till exempelvis utformning av regelverk som beaktar cykeln som ett eget transportmedel. Den som cyklar gör en stor insats för miljö och klimat. Cyklismen är på framfart men behöver ges bättre förutsättningar. Det är viktigt att stödja ett klimatsmart transportmedel som dessutom minskar buller och bidrar till folkhälsa.

Av denna anledning avsätter Liberalerna 75 miljoner kronor årligen under anslag 1:1 till en nationell satsning på utveckling av cykelinfrastruktur. Vi satsar dessutom 10 miljoner kronor på ett nationellt kunskapscenter för cykling under ett nytt anslag 1:16 som kommer att bistå kommuner och regioner i planering och utformning av strategier för cykling.

Vidare öppnar vi även upp för möjligheten att använda intäkterna från trängselskatten som tas ut i Stockholm och Göteborg till medfinansiering av cykelinfrastruktur. *Vi avvisar dock regeringens förslag till utökad stadsmiljöavtal* då vi anser att satsningen riskerar att komma enstaka kommuner till nytta snarare än samtliga. Det är även oroande att det inte framgår av förslaget hur anslaget ska fördelas och att det saknas precisering gällande satsningar på cykling.

Tåg är viktiga både för regionala och nationella resor, men har i stigande grad karakteriserats av bristande punktlighet, störningar och haverier på spår, signaler och luftledning. Liberalerna vill rusta upp och bygga ut järnvägen. Vi anser att ett robust järnvägssystem är en förutsättning för en väl fungerande arbetsmarknad och att det är en avgörande investering för klimat och miljö. I enlighet med regeringens förslag ser vi att det krävs ökade resurser till att öka konkurrenskraften för järnvägen gentemot andra transportalternativ, därför välkomnar vi närtidssatsningen på 200 miljoner kronor år 2017. *Dock avslår vi delar av regeringens framtida utgiftsökning på 3,7 miljarder kronor år 2019 respektive 5 miljarder kronor år 2020 under anslag 1:1, då vi anser att en satsning av denna storlek bör fördelas mer jämnt och långsiktigt över tid. Vi föreslår i stället en hållbar satsning till utveckling och vidmakthållande av statens transportinfrastruktur samt bredbandsutbyggnad i glesbygd, som från år 2018 uppgår*

till 2,1 miljarder kronor årligen. De 100 miljonerna som avsätts till bredbandsutbyggnad återfinns under anslag 1:17 på utgiftsområde 23.

På området kollektivtrafik så föreslår Liberalerna en omläggning av reseavdraget i syfte att öka dess regionala träffsäkerhet och minska exponeringen mot felaktigheter i utnyttjandet av avdraget. Tanken är att reseavdraget ska begränsas i de regioner där det finns en fungerande kollektivtrafik. Förändringen beräknas stärka de offentliga finanserna år 2016 med 1 300 miljoner kronor. Förslaget behandlas närmare under avsnittet för skattefrågor.

Bostadsbyggandet kan öka om det går hand i hand med att ny infrastruktur byggs ut. Samplanering av infrastruktur och bostäder är nödvändig för att skapa förutsättningar för bostadsbyggande. Därför behövs en bättre samplanering mellan stat, landsting, kommuner och andra intressenter. Trafikverket spelar en stor roll för hur samplanering kan utvecklas och bör därmed få i uppdrag att medverka till samplanering av infrastruktur och bostäder. Trafikverket bör ges ett tydligt uppdrag kring verkets roll i att bidra till samplaneringsåtgärder för ökat bostadsbyggande. *För arbetet med att öka samplanering avsätter Liberalerna 2 miljoner kronor årligen till Trafikverket under anslag 1:3 från 2017.*

Vägrafiken är viktig för att hela landet ska fungera och även vägnätet behöver förstärkas. Biltrafiken är dock fortfarande ett av de största klimatproblemen och fossila bränslen måste ersättas med el och andra klimatvänliga alternativ med lägre utsläpp. Generella och teknikneutrala styrmedel ska vara grunden i politiken för att minska utsläppen. Luftkvalitet, underhållet av vägbanor och buller påverkas även av vilka däck som används på olika fordon. Möjligheten att välja dubbdäck, när vägförhållandena så kräver, är viktig. Delar av Sverige har vägförhållanden som är besvärliga vilket gör att bilisten bör kunna göra det val man anser nödvändigt av trafiksäkerhetsskäl. Därför är förbud inte en optimal lösning. Ett alternativ till att minska dubbdäcksanvändning i regioner som har förutsättningar för detta är en avgift. Mot denna bakgrund vill Liberalerna införa en skatt på dubbdäck för att minska utsläppshalten av partiklar. Systemet ska vara differentierat och avgifter ska kunna tas ut för olika tidsperioder. *De nettointäkter som dubbdäcksavgiften inbringar uppgår år 2017 till 130 miljoner kronor och ska gå tillbaka till regionerna för lokala förbättringsåtgärder och underhåll.* Skatten specificeras närmare under avsnittet för skattefrågor.

Bredband skapar digital infrastruktur som möjliggör tillväxt över hela landet. Liberalerna vill fortsätta verka för bättre it-kapacitet såväl i städer som i glesbygd. Vi vill också verka för en europeisk digital agenda.

Lokaliseringsprincipen enligt kommunallagen bör ses över, den hämmar utbyggnaden av fiber. Energibolag kan enligt kommunallagen verka över kommungränser. Bredband är infrastruktur som bör vara möjlig att anlägga på liknande sätt och inte som i dag, hindras av administrativa gränser.

Möjligheten att utveckla tjänster påverkas negativt i offentlig sektor genom de regelverk som finns. Införandet av agila kontrakt inom offentlig sektor skulle innebära att digitala lösningar kan utvecklas mer kostnadseffektivt och även att slutprodukterna blir bättre för användarna. Vi föreslår därför att staten tar fram standardkontrakt som myndigheter och kommuner kan använda samt informationsinsatser. Det behövs även en kompetensförstärkning för att kunna utveckla innehåll i digitala lösningar. *För detta syfte anslår Liberalerna år 2017 5 miljoner kronor under anslag 2:6 Gemensamma e-förvaltningsprojekt av strategisk betydelse.*

Vi ser även att allt fler välfärdstjänster utvecklas utifrån digitala möjligheter. Dels för att hantera privatekonomin och arbete men även för att ta del av framtidens sjukvård och omsorg. När tjänster flyttar in i framtidens tekniklösningar måste även invånare oavsett geografisk position, ålder eller kulturell bakgrund ges möjlighet att kliva på detta digitala tåg. *Vi föreslår därför, utöver de 100 miljoner kronorna till bredbandsutbyggnad som specificerats ovan, ökade utbildningsinsatser för att stärka äldres delaktighet i it-samhället. Satsningen beräknas uppgå till 15 miljoner kronor årligen mellan 2017 och 2020.*

Liberalerna föreslår att pris- och löneomräkningen för åren 2017–2019 justeras ned med 20 procent årligen. *På detta utgiftsområde påverkas för år 2017 anslag 1:3 och 1:12.*

	Utgiftsområde 22 Kommunikationer	Liberalernas anslagsfördelning jämfört med regeringen, mkr			Kommentar
		2017	2018	2019	
	Anslag				
1:1	Utveckling av statens transportinfrastruktur	-675	-930	-2 000	Prop. 2015/16:1, prop. 2016/17:1, RUT dnr 2016:1228, egna beräkningar
1:2	Vidmakthållande av statens transportinfrastruktur		+1 996	+1 933	RUT dnr 2016:1228, egna beräkningar
1:3	Trafikverket	-2	-3	-4	RUT dnr 2016:1228, egna beräkningar
1:4	Ersättning för sjöräddning och fritidsbåtsändamål				
1:5	Ersättning för viss kanal- och slussinfrastruktur				
1:6	Ersättning avseende icke statliga flygplatser				
1:7	Trafikavtal				
1:8	Viss internationell verksamhet				
1:9	Statens väg- och transportforskningsinstitut				
1:10	Från EU-budgeten finansierade stöd till Transeuropeiska nätverk				
1:11	Trängselskatt i Stockholm				
1:12	Transportstyrelsen	-5	-6	-8	RUT dnr 2016:1228
1:13	Trafikanalys				
1:14	Trängselskatt i Göteborg				
1:15	Sjöfartsstöd				
2:1	Post- och telestyrelsen	+15	+15	+15	Egna beräkningar
2:2	Ersättning för särskilda tjänster för personer med funktionsnedsättning				
2:3	Grundläggande betaltjänster				

2:4	Informationsteknik och telekommunikation				
2:5	Driftsäker och tillgänglig elektronisk kommunikation				
2:6	Gemensamma e-förvaltningsprojekt av strategisk betydelse	+5			Egna beräkningar
	Nya anslag				
1:16	Cykelkansli	+10	+10	+10	Inrättande av nationell cykelsamordning. Egna beräkningar
	Summa	-652	+1 082	-54	
	Specificering av anslagsförändringar				Kommentar
1:1	Utveckling av statens transportinfrastruktur	-750	-1 000		Avvecklade stadsmiljöavtal. Prop. 2015/16:1, Prop. 2016/17:1
1:1	Utveckling av statens transportinfrastruktur	+75	+75	+75	Nationell satsning på cykelinfrastruktur. Egna beräkningar
1:1	Utveckling av statens transportinfrastruktur			-2 000	Avvisning av del av regeringens utvecklings- och vidmakthållandanslag till förmån för egen satsning. Prop. 2016/17:1
1:1	Utveckling av statens transportinfrastruktur		-5	-75	Justerad pris- och löneomräkning. RUT dnr 2016:1228
1:2	Vidmakthållande av statens transportinfrastruktur		+2 000	+2 000	Långsiktig utvecklings- och vidmakthållandesatsning. Egna beräkningar
1:2	Vidmakthållande av statens transportinfrastruktur		-4	-67	Justerad pris- och löneomräkning. RUT dnr 2016:1228
1:3	Trafikverket	+2	+2	+2	Anslag till samplanering för ökat bostadsbyggande. Egna beräkningar
1:3	Trafikverket	-4	-5	-6	Justerad pris- och löneomräkning. RUT dnr 2016:1228
1:12	Transportstyrelsen	-5	-6	-8	Justerad pris- och löneomräkning. RUT dnr 2016:1228
1:16	Cykelkansli	+10	+10	+10	Inrättande av nationell cykelsamordning. Egna beräkningar
2:1	Post- och telestyrelsen	+15	+15	+15	Ökade utbildningsinsatser för att stärka äldres delaktighet i it-samhället. Egna beräkningar
2:6	Gemensamma e-förvaltningsprojekt av strategisk betydelse	+5			Utformande av agila kontrakt. Egna beräkningar

Utgiftsområde 23: Areella näringar, landsbygd och livsmedel

Utgiftsområde 23 Areella näringar, landsbygd och livsmedel omfattar verksamhet inom områdena jordbruks- och trädgårdsnäring, fiskerinäring, livsmedel, skog, djur, landsbygd och jakt samt rennäring och samefrågor. Vidare omfattar utgiftsområdet även verksamhet inom utbildning och forskning.

Liberalerna driver på för att jordbruks- och livsmedelspolitiken ska ha ett tydligt konsument- och hållbarhetsperspektiv. Jordbruket ska i likhet med andra sektorer bära sina egna miljö- och klimatkostnader, men ska också ersättas för kollektiva nyttigheter som naturvård samt bevarande av den biologiska mångfalden. Därigenom förstärks drivkrafterna för effektivisering och klimatsmart teknik.

Vägen mot ett klimatsmart samhälle kräver långsiktiga investeringar och det är rimligt att staten delfinansierar vissa infrastrukturmässiga klimatinvesteringar. Fokus på investeringarna ska vara att få ner utsläppen och stöd ska inriktas mot insatser där investerade medel har störst klimateffekt. Det kan till exempel handla om investeringar i biogasanläggningar och metangasreducering inom jordbruket. Liberalerna anslår därför under utgiftsområde 20 statliga medel för nationella klimatinvesteringar.

Hela Sveriges utvecklingskraft, tillväxtpotential och sysselsättningsmöjligheter ska tas till vara. De generella insatserna på nationell nivå för jobb, utbildning och för ett förbättrat företagsklimat behöver kombineras med regionala tillväxtinsatser. Det är centralt att det finns goda uppkopplingsförutsättningar i hela vårt land. Liberalerna vill därför anslå mer pengar för snabbare utbyggnad av bredband. *På detta utgiftsområde och för 2017 innebär det att 100 miljoner kronor tillförs 1:17.*

Det är positivt att världsmarknaden för jordbruksprodukter är alltmer avreglerad, men det innebär också nya villkor för svenskt jordbruk. För svenskt jordbruk är det viktigt att svenska bönder tillåts konkurrera med utländska på mer lika villkor. Det behövs en generell och företagervänlig politik som inte tynger företag med onödig byråkrati och höga skatter på jobb och företagande. Den kommande livsmedelsstrategin måste utifrån ett marknads- och konsumentperspektiv innehålla förslag på konkreta åtgärder för att lyfta svensk jordbruksproduktion.

Att öppna marknader för handel stimulerar livsmedelsproduktion och effektiv användning av åkermark. EU:s jordbrukspolitik behöver reformeras i grunden. Jordbruksstödet, utom stöden för miljöåtgärder och landsbygdsutveckling, ska avvecklas så snart som möjligt liksom EU:s handelshinder mot omvärlden. Samtliga direktstöd och marknadsregleringar ska fasas ut så snart som möjligt.

Det behövs ett tydligare fokus på landskapsvård, miljöskydd och bevarad biologisk mångfald. Ett hållbart jord- och skogsbruk är en del av lösningen på dagens miljöutmaningar. Redan med nuvarande teknik skulle jord- och skogsbruket kunna vara självförsörjande på hållbar energi. Det finns goda möjligheter att förbättra avkastningen på ett miljövänligt sätt genom att anpassa växtsorter, brukningsmetoder och näringsämnen efter lokala förhållanden. Rätt använd kan bioteknik bidra till att få fram bättre skördar och näringsinnehåll.

Ett kretslopp där näringen går från jord till bord och sedan tillbaka till jorden är avgörande för en hållbar livsmedelsförsörjning. Läckaget av näringsämnen från odlingsmark och hushåll ut i sjöar, vattendrag och hav behöver bromsas och hållbar återvinning av biologiskt avfall introduceras i bred skala. Särskilt viktigt är detta i ljuset av att fosfor är på väg att bli en bristvara.

Många av de miljöproblem som jordbruksproduktionen leder till, till exempel övergödning och minskad biologisk mångfald, beror på tillförseln av näringsämnen via gödningen. Användningen av handelsgödsel bidrar till övergödning av vattenområden. Även förekomsten av kadmium i handelsgödsel är ett oroande miljöproblem. Det är därför angeläget att användningen av sådan gödsel minskar och att jordbrukets allmänna miljöpåverkan sjunker. För att uppnå detta bör en ny läckageskatt för jordbruket införas från och med den 1 januari 2017. Den skatt på handelsgödsel som avskaffades den 1 januari 2010 skulle kunna tjäna som en utgångspunkt för en ny miljöstyrande skatt. *Förändringen beräknas stärka de offentliga finanserna år 2017 med 200 miljoner kronor.*

Därutöver behövs andra miljöförbättrande åtgärder i jordbruket, framförallt insatser som syftar till att bevara den biologiska mångfalden och minska klimat- och miljöpåverkan där metangasreducering är en viktig åtgärd.

Liberalerna anser att Sverige ska driva på för att stärka djurskyddet i hela Europa. Hur vi hanterar våra djur är ett mått på vår civilisation och en förutsättning för en god folkhälsa. All djurhållning måste garantera djuren ett värdigt liv och en anständig död. Kontrollen av att nationella lagar och EU-regler efterlevs ska skärpas.

Utvecklingen av antibiotikaresistens hotar folkhälsan. Sverige ska arbeta i EU och globalt för en ansvarsfull antibiotikaanvändning, både bland människor och på djur, baserad på medicinska bedömningar.

Den svenska skogspolitiken ska vila på två jämställda mål, produktionsmålet och miljömålet. Skogens potential inom förnybara material, kemiska produkter, textilier och energiproduktion ska tillvaratas. Miljöhänsynen inom skogsbruket måste öka genom att t.ex. avverkningsmetoder kan variera. Både staten och skogsnäringen har ett långtgående ansvar att skydda skogens ekosystemtjänster, bevara den biologiska mångfalden och slå vakt om naturvård och miljöhänsyn. De återstående gammelskogarna ska ges starkare skydd. Under utgiftsområde 20 redogörs för åtgärder för naturskogar.

Liberalerna avvisar regeringens ökning 2017 av anslag 1:8 och 1:15. Därutöver anser Liberalerna att det behövs en återgång till tidigare anslagsnivåer när det gäller anslag 1:1, 1:2, 1:7, 1:8, 1:14 och 1:15.

Liberalerna föreslår att pris- och löneomräkningen för åren 2017–2019 justeras ned med 20 procent årligen. *På detta utgiftsområde påverkas anslag 1:1, 1:3, 1:4, 1:8, 1:14, 1:15, 1:24 och 1:25.*

	Utgiftsområde 23 Areella näringar, landsbygd och livsmedel	Liberalernas anslagsfördelning jämfört med regeringen, mkr			Kommentar
		2017	2018	2019	
	Anslag				
1:1	Skogsstyrelsen	-5	-23	-40	Prop. 2015/16:1, prop. 2016/17:1, RUT dnr 2016:1228
1:2	Insatser för skogsbruket	-73	-62	-51	Prop. 2015/16:1, prop. 2016/17:1
1:3	Statens veterinärmedicinska anstalt				
1:4	Bidrag till veterinär fältverksamhet	0	-1	-1	RUT dnr 2016:1228
1:5	Djurhälsovård och djurskyddsfrämjande åtgärder				

1:6	Bekämpande av smittsamma husdjursjukdomar				
1:7	Ersättningar för viltskador m.m.	-15	-15	-15	Prop. 2014/15:99, prop. 2016/17:1
1:8	Statens jordbruksverk	-103	-116	-131	Prop. 2015/16:1, prop. 2016/17:1, RUT dnr 2016:1228
1:9	Bekämpande av växtskadegörare				
1:10	Gårdsstöd m.m.				
1:11	Intervention för jordbruksprodukter m.m.				
1:12	Stödåtgärder för fiske och vattenbruk				
1:13	Från EU-budgeten finansierade stödåtgärder för fiske och vattenbruk				
1:14	Livsmedelsverket	-15	-20	-26	Prop. 2015/16:1, prop. 2016/17:1, RUT dnr 2016:1228
1:15	Konkurrenskraftig livsmedelssektor	-95	-113	-113	Prop. 2014/15:99, prop. 2016/17:1
1:16	Bidrag till vissa internationella organisationer m.m.				
1:17	Åtgärder för landsbygdens miljö och struktur	+100	+100	+100	Egna beräkningar
1:18	Från EU-budgeten finansierade åtgärder för landsbygdens miljö och struktur				
1:19	Miljöförbättrande åtgärder i jordbruket				
1:20	Stöd till jordbrukets rationalisering m.m.				
1:21	Åtgärder på fjällägenheter				
1:22	Främjande av rennäringen m.m.				
1:23	Sveriges lantbruksuniversitet	-4	-7	-7	RUT dnr 2016:1228
1:24	Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande: Forskning och samfinansierad forskning	0	-1		RUT dnr 2016:1228
1:25	Bidrag till Skogs- och lantbruksakademien				
	Summa	-211	-258	-285	
	Specificering av anslagsförändringar				Kommentar
1:1	Skogsstyrelsen	-4	-21	-38	Återställande av tidigare anslagsnivå. Prop. 2015/16:1, prop. 2016/17:1
1:1	Skogsstyrelsen	-1	-2	-2	Justerad pris- och löneomräkning. RUT dnr 2016:1228

1:2	Insatser för skogsbruket	-73	-62	-51	Återställande av tidigare anslagsnivå. Prop. 2015/16:1, prop. 2016/17:1
1:4	Bidrag till veterinär fältverksamhet	0	-1	-1	Justerad pris- och löneomräkning. RUT dnr 2016:1228
1:7	Ersättningar för viltskador m.m.	-15	-15	-15	Återställande av tidigare anslagsnivå. Prop. 2014/15:99, prop. 2016/17:1
1:8	Statens jordbruksverk	-102	-114	-129	Återställande av tidigare anslagsnivå. Prop. 2015/16:1, prop. 2016/17:1
1:8	Statens jordbruksverk	-1	-2	-2	Justerad pris- och löneomräkning. RUT dnr 2016:1228
1:14	Livsmedelsverket	-14	-19	-25	Återställande av tidigare anslagsnivå. Prop. 2015/16:1, prop. 2016/17:1
1:14	Livsmedelsverket	-1	-1	-1	Justerad pris- och löneomräkning. RUT dnr 2016:1228
1:15	Konkurrenskraftig livsmedelssektor	-95	-113	-113	Återställande av tidigare anslagsnivå. Prop. 2014/15:99, prop. 2016/17:1
1:17	Åtgärder för landsbygdens miljö och struktur	+100	+100	+100	Snabbare utbyggnad av bredband. Egna beräkningar
1:23	Sveriges lantbruksuniversitet	-4	-7	-7	Justerad pris- och löneomräkning. RUT dnr 2016:1228
1:24	Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande: Forskning och samfinansierad forskning	0	-1		Justerad pris- och löneomräkning. RUT dnr 2016:1228

Utgiftsområde 24: Näringsliv

Utgiftsområde 24 omfattar näringspolitik samt utrikeshandel och handels- och investeringsfrämjande åtgärder.

Liberalerna vill att det ska löna sig att driva företag och ta risker. Växande företag betyder fler jobb, högre tillväxt och ökade skatteintäkter, vilket finansierar vår gemensamma välfärd. Sverige ska uppmuntra entreprenörer och företagare genom ett bra företagsklimat, konkurrenskraftiga skatteregler och fungerande finansiella marknader.

Vi vill prioritera extra resurser till ökat företagande. Almi har framgångsrikt arbetat med insatser för företag i tidiga utvecklingskedan, och verksamt.se erbjuder en samlad service för att företag på en och samma plats ska kunna nå information från flera myndigheter. Företagare kan också på verksamt.se enkelt lämna in uppgifter till flera myndigheter samtidigt.

Dessa insatser vill Liberalerna utveckla ytterligare genom ökade anslag. Vi måste få fler små företag att växa, utvecklas och anställa fler och därför behöver dessa insatser växlas upp ytterligare. Liberalerna vill öka resurserna till Almi för att förstärka

innovations- och tillväxtfinansieringen. *Liberalerna ökar därför anslag 1:20 med 20 miljoner kronor år 2017.*

Regeringen föreslår att anslaget till Vinnova ökar med sammanlagt 265 miljoner kronor år 2017 för en utökad satsning på strategiska innovationsområden. I den forskningspolitiska proposition som regeringen avser att presentera hösten 2016 kommer ovanstående satsningar att preciseras närmare. Precis som regeringen hänvisar vi till vårt kommande ställningstagande med anledning av den forskningspolitiska propositionen när det gäller redovisningen av vår politik inom forskningsområdet.

I regeringsställning drev Liberalerna på för att förbättra företagsklimatet. Sänkt bolagsskatt och införandet av RUT- och ROT-avdragen gjorde svarta jobb vita och skapade utrymme för fler företag. Regeringens politik har dessvärre stoppat denna positiva utveckling. Det syns redan när det gäller RUT-branschen, där tillväxten helt stannat av på grund av försämringar avseende RUT-avdraget. Det har särskilt drabbat kvinnor eftersom de i större utsträckning än män driver och verkar inom företag i RUT-branschen. Viktigt är också att påpeka att RUT-företagen har visat sig vara värdefull för integrationen och en väg in på arbetsmarknaden för utrikes födda.

Globaliseringen främjar tillväxt och öppenhet och handel med vår omvärld är grunden för en välmående ekonomi. Svensk export motsvarar nästan hälften av Sveriges BNP. Därför ska vi fortsätta riva handelshinder samtidigt som vi värnar konsumentskydd och miljö. Sverige ska vara pådrivande för ett ambitiöst transatlantiskt handels- och investeringsavtal (TTIP) mellan EU och USA.

Nyligen överlämnade EU-kommissionen det färdiga handelsavtalet med Kanada till EU:s medlemsländer för underskrift och ratificering. Ett snabbt godkännande av frihandelsavtalet med Kanada kan förhoppningsvis påskynda förhandlingarna mellan USA och EU. Varje frihandelsavtal som sluts gynnar de svenska företagen och är viktigt för svenska handelsförbindelser.

Globaliseringen och digitaliseringen påverkar oss alla. I synnerhet landets företag. Utvecklingen utgör en utmaning, men samtidigt en potential att stärka tjänstesektorns och industrins långsiktiga konkurrenskraft på en global marknad. Sverige är ett litet exportberoende land med en tradition av att knyta kontakter med företag och konsumenter i andra länder. Det är en god grund att stå på när en ny näringslivspolitik ska tas fram för att möta globaliseringens och digitaliseringens utmaningar.

Digitaliseringen har medfört att affärer och avtal kan ingås med blixstens hastighet med hela den fria världen som marknad. Betydelsen av företagets fysiska placering minskar, så länge internetnärvaron kan garanteras. Med en it-strategi som inkluderar hela landet gynnas entreprenörskap i hela landet. På arbetsmarknaden kommer en fortsatt digitalisering leda till stora strukturomvandlingar. Jobb inom industrin och tjänstesektorn kommer att försvinna och nya kommer att tillkomma. Denna utveckling är inte unik för vår tid och har sin motsvarighet i tidigare industriella effektiviserings skeenden. Så har det länge varit på vår arbetsmarknad, där vi premierar en hög ambitionsnivå i kunskapsinnehållet i svenska produkter och tjänster.

Företag ska drivas av entreprenörer, inte av offentliga aktörer som skapar osund konkurrens. I grunden är det fel att det offentliga driver företag. För undantag från denna huvudprincip krävs att företaget svarar för ett uppenbart samhällsintresse, som exempelvis Systembolaget.

För att företag ska kunna starta och växa finns behov av riskkapital. Företags finansiering ska ske med privat kapital men statligt riskkapital kan behövas för att komplettera det privata kapitalet.

Liberalerna ifrågasätter dock dagens system med statligt riskkapital då det alltför ofta tränger undan det privata riskkapitalet i stället för att vara marknadskompletterande. Det statliga riskkapitalet behöver reformeras och effektiviseras så att det i högre grad kompletterar privat riskkapital. Vi stöder den så kallade fond-i-fond-lösningen, där statligt riskkapital från början samverkar med privata fonder för att nå mindre och växande företag. Särskilt viktigt är att stötta företag med stor tillväxtpotential i ett tidigt skede.

Ett nystartat företag har sällan möjlighet att erbjuda marknadsmässiga löner till nyckelpersoner men har behov av att kunna attrahera kvalificerad personal på annat sätt. Därför vill vi fortsatt göra det enklare och billigare att erbjuda anställda delägarskap och incitamentsprogram i form av exempelvis personaloptioner. Det är viktigt att regeringen skyndsamt återkommer med ett förslag om hur beskattningen av dessa ska utformas. Det handlar såväl om företagets kostnader som skattevillkoren för enskilda personer.

Drömmen om att förverkliga sig själv och skapa mervärde i ett yrke eller företag delas av människor över hela världen. Människor som kommer till Sverige gör det med en önskan om att skapa ett bättre liv. Av dessa är många blivande, eller vana, entreprenörer. Från samhällets sida har vi en skyldighet att underlätta för dessa företagsamma personer att snabbt komma i jobb eller företagande.

Under de senaste åren har många nyblivna pensionärer tagit chansen och startat företag. Genom regeringens politik har dock denna positiva utveckling vänt. Den särskilda löneskatten för äldre uppgår till 6,15 procent för personer över 65 år. Löneskatten slår inte bara mot årsrika som stannar kvar i arbetslivet som anställda, utan även mot de årsrika som står beredda att starta företag. Löneskatten slår mot jobb och tillväxt och bör avskaffas.

Det finns mycket att göra för att förbättra förutsättningarna för Sveriges företag. Åtgärder för att halvera tiden det tar att starta ett företag samt ökat fokus på åtgärder för att underlätta för små företag är prioriterade. För att underlätta för att fler ska starta företag kan det finnas skäl att sänka kravet på aktiekapital, men lika viktigt är att hitta nya bolagsformer. I Sverige finns möjligheten att starta och driva ett antal bolagsformer som saknar aktiebolagets kapitalkrav, bland annat enskild firma och handelsbolag. Dessa bolagsformer är dock dåligt anpassade för dagens snabbväxande företagskonstellationer, där företagsoptioner fungerar som det främsta incitamentet för att locka investerare och anställda. Vi skulle därför vilja se en ny enklare bolagsform för mindre småföretag, vilket bland annat finns i Tyskland.

Liberalerna har i rapporten Rättvriden konkurrens granskat den osunda konkurrens från offentliga aktörer som enskilda näringsidkare utsätts för. För att stävja den här typen av verksamhet måste kommunen bli medveten om sin näringsstörande verksamhet. Offentliga aktörer, i synnerhet kommuner, bör få i uppdrag att kartlägga sin näringsverksamhet vart tredje år, med avseende på tillämplig konkurrenslagstiftning.

I de fall då offentliga aktörer återkommande bedriver osund konkurrens gentemot privata näringsidkare bör sanktionsmöjligheter införas. Konkurrensverket bör få ett tillsynsansvar, med uppgift att påföra offentliga aktörer konkurrensböter vid osund konkurrens samt driva frågan om skadestånd för de företag som drabbas av den osunda konkurrensen. I synnerligen allvarliga fall av osund konkurrens ska Konkurrensverket kunna förbjuda en kommun att bedriva näringsverksamhet.

Genom att liberalisera en tidigare låst offentlig sektor har välfärdens anställda fått möjligheten att förverkliga nyskapande verksamhetsidéer i egna företag. I stället för att utföra verksamheten i egen regi köper kommuner och landsting i allt större utsträckning

verksamhet av privata utförare. Velfärdsreformerna som har genomförts har gett många kvinnor chansen att starta och driva företag inom sektorer som vård, skola och omsorg. Nu hotas den positiva utvecklingen av näringsförbud från regeringen. Blotta hotet om en sådan lagstiftning har slagit hårt mot nyföretagande inom velfärdsföretagandet.

Samtidigt är det djupt oroande att regeringen också fortsätter med stora skattehöjningar på jobb och företagande, vilket hindrar främst småföretag att växa. Man verkar tro att företagande i första hand blomstrar genom politiskt tillsatta innovationsråd och nyindustrialiseringsstrategier.

Vad svenska företag behöver är mindre, inte mer, inblandning av politiken och det offentliga. De behöver långsiktiga förutsättningar för ett mer innovativt och kreativt näringsliv. Det handlar om villkoren för entreprenörskap, företagande samt forskning och utveckling. Det handlar om nivåer på skatter, men också förutsättningarna för en stabil och konkurrenskraftig energiförsörjning som dessvärre hotas av en otillräcklig energiöverenskommelse. Även viktig infrastruktur såsom Bromma flygplats, bra vägförbindelser och goda järnvägsförbindelser är avgörande för svenskt företagande.

Liberalerna avvisar regeringens ökning 2017 av anslag 1:2. Därutöver anser Liberalerna att det behövs en återgång till tidigare anslagsnivåer när det gäller anslag 1:2, 1:5, 1:7 och 2:3.

Liberalerna föreslår att pris- och löneomräkningen för åren 2017–2019 justeras ned med 20 procent årligen. På detta utgiftsområde påverkas anslag 1:1, 1:2, 1:3, 1:4, 1:8 och 1:13.

	Utgiftsområde 24 Näringsliv	Liberalernas anslagsfördelning jämfört med regeringen, mkr			Kommentar
		2017	2018	2019	
	Anslag				
1:1	Verket för innovationssystem	-1	-1	-1	RUT dnr 2016:1228
1:2	Verket för innovationssystem: Forskning och utveckling	-461	-519	-580	Prop. 2015/16:1, prop. 2016/17:1, RUT dnr 2016:1228
1:3	Institutens strategiska kompetensmedel	-2	-1	-2	RUT dnr 2016:1228
1:4	Tillväxtverket	-1	-1	-1	RUT dnr 2016:1228
1:5	Näringslivsutveckling	-342	-392	-392	Prop. 2014/15:99, prop. 2015/16:1, egna beräkningar
1:6	Myndigheten för tillväxtpolitiska utvärderingar och analyser				
1:7	Turistfrämjande	-30	-10	-10	Prop. 2015/16:1
1:8	Sveriges geologiska undersökning	-1	-1	-1	RUT dnr 2016:1228
1:9	Geovetenskaplig forskning				
1:10	Miljösäkring av oljelagringsanläggningar				
1:11	Bolagsverket				
1:12	Bidrag till Ingenjörsvetenskapsakademien				
1:13	Konkurrensverket	0	-1	-1	RUT dnr 2016:1228

1:14	Konkurrensforskning				
1:15	Upprustning och drift av Göta kanal				
1:16	Omstrukturering och genomlysning av statligt ägda företag				
1:17	Kapitalinsatser i statliga bolag				
1:18	Avgifter till vissa internationella organisationer				
1:19	Finansiering av rättegångskostnader				
1:20	Bidrag till företagsutveckling och innovation	+20	+20	+20	Egna beräkningar
1:21	Patent- och registreringsverket				
2:1	Styrelsen för ackreditering och teknisk kontroll: Myndighetsverksamhet				
2:2	Kommerskollegium				
2:3	Exportfrämjande verksamhet	-125	-125	-125	Prop. 2015/16:1
2:4	Investeringsfrämjande				
2:5	Avgifter till internationella handelsorganisationer				
2:6	Bidrag till standardiseringen				
	Summa	-942	-1 031	-1 093	
	Specificering av anslagsförändringar				Kommentar
1:1	Verket för innovationssystem	-1	-1	-1	Justerad pris- och löneomräkning. RUT dnr 2016:1228
1:2	Verket för innovationssystem: Forskning och utveckling	-45	-45	-45	Avvisning av tillfälliga medel till miljö- och klimatteknik. Prop. 2015/16:1
1:2	Verket för innovationssystem: Forskning och utveckling	-150	-150	-150	Avvisning av anslagshöjning avseende. Prop. 2012/13:30, prop. 2015/16:1
1:2	Verket för innovationssystem: Forskning och utveckling	-155	-200	-230	Avvisning av utökad satsning på strategiska innovationsområden. Prop. 2016/17:1
1:2	Verket för innovationssystem: Forskning och utveckling	-5	-10	-10	Avvisning av insatser för standardisering. Prop. 2016/17:1
1:2	Verket för innovationssystem: Forskning och utveckling	-15	-15	-15	Avvisning av insatser för forskning rörande tillgänglighetsanpassning. Prop. 2016/17:1
1:2	Verket för innovationssystem: Forskning och utveckling	-90			Avvisning av satsning på innovativ produktion av biologiska läkemedel. Prop. 2016/17:1

1:2	Verket för innovationssystem: Forskning och utveckling		-75	-100	Avvisning av utveckling av framstående test- och demonstrationsmiljöer. Prop. 2016/17:1
1:2	Verket för innovationssystem: Forskning och utveckling		-20	-30	Avvisning av satsning på investeringar i innovativa affärsidéer. Prop. 2016/17:1
1:2	Verket för innovationssystem: Forskning och utveckling	-1	-4		Justerad pris- och löneomräkning. RUT dnr 2016:1228
1:3	Institutens strategiska kompetensmedel	-2	-1	-2	Justerad pris- och löneomräkning. RUT dnr 2016:1228
1:4	Tillväxtverket	-1	-1	-1	Justerad pris- och löneomräkning. RUT dnr 2016:1228
1:5	Näringslivsutveckling	-150	-150	-150	Avvisning av anslag rörande konkurrens- och innovationskraft. Prop. 2014/15:99, prop. 2015/16:1
1:5	Näringslivsutveckling	-25	-25	-25	Avvisning av korrigering. Prop. 2015/16:1
1:5	Näringslivsutveckling	-17	-17	-17	Avvisning av särskild satsning på miljö- och klimatteknik. Prop. 2015/16:1
1:5	Näringslivsutveckling	-90	-90	-90	Avvisning av anslag kring nyindustrialisering. Prop. 2015/16:1
1:5	Näringslivsutveckling	-10	-10	-10	Avvisning av anslag kring destinationsutveckling. Prop. 2015/16:1
1:5	Näringslivsutveckling	-50	-100	-100	Reducering av ap8. Egna beräkningar
1:7	Turistfrämjande	-20			Avvisning av anslagshöjning avseende ökad marknadsföring. Prop. 2015/16:1
1:7	Turistfrämjande	-10	-10	-10	Avvisning av höjning rörande ekoturism på landsbygden. Prop. 2015/16:1
1:8	Sveriges geologiska undersökning	-1	-1	-1	Justerad pris- och löneomräkning. RUT dnr 2016:1228
1:13	Konkurrensverket	0	-1	-1	Justerad pris- och löneomräkning. RUT dnr 2016:1228
1:20	Bidrag till företagsutveckling och innovation	+20	+20	+20	Utökade medel till Almi. Egna beräkningar
2:3	Exportfrämjande verksamhet	-125	-125	-125	Avvisning av regeringens ”exportoffensiv”. Prop. 2015/16:1

Utgiftsområde 25: Allmänna bidrag till kommuner

Utgiftsområdet omfattar tre anslag som syftar till att stärka kommunernas ekonomi, ersätta kommunerna enligt finansieringsprincipen eller bidra till kommunalekonomiska

organisationer. Målet för utgiftsområdet är att skapa goda och likvärdiga ekonomiska förutsättningar för kommuner och landsting som bidrar till en effektiv kommunal verksamhet med hög kvalitet.

Liberalerna värnar möjligheten att upprätthålla den offentliga servicen i hela landet. Oavsett bostadsort har individer rätt att få likvärdig kvalitet på vården, omsorgen, socialtjänsten och andra välfärdstjänster. De ekonomiska villkoren för kommuner och regioner behöver därför utjämnas med avseende på faktorer som inte går att påverka.

Sammantaget bedömer vi att de kommunekonomiska effekterna av Liberalernas budget är neutrala i förhållande till regeringens. Liberalerna avvisar dock de så kallade välfärdsmiljarderna om sammanlagt 10 000 miljoner kronor på anslag 1:1 och 1:4. 10 miljarder kronor är en stor summa i statens budget, men gör som ett generellt resurstillskott inte någon avgörande skillnad för kommunsektorns ekonomi, där de sammantagna intäkterna förväntas bli 1 090 miljarder kronor 2017. Av samma skäl avvisar vi den ospecificerade resursförstärkningen till landstingen om 500 miljoner kronor på anslag 1:1.

Det sammantagna beloppet på 10 miljarder kronor handlar till stor del om en finansiering av utökade uppgifter för kommunsektorn. Eftersom det utökade statsbidraget i denna del åtföljs av en lika stor utökning av det kommunala åtagandet blir det ingen reell ökning av kommunernas ekonomiska handlingsutrymme. I Liberalernas budget är vi mer återhållsamma med att ålägga kommuner och landsting nya uppgifter och behovet av nettotillskott kan anpassas därefter.

Liberalerna avvisar också ett antal utökningar av statsbidraget som syftar till att förstatliga ansvaret för uppgifter som rimligen bör skötas av kommuner och landsting. Det behövs en diskussion om ansvarsfördelningen mellan stat, landsting, regioner och kommuner, men då är det en sådan diskussion som bör föras, inte ett stegvis förstatligande av de uppgifter som regeringen inte lyckats övertyga sina partikamrater på lokal nivå att prioritera. *Det handlar för 2017 om bidrag till glasögon till barn mellan 8 och 19 år, 120 miljoner kronor, om tandvård för unga vuxna, 276 miljoner kronor, om avgiftsfri öppenvård för personer över 85 år, 200 miljoner kronor, samt om avgiftsfri screening mot bröstcancer, 107 miljoner kronor som samtliga avvisas på anslag 1:1.*

Vi delar dock uppfattningen att det finns många angelägna behov i kommuner, landsting och regioner som det finns anledning att stödja med statsbidrag. Sådana kan göra stor nytta, om de riktas till sådant som är svårt för enskilda kommuner eller landsting att klara var för sig, som till exempel kompetensutveckling, erfarenhetsutbyte och samarbete över geografiska eller organisatoriska gränser. Vidare gör vi satsningar för att underlätta för sektorn att erbjuda en bättre service till medborgarna, till exempel genom en förnyad kömiljard för att korta väntetiderna i sjukvården. En ökning av ovillkorade statsbidrag måste alltid vägas mot risken att pengarna används till att täcka underskott i kommunerna snarare än till välfärdens kärna. I år prioriterar vi därför andra sätt att stödja kommun- och landstingssektorn. Utöver vad som redovisas här nedan återfinns dessa satsningar under respektive utgiftsområde.

Statsbidraget för insatser mot hiv/aids bör inte sänkas som regeringen föreslagit. Vi delar förvisso regeringens uppfattning om att det vid det här laget inte bör ses som någon extraordinär verksamhet i kommuner och landsting. Men när regeringen avskaffar stödet till kommuner och landsting bortser den från att behovet är mycket ojämnt fördelat över landet. Över två tredjedelar av dem som lever med hiv/aids finns i någon av storstadsregionerna, och därutöver är det många från mindre orter som väljer

att söka vård i storstäderna. För att finansiera en bibehållen nivå på bidraget, som ligger på utgiftsområde 9, överför vi medel från utgiftsområde 25, som därmed minskas med 70 miljoner kronor på anslag 1:1.

För att genomföra LVU-utredningens förslag ökas anslag 1:1 med 74 miljoner kronor. Detta beskrivs närmare i sak på utgiftsområde 9.

Det bör löna sig att arbeta, också för den som står mycket långt från arbetsmarknaden. Alliansregeringen införde en jobbstimulans i försörjningsstödet, som innebar att den som haft försörjningsstöd i mer än sex månader och sedan lyckas få ett arbete, tillfälligt eller på deltid, får behålla 25 procent av en inkomstökning utan att försörjningsstödet minskas. Liberalerna föreslår att nivån på jobbstimulansen höjs till 40 procent. Det innebär att statsbidraget till kommunerna bör höjas med 200 miljoner kronor på anslag 1:1.

På utgiftsområde 12 föreslås en höjning av barntillägget i bostadsbidraget om 100 kr per barn. Det innebär att riksnormen för försörjningsstöd samtidigt bör höjas och anslag 1:1 tillförs 100 miljoner kronor.

Nyanlända elever, särskilt de som kommer till Sverige i mellan- och högstadieåldern, kan behöva mer tid i grundskolan för att nå kunskapsmålen. Liberalerna föreslår därför att skolplikten för dessa elever förlängs. För att nyanlända elever inte ska tappa sina kunskaper i svenska under ett långt sommarlov föreslår vi också att sommarlovet förkortas för denna grupp. Det innebär ökade utgifter på anslag 1:1 om sammanlagt 3 550 miljoner kronor. Till förmån för prioriterade satsningar i denna budget avvisar vi tills vidare 130 miljoner kronor på samma anslag för läsa-skriva-räkna-garanti.

Antalet undervisningstimmar i grundskolan bör öka. Därför utökas anslag 1:1 med 1 300 miljoner kronor. Därutöver bör antalet undervisningstimmar i matematik på högstadiet bli fler. För detta syfte utökas samma anslag med 245 miljoner kronor. Satsningarna beskrivs närmare under utgiftsområde 16.

	Utgiftsområde 25 Allmänna bidrag till kommuner	Liberalernas anslagsfördelning jämfört med regeringen, mkr			
	Anslag	2017	2018	2019	Kommentar
1:1	Kommunalekonomisk utjämning	+1 066	+1 789	+1 213	Prop. 2016/17:1, PM Utbildningsdepartementet, RUT dnr 2015:753, RUT dnr 2016:372rev, RUT dnr 2016:1262, egna beräkningar
1:2	Utjämningsbidrag för LSS-kostnader				
1:3	Bidrag till kommunalekonomiska organisationer				
1:4	Stöd med anledning av flyktingsituationen	-7 000	-7 000	-5 000	Prop. 2016/17:1
	Summa	-5 934	-5 211	-3 787	
	Specificering av anslagsförändringar				Kommentar
1:1	Kommunalekonomisk utjämning	-3 000	-3 000	-5 000	Avvisning av ospecificerade

					välfärds miljarder. Prop. 2016/17:1
1:1	Kommunalekonomisk utjämning	-500	-500	-500	Avvisande av resursförstärkning till landstingen. Prop. 2016/17:1
1:1	Kommunalekonomisk utjämning	+74	+69	+69	Genomförande av Barns och ungas rätt vid tvångsvård (SOU 2015:71). RUT dnr 2016:1262
1:1	Kommunalekonomisk utjämning		+714	+1 427	Tioårig grundskola. PM Utbildningsdepartementet
1:1	Kommunalekonomisk utjämning	-130	-130	-130	Avvisning av regeringens läsa-skriva-räkna-garanti. Prop. 2016/17:1
1:1	Kommunalekonomisk utjämning	-120	-120	-120	Avvisning av glasögon för unga. Prop. 2016/17:1
1:1	Kommunalekonomisk utjämning	-276	-417	-576	Avvisning av avgiftsfri tandvård i vissa åldersintervall. Prop. 2016/17:1
1:1	Kommunalekonomisk utjämning	-200	-200	-200	Avvisning av avgiftsfri öppenvård för 85 år eller äldre. Prop. 2016/17:1
1:1	Kommunalekonomisk utjämning	-107	-107	-107	Avvisning av kostnadsfri mammografi. Prop. 2016/17:1
1:1	Kommunalekonomisk utjämning	-70	-70	-70	Konsekvensändring Avvisning av sänkt stöd till insatser mot hiv/aids. Prop. 2016/17:1
1:1	Kommunalekonomisk utjämning	+100	+100	+100	Konsekvensändring Höjt barntillägg i bostadsbidraget med 100 kronor per barn. RUT dnr 2016:372rev
1:1	Kommunalekonomisk utjämning	+200	+200	+200	Höjd jobbstimulans inom det ekonomiska biståndet. RUT dnr 2015:753
1:1	Kommunalekonomisk utjämning	+3 300	+2 000	+1 600	Förlängd skolplikt för nyanlända. Egna beräkningar
1:1	Kommunalekonomisk utjämning	+250	+160	+130	Halverat sommarlov för nyanlända. Egna beräkningar
1:1	Kommunalekonomisk utjämning	+1 300	+2 600	+3 900	Fler undervisningstimmar i grundskolan. Egna beräkningar
1:1	Kommunalekonomisk utjämning	+245	+490	+490	Fler matematiktimmars i högstadiet. Egna beräkningar
1:4	Stöd med anledning av flyktingsituationen	-7 000	-7 000	-5 000	Avvisning av ospecificerade välfärds miljarder. Prop. 2016/17:1

Utgiftsområde 26: Statsskuldräntor m.m.

Utgiftsområdet omfattar räntor på statsskulden, oförutsedda utgifter och Riksgäldskontorets provisionsutgifter i samband med upplåning och skuldförvaltning.

Liberalerna står fortsatt bakom det gällande målet för statsskuld förvaltningen som innebär att skulden ska förvaltas så att kostnaden för skulden långsiktigt minimeras

samtidigt som risken i förvaltningen beaktas. Förvaltningen ska ske inom ramen för de krav som penningpolitiken ställer.

Den långsiktiga kostnadsutvecklingen inom området avgörs av statens upplåning och av räntan på svenska statspapper. En del av statsskulden är exponerad mot utländsk valuta, varför valutakursrörelser också påverkar kostnaderna. För realskulden påverkas kostnaderna på motsvarande sätt av hur konsumentprisindex (KPI) utvecklas.

Liberalernas budgetalternativ innebär ett starkare finansiellt sparande för staten än regeringens, vilket håller nere statsskulden. Vi tillämpar dock försiktighetsprincipen och gör därför inga förändringar på utgiftsområde 26 för att öka säkerhetsmarginalen för ränteförändringar.

För att hålla nere kostnadsutvecklingen är det avgörande att de offentliga finanserna på både kort och lång sikt är hållbara och att marknadsaktörerna har en hög tilltro till Sveriges betalningsförmåga. Politiken inom området är därför nära kopplad till frågan om överskottsmålet och det finanspolitiska ramverket. Liberalernas resonemang avseende ramverksfrågor redovisas närmare under avsnittet ”Ett stramt finanspolitiskt ramverk och stärkta finanspolitiska institutioner”.

Utgiftsområde 26 Statsskuld räntor m.m.		Liberalernas anslagsfördelning jämfört med regeringen, mkr		
Anslag		2017	2018	2019
1:1	Räntor på statsskulden			
1:2	Oförutsedda utgifter			
1:3	Riksgäldskontorets provisionsutgifter			
	Summa	0	0	0

Utgiftsområde 27: Avgiften till Europeiska unionen

Utgifterna inom utgiftsområde 27 utgörs av Sveriges medlemsavgift till EU, som styrs av unionens utgiftsnivå och hur stor andel av dessa utgifter som Sverige ska finansiera. Liberalernas förväntning är att kostnaderna inom utgiftsområdet förblir relativt fasta under de kommande budgetåren, med reservation för att eventuella utgiftsförändringar kan tillkomma med anledningen av Storbritanniens utträde ur unionen. För perioden 2017–2019 har Liberalerna därför inte föreslagit någon förändring av anslagen jämfört med regeringen.

Som liberaler vill vi att Sverige ska delta fullt ut i Europasamarbetet och sträva efter att vara en del av EU:s kärna. Samarbetet i Europa gör individen friare, Sverige rikare och vår omvärld tryggare. EU-samarbetet ger möjligheter att lösa gränsöverskridande problem, trygga demokratin, underlätta ekonomisk utveckling, förbättra miljön och bekämpa gränsöverskridande brottslighet.

Samtidigt värnar Liberalerna den traditionella svenska linjen kring restriktiva årsbudgetar. Effektivitet och återhållsamhet ska utgöra viktiga element för Sverige i behandlingen av EU:s årsbudget. Principerna om subsidiaritet, europeiskt mervärde, proportionalitet och sund ekonomisk förvaltning bör vara vägledande.

Utgiftsområde 27 Avgiften till Europeiska unionen		Liberalernas anslagsfördelning jämfört med regeringen, mkr		
Anslag		2017	2018	2019
1:1	Avgiften till Europeiska unionen			
	Summa	0	0	0

Bilaga 1. Utgiftsramar och den offentliga sektorns finanser

Beräkning av statsbudgetens inkomster 2017

Tusental kronor

Inkomsttitel	Regeringens förslag	Avvikelse från regeringen (L)
1100 Direkta skatter på arbete	644 673 535	-19 874 000
1111 Statlig inkomstskatt	61 098 753	-16 600 000
1115 Kommunal inkomstskatt	706 130 347	+876 000
1120 Allmän pensionsavgift	119 147 538	±0
1130 Artistskatt	1 865	±0
1140 Skattereduktioner	-241 704 968	-4 150 000
1200 Indirekta skatter på arbete	559 224 218	-966 000
1210 Arbetsgivaravgifter	541 881 353	+1 434 000
1240 Egenavgifter	13 258 814	+100 000
1260 Avgifter till premiepensionssystemet	-37 182 250	±0
1270 Särskild löneskatt	44 624 694	-2 500 000
1280 Nedsättningar	-3 825 487	±0
1290 Tjänstegruppliv	467 094	±0
1300 Skatt på kapital	228 671 126	+2 680 000
1310 Skatt på kapital, hushåll	60 991 059	-400 000
1320 Skatt på företagsvinster	113 738 004	-1 320 000
1330 Kupongskatt	5 141 524	±0
1340 Avkastningsskatt	3 723 364	±0
1350 Fastighetskatt	32 322 340	+4 400 000
1360 Stämpelskatt	12 754 835	±0
1400 Skatt på konsumtion och insatsvaror	542 572 582	+3 785 000
1410 Mervärdesskatt, hushåll	413 751 188	+160 000
1420 Skatt på alkohol och tobak	26 197 083	±0
1430 Energiskatt	46 894 982	+90 000
1440 Koldioxidskatt	23 657 241	+960 000
1450 Övriga skatter på energi och miljö	4 443 485	+300 000
1470 Skatt på vägtrafik	20 589 934	+2 275 000
1480 Övriga skatter	7 038 669	±0
1500 Skatt på import	6 544 499	±0
1600 Restförda och övriga skatter	11 329 183	±0
1700 Avgående poster, skatter till EU	-6 544 499	±0
Offentliga sektorns skatteintäkter (periodiserat)	1 986 470 644	-14 375 000
1800 Avgående poster, skatter till andra sektorer	-968 068 432	-876 000

Statens skatteintäkter (periodiserat)	1 018 402 212	-15 251 000
1900 Periodiseringar	5 312 418	±0
1000 Statens skatteinkomster	1 023 714 630	-15 251 000
Övriga inkomster (kassamässigt)	-43 980 801	-400 000
2000 Inkomster av statens verksamhet	27 763 799	-400 000
3000 Inkomster av försäld egendom	5 000 000	±0
4000 Återbetalning av lån	691 450	±0
5000 Kalkylmässiga inkomster	11 294 000	±0
6000 Bidrag m.m. från EU	11 271 830	±0
7000 Avräkningar m.m. i anslutning till skattesystemet	-100 001 880	±0
8000 Utgifter som redovisas som krediteringar på skattekonto	±0	±0
Statsbudgetens inkomster (kassamässigt)	979 733 829	-15 651 000

Beräkning av statsbudgetens inkomster 2018–2019

Miljoner kronor

Inkomsttitel	Avvikelse från regeringen (L)	
	2018	2019
1100 Direkta skatter på arbete	-21 981	-22 559
1111 Statlig inkomstskatt	-18 320	-18 620
1115 Kommunal inkomstskatt	+889	+811
1120 Allmän pensionsavgift	±0	±0
1130 Artistskatt	±0	±0
1140 Skattereduktioner	-4 550	-4 750
1200 Indirekta skatter på arbete	-936	-906
1210 Arbetsgivaravgifter	+1 564	+1 694
1240 Egenavgifter	+100	+100
1260 Avgifter till premiepensionssystemet	±0	±0
1270 Särskild löneskatt	-2 600	-2 700
1280 Nedsättningar	±0	±0
1290 Tjänstegrupppliv	±0	±0
1300 Skatt på kapital	+3 490	+5 290
1310 Skatt på kapital, hushåll	+600	+2 400
1320 Skatt på företagsvinster	-1 510	-1 510
1330 Kupongskatt	±0	±0
1340 Avkastningsskatt	±0	±0
1350 Fastighetskatt	+4 400	+4 400
1360 Stämpelskatt	±0	±0
1400 Skatt på konsumtion och insatsvaror	+4 980	+6 109
1410 Mervärdesskatt, hushåll	+80	+100
1420 Skatt på alkohol och tobak	±0	±0
1430 Energiskatt	+100	+99
1440 Koldioxidskatt	+960	+960
1450 Övriga skatter på energi och miljö	+300	+300
1470 Skatt på vägtrafik	+3 540	+4 650
1480 Övriga skatter	±0	±0
1500 Skatt på import	±0	±0
1600 Restförda och övriga skatter	±0	±0
1700 Avgående poster, skatter till EU	±0	±0

Offentliga sektorns skatteintäkter (periodiserat)	-14 447	-12 066
1800 Avgående poster, skatter till andra sektorer	-889	-811
Statens skatteintäkter (periodiserat)	-15 336	-12 877
1900 Periodiseringar	±0	±0
1000 Statens skatteinkomster	-15 336	-12 877
Övriga inkomster (kassamässigt)	-400	-400
2000 Inkomster av statens verksamhet	-400	-400
3000 Inkomster av försäld egendom	±0	±0
4000 Återbetalning av lån	±0	±0
5000 Kalkylmässiga inkomster	±0	±0
6000 Bidrag m.m. från EU	±0	±0
7000 Avräkningar m.m. i anslutning till skattesystemet	±0	±0
8000 Utgifter som redovisas som krediteringar på skattekonto	±0	±0
Statsbudgetens inkomster (kassamässigt)	-15 736	-13 277

Förslag till utgiftsramar 2017

Tusental kronor

Utgiftsområde	Regeringens förslag	Avvikelse från regeringen (L)
1 Rikets styrelse	13 268 476	-25 726
2 Samhällsekonomi och finansförvaltning	15 258 562	-163 384
3 Skatt, tull och exekution	10 985 564	+18 859
4 Rättsväsendet	42 466 641	+812 040
5 Internationell samverkan	1 913 291	-226
6 Försvar och samhällets krisberedskap	50 254 364	+1 967 210
7 Internationellt bistånd	34 990 005	+463 873
8 Migration	32 580 319	-468 614
9 Hälsovård, sjukvård och social omsorg	68 496 164	-522 479
10 Ekonomisk trygghet vid sjukdom och funktionsnedsättning	107 051 805	-4 957 000
11 Ekonomisk trygghet vid ålderdom	34 774 451	+298 906
12 Ekonomisk trygghet för familjer och barn	89 491 398	+5 000
13 Integration och jämställdhet	32 635 380	+593 779
14 Arbetsmarknad och arbetsliv	75 656 514	-6 551 841
15 Studiestöd	22 433 999	-1 281 185
16 Utbildning och universitetsforskning	72 381 263	-637 426
17 Kultur, medier, trossamfund och fritid	14 521 254	-597 557
18 Samhällsplanering, bostadsförsörjning och byggande samt konsumentpolitik	6 764 560	-5 593 257
19 Regional tillväxt	3 595 481	-88 000
20 Allmän miljö- och naturvård	8 403 539	-2 300 970
21 Energi	2 876 898	-305 995
22 Kommunikationer	55 114 917	-651 673
23 Areella näringar, landsbygd och livsmedel	17 189 401	-211 179
24 Näringsliv	6 456 020	-942 476
25 Allmänna bidrag till kommuner	105 554 920	-5 934 000
26 Statsskuldräntor m.m.	16 467 790	±0
27 Avgiften till Europeiska unionen	29 586 305	±0
Summa utgiftsområden	971 169 281	-27 073 320
Minskning av anslagsbehållningar	-7 019 457	±0
Summa utgifter	964 149 824	-27 073 320

Myndigheters m.fl. in- och utlåning i Riksgäldskontoret, netto	8 225 872	±0
Kassamässig korrigering	±0	±0
Summa	972 375 696	-27 073 320

Förslag till utgiftsramar 2018–2019

Miljoner kronor

Utgiftsområde	Avvikelse från regeringen (L)	
	2018	2019
1 Rikets styrelse	-33	-38
2 Samhällsekonomi och finansförvaltning	-129	-215
3 Skatt, tull och exekution	+6	+2
4 Rättsväsendet	+1 213	+1 431
5 Internationell samverkan	±0	±0
6 Försvar och samhällets krisberedskap	+2 004	+2 970
7 Internationellt bistånd	+482	+502
8 Migration	-397	-170
9 Hälsovård, sjukvård och social omsorg	+597	+2 671
10 Ekonomisk trygghet vid sjukdom och funktionsnedsättning	-5 246	-5 276
11 Ekonomisk trygghet vid ålderdom	+698	+898
12 Ekonomisk trygghet för familjer och barn	-299	-267
13 Integration och jämställdhet	+1 449	+1 434
14 Arbetsmarknad och arbetsliv	-7 678	-8 293
15 Studiestöd	-1 890	-1 851
16 Utbildning och universitetsforskning	-610	+442
17 Kultur, medier, trossamfund och fritid	-618	-587
18 Samhällsplanering, bostadsförsörjning och byggande samt konsumentpolitik	-5 577	-5 553
19 Regional tillväxt	-113	-125
20 Allmän miljö- och naturvård	-1 926	-1 956
21 Energi	-314	-318
22 Kommunikationer	+1 082	-54
23 Areella näringar, landsbygd och livsmedel	-258	-285
24 Näringsliv	-1 031	-1 093
25 Allmänna bidrag till kommuner	-5 211	-3 787
26 Statskuldräntor m.m.	±0	±0
27 Avgiften till Europeiska unionen	±0	±0
Summa utgiftsområden	-23 797	-19 517
Minskning av anslagsbehållningar	±0	±0
Summa utgifter	-23 797	-19 517
Myndigheters m.fl. in- och utlåning i Riksgäldskontoret, netto	±0	±0
Kassamässig korrigering	±0	±0
Summa	-23 797	-19 517

Utgiftstak för staten

Miljoner kronor, avvikelse från regeringen

	2017	2018	2019
Takbegränsade utgifter	-27 073	-23 797	-19 517
Budgeteringsmarginal	+6 458	-8 816	-40 370
Utgiftstak för staten	-20 615	-32 613	-59 887

Statsbudgetens inkomster

Miljoner kronor, avvikelse från regeringen

	2017	2018	2019
Direkta skatter på arbete	-19 874	-21 981	-22 559
Indirekta skatter på arbete	-966	-936	-906
Skatt på kapital	+2 680	+3 490	+5 290
Skatt på konsumtion och insatsvaror	+3 785	+4 980	+6 109
Offentliga sektorns skatteintäkter (periodiserat)	-14 375	-14 447	-12 066
avgår skatter från andra sektorer	-876	-889	-811
Statens skatteintäkter (periodiserat)	-15 251	-15 336	-12 877
Periodiseringar	±0	±0	±0
Statens skatteinkomster (kassamässigt)	-15 251	-15 336	-12 877
Övriga inkomster (kassamässigt)	-400	-400	-400
Statsbudgetens inkomster (kassamässigt)	-15 651	-15 736	-13 277

Statsbudgetens saldo och statsskulden

Miljoner kronor, avvikelse från regeringen

	2017	2018	2019
Statsbudgetens inkomster	-15 651	-15 736	-13 277
därav inkomster av försäld egendom	±0	±0	±0
Statsbudgetens utgifter	-27 073	-23 797	-19 517
därav statsskuldsräntor	±0	±0	±0
Riksgäldskontorets nettoutlåning	±0	±0	±0
kassamässig korrigerering	±0	±0	±0
Statsbudgetens saldo	+11 422	+8 061	+6 240
Statsskuld vid årets slut	-11 422	-19 484	-25 723

Den offentliga sektorns finanser

Miljoner kronor, avvikelse från regeringen

	2017	2018	2019
Offentlig sektors inkomster	-14 875	-14 747	-12 366
Offentlig sektors utgifter	-25 877	-22 279	-17 976
Finansiellt sparande i offentlig sektor	+11 002	+7 531	+5 610
Staten	+11 422	+8 061	+6 240
Ålderspensionssystemet	-420	-530	-630
Kommunsektorn	±0	±0	±0

<i>Finansiellt sparande i procent av BNP (nivå)</i>	0,0 %	0,2 %	0,9 %
---	-------	-------	-------

Kommunsektorns finanser

Miljoner kronor, avvikelse från regeringen

	2017	2018	2019
Kommunal inkomstskatt	+876	+889	+811
Kapitalinkomster och övriga inkomster	-100	+100	+100
Statsbidrag under UO 25	-5 934	-5 211	-3 787
därav ekonomiska regleringar	+4 466	+5 189	+6 613
Statsbidrag från övriga utgiftsområden	-8 491	-6 889	-2 755
Inkomster totalt	-13 649	-11 111	-5 631
Utgifter	-13 649	-11 111	-5 631
Finansiellt sparande i kommunsektorn	±0	±0	±0

Christer Nylander (L)

Said Abdu (L)

Tina Acketoft (L)

Maria Arnholm (L)

Emma Carlsson Löfdahl (L)

Bengt Eliasson (L)

Roger Haddad (L)

Robert Hannah (L)

Nina Lundström (L)

Fredrik Malm (L)

Birgitta Ohlsson (L)

Mats Persson (L)

Mathias Sundin (L)

Lars Tysklind (L)

Maria Weimer (L)

Barbro Westerholm (L)

Allan Widman (L)

Christina Örnebjär (L)